

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**1990 SONRASI ARNAVUTLUK'TA KAMU
YÖNETİMİ REFORMU VE VATANDAŞLARIN
REFORMA BAKIŞI**

DOKTORA TEZİ

Nikolin AGALLİJA

**Enstitü Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Özer KÖSEOĞLU

ŞUBAT – 2014

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1990 SONRASI ARNAVUTLUK'TA KAMU
YÖNETİMİ REFORMU VE VATANDAŞLARIN
REFORMA BAKIŞI**

DOKTORA TEZİ

Nikolin AGALLİJA

Enstitü Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

“Bu tez 14/02/2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Serkan Bayraktaroglu	Başarılı	
Prof. Dr. Hamza ATEŞ	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Hale Birkirkıoğlu	BAŞARILI	
Yrd. Doç. Dr. Köksal ŞAHİN	BAŞARILI	
Yrd. Doç. Dr. Özer KÖTEOĞLU	BAŞARILI	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nikolin AGALLİJA

14.02.2014

ÖNSÖZ

Son yirmi yılda önemli değişim ve dönüşümler geçiren Arnavutluk'ta, Avrupa Birliği değişim ve dönüşümün tetikleyici ve itici gücü olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada, Arnavutluk'ta, Avrupa Birliği süreci ile birlikte, kamu yönetiminde yaşanan değişimin farklı boyutlarının incelendiği bu çalışmada, Arnavutluk'ta yaşayan vatandaşların kamu yönetiminde yeniden yapılanma çerçevesinde gerçekleştirilen reformlara yönelik nasıl bir algı ve tutum içinde olduğu ölçülmeye çalışılmaktadır. Çalışmada, Avrupa Birliği'nin katalizör rolünü üstlendiği, Arnavutluk kamu yönetiminde yaşanan değişimin hukuki ve kurumsal yönden irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Öncelikle, bu konunun tespiti ve şekillendirilmesi noktasında beni yönlendiren, teze ilişkin planlama safhasında ve çalışmanın hazırlanmasında önemli katkılarda bulunan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Özer KÖSEOĞLU'na ne kadar teşekkür etsem azdır. Bununla birlikte, tez jürisinde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Serkan BAYRAKTAROĞLU, Prof. Dr. Hamza ATEŞ'E, Yrd.Doç.Köksal ŞAHİN'E, Yrd.Doç.Hale BİRİCİKOĞLU gösterdikleri ilgi için ayrı ayrı teşekkür ederim.

Doktora eğitimim süresince destek ve katkılarını benden esirgemeyen Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyelerine teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak, çalışmanın her aşamasında beni yalnız bırakmayan ve en sıkıntılı anlarımda bile sabırla beni çalışmaya teşvik eden anne ve babama, tüm aileme ne kadar teşekkür etsem de azdır.

Nikolin AGALLİJA

14.02.2014

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iii
GRAFİK LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. KAMU YÖNETİMİ REFORMUNA İLİŞKİN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Reform ve Kamu Yönetimi Reformu.....	6
1.2. Kamu Yönetimi Reformunu Yönlendiren Temel Dinamikler	10
1.2.1. Küreselleşme	11
1.2.2. Ekonomik Krizler.....	13
1.2.3. Bilgi Toplumu, İnternet ve Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmeler	16
1.2.4. Özel Sektör Yönetim Anlayışındaki Değişim.....	18
1.3. Kamu Yönetimi Reformunun Kuramsal Arka Planı.....	20
1.3.1. Yeni Kamu İşletmeciliği	21
1.3.2. Hesap Verme Sorumluluğu ve Etik Yönetim	27
1.3.3. Yönetişim	33
1.3.4. Demokratikleşme ve Katılım	37
1.3.5. Demokratik Yönetişim.....	40
BÖLÜM 2: TARİHSEL PERSPEKTİFTE ARNAVUTLUK: TARİHİ GELİŞİM VE YÖNETSEL REFORMLAR	46
2.1. 1990'lara Kadar Arnavutluk'un Tarihsel Gelişimi	46
2.1.1. Osmanlı Hâkimiyetinde Arnavutluk	46
2.1.2. Bağımsızlık Döneminde Arnavutluk	50
2.1.3. Kraliyet Döneminde Arnavutluk (1925-1939).....	54
2.1.4. Arnavutluk'ta Komünist Dönem.....	57
2.1.5. Arnavutluk'ta Demokratik Dönem	59
2.1.5.1. Arnavutluk'un Siyasal ve Yönetsel Düzeni.....	59

2.1.5.2. Arnavutluk'ta Anayasal Düzen	60
2.2. Arnavutluk'un Yönetimsel Yapısı.....	65
2.2.1. Arnavutluk Merkezi Yönetimi	65
2.2.2. Arnavutluk Yerel Yönetimleri	67
2.2.3. Arnavutluk'ta Yönetim Kültürü ve Gelenekleri	69
2.3. 1990 Sonrası Arnavutluk'ta Yönetimsel Reformlar: Kurumsal ve Yasal Değişim	70
2.3.1. Kamu Yönetiminde Kurumsal Yeniden Yapılanma	70
2.3.2. Yerelleşme (Desantralizasyon) Politikaları	76
2.3.3. Yolsuzlukla Mücadele, Hesap Verebilirlik ve Etik	80
2.3.4. Yönetimde Şeffaflık.....	84
2.3.5. Ombudsman ve Kamuoyu Denetimi.....	85
2.3.6. Demokratikleşme	86
2.3.7. Bürokrasi ve Kırtasiyecilikle Mücadele.....	88

BÖLÜM 3: ARNAVUTLUK KAMU YÖNETİMİ REFORMLARINA YÖNELİK HALKIN ALGISININ ÖLÇÜLMESİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA..... 92

3.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları.....	92
3.1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi.....	92
3.1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Bilgi Toplama Teknikleri.....	93
3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	95
3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	96
3.2. Araştırma Bulguları.....	96
3.2.1. Demografik Bulgular	99
3.2.2. Hipotezlere İlişkin Bulgular.....	99
3.3. Araştırma Bulgularının Özeti ve Genel Değerlendirme.....	187

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 194

KAYNAKÇA

EKLER..... 209

ÖZGEÇMİŞ..... 216

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: Bireylerin İkamet Ettikleri Bölgeye İlişkin Bilgiler	96
Tablo 2	: Bireylerin Yaşlarına İlişkin Bilgiler	97
Tablo 3	: Bireylerin Eğitim Düzeylerine İlişkin Bilgiler	98
Tablo 4	: Bireylerin Çalışma Durumlarına İlişkin Bilgiler	98
Tablo 5	: Bireylerin Gelir Düzeylerine İlişkin Bilgiler (1TL=55.07 Leke)	99
Tablo 6	: Coğrafi bölgelere göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları.....	100
Tablo 7	: Yaş aralıklarına göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları	101
Tablo 8	: Vatandaşların cinsiyetlerine göre yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçları	102
Tablo 9	: Öğrenim düzeylerine göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları.....	102
Tablo 10	: Çalışma durumlarına göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları	103
Tablo 11	: Aylık gelir düzeylerine göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları...	104
Tablo 12	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	105
Tablo 13	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	106
Tablo 14	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	107
Tablo 15	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	108
Tablo 16	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	109
Tablo 17	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	110
Tablo 18	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	112
Tablo 19	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	113
Tablo 20	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	114

Tablo 21	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	116
Tablo 22	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	117
Tablo 23	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	118
Tablo 24	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	120
Tablo 25	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	121
Tablo 26	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	122
Tablo 27	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	124
Tablo 28	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	125
Tablo 29	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	126
Tablo 30	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	127
Tablo 31	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri	128
Tablo 32	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri	130
Tablo 33	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri	131
Tablo 34	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri	132
Tablo 35	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri	133
Tablo 36	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri	134

Tablo 37	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	136
Tablo 38	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	137
Tablo 39	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	138
Tablo 40	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	140
Tablo 41	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	141
Tablo 42	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	142
Tablo 43	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	144
Tablo 44	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	145
Tablo 45	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	146
Tablo 46	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	148
Tablo 47	: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	149
Tablo 48	: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	150
Tablo 49	: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	152
Tablo 50	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	153
Tablo 51	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri.....	154
Tablo 52	: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	156

Tablo 53	: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	157
Tablo 54	: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	158
Tablo 55	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	159
Tablo 56	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	161
Tablo 57	: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	162
Tablo 58	: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	163
Tablo 59	: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	165
Tablo 60	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	166
Tablo 61	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	167
Tablo 62	: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	169
Tablo 63	: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	170
Tablo 64	: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	171
Tablo 65	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	173
Tablo 66	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	174
Tablo 67	: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	175
Tablo 68	: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	177

Tablo 69	: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	178
Tablo 70	: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri.....	179
Tablo 71	: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri	180
Tablo 72	: Arnavutluk kamu yönetiminde bulunan problemlere ilişkin görüşler	181
Tablo 73	: Bakanlıklardaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	182
Tablo 74	: Belediyelerdeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	183
Tablo 75	: Tapu dairelerindeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	183
Tablo 76	: İlköğretim okullarındaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü .	184
Tablo 77	: Parlamentodaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	185
Tablo 78	: Emniyetteki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	185
Tablo 79	: Gümrükteki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü.....	186
Tablo 80	: Hastanedeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü	187

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 : Balkan Ülkelerinin Hükümet Etkinliği (GovernmentEffectiveness) Skorları (2000-2012)	75
Grafik 2 : Balkan Ülkelerinin Yolsuzluk Algılama İndeksi Skorları (2000-2012)	81
Grafik 3 : Balkan Ülkelerinin Katılma ve Hesap Verme Sorumluluğu Skorları (2000-2012)	83
Grafik 4 : İş Lisans ve İzinlerinin Bir Sorun Olmadığını İfade Eden Firmaların Yüzdesi	89
Grafik 5 : Kamu Yetkilileri veya Hizmetleriyle İlgilenen Yöneticilerin Bürokrasiye Harcadıkları Zaman Yüzdeleri	90

Tezin Başlığı: 1990 Sonrası Arnavutluk'ta Kamu Yönetimi Reformu Ve Vatandaşların Reforma Bakışı

Tezin Yazarı: Nikolin AGALLIJA **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Özer KÖSEOĞLU

Kabul Tarihi: 14.02.2014 **Sayfa Sayısı:** x (ön kısım) + 209 (tez) + 7 (ek)

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi **Bilim Dalı:** Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Arnavutluk da bağımsızlığını kazandığı 1913 yılından sonra çeşitli siyasal kültür ve düşüncelerin etkisi altında kalmıştır. Bağımsızlığın ilk yıllarında Osmanlı ve Avrupa'nın yönetim kültürü ve politikaları ile harmanlanmış bir yönetim modeli oluşturulmuştur. 1913 ile 1939 yılları arasında krallık ile yönetilen ülke, 1939 yılından sonra Enver Hoxa ile birlikte sosyalist bir yönetime geçmiştir. Enver Hoxa döneminde ülke tek adam tarafından demir yumruk ile yönetilmiş ve ülkede tamamen komünist rejim politikaları uygulanmıştır. Yaklaşık 45 yıllık komünist rejim döneminde dış dünya ile bağlantısı kopan Arnavutluk kendi içine kapanmış, ekonomisi zayıf bir ülke konumuna gelmiştir. Yine bu dönemde toplumsal anlamda bireylerin hak ve özgürlükleri kısıtlanarak, demokrasiden giderek uzaklaşmıştır. Enver Hoxa'nın ölümü ile birlikte Arnavutluk'ta yeni bir dönem başlamış ve ülkede demokrasiye geçişe doğru adımlar atılmıştır. Yaklaşık 20 yıllık demokrasiye geçiş sürecinde ilerleme kaydeden Arnavutluk'ta bu süreç içerisinde ülkede siyasi, ekonomik ve yönetsel istikrarın sağlanması kolay olmamıştır. 2005 yılından sonra, gerek reformlar ve gerekse yürütülen dış politikanın etkileriyle demokrasiye geçişin hız kazandığı Arnavutluk'ta özellikle 1990'lardan sonraki gelişmeler ve AB sürecinin etkileriyle kapsamlı reformlara girilmiştir olsa da etkinlik, şeffaflık, etik ve hesap verebilirlik gibi demokratik yönetim ilke ve politikaları bakımından alanda yapısal eksiklikler ve sorunlar devam etmektedir.

Bu çalışmada, Arnavutluk'un siyasal, ekonomik, sosyal ve yönetsel açıdan tarihsel gelişim süreci de dikkate alınarak özellikle 1990'lardan sonra kamu yönetiminde yaşanan değişimin kurumsal, yasal ve yapısal boyutlarının incelenmesi ve aynı zamanda Arnavutluk halkının özellikle Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin başladığı 2000'li yıllarla birlikte kamu yönetiminde yaşanan reformlara yönelik algısının ölçülmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen Arnavut vatandaşlarına reformlara yönelik algısını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Örneklemin seçiminde Arnavutluk'un Kuzey, Güney ve Orta Bölgelerinde kent merkezlerinde yaşayan vatandaşların temsil edilmesine çalışılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, ankete katılan bireylerin AB sürecinde kamu yönetiminde gerçekleştirilen reformların farkında oldukları, reformlara yönelik memnuniyetlerinin orta düzeyde olduğu, kamu yönetiminin temel problemleri olarak yolsuzluk, yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık, rüşvet ve güvensizliğin önde geldiği, rüşvetin en yoğun olduğu kurumla olarak gümrükler, belediyeler ve hastanelerin öne çıktığı bulgularına ulaşılmış; Arnavutluk'ta yönetime ilişkin reformlarla ilgili gelecek politikaların belirlenmesinde bu sonuçların dikkate alınması ihtiyacı vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arnavutluk ,AB, Kamu Yönetiminden Yeniden Yapılandırma, Reformlar

Title of the Thesis: After 1990 Public Administration Reform in Albania And its Citizens Reform Perspective	
Author: Nikolin AGALLIJA	Supervisor: Assist Prof. Özer KÖSEOĞLU
Date: 14.02.2014	Nu. of pages: x (pre text) + 209 (main body)+ 7 (appendices)
Department: Political Science and Public Administration Subfield: Political Science and Public Administration	
<p>Albania after it gained independence in 1913 under the influence of various political culture and ideas remained. In the first years of independence, the Ottoman and European culture and politics blended with management, a management model has been created. Between 1913 and 1939, the kingdom ruled by the country after 1939, along with Enver Hoxha is passed into a socialist. Enver Hoxha era, the country was governed with an iron fist by one man and fully communist regime policies were implemented in the country. About 45 years during the communist regime in Albania who is disconnected with the outside world closed in on itself, a country that has become weak economy. During this period, restricting the rights and freedoms of individuals in the social sense, democracy has increasingly moved away. With the death of Enver Hoxa started a new era in Albania and steps have been taken towards the transition to democracy in the country. Nearly 20 years of progress in the transition to democracy in Albania in the country during this period of political, economic and managerial stability has never been easier. After 2005, the necessary reforms and both conducted foreign policy with the effects of the transition to democracy gained momentum in Albania from 1990 next developments and the EU process with the effects of comprehensive reforms undertaken Although efficiency, transparency, ethics and accountability as democratic governance principles and policies in terms of area structural deficiencies and problems continue.</p> <p>In this study, Albania's political, economic, social and managerial process of historical development considering, especially after the 1990s, public administration, the change of the institutional, legal and structural examination of the dimensions and also the Albanian people, especially the European Union harmonization process began in 2000 's, together with the perception in public management reforms are intended to measure.</p> <p>In this direction, the Albanian citizens selected through random sampling to measure the perceptions of the reform was applied. Albania in the selection of the sample in the North, South and Central Regions on the representation of citizens living in urban centers has been studied.</p> <p>According to the study, surveyed individuals in the EU process of public administration reform efforts undertaken are aware, towards reforms satisfaction at the medium level, which is of public administration main problems as corruption, government politicization and nepotism, corruption and insecurity come ahead where bribery is the most intense exchange with the customs, municipalities and which highlights the findings of the hospitals have been achieved; Governance related reforms in Albania in determining future policies need to take account of these results is highlighted</p>	
Keywords: Albania , The European Union , Public Administration Restructuring Reforms	

GİRİŞ

Demokrasi kavramsal olarak antik Roma döneminde kullanılan, ancak uygulanmayan bir yönetim şeklidir. Kavram olarak, halkın kendisini yönetecek kişileri seçmek suretiyle yönetime ve karar alma süreçlerine katılımı olan demokrasi kavramı, günümüzde modern ve çağdaş toplumların tercih ettiği bir yönetim modelidir. Ulus devlet kavramı ile ortaya çıkan ve ilk örnekleri Avrupa'da uygulanmaya başlayan liberal demokrasi ve demokratik yönetim, hızla gelişen ve etkinliği artan bir yönetim şeklidir. Demokratik yönetimde esas olan halkın yönetime katılması ve yönetimin halka açık olmasıdır. Günümüzde demokratik yönetimlerin olmazsa olmaz koşulları, şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik ve kamu yönetiminin etkinliğidir.

19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında hızla gelişen bağımsızlık akımları ile pek çok ülke, yüzyıllardır süren hâkimiyet ve esaretten kurtulmak için mücadeleler gerçekleştirmiştir. Yüzyıllardır başka ülkelerin hâkimiyetindeki bu ülkeler bağımsızlıklarını kazandıktan sonra, yönetsel anlamda yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Ancak, bağımsızlığını yeni kazanan pek çok ülke doğrudan demokratik yönetime geçememiştir. Uzun yılların birikimiyle oluşan otoriter, tek yönlü iletişime dayalı, vatandaşların tebaa olarak görüldüğü, elitist yönetsel ve siyasal kültür nedeniyle bu ülkelerde demokrasi adı altında değişik yönetim modelleri yerleşmiştir. Pek çoğu diktatörlük veya askeri yönetim altında yönetilen bu ülkeler, küreselleşme ile birlikte demokrasiye doğru önemli adımlar atmışlardır. 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren küreselleşmenin etkilerinin dalga dalga yayılması ile birlikte, siyasal istikrarsızlıkların ve demokratik olmayan yönetimlerin pek çoğu değişmiş veya değişime ayak uydurmak zorunda kalmıştır.

Arnavutluk da bağımsızlığını kazandığı 1913 yılından sonra çeşitli siyasal kültür ve düşüncelerin etkisi altında kalmıştır. Bağımsızlığın ilk yıllarında Osmanlı ve Avrupa'nın yönetim kültürü ve politikaları ile harmanlanmış bir yönetim modeli oluşturulmuştur. 1913 ile 1939 yılları arasında krallık ile yönetilen ülke, 1939 yılından sonra Enver Hoxa ile birlikte sosyalist bir yönetime geçmiştir. Enver Hoxa döneminde ülke tek adam tarafından demir yumruk ile yönetilmiş ve ülkede tamamen komünist rejim politikaları uygulanmıştır. Yaklaşık 45 yıllık komünist rejim döneminde dış dünya ile bağlantısı kopan Arnavutluk kendi içine kapanmış, ekonomisi zayıf bir ülke

konumuna gelmiştir. Yine bu dönemde toplumsal anlamda bireylerin hak ve özgürlükleri kısıtlanarak, demokrasiden giderek uzaklaşmıştır. Enver Hoxa'nın ölümü ile birlikte Arnavutluk'ta yeni bir dönem başlamış ve ülkede demokrasiye geçişe doğru adımlar atılmıştır. Yaklaşık 20 yıllık demokrasiye geçiş sürecinde ilerleme kaydeden Arnavutluk'ta bu süreç içerisinde ülkede siyasi, ekonomik ve yönetsel istikrarın sağlanması kolay olmamıştır. 2005 yılından sonra, gerek reformlar ve gerekse yürütülen dış politikanın etkileriyle demokrasiye geçişin hız kazandığı Arnavutluk'ta özellikle 1990'lardan sonraki gelişmeler ve AB sürecinin etkileriyle kapsamlı reformlara girilmiş olsa da etkinlik, şeffaflık, etik ve hesap verebilirlik gibi demokratik yönetim ilke ve politikaları bakımından alanda yapısal eksiklikler ve sorunlar devam etmektedir.

Çalışmanın Konusu ve Önemi

Bu çalışmada Arnavutluk'un AB ile ilişkileri bağlamında son yıllarda yürütülen kamu yönetimi reformları ve bu reformlara yönelik Arnavutluk halkının algısı araştırılmaktadır. Ayrıca küresel sistemle iletişim ve etkileşim halinde olan Arnavutluk'un tecrübe ettiği süreç ele alınmaktadır. Yarım asır boyunca demir perde içerisinde yönetilen Arnavutluk, son yirmi yılda önemli dönüşümler geçirmiştir. Son yıllarda bu dönüşümlerin itici gücü olarak Avrupa Birliği öne çıkmaktadır. Diğer taraftan, Arnavutluk'un hem tarihsel olarak bu değişime verdiği tepki hem de söz konusu değişimin siyasal, yönetsel, sosyal ve kültürel boyutlarının kapsamlı olarak incelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu alandaki çalışmaların azlığı, bu doktora tezinin hazırlanmasında motivasyon kaynağı oluşturmuştur.

Arnavutluk, Osmanlı devleti idaresinde geçen yılların ardından 1912 yılında bağımsızlığa kavuşmasıyla modern ulus devlet aşamasına geçmiştir. 1912'de Osmanlı imparatorluğundan bağımsız hale geldikten sonra toplumsal ve siyasal problemlerle karşılaşmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarının ardından İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar geçen süreçte Arnavutluk kraliyetle yönetilmiştir. II. Dünya Savaşının bitmesiyle birlikte Arnavutluk, totaliter bir yönetim evresine geçiş yapmıştır. 1945-1990 yılları arasında komünist sistemle yönetilen Arnavutluk genel olarak dünyadan olduğu kadar, Avrupa'dan da soyutlanmıştır. Bu dönemde, dışa kapalı bir ülkede yaşayan Arnavutluk vatandaşları insan hakları, demokrasi, ekonomik refah, yönetsel ve siyasal reformlar gibi konularda ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya kalmıştır.

1990'lı yıllarda Sosyalist Bloğun tasfiyesi ile birlikte ortaya çıkan değişim sürecine Arnavutluk da ayak uydurmaya çabalamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren Arnavutluk'ta siyasal, ekonomik ve yönetsel reformların gerçekleştirilmesi gündeme gelmiştir. Reform sürecinin önemli ayaklarından birini, komünist dönemden kalan kamu yönetimi sistemi ve bürokrasi anlayışı oluşturmuştur.

1990'lı yıllar, bir önceki on yılda başlayan yeni kamu işletmeciliği (new public management) anlayışının giderek tüm dünyada yayıldığı bir döneme denk gelmektedir. Yeni kamu işletmeciliği reformları, Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından çözülen Doğu Bloku ülkelerinde de zaman içinde hükümet politikalarını etkilemeye başlamıştır. Bu kapsamda özelleştirme, bürokrasinin azaltılması, özel sektör yönetim tekniklerinin kamu kurumlarında da kullanılması, kamu hizmetlerinde etkinlik ve verimliliğin sağlanması, hizmet kullanıcılarının memnuniyetine odaklanması gibi reform politikaları izlenmiştir. Arnavutluk da küreselleşme, Avrupa Birliği, yeni kamu işletmeciliği ve yönetim reformları gibi dış dinamiklerden yoğun şekilde etkilenmiş ve bu dinamikler kamu yönetimi reformlarının yürütülmesinde itici güç olmuştur. Komünist bir geçmişe sahip olan Arnavutluk'un kendi toplumsal, siyasal ve yönetsel dinamikleri de dikkate alındığında 1990'lardan sonra içine girdiği değişim sürecinden nasıl ve ne düzeyde etkilendiği meselesi kapsamlı biçimde incelenmesi gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, Arnavutluk'un siyasal, ekonomik, sosyal ve yönetsel açıdan tarihsel gelişim süreci de dikkate alınarak özellikle 1990'lardan sonra kamu yönetiminde yaşanan değişimin kurumsal, yasal ve yapısal boyutlarının incelenmesi ve aynı zamanda Arnavutluk halkının özellikle Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin başladığı 2000'li yıllarla birlikte kamu yönetiminde yaşanan reformlara yönelik algısının ölçülmesi amaçlanmaktadır. 2000'li yıllarla birlikte kamu yönetimi reformlarının itici gücünü Avrupa Birliği oluşturmuştur. Bu nedenle, AB sürecinin Arnavutluk kamu yönetiminde yasal ve kurumsal düzeyde, politika ve uygulamalar açısından ortaya çıkardığı değişimin analiz edilmesi reformların gelişimi, yönü ve kapsamını anlamak açısından da önem taşımaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Arnavutluk'un kamu yönetiminde AB ile uyum çerçevesinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma sürecine yönelik halkın algısını belirlemek için anket yöntemi tercih edilmiştir. Anket ile yeniden yapılanma sürecine ilişkin halkın algısı tesadüfi örneklem yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmanın temel konusu algı ölçümü iken, evrenini genel olarak 18 yaş üstü Arnavutluk vatandaşları oluşturduğundan genel ve kapsayıcı bir bilgi toplama aracına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle de çalışmada anket tekniği tercih edilmiştir.

Çalışmada kullanılan anket sorularının hazırlanmasında Adaman ve diğerlerinin 2000, 2005 ve 2009 yıllarında olmak üzere dört yılda bir uyguladıkları ve hane halkı gözünden Türkiye'de kamu yönetimi ve yolsuzluk anketlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca Dünya Bankası'nın yönetim göstergeleri (World Governance Indicators) ile Uluslararası Şeffaflık Örgütünün "Yolsuzluk Algı İndeksi" (Corruption Perception Index) gibi uluslararası düzeyde geliştirilen ve demokratik yönetişimin izlenmesinde kullanılan göstergelerden de anket sorularının oluşturulması sürecinde yararlanılmıştır. Ancak Arnavutluk'un demografik yapısı, ekonomik şartları, siyasal ve yönetsel düzeni, sosyal ve kültürel özellikleri gibi özel durumları dikkate alınarak anket soruları yeniden dizayn edilmiştir.

Anket formu 7 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ankete katılan bireylerin demografik bilgilerinin öğrenmeye yönelik, ikinci bölüm bireylerin yapılan reformlardan haberdarlık düzeylerini ölçmeye yönelik, üçüncü bölüm bireylerin yapılan reformlardan memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik, dördüncü bölüm bireylerin Avrupa Birliğine aday adaylığının öncesi ve sonrasında yapılan reformlara ilişkin düşüncelerini ölçmeye yönelik, beşinci bölüm hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara karşı halkın tutumlarını ölçmeye yönelik, altıncı bölüm halkın gözünde Arnavutluk'ta önemli görülen yönetsel ve siyasal problemleri belirlemeye yönelik ve yedinci bölüm ise kamu kuruluşlarındaki yolsuzluk ve rüşvet düzeylerine ilişkin halkın algısını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Bu çalışmada, anket verileri ile elde edilecek bulgular doğrultusunda, belirlenen altı problem cümlesi cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın İçeriği

Çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kamu yönetimi, demokratikleşme ve yönetim kavramlarının, tanımlanması ve kavramsal çerçevesi belirlenmiştir. Ayrıca bu kavramlara ait alt kavramlar, benzeşen kavramlar tanımlanmış ve aralarındaki benzerlikler-farklılıklar irdelenmiştir. Yine birinci bölümde, kamu yönetimi reformu, kamuyu reformlara iten nedenler, reformların etkileri ve sonuçları literatürden yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise; Arnavutluk'un siyasal düzeni ve yönetim anlayışı beş döneme ayrılarak incelenmiştir. Birinci dönemde Arnavutluk'un Osmanlı hâkimiyetindeki siyasal ve yönetsel süreci ele alınmıştır. Bağımsızlık dönemi ele alınan ikinci dönemdir. Arnavutluk'ta siyasal ve yönetsel olarak ele alınan diğer dönemler ise; kraliyet dönemi, sosyalist rejim dönemi ve son olarak 1991 sonrasında başlayan demokratik yönetim dönemidir. Her bir dönem kendi içerisinde, ekonomik, siyasi ve yönetsel anlamda incelenmiştir. Yine bu dönemlerde Arnavutluk'ta yaşanan ekonomik, siyasal ve sosyal gelişmeler ile gerçekleştirilen reformlar aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; Arnavutluk'un kamu yönetiminde AB ile uyum çerçevesinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma sürecine yönelik halkın algısını belirlemek için anket uygulaması ele alınmıştır. Anket ile yeniden yapılanma sürecine ilişkin halkın algısı tesadüfi örneklem yöntemi ile araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Arnavutluk'un yeniden yapılanma sürecinde gerçekleşen reformlar ve ülkedeki yolsuzluk, bürokrasi ve yönetsel sorunlar yorumlanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1. KAMU YÖNETİMİ REFORMUNA İLİŞKİN KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu başlığı altında reform kavramının literatürdeki tanımları verilerek kamu yönetimi reformuna neden ihtiyaç duyulduğu ve kamu yönetimi reformuna ilişkin gelişmeler değerlendirilecek, kuramsal ve kavramsal çerçeve açıklanacaktır.

1.1. Reform ve Kamu Yönetimi Reformu

Planlı ve bilinçli bir değiştirme çabası (Karaer, 1991: 48) olarak adlandırılan reform kavramının literatürde çeşitli tanımlarına rastlamak mümkündür. Erkul'a göre reform (2008: 2'den aktaran Gökçe, 2010: 61), bozulan, kötüleşen, sağlıksız hale gelen bir durumu düzeltmek ve iyileştirmektir. Bir başka tanıma göre reform, "bir yönetim sisteminin amaçlarına yönelik olarak işlevlerini daha hızlı, nitelikli, verimli ve etkili bir şekilde yapacak düzeye çıkarmak üzere örgütsel yapı ve süreçte, personel yönetiminde, idari yöntem ve tekniklerde yapılan bilinçli değiştirme, yeniden düzenleme girişimleridir" (Berkman, 1981: 207'den aktaran Karaer, 1991: 47). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi reform; köklü ve yapısal bir değişikliktir. Erkul reformu bozulan bir durumu iyileştirmek veya yeniden düzeltmek olarak ifade ederken, Berkman sistemin amaçlarına uygun düzenlemeden bahsetmektedir. Her iki tanımlamanın da ortak yönü, mevcut durumun amaca uygun olarak yeniden düzenlenmesi şeklinde ifade edilebilir. Belirtmek gerekir ki, reform gibi kapsamlı bir kavramın değişen şartlara uygun olarak kaliteli kamu hizmeti sunulmasını amaçlaması da zorunludur. Reformlar köklü ve yapısal değişiklikler olmaları nedeniyle, mevcut sisteme uyum gösteren sosyal yapının, alışkanlıkların veya işleyişin değişmesi anlamına geleceğinden, reformların düşünsel, normatif ve kurumsal değişimin yanında uygulama ve davranış boyutunda bir değişimi içermesi de gerekir. Özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütleri gibi farklı alanlarda reforma girilebileceği gibi planlama, denetim, personel yönetimi ve mali yönetim gibi farklı yönetim işlevleri reformun konusunu oluşturabilmektedir.

Çalışmanın odak noktasında kamu yönetimi bulunduğundan, kamu yönetimini, kamu (halk) tarafından yerine getirilmesi gereken görevlerin, ülkede yaşayan vatandaşların istek ve beklentilerine uygun bir şekilde yürütülmesi için gerçekleştirilen tüm faaliyetler ve bu faaliyetleri yürüten kurum, kuruluş ve bireylerin bütünü olarak ifade etmek

mümkündür (Eryılmaz, 2003: 10). Tanımdan yola çıkarak kamu yönetiminin iki yönlü bir sistematik yapıyı ifade ettiği söylenebilir. Faaliyetlerin yerine getirilmesini 'işlevsel yapı', yerine getirilmesinden sorumlu olan kurum, kuruluş ve bireyleri ise 'örgütsel yapı' olarak sınıflandırabiliriz. Kamu politikaları ve yasalarının uygulama süreçleri kamu yönetiminin işlevsel yapısını anlatırken, mevcut yasa ve politikaları uygulamak için kurulan birimler de örgütsel yapıyı anlatmaktadır (Polatoğlu, 2003: 6).

Bir ülkede halkın yönetimden ve kamu politikalarından elde ettiği kazanımlar ve beklentileri arasındaki farklılık ve bu farklılıkların yarattığı baskılar reformlara neden olmaktadır. Kamu hizmetlerinin niteliği ve sunulan hizmetin amaçlara uygun olup olmadığı, kamu yönetiminin başarı veya başarısızlığını belirlemede ölçü olarak görülmektedir (Sezer, 1992: 43). Sosyal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarının da değişip çeşitlenmesi ya da süreç içerisinde değişen koşullara bağlı yeni sorunların çıkması, kamu kurumlarının ve kamu yönetimi sisteminin oluşan yeni sorunlara ve ihtiyaçlara cevap verebilme kapasitesinin artırılması amacı kamuda reform ihtiyacını doğurmaktadır (Ersoy, 1995: 51). Kamu yönetimi reformunun, genel olarak kamu yönetimi sisteminin düşünsel, prosedürel, kurumsal ve işlevsel açıdan etkinliğini yitirmesi durumunda veya mevcut yönetim sisteminin değişen ihtiyaç ve beklentileri karşılayabilmesi ve yönetime verimlilik kazandırılması amacıyla yapıldığı söylenebilir.

Kamu yönetiminde reformun gerekliliğinin tarihsel sürecinin çok eskilere dayandığı iddia edilebilir. Ancak gerçek anlamda kamu yönetiminde reformdan bahsedebilmenin; ulus devlete geçiş süreci ile beraber bireylerin kul ve tebaa gibi zümrelerden sıyrılarak vatandaş statüsüne gelmesi ve devletin/kamununun hizmet çeşitliliğinin artması ile birlikte ortaya çıktığı ve önem kazandığını söylemek mümkündür (Aykaç, 1991: 85-86'dan aktaran Memişoğlu, 2006: 8). Tarihsel sürece bakıldığında ulus devleti kavramının Avrupa'da 17-18. yüzyıla kadar yerleşmediğini, bugünkü anlamda devletleşmenin oluşmadığını görmekteyiz (Perlmutter, 1969: 383). Dolayısıyla modern kamu yönetiminin ortaya çıkışını da bu yüzyıllarda aramak daha doğru olacaktır. Hatta 19. yüzyılda Fransa, İngiltere ve ABD'de yürütülen kamu yönetimi reformlarının modern kamu yönetiminin yerleşmesi bakımından oldukça önemli olduğu kabul edilmektedir.

Kamu yönetiminde reformun sunulan hizmet kalitesini etkileyen bir yönü de bulunmaktadır. Reformdan söz ediyorsak, gerçekleştirilen değişikliklerin hizmetin kalitesini arttıran bir etkisinin bulunması gerekir. Dolayısıyla, reform belirli bir süre veya konu ile ilgili kısıtlı olmayıp, gelişen ve değişen koşullara göre her zaman kaliteli hizmet üretilerek toplumun hizmetine sunulması amacına yönelik devamlılığı olan bir süreçtir. Bununla birlikte, günümüz yönetim reformlarından, sadece hizmet kalitesinin artırılmasına yönelik uygulamalar yanında maliyetleri azaltma, yönetime katılım, açıklık ve hesap verilebilirliği artırma gibi sonuçlar doğuran politikaları içermesi de beklenmektedir (Aykaç, 1991'den aktaran Memişoğlu, 2006). Kamu yönetimi reformunun nedenlerinden biri de yönetimdeki rol ve işlevlerinin yeniden sorgulanarak planlanmasıdır. Kamunun sosyal ve ekonomik hayata etkinliğinin azaltılması ya da tam tersi yeni alanlarda hizmet sunumu içerisine girmesi veya hizmet sunuşunda değişiklikler yapması doğrudan kamu yönetimini etkiler (Tutum, 1995: 134).

Kamu yönetimi reformuyla ilgili genel tanımları ve reform girişimleri incelendiğinde şu ortak özellikleri taşıdığı söylenebilir (Aykaç ve diğ., 2003: 155):

- Reform hareketleri toplumsal değişimle yakından ilgilidir.
- Reform, planlı ve organize olarak yapılan değiştirme çabasıdır.
- Reform, ilke olarak köktenci değişiklikleri anlatır.
- Reformdan amaç, söz konusu yönetim sistemini daha etkili ve verimli hale getirmektir.
- İdari reform yönetsel olduğu kadar siyasi içerikli bir değişim olaydır.

Yukarıda incelenen kavramsal çerçevede içinde, farklı reform tanımlarının yer aldığı ancak genel hatlarıyla tanımların ortak yönlerinin bulunduğu görülmektedir. Bu çerçevede kamu yönetimi reformu, kamu yönetiminin yapısı ve işleyişindeki bozuklukların, sorunların veya yetersizliklerin iyileştirilmesine odaklanan planlı ve bilinçli bir değişim çabası olarak tanımlanabilir.

Reform ve kamu yönetimi reformu kavramlarını tanımladıktan sonra açıklanması gereken kamu yönetiminde neden reforma ihtiyaç duyulduğudur. Her ülkede farklı nedenler ve ihtiyaçlara bağlı olarak kamu yönetimi reformu gerçekleştirilse de, reform

ihtiyacının gerekliliğinin temeline bakıldığında birbirine benzer koşulların sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir.

Dünyada kamu yönetimi reformunun üç aşamadan geçtiği ileri sürülebilir. Birinci aşama, “idari reform” kavramı etrafında şekillenen ve 1980’lere kadar devam eden süreçtir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar daha çok gündelik sorunların çözümüne yönelik olmuş ve örgüt yapılarını, süreçleri ve prosedürleri iyileştirmeye odaklanmıştır. 1980’li yıllarda ortaya çıkan ikinci aşama ise kurum içi düzenlemelerin ötesine geçerek devletin rolünün yeniden tanımlanması ve işlevlerinin sınırlandırılmasına yönelmiştir. 1980 sonrası kamu yönetimi reformlarını şekillendiren yönetim akımına yeni kamu işletmeciliği adı verilmektedir. Bu dönemde özel sektör yönetim anlayışından, piyasa mekanizmalarından ve yeni yönetim tekniklerinden yararlanma yoluna gidilmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren güçlenmeye başlayan üçüncü bir süreç ise kurum dışı paydaşlarla ilişkileri güçlendirmeye, kamu yönetimini toplumun geneliyle birlikte düşünme yaklaşımına, sivil toplum kuruluşları, kar amacı gütmeyen organizasyonlar ve vatandaşlar gibi üçüncü aktörlerle birlikte yönetme anlayışına dayanmaktadır. Kamu yönetimi reformlarındaki üçüncü aşama genellikle “yönetişim” olarak adlandırılmaktadır (Dinçer ve Yılmaz, 2003: 32).

1980’li yıllarda birçok OECD ülkesinde kamu yönetimi reformunu gerekli kılan ortak bazı faktörlerden söz etmek mümkündür. Dinçer ve Yılmaz’a göre bu faktörler (2003: 33):

- Kamu mali yönetiminin krize veya darboğaza girmesi,
- 1970’li yıllarda dünya çapında yaşanan ekonomik durgunluğun kamu gelirlerinde gerilemeye yol açması ve harcamaların kontrol altına alınamaması neticesinde mali durumun kötüleşmesi,
- Küresel rekabet şartlarında, sermayenin dışarıya kaçması riskinin kamu gelirlerinde artışı sınırlandırması, toplumsal talepler ve siyasi tercihlerin ise kamu harcamalarında tasarrufu zorunlu hale getirmesi,
- Halkın hükümetten beklentilerinin değişmesi, nicelik ve nitelik olarak artması, daha açık ve şeffaf bir yönetim ile buna paralel hesap verme sorumluluğuna yönelik taleplerin yükselmesi,

- Daha fazla ve daha kaliteli kamu hizmeti beklentisi ile sivil toplum kuruluşlarının yönetime katılma isteklerinin artması,
- Teknolojideki gelişmelerin, yeni yönetim sistemi ve organizasyon yapılarının, eğitim seviyesinin yükselmesinin ve değişen yaşam tarzının toplumsal alışkanlıklar ve beklentiler üzerindeki etkisi.

Tüm bu dinamikleri üç ana başlık altında toplamak mümkündür. İlk olarak değişen ekonomik koşullar ülkelerin kamu sektöründe yeniden yapılanmayı zorunlu kılmıştır. İkinci olarak, halkın hükümetlerden beklentileri değişmiş, kamu hizmetlerinin kalitesi sorgulanmaya başlamıştır. Üçüncü olarak ise kamu yönetimini, ortaya çıkan yeni talep ve beklentilere uygun şekilde yeniden düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır (ÖİK Raporu, 2000: 11-12'den aktaran Dinçer ve Yılmaz, 200: 34).

1.2. Kamu Yönetimi Reformunu Yönlendiren Temel Dinamikler

Kamu yönetimi reformunu yönlendiren temel dinamikler, toplumların içinde bulunduğu dönemde karşılaştıkları sorunlara ve ihtiyaçlara bağlı olarak değişebilmekte, bazen reforma neden olan bir sorun başka bir zaman aynı toplum için veya başka bir toplum açısından önem arz etmemektedir. Gelişen ve değişen koşullar, yönetimlerin anlayış değişiklikleri, ekonomik nedenler, hesap verme sorumluluğunun beklentileri karşılayamaması, kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık taleplerinin artması, değişen sosyal faktörler, mevcut statükoyu koruma adına uygulanan kontrol ve baskı mekanizmaları, bilişim teknolojisinin hızlı gelişimi, uluslararası aktörler ve rekabetin gelişmesi, küreselleşmeden kaynaklanan risk ve fırsatlar, özel sektörün etkin yönetim anlayışının ve performansının etkileri, kaos, kriz ve bir dizi başka faktör kamu yönetimi reformunu yönlendiren temel dinamikler olarak görülmektedir (Yıldırım, 2004: 78-81).

Çalışmanın kapsamı içinde tüm bu dinamikleri ayrıntılı olarak incelemek mümkün olmadığından özellikle 1980 sonrası kamu yönetimi reformunu yönlendiren temel dinamikler olarak küreselleşme, ekonomik krizler, bilgi toplumu-internet ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile özel sektör yönetim anlayışındaki değişim konuları ayrıntılı olarak incelenmektedir.

1.2.1. Küreselleşme

Kavramsal olarak oldukça fazla şekilde ifade edilen ve pek çok kavramla özdeşleştirilen küreselleşme kavramının literatürde çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır. Arıboğan (1997: 87) küreselleşmeyi oldukça kısa ve yalın bir anlatımla “bütün dünyanın tek bir alana ve bütün insanların da evrensel insana dönüşmesi” olarak ifade etmektedir. Küreselleşme kavramı ile günümüzde mesafeler önemini yitirmiş, siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal alanlarda dünya tek bir yer haline gelmiştir. Günümüzde artık, zaman ve mekan kavramları eski anlamlarını yitirmiş, sınırlar kaybolmaya başlamış ve ülkelerin karşılıklı bağımlılıkları artmıştır (Bozkurt, 2000: 17-31).

Hasanoğlu (2002: 172) ise küreselleşmeyi, “içinde değerler, düşünceler ve bilginin hem ayrıştığı hem de bütünleştiği, hem öznelleştiği hem de standartlaştığı bir dünyayı çağrıştıran geniş ve tartışmalı” bir kavram olarak ifade etmektedir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere küreselleşme her alanda dünyada sınırların kalktığı, her gelişmenin anında tüm dünyaya yayıldığı ve etkilerinin hissedildiği bir kavramdır.

Küreselleşmeyle birlikte kamu yönetiminde fikirlerin yayılması kolaylaşmış, teknolojik gelişmelerin baskıları giderek artmış ve adeta ülkeler arasındaki sınırlar hızla önemini yitirmeye başlamıştır (Bilgiç, 2003: 24). Bilgiç’in de söylediği gibi küreselleşmeyle birlikte, günümüzde, ülkelerin sınırları sadece ulusal bağımsızlık ve toprak bütünlüğü gibi kavramlar açısından önem taşır hale gelmiştir. Siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda ülkeler arasında sınırlar sadece bir kavram olarak varlığını korumaktadır. Küreselleşmeyi bu kadar etkin kılan faktörlerden birisi olan iletişim alanındaki gelişmeler sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki gelişmeden insanlar anında bilgi sahibi olabilmekte, elde edilen bu bilgiler nedeniyle bireyler kendi ulusal kamu yönetimlerinin politika ve uygulamalarını değerlendirebilmekte ve kamu yönetiminin performanslarını sorgulayarak, yönetimlerden daha kaliteli ve etkin hizmet talep etmelerini mümkün olmaktadır (Kutlu, 2003: 175). Özellikle günümüzde yaygın olarak kullanılan iletişim kanalları sayesinde pozitif ve negatif tüm bilgiler anlık süreç içerisinde dünyanın her yerindeki insanlara ulaşmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte dünya üzerindeki tüm ülkeler politika ve uygulamaları nedeniyle küresel baskılara açık hale gelmektedirler. Artık günümüzde ulusal politikacıların kendi istekleri ve tutumlarına göre politika ve gündem belirleme

olanakları kısıtlıdır. Ayrıca, kamu politikaları ulusal politik sistemle birlikte uluslararası politika alanlarında da belirlenmektedir (Dolowitz ve Marsh, 2000: 5-7'den aktaran Benson ve Jordan, 2011). Özellikle 1980 sonrasında etkisini hızla göstermeye başlayan küreselleşmenin etkileri 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin parçalanması ile daha büyük bir alanı kapsamaya başlamıştır. Meydana gelen bu gelişmeler, dünyadaki ekonomik rekabette kamu yönetimlerinin rolünü ve önemini büyük ölçüde arttırmış, devletlerin politikaları ve uygulamaları küresel ekonomide rekabet gücünü belirleyici ana faktör olmuştur.

Çoğunlukla kamu tarafından sunulan hizmetler olarak görülen istihdam düzeyi, iş gücünün eğitimi, yetkinliği ve sağlığı, vergi yönetiminin etkinliği, küçük ve orta ölçekli işletmelere sağlanan teşvikler ve gelişimlerinin özendirilmesi, bir ülkenin ekonomisinin rekabet gücünü belirleyen temel faktörlerdir (Hughes, 1994: 18). Günümüzde sıklıkla karşılaştığımız konulardan birisi olarak görülen, rekabet koşullarını belirleyici unsurlar arasında yer alan faktörler ülkelerin ekonomilerini doğrudan etkilediğinden kamu yönetimi de aynı doğrultuda etkilenmektedir. Örneğin, ABD'deki işsizlik verileri veya istihdam verileri doğrudan ülke ve dünya ekonomisinin yakından takip edilmekte ve söz konusu verilerin sonuçlarına göre ulusal rekabet gücünü veya kamu yönetimi politikaları doğrudan etkilenmekte, dolaylı olarak da dünya ekonomileri ve kamu yönetimi politikaları üzerinde belirleyici olmaktadır.

1980 sonrasında görülmeye başlayan küresel nitelikteki ekonomik ve finansal modeller ile uluslararası, hatta kıtalararası yatırımların önündeki engeller ortadan kalkmaya başlamıştır. Ekonominin ve yatırımların küreselleşmesiyle birlikte yasalar ve uygulamalar, ulusal düzenlemeler yerine küresel düzenlemelere ihtiyaç duymaya başlamıştır. Tüm bu gelişmeler, ulus devletlerin karar alma yetki ve tekeli elinden almaya başlamış, giderek çok uluslu şirketler sayısal ve hacim olarak büyümüştür. Dolayısıyla çok uluslu şirketlerin kamu-özel, yerli-yabancı kimlikleri birbirlerine karışmıştır. Sonuç olarak herhangi bir devlete tabi olmayan, diğer bir ifadeyle devletsiz firmaların denetimi, uymaları gereken kuralların düzenlenmesi, vergilendirilmesi gibi pek çok konu ulus devletler açısından sıkıntı doğurduğundan, klasik devlet egemenliği ve kamu yönetimi sorgulanmaya başlamış, mevcut sisteme alternatif yeni arayışlar bir zorunluluk haline almıştır (Tutum, 1995: 135-140). Etkileri ve sonuçları itibariyle

küreselleşmenin, ülkeler ve kurumlar arasında yönetim reformlarının öğrenilmesini kolaylaştırdığı, ulus üstü kuruluş ve birliklerin etkilemeleri sonucunda devletler üzerinde reform baskısını artırdığı ve toplumun kamu yönetiminden talep ve beklentilerinin değişmesine yol açtığı söylenebilir.

1.2.2. Ekonomik Krizler

Ekonomik belirsizlikler ve krizler kamu kurum ve kuruluşlarını uzun vadeli politika ve planların yapılmasını, kaynakların etkin dağıtımını ve dolayısıyla yönetimini zorlaştıran etkenlerdir. Geçmişte geleneksel kamu yönetimi anlayışı nedeniyle belirsizlik ve kriz dönemlerinde ciddi sıkıntılarla karşılaşmış ve çoğu kez yönetimler başarısızlığa uğramıştır. 1970’li yıllara Batılı devletler refah devleti politikaları ve uygulamaları ile girmiştir. Aynı dönemde ortaya çıkan petrol krizi beraberinde kamu gelirlerinin azalmasına neden olmuştur. Ancak kamunun gelirleri azalmasına rağmen kamudan hizmet sunumunun eskiden olduğu gibi devam ettirilmesi beklentisi ciddi sıkıntılara neden olmuştur. Kriz süreci, kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen faaliyet ve sunulan hizmetlerin verimsiz olduğunu ortaya koymuş, mevcut kamu yönetimi politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini zorunlu kılmıştır. Mevcut krizden çıkmanın ve ülkelerin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmanın yolunun, üretimin artırılması ve kamu harcamalarının azaltılması olduğu görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır (Hughes, 1994: 22-58). 1970 yılına kadar kamu-özel sektör arasındaki dengeler refah devleti anlayışı ile kamu lehine ağırlık göstermekteyken, 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik-mali kriz nedeniyle bu denge özel sektör lehine dönmüştür. Kriz döneminde kamu, kullandığı kaynakların kıt olduğunu ve bu kıt kaynaklarla istek ve beklentilere cevap vermek zorunda olduğunu görmüş ve yeni arayışlara yönelmiştir.

Kamu sektörünün büyüyerek genişlemesine karşı düşüncede olan liberal ve muhafazakar siyasi partilerin muhalefeti 1970’li yılların sonlarına gelindiğinde sonuçlarını göstermeye başlamıştır (Eryılmaz, 2012: 233). Devletin küçültülmesi gerektiği yönünde muhalefet yapan siyasi partiler iktidara gelmeye başladığında artık bu politika hükümetlerin resmi politikaları olarak görülmeye başlanmıştır. 1979 yılında İngiltere’de Thatcher, 1980’de ABD’de Reagan, 1982 ‘de Almanya’da Kohl bu görüşü savunan siyasi partilerin liderleri olarak ülkelerinde iktidara gelmişlerdi. Krizle birlikte

kamunun küçültülmesinin gerektiğini savunan muhalefetler iktidara geldiklerinde öncelikle, kamu işletmelerinde özelleştirme, geleneksel refah politikalarında daraltma, devletin ekonomi içerisinde asli görevleri ile sınırlı kalması, kamu sektörünün küçülmesi ve serbest piyasa koşullarının kendi dinamiklerine göre işlemlerini sağlayan politikalar ve uygulamaları hayata geçirmişlerdir. ABD ve Batı’da başlayan bu kamu yönetimi anlayışı kısa sürede etkisini göstererek diğer ülkeler için rol model halini almıştır (Ömürgönülşen, 2003: 3-7).

Görüldüğü üzere 1970 yılında petrol krizi ile başlayıp gelişen ekonomik kriz öncelikle kamu yönetimini refah devleti anlayışından uzaklaştırmış, kamunun asli görevlerini yapması adına küçülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Krize kadar müdahaleci ve katılımcı kamu yönetimi politikası etkinliğini kaybederek, ekonominin yapı taşlarının serbest piyasa koşulları altında oluşmasının gerektiği kabul edilmiştir. Ayrıca devletin küçülmesi bürokratik ve ekonomik etkinliği arttırırken gerçekleştirilen kamu yönetimi faaliyetlerinde tasarruf sağlayacağından toplumsal refahın artmasına katkı sağlaması beklenmiştir (Hughes, 1994: 12).

Dünya 1990’lı yıllara geldiğinde uluslararası finansal piyasalarda birbiri ardına yaşanan finansal krizler görülmeye başlanmıştır. Arjantin, Brezilya, Rusya, Latin Amerika, Güney Doğu Asya, Türkiye ve Avrupa Para Krizleri 90’lı yıllarda yaşanan finansal krizlerden bazılarıdır (Ömürgönülşen, 2003: 17). 1990’lı yılların ortalarına kadar neo-liberal yaklaşımın (devletin küçülmesi) küresel ölçekte savunucusu rolündeki Dünya Bankası, devletin en az etkinlikle faaliyette bulunması gerektiği görüşünü benimsemektedir. Ancak yaşanan finansal krizler sonrasında ‘etkin devlet’ yaklaşımına odaklanılmış ve 1997 yılında yayınladığı raporunda bu yaklaşımı savunmuştur. Raporda özellikle az gelişmiş ülkelerde devletin ekonomik faaliyetlerde etkinliğinin artması gerektiği yönünde çeşitli stratejiler ortaya koyulmuştur (Güran ve Cingi, 2002: 78-80). Görüldüğü gibi 1970’li yıllarda yaşanan petrol krizinin ardından kamu yönetiminde “devletin küçülmesi” gerektiği yönünde ortaya çıkan politika ve yaklaşımlar, 90’lı yıllara gelindiğinde küresel finansal krizlerin etkisiyle yerini “etkin devlet” yaklaşımına terk etmek zorunda kalmış ve reform politikaları da bu yönde değişime uğramıştır.

Etkinlik, var olan olanakların en iyi şekilde kullanılması olarak da tanımlanabilir. Bir başka deyişle etkinlik, ‘en yararlı ve doğru işi yapmak’ iken işi doğru yapmanın

sonucunda da verimlilik elde edilecektir. Kısaca elde edilen verimlilik düzeyi etkinliği belirleyicidir (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 53). Etkin devlet tanımlamasında devlet, doğrudan büyüme yi sağlayacak mekanizma olarak düşünülmemektedir. Devlet, ekonomiye katalizör etkisi sağlayarak büyümenin ortağı ve hızlandırıcısı olarak katkı sağlayacaktır (Güran ve Cingi, 2002: 80). Görüldüğü gibi devlet, artık üretime ve piyasalara doğrudan katılmak yerine, uygulamalar, yasalar ve sübvansiyonlar ile piyasaları destekleyici ve tamamlayıcı kamu yönetimi politikalarını benimsemeye başlamıştır.

2007 yılının son çeyreğine girildiğinde ABD kaynaklı yüksek riskli konut kredilerinin yarattığı endişelere bağlı olarak gelişen ve başta Avrupa olmak üzere Kanada ve Japonya'daki finansal piyasalara ve finansal kurumlara etki eden kriz giderek tüm dünyayı etkilemeye başlamıştı. Kriz giderek derinleştiği 2008 yılında dünya genelinde ciddi etkiler ve sonuçlara neden olmuştur. Özellikle 2008 ve 2009 yıllarında büyüme hızlarında ciddi düşüşler yaşanmış sonucunda enerji ve gıda fiyatlarında artışlar ortaya çıkmıştır (Yeldan, 2009: 16). 2007 yılında genel olarak %5 büyüme gerçekleştiren dünya ekonomisi 2009 yılına gelindiğinde %1,3 küçülmüştür. Finansal piyasalarda çalkantı ile başlayan kriz peşinden talep daralmasını ve bu süreçle birlikte sürekli büyüyen işsizlik sorunlarını ortaya çıkarmıştır (Yeldan, 2009: 18).

2008 krizi karşısında öncelikle ABD kamu yönetimi; yüksek kredi faiz ödemeleri, düşen konut fiyatlarını dengelemek ve daralan talebi canlandırmak için yetersiz kalan para politikalarında değişikliğe gitme yolunu seçmiştir. Krizin etkilerini azaltabilmek adına "mali canlandırma paketini" yasalaştırarak maliye politikalarını krize çözüm olarak takip etmiştir (Yeldan, 2009: 24). Özellikle son dönemlerde adından sıklıkla bahsedilen Amerikan Merkez Bankası FED'in yakın dönemde parasal genişlemenin yavaşlatılacağı yönündeki açıklamaları ABD'nin 2008 krizi döneminde uygulamaya koyduğu kamu yönetimi reformunun ülkedeki işsizlik verilerinin hedeflenen %6,5 seviyelerine yaklaşmış olması nedeniyle, aylık 85 milyar dolarlık tahvil alımını azaltacağı anlamına gelmektedir (<http://t24.com.tr>, Erişim: 10.09.2013). 2008 krizi ABD'nin uyguladığı etkin devlet politikalarına, uygulama açısından önemli bir örnek olarak verilebilir. Özellikle bu dönemde ciddi kriz içerisindeki banka ve finans sektörünün vatandaşlar üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerini önleyebilmek adına bazı

banka, finans kuruluşları ve sanayi firmalarına finansal destek ve sübvansiyonlar sağlayarak, kamu yönetimi politikalarında etkin devlet rolünü sağlıklı bir şekilde devam ettirmiştir. Ancak her ne kadar etkin devlet anlayışı içerisinde piyasaları sakinleştirme ve istikrar kazandırma amaçlı kamu politikası uyguluyor gibi görünse de temelde ABD'nin izlediği politika, diğer bir yandan toplumsal refahın daha az etkilenmesi adına gerçekleştirildiğinden, bir anlamda da sosyal devlet anlayışına dayalı kamu politikası uygulaması olarak görülebilir. 2008 krizinin etkilerinin azalmasıyla birlikte ABD kamu yönetiminin anlayışında tekrar etkin devlet rolüne döneceği düşünülmektedir.

1.2.3. Bilgi Toplumu, İnternet ve Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmeler

Gelişen teknoloji ve değişen kamu yönetimi anlayışı günümüzde bilgi teknolojilerinin yaygınlığını ve kullanımını hızla arttırmaktadır. Son yıllarda internet teknolojisinin yaygın kullanımı ve kullanıcı sayısındaki artış sayesinde bilgiye hızlı ve kolay ulaşım hızlanmıştır. Kamuda da internet teknolojisinin kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber, yönetim merkezleri ile birimler arasındaki iletişimin hızlı ve güvenli sağlanmasına mümkün olmakta ve bilgi teknolojilerinin önemi her geçen gün artmaktadır. Bilgi teknolojileri günümüzde her alanda önemli ve vazgeçilmez bir faktör olarak kullanılırken özellikle kamu yönetim sistemleri için de büyük önem taşımaktadır (Tataroğlu, 2008: 264).

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelere paralel olarak kamu yönetiminde başlayan yeniden yapılanma süreci özellikle son 10 yılda büyük değişimler ve gelişmeler göstermiştir. 21. yüzyıla girilirken hızla gelişen küreselleşmenin etkisiyle, bilgi teknolojileri ve iletişim kanallarının gelişimi ve yaygınlaşması sonucunda dünyada her alanda sosyal ve ekonomik değişimler yaşanmış, tüm bu gelişmelere paralel olarak kamu yönetiminde de “elektronik devlet” (e-devlet) kavramı ortaya çıkmıştır. Kamu yönetimleri ilk başta teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek için gerçekleştirdikleri bilgi ve otomasyon sistemleri çalışmaları internet kullanımının yaygınlaşmasıyla, hizmet sunumunun ana unsuru olmuştur. Başlangıçta otomasyon çalışması olarak adlandırılan e-Devlet çalışmaları 20. yüzyılın sonlarında geri dönülmez bir gelişime ve sürece dönüşmüştür (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 47).

Kamu yönetiminde verimliliği arttırmak ve çağdaşlaşmanın bir zorunluluğu olarak ortaya çıkan e-devlet kavramını Parlak ve Sobacı (2008: 232) şu şekilde

tanımlamaktadır; “e-devlet, kamu kurumlarının işleyişinin ve hükümetlerin vatandaşlara ve özel sektöre bağlılığının geliştirilerek, kamu hizmetlerinin desteklenmesi amacıyla bilgi teknolojilerinin kullanımınıdır.” Yukarıdaki tanımdan yola çıkarak, elektronik devlet ya da kısa adıyla e-devlet, aslında kamu yönetiminin devlet-vatandaş ve özel sektör üçgeninde ilişkilerin düzenlenmesi ve kamu hizmetlerinin etkin ve kolay sunumu amacıyla bilgi teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlanabilir.

Kamunun büyüyerek adeta dev bir sektöre dönüşmesiyle birlikte sunulan kamu hizmetlerinin hacmi artarken, kamu sektörü giderek bürokratik, hantal ve geri kalmış teknolojiyle iş görür hale gelmiştir. Kamu yönetiminde karşılaşılan sorunlar ve olumsuzlukları ortadan kaldırması ve vatandaş ile devlet arasında bir iletişim kanalı oluşturması bakımından e-Devlet’in etkisi ve önemi büyüktür. Aynı zamanda e-Devlet sistemi ve uygulamalarının, kamu kurumlarını ve kamunun hantal bürokratik yapısını değiştirme gücü yadsınamaz (Arpacı, 2010: 38).

Kamu yönetiminde yeni yaklaşımlar üzerinde yapılan çalışmalarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeni kamu işletmeciliği üzerindeki etkilerine dair iki temel yaklaşımın geliştirildiği görülmektedir. Birinci yaklaşıma göre; e-devlet uygulamalarının kamu yönetimi ve vatandaş boyutunda getirdiği faydaları dikkate alan ve bu faydaları önemseyen pozitif yaklaşımdır. Pozitif yaklaşımı izleyenlere göre, e-devlet uygulamaları bazı noktalarda olumsuzluklar içerse de, olumsuzluklar ve faydaları kıyaslandığında faydalarının daha fazla olduğu ortadadır. Yine bu yaklaşıma göre e-Devlet uygulamaları, bilginin kalitesinde artışa ve bilginin sağlıklı bir şekilde korunmasına, etkin hizmet sunumuna, kamu hizmetlerinde verimliliğe ve kamunun örgütsel hedeflerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Pozitif yaklaşımı savunanlara karşı görüş geliştiren ikinci gruptakiler ise, uygulama ve sonuçlara daha toplumsal ve şüpheli açılardan yaklaşmaktadırlar. E-devlet uygulamalarına getirdikleri temel eleştirileri, demokrasi dışı pek çok uygulamaya neden olabileceği endişesidir. Devlet ile vatandaş arasındaki birincil dereceden ilişkileri ortadan kaldırmaya yönelik bir süreç olarak tanımladıkları e-devlet uygulamalarının aynı zamanda bilginin siyasi veya çıkar gruplarının eline geçmesi, bireylerin özel hayat gizliliğinin ortadan kalkması, bilgilerin arşivlenmesi ve korunması gibi pek çok nedenden dolayı eleştirmektedirler. Ancak her ne kadar olumsuz etkilerin varlığı söz konusu olsa da getirdiği kolaylıklar ve sağladığı

faydalar dikkate alındığında e-devlet uygulamalarının olumlu etkilerinin daha fazla olduğunu söylemek mümkündür (Tataroğlu, 2008: 260-265).

Bilgi teknolojilerindeki ilerlemelere paralel olarak gelişen kamu yönetimindeki uygulamalar ve e-devlet sistemi sonuç olarak kamu kurum ve çalışanları üzerinde de değişime neden olmuştur. Kısaca geçmişte karşılaşılan baskıcı, yukarıdan bakan kamu çalışanlarının davranışları bilişim teknolojileri ve internetin etkileriyle değişmeye zorlanmakta, e-devletin getirdiği kolaylıklar sayesinde bireyler işlemlerini kendileri yapabildiklerinden kamuda fazla ve gereksiz istihdamın önüne geçilebilmektedir.

Sonuç olarak bilgi teknolojileri ve e-devlet uygulamaları kamu yönetiminde etkin ve şeffaf hizmet sunumunu sağlarken aynı zamanda kamu kurum ve çalışanları üzerinde etkin kontrol ve denetimi de beraberinde getirmiştir. Etkin ve başarılı bir e-Devlet sistemi ve uygulamasının kamu yönetiminin hantal ve bürokratik yapısını ve kamunun aşılması engellerini değiştirme, ekonomik kalkınma ve sosyo-kültürel gelişimi sağlama, yaşam kalitesini artırma ve katılımcı demokrasiyi güçlendirme potansiyeli bulunmaktadır.

1.2.4. Özel Sektör Yönetim Anlayışındaki Değişim

Geçtiğimiz yüzyılın ortalarına kadar kamu ve özel sektör yönetim anlayışı ve sistematüğinde yapısal anlamda önemli bir farklılığa rastlanmamaktaydı. Çok uluslu firmalarda ve kamuda katı ve statükocu bir hiyerarşik yapı ve örgütlenme bulunmaktaydı. Weberyen teoriye göre örgütlenme gösteren kamu ve özel sektör yapılanması hantal ve hiyerarşik düzenin tüm olumsuzluklarını yönetim ve hizmet sunumu anlamında taşımaktaydı.

1864-1920 yılları arasında yaşamış olan Alman sosyolog Weber'in geliştirdiği bürokrasi kuramı ile, bürokrasi bir yönetim şekli olarak kullanılmaya başlamıştır. Sanayileşen ve gelişen batıda klasik örgütlenmelerin yetersiz kaldığını, bu tür örgütlenme yapısının yerini kamu ve özel sektörde bürokrasi olarak adlandırılan büyük çaplı örgütlenmelerin aldığını savunmaktadır (Can, 1997: 38). Weber iki tip bürokrasiden söz etmekle birlikte ağırlıklı olarak yasal-ussal bürokrasiyi savunmaktadır. Yasal-ussal bürokraside yönetimin yapısı önceden belirlenen kurallara göre düzenlendiğinden ilişkiler gayri şahsidir. Weber, bu bürokrasi modelinde memuriyetin bir meslek olduğunu ve çalışanın

örgüte bağlılığı ve sadakatini, örgütün amaç ve faaliyetlerini düzenleyen kuralların oluşturduğunu belirtir. Tüm işlemler belirli kurallar içerisinde ve hiyerarşik düzende yürümekte, kişisel düşünceler yürütülen hizmetin sonucunu etkileyememektedir (Eryılmaz, 2003: 199-201). Kısacası Weberyen bürokrasi modeli, bugün “geleneksel yönetim anlayışı” olarak adlandırılan hiyerarşik örgütlenme ve yönetim modelidir. Teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve bilgi toplumunun yaşandığı günümüz dünyasında hiyerarşik ve katı bürokratik yönetim anlayışının, hızlı ve etkin karar alma sürecini yavaşlatacağı ve hizmet kalitesini olumsuz etkileyeceği eleştirisi yoğun bir şekilde dile getirilmektedir.

Weberyen bürokrasi kuramının yönetim sisteminde oluşturduğu hiyerarşi ve katılık özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında özel sektör açısından önemli bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Özel sektörde faaliyet gösteren tüm firmalar, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabetin artmasıyla birlikte yönetim anlayış ve tekniklerini değiştirmeye başlamışlardır. Bu süreçte merkezi yönetime bağımlı ve karar vermede etkisiz hantal yöneticilik anlayışı, değişen insan kaynakları yönetimi ile birlikte, yerini inisiyatif alabilen ve kararların sonuçlarından bireysel olarak sorumlu olabilecek yöneticilik anlayışına dönüşmeye başlamıştır (Hughes, 1994: 16-17). Yönetim anlayışı, öncelikle özel sektörde gelişen piyasa koşullarına bağlı olarak değişmeye başlamıştır. Özellikle sonuç ve kâr odaklı özel sektör firmalarının hızlı ve etkin karar alma zorunluluğu bu yönetim modelindeki değişikliği ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilebilir. Zaman, firmaların en önemli sermayelerinden birisi olduğu düşünüldüğünde, kararların alınmasındaki gecikmelerin yaratacağı ekonomik kayıpların boyutlarının büyüklüğü özel sektörde yönetim anlayışındaki değişikliğin bir başka nedeni olduğunu söylenebilir.

Yaşanan hızlı değişim süreci, özel sektörde firmaları, yatırımların çeşitlendirilmesi ve farklı sektörlere yatırım yapılması düşüncesinden de uzaklaştırmıştır. Ana faaliyet konusu işlerde uzmanlaşmaya gidilerek, ilgisiz, marjinal ve riskli işler terk edilmiştir. Yeni yönetim anlayışı, özel sektör firmalarını büyüme yerine etkinliğin artırılmasına yöneltmiştir. Bilgi teknolojileri ve iletişimdeki gelişmeler, firmalar arasındaki ilişkileri kolaylaştırarak hızlandırmış ve bilgi paylaşımını artırmıştır. Özel sektördeki bu hızlı ve yapısal değişiklikler kamu yönetimini, çağın gerisinde kalmasının olumsuz etkileri ve

kamunun imajını zayıflatması endişesiyle değişim sürecine sokmuştur (Hughes, 1994: 163). Günümüzde özel sektörde yaşanan değişim sürecine kamu sektöründeki kurum ve kuruluşlar da kayıtsız kalamamıştır. Özel sektörde etkinlik, verimlilik ve kaliteli hizmet sunma anlayışı yönünde ortaya çıkan değişimin kamu örgütlerini etkilemesinde devletin değişen rolü, kamu hizmetlerinin kalitesine yöneltilen eleştiriler, küreselleşme ve bilgi-iletişim alanındaki ilerlemeler ve kamu-özel sektör arasındaki benzeşmenin artması gibi faktörler etkili olmuştur.

Gerçekten de özel sektörde yeni gelişen yönetim anlayışı, beraberinde etkin hizmet sunumu ve kalite kavramlarının da ön plana çıkmasına neden olmuştur. Rekabet ve kârlılık faktörleri firmaları daha kaliteli hizmet sunumuna ve müşteri odaklı hizmet anlayışına yöneltmiştir. Kamu sektörü de, özel sektördeki gelişmelere paralel olarak değişime odaklanmış, hantal ve verimsiz kamu kurumlarının özelleştirilmesi, doğrudan kamu tarafından yürütülmesi gerekmeyen hizmetlerin sözleşmeyle özel sektöre gördürülmesi, kamunun asli görevleri arasında yer almayan işleri terk ederek küçülmesi olarak gerçekleşmeye başlamıştır. Değişimle birlikte kamu yönetiminde, harcamaların azaltılmasına ve performansın artırılmasına odaklanılmış, gelişen teknolojinin kamu sektöründe yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca özel sektörde başarılı görülen stratejik planlama, performans yönetimi, toplam kalite yönetimi ve insan kaynakları yönetimi gibi yönetim teknikleri kamu sektörüne aktarılmaya başlanmıştır. Sonuçta, özel sektörde yaşanan gelişmelere ayak uydurulması amacıyla kamu yönetiminde de önemli değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır.

1.3. Kamu Yönetimi Reformunun Kuramsal Arka Planı

Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte 80’li yıllara gelindiğinde kamu yönetiminde ciddi ve köklü değişiklikler ortaya çıkmıştır. Özel sektör işletmecilik anlayışı, yöntem ve tekniklerinin kamu yönetimine adaptasyonu ve kamuda uygulanmaya başlamasıyla birlikte geleneksel bürokratik kurallar ve yöntemler anlayışı yerini hedeflere, önceliklere ve performansa önem veren özel sektör işletmecilik anlayışına bırakmaya başlamıştır (Saran, 2006: 14-17). Kısaca artık geleneksel kamu yönetimi anlayışı yerini “yeni yönetim anlayışına” bırakmaya başlamıştı.

Yeni yönetim anlayışı; devleti küçültmeye veya büyötmeye odaklı olmaktan öte tamamen devleti asli fonksiyonlarına çekmeye yönelik bir yaklaşım olarak ortaya

çıkmişti. Devletin toplumdaki rolü; hükümet, bürokrasi ve bireyler arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlama ve biçimlendirme işlevine yönelikti. Böylece devletin etkinliği artacak ve vatandaşların kamu yönetimi karşısındaki pozisyonu iyileşecek ve yönetime katılma kanalları genişleyecekti. Yeni kamu işletmeciliği anlayışından, öncelikle yerel yönetimler olmak üzere, kamuda yer alan tüm kurumlar etkilenmiştir (Eryılmaz, 2003: 22). Yaşanan gelişmelere bağlı olarak sadece kamu kurumları değil, toplumun her kademesi ve tüm örgütler değişim sürecinden pozitif anlamda etkilenmişlerdir. Değişim sürecinden etkilenen kamu dışındaki diğer aktörler, sürecin gelişmesi ve gerçekleşmesi adına etkin bir rol üstlenerek, zaman zaman kamuyu değişime zorlamışlardır.

Çalışmanın bu bölümünde yeni kamu işletmeciliğinin ortaya çıkış süreci, temel özellikleri, yeni kamu işletmeciliğine getirilen eleştiriler ile yeni kamu işletmeciliğiyle doğrudan bağlantılı kavramlar ayrıntılı olarak incelenmektedir.

1.3.1. Yeni Kamu İşletmeciliği

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlanmıştır. Uluslararası rekabet, bilişim ve enformasyon teknolojilerindeki baş döndüren gelişmelerin etkisiyle, gelişmiş veya gelişmekte olan pek çok ülke; ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel, teknik ve idari sistemlerinde köklü değişim ve dönüşümler gerçekleştirme yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu değişim ve dönüşümler yüzyılın sonunda hızlanmış, ülkelerin çeşitli kurumlarını, kurumların kendi arasındaki ve kurumların toplumla olan ilişkiler sistemi ve anlayışlarını değiştirerek kamu yönetiminde yeniden yapılanmanın yolunu açmıştır (Gökçe ve Turan, 2008: 176). Son zamanlarda hemen hemen her yerde yaşanan bu gelişmeler, kamu yönetimi üzerinde de bir yeniden tanımlanma, konumlanma ve yapılanma ihtiyacını doğurmuştur (Akyel ve Köse, 2010: 14).

Yeni kamu işletmeciliği anlayışı genel anlamda iki konuya yönelmektedir. Bu konulardan birincisi, kamu hizmetini geliştirmeye yönelik programlar ve uygulamalar iken, ikincisi kamu yönetiminin sosyal sorumluluğudur. Bu bağlamda yeni kamu işletmeciliği anlayışı, geleneksel kamu yönetiminin sorumluluk mekanizmalarının yetersizliğine bağlı olarak hesap verebilirlik, şeffaflık, vatandaşların memnuniyeti gibi kavramları esas alarak yeni bir bakış açısını ifade eder.

Özellikle 1970’li yıllara kadar toplumun yönetilmesinde devletin rolü ve önemi büyüktü. Bilgi teknolojileri, küreselleşme ve pek çok yenilik ile birlikte devletin yönetme fonksiyonunda uygulama açısından sorunlar ve aksaklıklar doğmasına neden olmuştur. Bu nedenlerle kamu yönetim mekanizmasının yeniden gözden geçirilerek düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Kamu yönetiminde değişim ve yeni kamu işletmeciliğinin ortaya çıkmasında etkili olan faktörler kısaca şu şekilde özetlenebilir (Genç, 2010: 145-147; Ömürgönülşen, 2003: 3; Yıldırım, 2009: 100-101):

- 1970’li yıllarda ortaya çıkan petrol krizlerinin yarattığı ekonomik sorunlar ve devlet bütçelerinde meydana gelen açıklar,
- Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında etkisi artan sosyal devlet ve refah devleti anlayışının temel dayanağı olan Keynezyen iktisat anlayışının yarattığı büyük kamu ekonomileri,
- Özel sektörde başlayan değişimin ve bilgi teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak vatandaşların kamu yönetimlerinden beklenti ve taleplerinin artması bunu karşısında kamu yönetiminin ve bürokrasisinin yetersiz kalması,
- Kamu hizmetlerinde kalite yetersizliği, hizmet sunumunun yavaşlığı, bürokratik engeller ve hiyerarşik yapının etkin ve sağlıklı kamu hizmeti sunamamasına duyulan tepkiler,
- ABD ve gelişmiş Batı devletlerinde başlayan liberal politikalarla birlikte devletin küçülmesi anlayışı, devletin özel sektör işletmeleri gibi bir yapıya kavuşturularak performans ve etkinliğinin artırılması amacıyla kamu harcamalarının azaltılması, özelleştirmelerin yaygınlaşması,
- Toplumsal bilincin gelişmesiyle beraber devlet ve bürokrasi karşıtı tepki ve anlayışın artması,
- Uluslararası Para Fonu (IMF), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Dünya Bankası (WB) gibi uluslararası örgüt ve kuruluşların yeni liberal ideoloji ve politikaların yaygınlaştırılması amacıyla izledikleri aktif siyaset ve politikalar,

- Demokratik eğilimlerin ve demokratikleşme söylemlerinin artması, sivil toplum örgütlerinin yaygınlaşması, yönetim anlayışının önem kazanması, küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler.

Kamu yönetiminin asli görevi kamu yararını gözeterek, sunduğu hizmetleri aksatmadan ve kesintiye uğratmadan topluma en uygun yollarla sunmasıdır. Yukarıda aktarılan nedenlerden de anlaşılacağı üzere, özel sektördeki hızlı değişim ve gelişme karşısında etkisiz kalan kamu yönetiminin fonksiyonları toplum tarafından kıyaslanmaya başlamış ve kamu yönetiminin hizmet sunumundaki eksiklikler hissedilir boyutlara erişmiştir. O güne kadar her alanda tek söz sahibi konumunda olan kamu yönetiminin, gelişmelerin geride kalması, mevcut kamu yönetimi anlayışının sorgulanmasına neden olmuştur. Kısaca bu dönüşüm sürecinde klasik kamu yönetimi anlayışı yerini yeni kamu işletmeciliğine bırakmıştır (Genç, 2010: 147).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışında, yöneticiler, çalışanlar ve toplum kamu kurumlarının çalışma yöntemleri hakkında yeterince bilgi alamamaktadırlar, dolayısıyla bu yaklaşım örgüt kültüründe ‘kapalı kültür’ olarak tanımlanmaktadır. Kapalı kültür modelinde örgütlerin sınırları ve sorumlulukları kesin kurallarla belirlenmiştir. Oysa yeni kamu işletmeciliği anlayışında sınırlar örgütün dışındaki insanların da dikkate alınmasıyla belirlenmektedir. Geçmişe göre beklentiler artmakta ve sürekli değişmektedir. Yeni kamu işletmeciliği anlayışında, örgütlerin ve yönetimlerin hiyerarşik düzen ve ilişkileri toplumsal algıda tek başına başarılı bir yönetim şekli olarak görülmemektedir (Demirkaya, 2008: 169-170).

Geleneksel kamu yönetiminin yerini yeni kamu işletmeciliği bırakmasıyla birlikte hızlı ve etkili bir değişim süreci başlamıştır. Yeni yaklaşımın temel prensibi kamunun da özel sektörde olduğu gibi “müşteri odaklı” olmasını sağlayabilmektir. Bireylerin toplumsal statüleri olan vatandaşlık rolünden müşteri rolüne geçmeleri, beraberinde beklentilerinin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Bu süreçte işlevleri daha fazla daraltılmış, fakat kendisinden beklentilerin farklılaştığı yeni bir yönetim modeli ortaya çıkmıştır. Yeni kamu işletmeciliği çerçevesinde kamunun, işlevlerinin daraldığı bir noktada kaliteli hizmet sunumunu gerçekleştirebilmesi, ancak sahip olduğu kaynakları daha etkin ve verimli kullanması ile mümkündür. Dolayısıyla kamu yönetiminin uygulayıcısı olan hükümetleri göreceli olarak daha küçük yeni değer, düşünce ve teknikleri uygulamaya

yönelik sistem arayışına yönelmektedir. Kamunun hantal, baskıcı ve bürokratik sisteminin yerine maliyet bilincine sahip, bürokrasinin azaldığı ve müşteri odaklı kamu hizmeti sunumu verebilen yeni kamu işletmeciliği sistemi, toplum tarafından istenilen ve uygun bir sistem olarak algılanmaktadır (Ömürgönülşen, 2003: 4). Ayrıca yeni kamu işletmeciliği modeli, yalnızca verimli ve etkili yapılanma, kaliteli kamu hizmeti sunmanın dışında kamu yararını, demokrasinin gerekliliklerini de dikkate almaktadır. Kamu, işletme tekniklerine ve modellerine özel sektörden farklı olarak kamusal alana özgü toplumsal değerleri ve kuralları da dikkate alarak sahiplenmektedir (Zengin, 2009: 6).

Yeni kamu işletmeciliğinin bu anlamda devlete yüklediği rolleri Osborne ve Gaebler (1992) şu şekilde ifade etmektedirler: Devlet;

- Mal ve hizmet üreten firmalar arasında rekabeti geliştirmelidir.
- Kontrol fonksiyonunu bürokrasiden vatandaşa aktarmalıdır.
- Devletin kendi kurumlarında, performans ölçütü girdiler değil çıktılar olmalıdır.
- Kamu kurumları çevrelerini müşteriler olarak yeniden tanımlayıp onlara seçenekler sunmalıdır.
- Problemler ortaya çıkmadan önleyici tedbirler alınmalıdır.
- Kamu kurumları enerjisini sadece para harcamak üzere değil para kazanmak üzere kullanmalıdır.
- Kamu kurumları otoritelerini desantralize ederek yönetimde katılımı sağlamalıdır. Merkezi yönetimler yetkilerini halka en yakın birim olan yerel yönetimlere devretme eğiliminde olmalıdırlar. Bu sayede yönetim demokratikleşecektir, bu da halk adına yapılan iş ve işlemlerin daha hesap verebilir ve şeffaf olmasını sağlayacaktır.
- Devlet bürokratik mekanizmaları değil piyasa mekanizmalarını kullanmalıdır.
- Devlet, kamu hizmetlerinin hazırlanıp sunulmasının yanı sıra toplumsal sorunları çözmek için kamu, özel, gönüllü sektörler arasında eşgüdümü sağlamalıdır.

- İdareyi kurallar ve düzenlemeler değil amaçlar yönlendirmelidir.

1980’li yıllardan itibaren kamu yönetiminde başlayan reform dalgası dünya üzerindeki pek çok coğrafyaya yayılması ve kamu faaliyetleri bakımından geniş bir alanı kapsamaması bakımından “global” bir dalga olarak nitelendirilmektedir (Kettl, 2001: 1). Reform dalgası, kısa sürede yayılmaya başlamış pek çok ülkede devlet tarafından gündeme alınmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar ve reform çalışmaları aynı zamanda tetikleyici bir etki yaratarak kısa zamanda yayılmıştır. Bu açıdan bakıldığında yeni kamu işletmeciliği, çeşitli coğrafyalarda farklı farklı uygulama ve deneyimleri gösterse de temelde ortak özellikler göstermektedir. Yeni kamu işletmeciliğinin en temel özelliği her ülkeye ve modele uygulanabilen evrensel ilkeler taşıyor olmasıdır. Bu evrensel ilkelerin ortak dili ve paydası, kamunun hizmetleri doğrudan yerine getirmek yerine hizmetlerin üretilmesi ve sunumunu teşvik eden bir pozisyonda olmasını öngörmesidir. Başka bir özelliği ise, kamunun hizmet vermektense yetkilerini devretmesine dayanmasıdır (Osborne ve Gaebler, 1992: 122). Yeni kamu işletmeciliği anlayışını diğer yönetim anlayışlarından farklı kılan diğer bir özellik ise, yaygın siyasal öncelik taşımasıdır. Kamu yönetimindeki yeni gelişmelere siyasal ilgi, iktidardaki partinin temsil ettiği siyasal pozisyonundan da bağımsız olarak oluşmaktadır (OECD, 1997: 117).

Yeni kamu işletmeciliğinin bu üç ortak özelliği diğer yönetim modellerinden ayırt edici olması bakımından önem taşımaktadır. Yeni kamu işletmeciliğinin getirdiği avantajlar ve faydalar bulunmakla birlikte eleştirildiği yönleri de bulunmaktadır. İşlevsellik ve amaç bakımından yeni kamu işletmeciliği desteklenirken, uygulamadaki farklılıkların sonuçları bakımından da eleştirilmektedir. Pek çok akademisyen yeni kamu işletmeciliğini, bir akımdan ziyade, geleneksel kamu yönetimi modelinin gerçekleşmesi muhtemel sonuçları olarak değerlendirmektedir (Bozlağan, 2008: 13). Yeni kamu işletmeciliğine getirilen eleştiriler kısaca şu şekilde sıralanabilir (Parlak ve Sobacı, 2005: 207; Ömürgönülşen, 2003: 31):

- Yeni kamu işletmeciliği liberal ekonominin savunucusu olan Yeni Sağ ideolojiyi temsil etmektedir.

- Aslında bu yönetim modeli yeni olmayıp, geçmişte dile getirilen politikalardan ibarettir; yeni kelimesi sadece sisteme meşruluk kazandırma amacı gütmektedir.
- Yeni kamu işletmeciliği, profesyonel yöneticiliği esas aldığından, yönetilenler yönetime katılamamakta ve yönetimi denetleyememektedir.
- Yeni kamu işletmeciliği, kapitalizmin ana temeli olan piyasa koşullarının üstünlüğünü, vatandaşlık olgusu yerine müşteri kimliğini alması nedeniyle eşitlik, adalet, tarafsızlık, vatandaşlık hakları, kamusal çıkarlar ve kamu ahlakı gibi kamunun vazgeçilmez değerlerini zedelemektedir.
- Yeni kamu işletmeciliği, siyasal iktidarların topluma hesap vermek yerine ekonomik ve siyasal gücü elinde bulunduran azınlıktaki hâkim güçlere hesap verdiği, hızlı ve değerinin altında gerçekleştirilen özelleştirme politikaları sonucu topluma ait kamu servetinin sermaye gruplarına aktarılmasına neden olmaktadır.

Yeni kamu işletmeciliğine getirilen eleştirilere bakıldığında, eleştirilerin hesap verilebilirlik noktasında odaklandığını söyleyebiliriz. Özellikle özelleştirme ile devredilen kamu hizmetlerinden memnuniyetsizlik duyulması halinde muhatabın kim olacağı, sorunların çözümü için alınacak önlemlerin özelleştirme gerçekleşmeden önce belirlenerek kamuya duyurulmasının gerekliliği açıktır. Yine bir başka eleştiri, vatandaşlık kimliği yerine müşteri kimliğinin tanımlanmasının kamunun vazgeçilmez değerlerini zedelediği yönünde olduğunu anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere müşteri, özel sektör için vazgeçilmez olup işletmenin devamlılığı için gerekli bir olgudur. Günümüzde işletmeler, devamlılık ve karlılıklarını sağlayabilmek için müşteri memnuniyeti ile birlikte müşteri sadakatini sağlamaya yönelik yeni uygulamalar gerçekleştirmektedirler. Memnun ve sadık müşteri işletmelerin faaliyetlerinin devamlılığı ve kârlılığı için şarttır. Kamu yönetiminin hizmet sunumunda çalışanlarına, vatandaşlara müşteri anlayışı ile yaklaşımları yönündeki söylemleri, kamunun kâr odaklı hizmet sunumundan değil, hizmet kalitesinin ve vatandaşın memnuniyetinin artırılması açısından yaklaşım gösterdiğine dayandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, toplumun her alanında gelişmeye yönelik bir yaklaşım olan yeni kamu işletmeciliği temelde rekabet ruhu, girişimcilik, bürokrasinin esnekliği, hizmet

sunumunda etkinlik ve verimlilik gibi serbest piyasa ekonomisinin yapısal faktörlerini içermekte; ayrıca kamu otoritesinin önceliklerinden ziyade bireylerin tercih ve taleplerini ön plana çıkarmaktadır. Geçmişten gelen hantal kamu yönetimi yapısının kısa bir süre içerisinde ortadan kalkmasını beklemek doğru olmayacaktır. Siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik bir değişimi içeren yeni kamu işletmeciliği anlayışının kalıcı ve başarılı olabilmesi, ancak toplumun her kesiminin desteğinin sağlanması ve uygulamada çıkabilecek engel ve dirençlerin kararlılıkla aşılması için gereken inanç ve gayretin durmaksızın gösterilmesine bağlıdır.

1.3.2. Hesap Verme Sorumluluğu ve Etik Yönetim

Bir kurum ya da kuruluşun aldığı kararlardan ve üstlendiği faaliyetlerden etkilenebilecek olanlara karşı hesap verebilir olması gerekir. Hesap verme sorumluluğu yönetişimin başta gelen esaslarından biridir. Hesap verebilirlik kavramı demokratik değerleri temsil ettiğinden dolayı hem kendi içinde hem de daha etkin ve etkili kurumları geliştirmek açısından bir araçtır. Siyasetçiler ve kamu görevlilerine, kanunlar ve yasal düzenlemeler aracılığıyla kontrol ettikleri kaynaklar ve yönettikleri kurumlar üzerinde oldukça büyük bir güç tanınmıştır. Hesap verebilirlik, bu gücün kamu yararı doğrultusunda kullanıldığını garantilemek için en temel yoldur. Kimin, kime karşı, ne için hesap verebilir kılındığı konusunda açıklığı gerekli kılar (TÜSİAD, 2005: 201).

Kavramsal olarak hesap verme; yönetenlerin veya kamu tarafından kendisine yetki verilenlerin, kendilerine sunulan kaynak, yetki ve olanakları nereye ve ne şekilde kullandıklarını açıklayabilmeleridir (Kesim, 2005: 270). Tanımdan hareketle hesap verme sorumluluğunun, kamu adına yetki kullananların yerine getirdikleri görev ve faaliyetlerinde, kendilerine verilen yetki ve olanakları kamu yararına ve etik kurallar çerçevesinde ne şekilde kullandıklarını kamuya açıklama yükümlülükleri olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda hesap verme sorumluluğunun hem ahlaki hem de yasal bir zorunluluk olduğunu söyleyebiliriz. Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; kamu yararına veya özel bir amaçla kurulmuş bir kurum veya kuruluşun, belirli bir dönemde gerçekleştirdiği faaliyetlerini kamu veya ortaklarına belirli rapor veya finansal tablolarla açıklaması, hesap verme sorumluluğunun gereği olarak ifade edilebilir. Dolayısı ile hesap verme sorumluluğu yetki kullananların veya yönetenlerin, başarı veya başarısızlıklarını ortaya koymada bir değerlendirme aracı olarak ta tanımlanabilir.

Ayrıca hesap verme sorumluluğu, yetki kullananların veya yönetenlerin görev ve yetkilerini yasal çerçevede ve sınırlar içerisinde yürütmeleri yönünde bir baskı ve düzenleyici işlev görmektedir denilebilir. Kesim'in (2005: 270) de dediği gibi hesap verebilirlik, "başarıyı ve hizmeti göstermenin bir fırsatı olarak kabul edilmekte ve sonuç odaklı ve şeffaf bir yönetim kültürünün yaratılmasında ve geniş anlamıyla hükümet ve vatandaşlar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesinde olumlu bir itici güç olarak değerlendirilmektedir."

Bir başka tanımda ise hesap verebilirlik kamu yönetimi boyutu ile alınarak ifade edilmektedir. Buna göre hesap verebilirlik, kamu yöneticilerinin yetki kullanımlarından ve yerine getirdikleri görevlerinden dolayı sorumlu tutulmaları olarak tanımlanmaktadır (Gül, 2008: 73). Günümüz modern devlet yönetimi anlayışında ve etkin yönetim ilkeleri gereği, her kamu görevlisinin görev ve faaliyetlerini etik kurallar ve yasalar çerçevesinde açık ve şeffaf olarak yürütmesi esas alınmaktadır. Bu nedenle kamu görevlilerinin yürüttükleri görevlerinden dolayı yerine getirdikleri faaliyetlerinden sorumlu tutulmakta ve varsa hatalarından dolayı hesap vermektedirler. Hesap verebilirliğin veya hesap verme sorumluluğunun en önemli nedeninin kamu kaynaklarının kamu çıkarlarına uygun kullanılmasını gerçekleştirmek, yolsuzluk ve keyfi kaynak kullanımının önüne geçmeyi sağlamak olduğunu söyleyebiliriz.

Gül (2008: 74-75), etkin bir hesap verebilirlik için gerekli koşulları ve prensipleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Hesap verebilirlik için, kişilerin rolleri açıkça tanımlanmalı ve sorumlulukları net bir şekilde belirlenmelidir.
- Yürütülecek görev sürecinde amaç, beklenti, sınırlar ve beklenen performans açıkça belirlenmiş olmalıdır.
- Sunulan kaynaklar, yetki ve beceriler açısından elde edilecek performans arasında belirgin bir neden-sonuç dengesi sağlanmalıdır. Diğer bir ifade ile düşük yetki düzeyindeki bir kişiden yüksek bir performans beklenmemeli veya kısıtlı kaynaklardan yüksek verim istenmemelidir.
- Zamanında, düzenli ve güvenilir bir raporlama sistemi olmalıdır.

- Raporların değerlendirilmesi sonucunda rastlanan aksaklık, sorun ve hataların düzeltilmesi açısından gözden geçirme ve düzeltme mekanizmaları olmalıdır.

Hesap verebilirlik kavramının, yapısına ve niteliğine göre iki sınıf altında incelenen çeşitleri olduğu görülmektedir. Yapısına göre hesap verebilirlik 'dikey ve yatay' hesap verebilirlik olarak adlandırılmaktadır. Niteliğine göre hesap verebilirlik ise; 'siyasi, hukuki, yönetsel ve kamusal' hesap verebilirlik olarak ifade edilmektedir. Hesap verebilirlik türlerini kısaca şu şekilde açıklayabiliriz (Gül, 2008: 77-79):

- ***Dikeye hesap verebilirlik;*** toplumun en etkin baskı grupları arasında yer alan medya ve sivil toplum kuruluşları ve demokratik sistemlerin en güçlü mekanizması sayılan seçimler aracılığı ile siyasilerin ve özellikle hükümetlerin hesap verebilirliği olarak ifade edilmektedir. Bilindiği gibi demokratik rejimlerde başarısız veya kamu kaynaklarını etik olarak kullanmayan yönetimler seçim yoluyla kamuya hesap vermekte ve görevden uzaklaştırılabilmektedir. Yine kamuoyunun etkin sivil toplum örgütleri ve medya ellerinde bulundurdukları sivil güç ile yönetimler üzerinde baskı unsuru oluşturarak, kamu adına yönetimlerden hesap sorabilmektedir.
- ***Yatay hesap verebilirlik;*** kamunun kendi denetim kuruluşlarına hesap vermesi olarak adlandırılan yatay hesap verebilirlik, tek başına yeterli olmayan dikey hesap verebilirliğin tamamlayıcı unsuru olarak da adlandırılmaktadır. Devletin icra faaliyetinde bulunan kuruluşlarının yine devlet kurumları olan denetim mekanizmaları kanalı ile kontrol edilmesidir. Kamu görevlilerinin görevlerini ve yetkilerini kötüye kullanmamaları amacıyla gerçekleştirilen yatay hesap verebilirlik; yasama, yargı, teftiş kurulları, Danıştay, Sayıştay, kamu denetçileri, vb. kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir.
- ***Siyasi hesap verebilirlik;*** kavramsal olarak halkın seçim yoluyla göreve getirdiği milletvekilleri vasıtasıyla, siyasal iktidarı denetlemesi olarak ifade edilebilir. Bir başka deyişle yönetimdeki hükümetlerin ve bakanlıkların faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin detayları hakkındaki bilgilendirmeyi halk tarafından seçilmiş vekillere veya meclise hesap vermesi olarak ifade etmek

mümkündür. Her yıl hükümet tarafından mecliste yürütülen bütçe görüşmeleri siyasi hesap verebilirliğe verilebilecek bir örnektir.

- **Hukuksal hesap verebilirlik;** adından da anlaşılacağı üzere yetki kullanan veya yönetim kademesindeki her bireyin, bürokratin veya siyasinin, faaliyetlerinden dolayı yargı önünde hesap veribilmesidir. Yasalar önünde her birey eşit hak ve sorumluluklara sahiptir. Bu nedenle, kamu görevini yürüten bir kişinin yetkisini veya görevini kötüye kullanması, Anayasaya veya yasalara uygun hareket etmemesi halinde, yargıya hesap vermesi hukuki hesap verebilirliğin bir gereği olarak nitelendirilmektedir.
- **Yönetmelik hesap verebilirlik;** kamuda görev yapan bireylerin veya bürokratların, görev veya faaliyetlerinden dolayı bağlı buldukları üst yönetimlere hesap vermesi olarak ifade edilebilir. Örneğin; bir kamu görevlisi görevinden veya faaliyetinden dolayı bağlı bulunduğu amire, amir müdüre, müdür daire başkanına ve devam eden silsile ile her bir düzeydeki birey üst düzeydeki yönetime hesap verme yükümlülüğündedir. Ayrıca her kurum veya kuruluşun faaliyetlerinin, kendi bünyelerinde oluşturdukları denetim mekanizmaları kanalıyla denetlenmesi bu kapsamda değerlendirilmektedir.
- **Kamuoyuna hesap verebilirlik;** kamu hizmeti veren her kurum veya kuruluşun, gerek faaliyetlerin başlangıcında ve gerekse sonucunda kamuya açık bir şekilde hesap vermesidir. Bir diğer ifade ile kamu faaliyetlerinin neden ve nasıl yapılacağı, bu faaliyetlerin kamu yararına ne düzeyde etki edeceğinin çeşitli araçlar ile kamunun bilgisine ve görüşüne sunulması ve onaylanmasıdır. Kamu adına hizmet veren ve seçimle yönetime gelen kişilerin uygulayacakları politikalar ve aldıkları kararların nedenlerini kamuya açıklamaları, şeffaf yönetim anlayışı çerçevesinde bir zorunluluk ve gerekliliktir. Bu nedenle kamu yönetiminde bulunanların kamuoyunu bilgilendirmeleri ve kamuoyuna açıklamada bulunmaları, kamuoyuna hesap verebilirlik kapsamında değerlendirilmektedir.

Yeni kamu işletmeciliği anlayışı gereği, vatandaşların tüm istek ve taleplerinin karşılanmasında kamu yöneticileri tek başlarına yeterli olamayacaklardır. Sorunların

çözümünde ve hizmet sunumunda, diyalog ve tüm vatandaşların katılımının sağlandığı geniş tabanlı bir mutabakat sağlanması gerekmektedir. Yeni kamu işletmeciliği anlayışı gereği kamu yöneticilerinin, mevcut sorun ve aksaklıkları açık ve şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile aksaklıklar, sorunlar ve tüm parametreler vatandaşlar tarafından bilinmelidir. Bu konuda kamu yöneticilerinin gösterecekleri şeffaflık ve halkın katılımının sağlanması, gerek kamu yönetimine vatandaşların aktif katılımını ve gerekse güçlü bir hesap verebilirliği oluşturabilecektir (Genç, 2010: 156).

Hesap verebilirlik kamu yöneticilerinin görev ve faaliyetlerinin dış faktörler veya kurumlar tarafından denetlenmesi olarak adlandırılırken, etik ise kişilerin kendi kendilerine hesap vermesi veya davranışlarının oto kontrolü olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011: 34). Tanımdan hareketle etik kavramını, bireyin kendi kültürel ve ahlaki değerleri ile davranışlarını kontrol etmesi olarak ifade etmemiz mümkündür. Kamu yöneticilerinin görevlerini yürütürken gerek görev ve yetkilerini kötüye kullanmamaları ve gerekse rüşvet ve yolsuzluk gibi hem yasal suç hem de ahlaki çöküntülerden kendilerini sahip oldukları ahlaki değerler ile kontrol etmeleri gerekmektedir.

Eryılmaz'a göre (2010: 331) kamu yönetiminde etik; "kamu hizmeti verenlerin, gerek kamu hizmeti sunumunda ve gerekse karar alımında uymaları gereken, tarafsızlık, dürüstlük, sosyal adalet saydamlık, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi bir takım ahlaki ilke ve değerler bütününe denir". Genel olarak etik kavramı, bireylerin uyması gereken kurallar olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde neredeyse her mesleğin veya kurumun, çalışanları veya üyelerinin uymaları gereken kurallar dizini bulunmaktadır. Etik aynı zamanda toplumsal değerler ve ahlak kuralları olarak da adlandırılabilir. Bu bağlamda kamu yönetiminde etik kavramı, kamu yöneticilerinin görevlerini yerine getirirken sahip oldukları değerler ve uyulması gereken kurallara göre kendi davranışlarını denetlemeleri olarak ifade edilebilir. Örneğin; rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma vb. gibi ahlaki olmayan davranışlardan uzak durmak ve bunları önleyebilmek, kamuyu zarara uğratmamak öncelikle kamu yöneticisinin kendi davranışlarını denetleyebilmesi ile mümkün olacaktır. Bir diğer ifade ile yasalar

nezdinde suç teşkil eden davranışların önlenmesi, öncelikle kamu yöneticilerinin etik değerlere sahip olmaları ile mümkün olabilecektir.

Günümüz yeni kamu işletmeciliği anlayışında iyi yönetişimin temel unsuru 'etik' olarak değerlendirilmektedir. Şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimi anlayışı içerisinde etik, kamu kaynaklarının kullanımına yönelik alınacak karar süreçlerinde ve kamunun her kademedeki faaliyetlerine etki edecektir (Uzun, 2011: 37).

Kuşkusuz kamu yönetiminde etik değerlere önem verilmesinin nedenleri arasında, kamuda yaygın olduğu bilinen ve neredeyse tüm dünya ülkelerinin ortak bir sorunu olan yolsuzluktur. Yolsuzluk, kamu gücünün ve kaynaklarının kişisel menfaatler için kullanılmasıdır. Yolsuzluğun yaygın olduğu kamu yönetimleri, şeffaflıktan uzak, hesap verebilirliği düşük ve yozlaşmış sistemler olarak dikkat çekmektedirler. Bu nedenle yolsuzlukla mücadele ve etkin bir kamu yönetimi açısından etik değerler ve etik yönetim anlayışı önem taşımaktadır.

Etik bireyden başlayıp, mesleğe, kurum ve kuruluşlara, yönetim anlayışına ve toplumun geneline kadar uzanan geniş bir yelpazeye ve hiyerarşiye sahip bir sistem olarak da ifade edilebilir. Bireysel etik dendiğinde, bireyin çocukluğundan itibaren edindiği sosyal, kültürel ve ahlaki değerler ile inançlarından oluşan bir ahlaki yapı olarak ifade edilmektedir. Bireysel etik, bireylerin sahip oldukları bu ahlaki yapılarına göre sosyo-kültürel ilişkiler kurmasında etkili olduğu gibi, davranışlarını belirleyen ve yönlendiren değerlerdir. Mesleki etik ise, bireylerin uymakla yükümlü oldukları mesleki kurallar ve değerlerdir. Örneğin; muhasebe mesleği ile uğraşan bireylerin uyması gereken mesleki değer ve kurallar bulunmakta ve bu değer ve kurallar ilgili meslek kuruluşlarınca belirlenmekte ve denetlenmektedir. Dolayısı ile muhasebe meslek etiği, meslek mensuplarının uyması gereken hem toplumsal hem de hukuksal kurallar olarak ifade edilebilir. Kurumsal etik ise, kurumların amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için yerine getirilmesi gereken kurallar olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal etiğin temelinde ise kamu görevlilerinin bir taraftan bireyi koruyan tutum ve davranışlar sergilemesi, diğer yandan ise toplumun bir bütün olarak gelişmesine katkı sağlayacak biçimde davranışlarıdır (Shafritz ve Russell, 2005: 186). Sonuç olarak, kamu görevlilerinin aktardığımız etik değerlerin hepsini veya bir kısmını içselleştirerek

görevlerini yerine getirmeleri ve bunlara uygun davranışlar sergilemeleri beklenmektedir.

Bir kamu görevlisinden beklenen etik davranış şekillerini kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz: Her kamu görevlisi öncelikle yasalara ve kurumun amacına karşı sorumludur. Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken sahip oldukları yetkiyi kendi çıkarları için kullanmamalı, bu yetkiyi sadece kamu yararını gözeterek kullanmalı ve bu yönde tutum ve davranış göstermelidir. Görevlerini kamu yararına yaptıklarını akıllarından çıkarmadan adil, dürüst, açık ve hoşgörülü olmalıdırlar. Görevlerini yerine getirirken yaptıkları her işin sorumluluğunu alabilmeli ve demokratik değerlere saygılı olmalıdırlar. Kısaca kamu görevlilerinin, etik değerleri örgütsel yaşamın tümüne egemen kılmaları ve kararlarını ahlaki değerleri referans alarak vermeleri gerekmektedir (Svara, 2007: 155).

1.3.3. Yönetişim

Yönetişim kavramı, bir toplumsal ve politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak gayretleriyle elde edilen sonuçlara göre oluşan yapı ya da düzen olarak tanımlanabilir (Bozkurt vd., 1998: 17). Klasik kamu yönetimi yaklaşımında etken faktör olarak yer almayan özel sektör, sivil toplum örgütleri ve yarı resmi kuruluşlar gibi farklı aktörler bir araya gelerek 'yönetişim' modelinde kamu hizmetinin sunulmasında ortak hareket etmektedirler. Yönetişim modelinde devlet, kamu hizmetini doğrudan sunmak işlevini en aza indirmekte, ancak kamu politikalarının kurallarını koyarak uygulama süreçlerinin denetlenmesinde aktif görev üstlenmektedir (Meredith, 2001: 83). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere yönetişim, kavramsal olarak, politika veya hizmetin ilgili paydaşlarının ortak katılımı ile gerçekleşen bir süreç olarak görülmektedir. Yönetişim, toplumdaki aktörleri "ortaklar" olarak değerlendirmekte ve toplumdaki siyasal, ekonomik ve toplumsal aktörlerin etkileşiminden ortaya çıkan bir yönlendirme ve denetleme yaklaşımıdır. Bu nedenle de değişik aktörlerin etkileşiminden ortaya çıkan bir süreçtir (Tekeli, 1996: 52-53). BM ise yönetişimi "bir ülkenin her düzeyindeki işlerinin yönetiminde iktisadi, siyasi ve idari otorite kullanımı" olarak tanımlamaktadır (HABİTAT II, 2000: 1). Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası örgütler de bu tanıma katılarak, gelişmekte olan ülkelerin hem neo-liberal ekonomi

politikaları hem de yönetim modelini benimsemeleri gerektiğini savunmuşlar ve yönetilebilirlik sorununa ilgi göstermişlerdir.

Yönetişim kavramı için yapılan tanımlamalara bakıldığında hepsinin ortak noktasının, toplumsal aktörlerin ortak katılımının ve birbirleriyle olan etkileşiminin gerekliliği üzerinde durulmasıdır. Yönetişimin önemli unsurlarından birisi de şeffaflıktır. Geleneksel yönetim yapılarında hakim olan “gizlilik”, bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmamasını ifade eder. Gizliliği tamamlayıcı bir kavram olarak kapalılık ise, kamu kurum ve kuruluşlarının dıştan gelen her türlü etkiye karşı duyarsız kalmasını, karar ve uygulamalarının gerekçelerinin açıklanmamasıdır. Gizlilik ve kapalılığa dayalı klasik yönetim anlayışı, yerini yönetimde şeffaflığa bırakmıştır. Genel olarak toplumların eğitim düzeylerinin yükselmesi, yönetimden beklenti ve taleplerinin değişmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşme gibi olgular kamu kurum ve kuruluşlarının şeffaflığa karşı daha duyarlı olmasını gerektirmektedir (Eken, 2005: 24).

Geniş anlamda yönetimde açıklık ve şeffaflık, halkın yönetim tarafından yürütülen iş ve işlemlerden haberdar olması, gerekli bilgi ve belgelere ulaşabilmesi, yönetime katılımı, yapılanları denetleyebilmesi veya yanlışlardan hesap sorabilmesi gibi demokratik, temiz ve dürüst yönetim anlayışını ifade etmektedir (Akpınar, 2011: 240).

Şeffaflık, genel olarak demokrasinin güçlendirilmesinin bir aracı olduğu kadar, devlet yönetiminde etik ve hesap verme sorumluluğu gibi iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesinde de hayati bir öneme sahiptir. Bu bakımdan şeffaflık politikaları, devletin hedeflerini, bu hedeflere ulaşmak için uyguladığı politikaları ve bu politikaların yarattığı sonuçları izlemek için gerekli olan bilgiyi düzenli, anlaşılabilir, tutarlı ve güvenilir bir biçimde sunmaktadır. Ayrıca kamusal kaynakların nasıl ve hangi amaçlara yönelik olarak kullanıldığını ve bu kullanımın sonuçları konusunda vatandaşlara gerekli bilgileri sağlayan bir mekanizmadır. Bu açıdan, şeffaflıkla ilgili en önemli beklentilerden biri, kamu yönetimine ve devlete duyulan güvenin artmasıdır (Bilgin, 2005: 43). Şeffaflık, hesap verme sorumluluğunu güçlendirmenin yanında, yolsuzlukların önlenmesi ve kara para aklanmasının engellenmesi konularında da katkı yapmaktadır (Alparslan, 2002: 5).

Bir ülkede şeffaflığın gerçekleşebilmesi için yönetim işlemlerinin halka açık olması, kamu kesiminin saydamlığının sağlanması, kurumların çalışmalarına katılımın ve

yönetimde kullanılan dilin anlaşılır olması gerekir. Yasa, yönetmelik ve tüzüklerin çok sayıda olması, karmaşık olması ve bunlar hazırlanırken ilgili tarafların katılımının sağlanmaması şeffaflığı sağlamanın önündeki en temel engellerdir. Her ne kadar yasama organının her türlü konu hakkında yasal düzenleme yapma yetkisi mevcutsa da bu yetkinin sistematik olmayan bir şekilde kullanılması büyük karmaşa yaratmaktadır (Bahçıvan, 2006: 22 -24).

Yönetişim kavramının tarihsel sürecine bakıldığında köklerinin Kuzey Avrupa'ya uzandığı ve 17. yüzyılda Fransa'da izlerine rastlanmaktadır. 17. yüzyıl Fransa'sında yönetim ile sivil toplum arasında uzlaşmayı ya da bütünleştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdan esinlendiği iddia edilmektedir (Yüksel, 2000: 147). Kavramın gelişimi İngiltere'de klasik Westminster yönetim modeline karşı koyma şeklinde oluşmuştur. Westminster modelinde, parlamento üstünlüğü, güçlü kabine hükümeti sistemi ve seçimler aracılığıyla sağlanan sorumluluk sistemi söz konusudur. Hâkim unsur olarak, bakanlık sorumluluğu çerçevesinde üniter devletin yönetilmesidir (Stoker, 1998: 21-22). Yönetişim ise bu klâsik yapılanmaya karşı çıkmakta ve mevcut sorunları bu yapının olumsuzluklarına bağlamaktadır. Yönetişim kavramının asıl gelişimi, özellikle 1980'li yıllarda Latin Amerika'da ortaya çıkan demokratikleşme dalgasıyla ve bu dalganın 1990'lardan itibaren Afrika'da yayılmasıyla ve daha sonra da dünya genelinde gelişiminin artmasıyla söz konusu olmuştur. Bu dönemde neoliberal kuramcılar, daha inşacı ve politik bir yaklaşım benimseyerek yönetim modeli ve kavramı üzerinde odaklanmaya başlamışlardır (Yüksel, 2000: 153). Özellikle bu süreçte, Dünya Bankası da Afrika ülkeleri için kullandığı yönetim kavramı ile, "bu ülkelerin kalkınmasını ve yönetimini, devleti ya da kamu yönetimini aşan bir fenomen olarak görmüştür" (Şaylan, 2000: 20).

Hızlı bir şekilde tüm dünyada yayılan yönetim kavramı günümüzde kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Yönetişim sürecinde, merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütlerini, özel girişimcileri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dahil edilmesi gerekmektedir (Eryılmaz, 2000: 28). Bir başka

ifadeyle, yönetim kavramının yönetime katılma kavramına bir alternatif olarak da ortaya konulduğunu söyleyebiliriz. Bu şekilde demokratikleşmeyi sağlaması düşünülen yönetime katılmayla, yönetilen temsilcilerin karar sürecinde yer almaları hedeflenmektedir. Bu sayede, yöneten ve yönetilenlerin durumlarını durağanlaştıran bir yönetim anlayışı oluşacaktır. Halbuki, yönetim kavramı, dışarıdan bir baskı olmadan, aralarında etkileşimin bulunduğu aktörlerin etkilediği bir yapıyı ya da düzeni ifade etmektedir. Kısaca bu durum, toplumsal-politik eylem için hem kısıtlayıcı hem de aynı zamanda ona yetenek kazandıran, ya da onu güçlendiren bir koşul olarak görülmektedir (Bozkurt, vd., 1998: 274).

Kavramsal olarak tanımlamasını yaptığımız yönetişimin yaklaşım olarak ifade edilmiş şekli ise; demokrasi, sivil toplum, etkin yönetim, küreselleşme, yerelleşme, ekonomik kalkınma ve sosyal devlet kavramlarını temel alarak bu kavramları bağdaştırarak, ulusal yönetim ve uluslar arası ilişkiler için daha kabul edilebilir ve işlevsel bir model ortaya koymak şeklindedir. Çağın gerekliliği ile değişen ve dönüşen toplumsal ve siyasal formlara uygun yeni ilkeler ortaya koymakta, yönetimde ve siyasette önemli açılımlar gerçekleştirmektedir. Kısaca yönetişim yaklaşımı, değişen toplumun beklentilerine karşılık vermekte ve böylece bireyi, toplumu, siyaseti ve yönetimi yeniden şekillendirmektedir (Çukurçayır, 2003: 271).

Yönetişim kavramının gelişmesiyle birlikte, zamanla “iyi” ve “kötü” yönetim gibi sınıflandırmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. İlk olarak, Dünya Bankası tarafından 1994 yılında ifade edilen “iyi yönetim” kavramı “politika oluşturmada öngörülebilirlik, açıklık ve açık fikirlilik; kamu yararına öncelik veren profesyonel bir anlayışı içselleştirmiş bürokrasi; hukukun üstünlüğü, saydam süreçler ve kamu yaşamına katılan güçlü bir sivil toplum” olarak tanımlanmaktadır (TÜSİAD, 2002: 176). Yine Dünya Bankasına göre kötü yönetim, “politika oluşturmada keyfilik, sorumlu tutulmayan bir bürokrasi, işlemeyen ya da adil olmayan bir hukuk sistemi, yürütme erkinin kötüye kullanılması, kamu yaşamıyla bağları kopuk bir sivil toplum ve yolsuzluktur” (TÜSİAD, 2002: 176). Görüldüğü gibi Dünya Bankası iyi ve kötü yönetimi tanımlarken bir tanımdan ziyade, yönetsel anlamda olumlu ve olumsuz özellikleri ifade etmektedir.

İyi yönetim kavramının içeriğinde, kamu ve toplum arasında karşılıklı diyalog, uzlaşma ve iyi niyet düşünceleri yer almaktadır. İyi yönetim bir anlamda yeni kamu işletmeciliği anlayışının bazı yetersizliklerini telafi etmek için geliştirilmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre yeniden düzenlemiş şeklidir. Günümüz dünyasında kamu yönetiminin verimli işlemesi için gerekli alt yapının bu ülkelerde olmadığı görülmekte olup, özellikle iyi işleyen bir piyasa ekonomisi ve demokratik idarenin yeni kamu işletmeciliği için gerekli olduğu göz önüne alınarak yeni kamu işletmeciliği ilkelerine birkaç madde daha ilave edildiği ve bu anlamda iyi yönetim ile yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının ortaya çıkarıldığı görülmektedir. Birbirlerine benzerlik gösteren her iki yaklaşımın ortak noktasının şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışı olduğu söylenebilir (Eryılmaz, 2008 : 28).

Sonuç olarak iyi yönetimden bahsedebilmek için, iyi işleyen bir hukuk devleti, şeffaf karar alma süreci, hesap sorma/hesap verme mekanizmalarının varlığı, güçlü bir sivil toplum ve yerinden yönetim koşullarının var olması gerektiği anlaşılmaktadır.

1.3.4. Demokratikleşme ve Katılım

Demokratikleşme, kavramsal olarak kısaca demokrasinin bir ülkede yerleşerek kök salması, her kesim tarafından kabul edilir ve istenir olması ve pekiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Kongar, 2007: 38). Demokratikleşme olgusunun varlığı ve güçlü işlerliği için çeşitli faktörlerin bir arada olması gerekmektedir. Güçlü sivil toplum kuruluşları, sivil siyasi irade, özgür ve hilesiz seçim, demokrasi olgusunun tüm kesimlerce özümsemesi gibi pek çok faktör demokratikleşme yönünde önemli unsurlardır (Schedler, 1998: 98). Bu bağlamda demokratikleşme kavramından önce demokrasinin ne demek olduğuna ve unsurlarına bakmakta yarar bulunmaktadır.

Demokrasi kavramı en genel tanımıyla, halkın kendi kendini yönetmesidir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere demokrasi, yönetimin halk tarafından belirlenmesi ya da başka bir ifadeyle halkın yönetimde doğrudan temsil edilmesidir. ABD başkanlarından Abraham Lincoln bu tanımı daha da genişleterek demokrasiyi “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” olarak ifade etmektedir. Lincoln’ün yaptığı bu demokrasi tanımı, demokrasinin üç temel özelliğini ortaya koymaktadır. Bunlar; temsil, katılım ve denetimdir. Halkın, temsilcilerini seçme özgürlüğünün bulunduğu, yönetime aktif olarak katılabildiği ve temsilcilerinin karar ve eylemlerini denetleyebildiği bir siyasal

düzen demokrasi olarak adlandırılmaktadır. Demokrasilerde açıklık-şeffaflık olmazsa olmazlardandır. Demokrasinin temelinde yönetenler ile yönetilenler arasında her zaman bir iletişimin varlığı gereklidir (Aktan, 2003: 180).

Demokrasilerde yönetim şekline göre demokrasinin varlığından söz etmek mümkündür. Bir diğer ifadeyle her demokrasi ile yönetilen ülke gerçekte hangi demokrasiyle yönetilmektedir ya da ne kadar demokrasiyle yönetilmektedir? Schedler (1998: 91-107), yönetim şekli olarak demokrasileri şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Yönetim sistemi olarak özgür ve hilesiz seçimlerin yapılmadığı rejimler, otoriter rejimler statüsünde değerlendirileceğinden bu tür demokrasi olarak adlandırılan rejimler demokratik olarak adlandırılması mümkün olmayan rejimlerdir.
- Seçimlerin özgür olarak yapıldığı ancak siyasal haklar, basın özgürlüğü, ordu-sivil ilişkileri, yargı bağımsızlığı ve pek çok konuda demokrasinin gerektirdiği kriterlerin sağlanamadığı sistemler, 'seçim demokrasisi' veya 'yarı demokrasi' olarak nitelendirilebilir.
- Demokrasinin ileri bir düzeyi olarak adlandırılan 'liberal demokrasi' sisteminde, seçimler özgür ve hilesiz yapılmakta bunun yanı sıra, insan haklarındaki gelişmişliğin sağlandığı ve devletin de bunu koruduğu, her koşulda sivil hakimiyet ve yönetimin var olduğu, kamusal yarar taşıyan konularda sivil toplum kuruluşlarının karar alma sürecinde etkin rol üstlendiği rejim olarak tanımlanmaktadır. İdeal yönetim sistemi olarak adlandırılan demokrasinin en iyi uygulandığı model olan 'liberal demokrasi' şu unsurların varlığı ile daha net anlaşılabilir: Yöneticilerin her alanda seçimle iş başına gelmesi, hilesiz ve özgür seçimlerin gerçekleştirilmesi, kısıtlanmamış oy hakkı, her bireye yönetime katılma hakkı, bilgiye kolay ve etkin erişebilme hakkı, ifade özgürlüğü, basının özgür olması, her kuruma özerlik ve adaletli gelir dağılımı.
- Schedler'in sınıflandırmasında yer alan son demokrasi türü ise; 'gelişmiş demokrasidir'. Gelişmiş demokrasilerde, demokrasi tüm sosyal ve siyasi aktörler tarafından benimsenmiş ve özümsemiştir.

Demokrasilerin en temel özelliğini Thomas Jefferson şu sözle ifade etmektedir; “devlet meşru gücünü, yönetilenlerin yönetenler hakkındaki mutabakatından alır” (Aktan, 2003: 180). Jefferson’un da dediği gibi gücünü ve meşruiyetini halktan alan bir yönetim modelinde iyi yönetim kavramının önemi ortadadır. Bu bağlamda devlet, yatay sorumluluk prensibi gereğince diğer kurum ve güçlerin işleyişini kontrol ederken, dikey sorumluluk anlayışı doğrultusunda halkın ve toplumun çeşitli kesimlerine karşı sorumluluklarını da yerine getirmelidir (Schedler, 1998: 102). Daha öncede ifade edildiği gibi iyi yönetim kavramının içerisinde diyalog ve uzlaşma yer almaktadır. Halk, önce hür iradesi ile mutabakata dayalı olarak temsilcilerini seçebilmeli (siyasal katılım ve temsil), onlara bu şekilde yönetme hakkını vermeli (temsili vekalet), yöneticiler ile yakın bir iletişim içerisinde bulunarak kamusal kararlara katılabilmeli (yönetime katılma) ve yöneticilerin güç ve yetkilerini kötüye kullanmamaları için onları kontrol (denetim) edebilmelidir (Aktan, 2003: 181).

Yine de tek başına siyasal katılımın varlığı demokrasi için yeterli değildir. Yönetilenler, yönetenlerin yürüttüğü tüm faaliyetleri ve aldıkları kararların hukuka uygunluğunu kontrol ve denetleme hakkına sahip olmalıdırlar. Sadece seçim sürecinde yönetenleri seçmek ve bir sonraki seçim dönemine kadar beklemek demokrasi olarak adlandırılmaktan ziyade, vatandaşlık görevinin yerine getirildiği bir süreç olarak değerlendirilebilir (Kongar, 2007: 59). Devletlerin ve yönetimlerin meşruiyeti için tek başına siyasal katılımın yetersizliği açıktır, dolayısıyla meşruiyetten söz edebilmek için, siyasal gücün sınırlandırılması ve denetlenmesi de oldukça önemlidir. Siyasal güçler sınırlandırılmadığında, bir süre sonra siyasal sistemin demokrasiden uzaklaştığı, otoriter, baskıcı ve keyfi bir rejime doğru dönüştüğü görülecektir. Sınırsız demokrasi sonuç olarak kaçınılmaz despotizme dönüşmeye başlayacaktır. Gerçek anlamda demokrasiden söz edebilmek ve demokrasinin varlığı için; öncelikle karşılıklı mutabakata, diyaloga, uzlaşmaya, katılım ve iletişime ve iyi yönetişime ağırlık verilmelidir (Aktan, 2003: 181)

Çağımızda en yaygın kullanım alanına sahip ve tercih edilen yönetim sistemi olan demokrasi ile ilgili yapılan araştırmalar göstermektedir ki, katılımcılık ilkesi öne çıkmaktadır. Katılımcı demokrasi teorisyenleri, liberal demokrasinin meşruiyeti ve işleyişine getirdikleri eleştiriler kurumsal ve prosedürel olarak liberal temsili

demokrasilerin yeniden dizayn edilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Tosun, 2005: 25). Böylece temsili demokrasinin meşruiyetinin giderek daha fazla sorgulandığı günümüzde daha katılımcı demokrasi arayışları söz konusu olmaktadır.

Katılımcı demokrasinin yönetimler açısından sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Bir kere, katılımcı demokrasi modelinde vatandaşlar karar mekanizmalarında etkin olarak yer alabilmektedirler. Ayrıca yönetime katılan vatandaşların kendileriyle ilgili ulusal ve yerel düzeyde alınacak kararları etkileyebilme gücü artacaktır. Böylece vatandaşlar ve toplum, pasif konumundan kurtularak aktif hale geçecektir. Siyasal ve yönetsel süreçlerde aktif olarak yer alan vatandaşların siyasete ve siyasal/yönetsel kurumlara olan güvensizliği ve ilgisizliği azalabilir, siyasal yozlaşmanın önüne geçilebilir. Siyasal ve yönetsel süreçler hakkında daha fazla bilginin yayılması genel olarak siyasal kültürün değişmesini sağlayabilir. Temsili demokraside seçimler dışında nispeten daha pasif kalan vatandaşlar katılımcı demokrasi sayesinde seçimleri beklemeden doğrudan ve yarı doğrudan demokrasi yöntemleri yoluyla sistemde seslerini duyurabilmektedir.

Yeni kamu işletmeciliği anlayışı da vurguladığı işletmeci katılım yöntemleri açısından demokrasi ve katılım konularına katkı sağlamıştır. Müşteri odaklı yönetim anlayışının ortaya çıkardığı hizmet kullanıcılarının talep ve beklentilerinin karar süreçleri ve politikalara yansımalarına ilişkin süreçler, stratejik planlama ve kalite yönetimi gibi örgütsel tekniklerin sağladığı katılımcı yönetim uygulamaları ile şikayet kutuları ve memnuniyet ölçümleri gibi yönetim teknikleri ve insan kaynakları yönetiminin getirdiği takım çalışması ve katılımcı yönetim anlayışı demokratik ilke ve yöntemler bakımından yeni kamu işletmeciliğinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak, yeni kamu işletmeciliği, vatandaşların yönetimlerden beklentilerinin artması sonucunda vatandaş odaklı bir anlayış ve yaklaşım üzerine yoğunlaştığı, bireyin aktif vatandaş olması konusunda katılım mekanizmalarını, müşteri yaklaşımı içerisinde ve piyasacı yöntemlere dayalı bir şekilde de olsa, geliştirdiğini söyleyebiliriz.

1.3.5. Demokratik Yönetişim

Demokratik yönetişimi kısaca, toplumun her kesiminin yönetime doğrudan katılması ve etkileşim sağlanarak, toplumsal ve sosyo-ekonomik kazanımların artırılması olarak ifade etmek mümkündür. Bir başka deyişle merkeziyetçi yönetim anlayışı yerine,

katılımcı ve etkin yönetim anlayışı beraberinde pozitif kazanımlar sağlayacaktır (Eymeri, 2008).

Kavramsal olarak demokratik yönetim, iktidar gücünün sınırlarına ve hükümet dışı örgütlerin rolüne ilişkin yeni bir bakış açısına yönelik talebi yansıtmaktadır. Demokratik yönetim, insani kalkınma için belirleyicidir: Kurumlar, kurallar ve standartlar, katılımcı kapsayıcı siyasal süreçler, ülkelerin ekonomik büyümesinde, yönetim yapılarının ihtiyaçlara yanıt verebilirliğinde ve kadınlar, engelliler gibi toplumsal olarak dezavantajlı grupların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynar. “Demokratik yönetim, vatandaşların ve diğer ilgili grupların beklentilerini ifade etmede, haklarını kullanmada, yükümlüklerini yerine getirmede ve farklılıklarını uzlaştırmada yararlandıkları mekanizmalar, süreçler ve kurumları içermektedir. Demokratik yönetimin temel ilkeleri, kapsayıcı katılımçılık, beklentilere yanıt verebilme, şeffaflık ve hesap verebilirlik ve güçlendirmedir” (UNDP Türkiye, 2013).

Demokratik yönetimin varlığından söz edebilmek için öncelikle yönetimlerin demokratik yollarla seçilmesi gerekmektedir. Seçim gerekli ancak tek başına yeterli bir koşul değildir. Demokratik yönetim için, yönetimin demokratik yöntemlerle iş başına gelmesinin yanında, hukukun üstünlüğüne olan inanç ve hukuka saygı, katılımcı yönetim anlayışı, yönetimde saydamlık-açıklık, denetlenebilirlik ya da diğer bir deyişle hesap verebilirlik ve eşit yönetme anlayışının varlığı gerekmektedir. Bu bağlamda, demokratik yönetimde modern devletin değişen durumlara göre yeniden yapılanması ve demokrasiyi ön planda tutarak, demokrasiye karşı gelişebilecek tehlike ve olumsuzlukları da önlemesi gerekmektedir (Bevir, 2010). Yine Bevir’e (2010) göre; demokratik yönetim için devletlerin yapısal sorun ve eksikleri belirlemesi, geniş halk katılımının sağlanması için diyaloga dayalı bir politika izlenmesi, anayasal reformlar, yargı reformları ve en önemlisi devletin dağınık işlerliğinin ortadan kaldırılarak etkin ve bütünleşmiş devlet anlayışına geçmesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi, demokratik yönetim, klasik temsili demokrasiden ziyade katılımcı demokrasiyi ifade etmektedir. Bu bağlamda halkın yönetime daha etkin katılımı sağlanarak, hem toplumsal kalkınma hem de ekonomik kalkınma sağlanabileceği gibi, temsili demokrasinin yarattığı sıkıntılarla da daha etkin mücadele edilebilecektir.

Demokratik yönetim kavramı, yukardan aşağı tek yanlı bir yönetim tarzı yerine birlikte yönetmeyi öngören bir sistemi içermektedir. Katılımcılık, dolayısıyla sivil toplum kuruluşlarının ve özel kesimin de yönetime, karar almadan denetime kadar her aşamada katılması, demokratik yönetim kavramının özünü oluşturmaktadır (Yılmaz, 2001: 7). Tanımdan da anlaşılacağı üzere yönetim tek yönlü bir eylem iken, yönetim katılımı esas alan bir yönetim tarzıdır. Bu bağlamda demokratik yönetim için toplumun her kesiminin yönetime aktif katılımının gerekliliğinden bahsetmemiz mümkündür.

Dünya Bankası'nın demokratik yönetim üzerine kapsamlı bir tanım geliştirdiğini söylemek tam anlamıyla mümkün değildir. Dünya Bankası'na göre demokratik yönetim siyasal çoğulculuğu, hesap vermeyi ve hukuk devletini içermektedir (World Bank, 1989: 60). Dünya Bankasının hazırladığı bir çalışmada ise demokratik yönetim şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarını, kalkınma amaçlı bir bakış açısıyla yönetmede iktidarın kullanılma biçimi"dir (World Bank, 1992: 3). Dünya Bankası'nın demokratik yönetim yaklaşımında öngördüğü koşullar incelendiğinde şu hususlara dikkat çektiği görülmektedir: Mevcut kaynakların öncelikle kamusal hizmetleri de içerecek şekilde, kamu yönetimini geliştirmeye, kontrol ve denetim pratiklerini güçlendirmeye, bazı kamu hizmetlerinin merkezilikten uzaklaştırılmasına ve özel girişimin gelişmesine uygun ortamı sağlayacak hukuki ve yargısal alt yapının tesis edilmesi ihtiyacı (Yüksel, 2000: 156).

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ise demokratik yönetimi, sosyal ve ekonomik gelişme açısından ülke kaynaklarının yönetimiyle ilişkili olarak, toplumsal yapı içinde politik otoritenin etkin kullanımının sağlanması şeklinde değerlendirmektedir. Buna göre, kamu otoriteleri, ekonomik birimlerin fonksiyonlarını yeterli bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli ortamları sağlamalıdır (Yüksel, 2000: 156). OECD, yönetim kapsamında, hükümetlerin karşılaştıkları güçlükleri analiz etmeyi, bunlara çözümler aramayı ve demokratik kurumların etkinliğini iyileştirmek üzere iyi uygulamaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, OECD, ülkelerle ilgili olarak e-devlet, düzenleyici reformlar, sürdürülebilir kalkınma, vatandaşların politika üretim sürecine katılımı ve yolsuzlukla mücadele gibi çeşitli alanlarında faaliyetlerde bulunmaktadır (Maliye Bak., 2003: V).

Demokratik yönetim, demokrasi ve yönetim kavramlarının birlikte kullanılmasından oluşmaktadır. Bu nedenle yönetim ile demokrasinin ortak yönlerinin belirlenmesi, kavramın anlaşılması bakımından önemlidir. Demokrasi ve yönetimin ortak amaç ve hedefleri şunlardır (Aktan, 2003: 185-188).

- Tek taraflılıktan veya tek aktörlülüğten çok taraflı ve çok aktörlü, katılımcı ve yönetimsel bir anlayışa geçilmesi,
- Açık yönetimin ve katılımcı mekanizmaların daha çok geliştirilmesi,
- Aşırı merkeziyetçi ve hiyerarşik yapıların desantralizasyon yoluyla halka daha fazla yakınlaştırılması ve hizmet sunumunun vatandaşa en yakın yerde gerçekleştirilmesi için yerel yönetimleri daha etkin kılması,
- Sivil toplumun daha etkin hale getirilmesi,
- E-devlete ve e-demokrasie verdiği önem ile halkın yönetime daha kolay katılımını sağlaması,
- Vatandaşın bilgi edinme hakkının geliştirilip demokrasi ve şeffaflığın gerçekleştirilmesi.

Demokratik yönetimin içerdiği pek çok unsur beraberinde iyi yönetimi sağlamaktadır. Demokratik yönetimin unsurlarından olan hesap verebilirlik ve yolsuzlukla mücadele, açıklık- şeffaflık, etkinlik, eşitlik ve hukukun üstünlüğü aynı zamanda iyi yönetimin de unsurları arasında yer almaktadır.

Hesap verebilirlik, demokratik yönetimde pek çok sorunu çözüme etken bir görev üstlenmektedir. En başta yolsuzlukla mücadele için etkili bir yöntem ve çözüm yoludur. Yolsuzluk; bozulma, çürüme, doğru yoldan sapma anlamına gelmektedir. Yolsuzluk kavramı, rüşvet gibi maddi kazanç için veya parasal olmayan özel çıkarlara (kayıma gibi) yönelik olarak kamusal yetkinin yasadışı kullanımını içeren eylem ve işlemleri ifade etmektedir (Berkman, 2009: 11). Yolsuzluk, birçok açıdan küresel bir olgudur ve kamu yönetimi sistemlerinin kendilerine verilen görevleri yerine getirme kabiliyetleri önünde ciddi bir engeldir. Birçok ülkede rüşvet, bahşiş ve kişisel temasların devreye sokulması gibi pek çok yöntemle yolsuzluk kabullenilmiş ve adeta kurumsallaştırılmıştır. Kamu yönetiminde yolsuzluk kavramının bu denli yaygın

olmasının en temel nedeni, kamu yöneticilerinin başkalarının taleplerini veya özel çıkarlarını yerine getirebilecek yetkilere ve kaynaklara (onları tahsis edebilme gücüne) sahip olabilmeleriyle ilgilidir (Rosenbloom, 1998: 533–534).

Kamu yönetiminin açık ve saydam olması, devletin sorumluluğunun vazgeçilmez unsurlarından biridir. Gizlik ilkesi ya da ülkelerin ulusal çıkarlarının gizli kalması yönündeki anlayışlar, çıkar ve rant paylaşımına hazırlanan bir kılıf olarak kamu yönetimlerinde kullanılmakta ve kamu yönetiminde yozlaşmaya neden olmaktadır (Aliefendioğlu, 2001: 33). Şeffaflık, ancak vatandaşlara ve denetçilere bilgi akışının serbest bırakılmasıyla mümkün olabilir. Demokratik yönetişimin etkinliği açısından şeffaflık büyük önem taşımaktadır. Demokratik yönetişimin etkin olduğu kamu yönetimlerinde, bilgiye ihtiyaç duyan kurumlar ve bireyler, oluşturulan bilgi akış sistemleri sayesinde kolaylıkla erişebilmektedirler

Demokratik yönetişimde etkinlik kavramı, öncelikle kamu kaynaklarının verimli ve kamu yararına kullanılmasını ifade eder. Kamu yönetiminde görev alanların, kendilerine sunulan kaynakları kamu yararı doğrultusunda verimli kullanarak en iyi sonuca ulaşmaları beklenir. Bu anlamda etkin demokratik yönetişim, “küreselleşmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın gerektirdiği değişime ayak uydurmaya yönelik, devlet, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşın yönetiminde birlikte rol almalarını öngören geniş bir bakış açısını temsil etmektedir” (Maliye Bakanlığı, 2003: VIII, 79).

Demokratik yönetişimde eşitlik kavramı, tüm vatandaşların mevcut refah seviyelerini muhafaza etmek ve geliştirmek fırsatlarına sahip olmalarını gerektirmektedir (Maliye Bakanlığı, 2003: VIII). Bu nedenle; demokratik yönetişimin benimsendiği kamu yönetimlerinde eşitlik ilkesi gereği, aynı türden benzerlik gösteren olaylara yaklaşım konusunda tarafsız ve adil muamele görmesinden kesinlikle ödün verilmemektedir.

Demokratik yönetişimin bir ilkesi olan hukukun üstünlüğü ise “kurumların adil olarak oluşturulan yasal çerçeveler içinde hareket etmelerini ve kişilerin de kendi davranışlarına kanunların uygulanabileceğini kabul etmelerini öngörmektedir” (Maliye Bakanlığı, 2003: VIII). Hukukun üstünlüğü devletin devamlılığı ve vatandaşların huzuru için uyulması gereken en önemli unsurlardan biridir. Sürekli sorgulanan ve yaptığı eleştirilen hantal bir devlet yerine, demokratik yönetişim modeline, yani katılım ile gelecekteki stratejilerini gerçekleştiren, diğer kamusal, özel ve sivil aktörlere

rollerini oynaması için fırsat veren ve tüm bunları değerlendiren devlet yönetimine geçilmesi gerekmektedir (Karaman, 2000: 44).

BÖLÜM 2: TARİHSEL PERSPEKTİFTE ARNAVUTLUK: TARİHİ GELİŞİM VE YÖNETSEL REFORMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, Arnavutluk'un tarihsel perspektifi Osmanlı hâkimiyeti döneminde ve bağımsızlığını kazandıktan sonraki dönem olmak üzere iki farklı süreç bağlamında ele alınacaktır. Arnavutluk'un bağımsızlığını kazandıktan sonraki tarihsel perspektifi ise; kraliyet dönemi, komünist dönem ve demokratik yönetime geçiş olmak üzere incelenecektir.

2.1. 1990'lara Kadar Arnavutluk'un Tarihsel Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu, 17. yüzyıldan itibaren başta askeri alanda olmak üzere, Batının üstünlüğünü kabul etmiş ve Batı tarzı reform girişimlerine başlamıştır. Bu dönemden itibaren ortaya çıkan gerilemenin, askeri, siyasi, yönetsel ve toplumsal alanda girişilecek reformlarla durdurulabileceği şeklinde bir yaklaşımın hakim duruma geldiği söylenebilir. Özellikle Fransız ihtilalinin ardından Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yaşayan farklı milletler Osmanlıdan ayrılmaya başlamıştır. Bu ayrılmalar ilk olarak Balkan ülkelerinde başlamıştır. Milliyetçilik akımının etkisiyle çıkan isyanların ardından Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve bağımsız bir devlet kuran milletlerden biri de Arnavutlar olmuştur.

Arnavutluk'un tarihsel gelişimini Osmanlı hâkimiyeti altındaki dönem, bağımsızlık kazandıktan sonraki dönem, kraliyet dönemi, komünist dönem ve demokratik yönetim dönemi olmak üzere beş döneme ayırmak mümkündür.

2.1.1. Osmanlı Hâkimiyetinde Arnavutluk

Balkanların en eski toplumlarından olan Arnavutların kökleri İliryalılara¹ dayanmaktadır. Arnavutluk, 14. yüzyılda Osmanlı'nın Balkanlara düzenlediği akınlar döneminde 1385 yılında Voisse Savaşından (Osmanlı tarihinde 'Karlı İli Hareketi' olarak bilinir) sonra Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Gökdağ, 2013: 340). Osmanlı hâkimiyetini tanıyan Arnavut beyleri kısa bir süre sonra, bölgedeki diğer Balkan Devletleri tarafından Osmanlıya karşı başlatılan direniş ittifakına katılmışlardır. 1389

¹ Antik dönemde Balkanlar'ın batısının bir kısmı ve İtalya Yarımadası'nın güneydoğu kıyılarında (Messapia) yaşamış olan bir topluluktur. Arnavutların bu soydan geldikleri düşünülmektedir (Bozbora, 2013: 261).

yılında Balkan Devletlerinin oluşturduğu ittifak ile Osmanlı arasında yapılan Kosova Savaşını Balkan ittifakının kaybetmesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun Arnavutluk'taki etkinliği ve hâkimiyeti artmıştır (Bozbora, 1997: 54).

Kosova Savaşı ile Arnavutluk'ta fethedilen bölgeler savaş öncesinde olduğu gibi yerel beylere bırakılmıştır. Ancak Osmanlı, beylerin görevlerini kötüye kullanmalarını engellemek için bölgede akıncıları kalıcı olarak konuşlandırmıştır (Koloğlu, 1993: 38). Yukarıda aktarılanlardan da anlaşılacağı üzere, Osmanlı Devleti Balkanlar'ı egemenliğine aldığı bu dönemde, tüm Balkanlarda olduğu gibi Arnavutluk'ta da yönetimi bölgenin feodal beylerine bırakmıştır. Osmanlı hâkimiyetini kabul eden ve vergi veren bu beyler yönetsel olarak geçmişten gelen alışkanlık ve usulleri devam ettirmişlerdir.

1402 yılında Yıldırım Beyazıt ile Timur arasında gerçekleşen Ankara Savaşı'nda Osmanlı'nın yenilmesi üzerine bazı Arnavut beyleri Osmanlı hâkimiyetinden kopma girişiminde bulunmuşlardır. Fetret Devri olarak adlandırılan bu sürecin ardından II. Murat ile toparlanma eğilimine giren Osmanlı, Balkanlarda tekrar kontrolü ve hâkimiyeti ele geçirmeye başlamıştır. Yıldırım Beyazıt ile başlayan ve II. Murat ile devam eden Balkanlardaki toparlama süreci hızlanarak Osmanlı yönetsel olarak Balkanlar'a daha köklü bir şekilde yerleşmiştir (Bozbora, 1997: 56).

Osmanlı 15. yüzyılda Arnavutluk üzerindeki ekonomik ve siyasal alanlardaki egemenlik ve kontrolünü yönetsel olarak 'tumar sistemi'² üzerine kurmuştur. Bu dönemde, Osmanlı'nın tumar sistemine rağmen, Arnavut beylerin bireysel ya da organize direnişlerine rastlanmaktadır. Özellikle 1444 yılında Osmanlı sipahisi olarak yetiştirilen Arnavut kökenli İskender Bey önderliğinde diğer beylerin de katılımı ile gerçekleştirilen İskender Ayaklanması bu direnişler içerisinde önemli bir yere sahip olduğu gibi güçlü bir Arnavut Birliği'nin kurulmasına da yol açmıştır. İskender Bey önderliğinde kurulan Arnavut federal ordusu Osmanlı Devleti'ne başkaldırısı da, sonuç olarak başarıya ulaşamamıştır. 1481 ve 1494 yıllarında da Osmanlı'ya karşı ciddi Arnavut

² Ele geçirilen toprakların devlet mülkü olarak sayılması ve devletin mülkiyeti altındaki toprakların yine devlet memuru olan maaşlarını tumarlarının gelirinden olan sipahilerin gözetiminde kullanım hakkına sahip köylüler tarafından işletilmesidir (Acun, 2002: 901).

ayaklanmaları yaşamıştır. Ancak bu ayaklanmaların hiçbirinde istenilen başarıya ulaşamadığı gibi, oluşturulan birlik de dağılmıştır (Koloğlu, 1993: 62-67).

Osmanlı'nın Arnavutluk'taki yerleşme süreci giderek hâkimiyet kurmaya yönelir ve 1517 yılında Arnavutluk tamamen Osmanlı egemenliğine girer. Bu dönemde pek çok Arnavut İtalya'ya göç etmiş, bölgede kalanlar ise Müslümanlığı seçmişlerdir. Bu süreçle birlikte Müslüman Arnavut gençleri Osmanlı eğitim sistemi içerisinde yetiştirilerek, gerek Osmanlı ordusunda ve gerekse sarayda önemli mevkilere kadar yükselmişlerdir. Ancak bu durum, Arnavutlarda hiçbir zaman ulusal bilincin ve özgürlük isteğinin yok olmasına neden olmadığı gibi bağımsızlık yönündeki ayaklanmaları da durduramamıştır (Bozbora, 1997: 89-95).

Avrupa'nın coğrafi keşiflerin ardından hızla geliştiği bu dönemde, özellikle Katolik İspanya ve Papalık tarafından desteklenen Kuzey Arnavutluk'ta 1571, 1593 ve 1596 yıllarında ortaya çıkan ayaklanmalar, Osmanlı tarafından, ancak 1612 yılında bastırılabilmiştir. Hıristiyan Katoliklerin Arnavutluk'taki ayaklanmaları desteklemesi üzerine, Osmanlı Devleti'nin bölgedeki Müslümanlaştırma politikalarına ağırlık verdiği görülmektedir. Özellikle Orta Arnavutluk'ta din asimilasyonunda başarıya ulaşan Osmanlı politikası, ülkenin dağlık bölgelerinde ise aynı başarıya ulaşamamıştır (Pollo, 1981: 74).

16. yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik yönden zayıflamaya başlaması ile birlikte ortaya çıkan askeri ve siyasal zayıflama, 17. yüzyılın başlarında tüm Balkanlar'da olduğu gibi Arnavutluk'ta da etkilerini göstermeye başlar. Bu arada özellikle 1683 yılında Osmanlı'nın 2. Viyana kuşatmasında aldığı ağır yenilgi sonrasında derinleşen ekonomik ve askeri alanlardaki gerileme İmparatorluğun çözülme sürecini de hızlandırmıştır (Bozbora, 1997: 115).

Osmanlı'nın ekonomik ve askeri alanlardaki gerilemesi siyasal ve yönetsel anlamda da etkilerini hızla göstermeye başlar. 18. yüzyılın başlarında Arnavutluk'ta pek çok bölgede güçlü ailelerin kontrolünde ve güdümünde olan çok sayıda 'Paşalık Yönetimleri' ortaya çıkmıştır. Merkezi yönetim ve bağlı oldukları eyaletlerle bağlarını koparan bu paşalık yönetimleri, komşu köy ve kasabalara saldırarak kendi paşalık sınırlarını genişletmeye çalışmışlardır. Ortaya çıkan bu yeni yönetim anlayışı ve gücü zayıflayan Osmanlı'nın müdahalelerdeki yetersizliği, Arnavutluk'ta uzun yıllar sürecek

bir iç çatışma sürecini başlatmıştır. Bu çatışmalarla dolu ve uzun sürecin sonunda, ülkenin kuzeyinde 'Büyük İşkodra Paşalığı', güneyinde ise 'Büyük Yanya Paşalığı' kurulmuş ve bu iki büyük paşalık etraflarındaki diğer küçük paşalıkları da egemenlikleri altına almışlardır. İşkodra ve Yanya Paşalık yönetimleri 19. yüzyıla kadar Arnavutluk'ta Osmanlı Devleti'nden yarı bağımsız bir şekilde hüküm sürmüşlerdir (Koloğlu, 1993: 70-78).

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin büyük ekonomik, askeri ve siyasi kayıplar verdiği bir yüzyıl olmuştur. Merkezi Osmanlı otoritesinin zayıflaması ile İmparatorluğun her bölgesinde ciddi ekonomik sıkıntılar ve yönetim karmaşasının bu dönemde kendini gösterdiği söylenebilir. Arnavutluk'ta da merkezi otoritenin zayıflamasından faydalanmak isteyen yerel beyler isyan ve ayaklanmalar çıkartarak bağımsızlık isteklerini ortaya koymuşlardır. Yanya Valisi Ali Paşa ve İşkodra Paşalığının hamisi Buşati ailesi tarafından başlatılan isyan ve ayaklanmalar ancak 1831 yılında bastırılabilmiş ve Osmanlı'nın Arnavutluk'taki egemenliği yeniden sağlanabilmiştir. Ancak bağımsızlık amaçlı bu isyan ve ayaklanmalar, Tanzimat Fermanı ile gerçekleştirilen yönetsel ve toplumsal reformların yetersiz kalması neticesinde yeniden alevlenmeye başlamıştır (Sugar, 1994: 98).

Tarihe 93 Harbi olarak geçen Osmanlı-Rus Savaşları'nda (1877-1878) Osmanlı'nın yenilmesi üzerine iki ülke arasında imzalanan Yeşilköy (Ayestefanos-1878) Antlaşması ile önemli kayıplar veren Osmanlı İmparatorluğu, aynı zamanda Balkanlardaki gücünü de bu antlaşmayla kaybetmiştir. Ancak kısa bir süre sonra Avrupa Devletlerinin hoşuna gitmeyen Yeşilköy Antlaşması geçerliliğini yitirmiş, yerine Berlin Antlaşması imzalanmıştır. Berlin Antlaşması ile Rus Çarlığı'nın Osmanlı'dan aldığı bazı limanlar ve Arnavutluk'un bazı bölgelerinin Karadağ'a verilmesi kararlaştırılmıştır. Avrupa'nın aldığı karara direnen Arnavutlar, Osmanlı'nın da desteği ile Prizren'de ulusal birlik oluşturmuştur (Bozbora, 1997: 190). Prizren'de oluşturulan Ulusal Birlik, bağımsızlık için diplomatik mücadeleye geçilmesi, Arnavutluk'un tek bir vilayet altında toplanması gibi ulusal strateji kararları almıştır (Alpan, 1975: 142).

Avrupa Devletleri Prizren Birliği tarafından ele geçirilen limanları geri almak ve Karadağ'a vermek için bir donanma oluşturarak Arnavutluk'a gönderir. Avrupa Donanması Arnavutluk'a geldiğinde, Prizren Birliği tarafından alınan ulusal kararlar ve

bağımsızlık için başlatılan çatışmalar üzerine Osmanlı'nın da desteğiyle limanları Arnavutlardan almış ve Prizren Birliği'ni de dağıtmıştır. Prizren Birliği'nin dağıtılmış olması Arnavutların bağımsızlık isteklerini ve bağımsızlık hareketini durdurmamıştır. 2. Meşrutiyet sonrasında Arnavutlar arasında yeniden canlanmaya başlayan ulusçu akımlar giderek artmış ülkedeki kuzey ve güney bölgelerindeki Arnavutların ortak bir amaç etrafında toplanmalarına, bağımsızlık yolunda eyleme geçmelerine etken olmuştur (Bozbora, 1997: 198).

Arnavutluk'ta başlayan ulusal direniş üzerine Osmanlı, ayaklanmaları bastırmak için direnişe katıldığı düşünülen pek çok Arnavut'u sürgüne göndermiş veya tutuklamıştır. Ancak, 1908 yılında Arnavutluk'ta Resneli Niyazi önderliğinde pek çok Arnavut'un başlattığı bağımsızlık direnişi, Osmanlı yönetimini 2.Meşrutiyet'i ilan etmeye zorlayacak sürecin başlangıcı olarak görülmektedir. Arnavutluk'ta başlatılan bağımsızlık direnişi ve ardından 1909'da Manastır'da toplanan Ulusal Kongre, tam bağımsızlık yolunda ilk adım olmuştur. Balkanlarda yaşanan gelişmeler ve Balkan Savaşı'nın ardından 1912 yılında Arnavutluk, önce özerkliğe kavuşmuş ardından Aralık 1912'de Osmanlı'ya bağlı bir prenslik olmuştur (Vlora, 2006: 54).

2.1.2. Bağımsızlık Döneminde Arnavutluk

1912 yılında Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılan Arnavutluk bağımsızlık mücadelesi için yeni bir siyasi döneme girmiştir. Çoğunluğu Müslüman bir toplumdan oluşan Arnavutluk'un bağımsızlık kaderi güçlü Avrupa devletlerinin eline bırakılmıştır. 3 Aralık 1912'de İngiltere Dışişleri Bakanı Edward Grey, Batıdaki güçlü devletlere çağrıda bulunarak Osmanlı'dan ayrılan Balkan ülkelerinin problemlerinin çözümlenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu doğrultuda Avrupa devletlerinin kendi çıkarlarını değil, birlik çıkarlarını düşünmesi gerektiğini belirtmiştir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın ortaya attığı bu fikirlerin, Rusya'nın sessizliği ve Avusturya'nın siyasi güvensizliğinden dolayı herhangi bir sonuca ulaşamadığı belirtilmelidir. Arnavutluk'un bağımsızlığı da anlaşılacağı üzere Batı devletlerinin farklı tutumları sebebiyle tehlikeye girmiştir. Fakat iki hafta sonra 17 Aralık 1912'de Londra'da başta İngiltere olmak üzere Fransa, Rusya, Almanya, İtalya, Avusturya-Macaristan'ın dışişleri bakanları bir araya gelmişlerdir. İngilizlerin çağrısıyla Londra'da toplanan konferansa, Balkan ülkelerinden hiçbir temsilcinin katılmasına izin verilmemiştir. Bu konferansta Arnavutluk siyaset ve

güven açısından büyük bir haksızlığa uğratılmıştır. Bazı ülkelere isteklerinin sunulması için fırsat verilirken; Arnavutluk'un konferansta ne temsilcisi bulunmuş ne de Arnavutluk'a isteklerini sunma hakkı verilmiştir (Duka, 2007: 25-26).

Bu konferans sonucunda Rus elçisi tarafından ortaya atılan tez daha fazla kabul görmüştür. Londra'da Arnavut sınırları Rusya tarafından atılan tezle şekil almaya başlamıştır. Ruslara göre Arnavutluk'un kuzeyinde Karadağ, güneyinde Yunanistan olmalıdır. Bu karar Sırbistan pek memnun etmemiştir. Sırbistan'ı rahatlatmak için Avrupalı güçlü devletler Sırbistan'ı Adriyatik'e ulaştıran ticari çıkış yolu vermiş ve bu bölge tarafsız bölge olarak ilan edilmiştir (Duka, 2007: 26).

Batıdaki devletler kendi çıkarları için siyasi bir mücadeleye girmişlerdir. İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın ilk etapta söylediği birlikte hareket etme fikri devre dışı bırakılmıştır. Sebebi ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile İtalya ve Rusya'nın bölgesel güçlerini arttırmak üzere rekabete girmeleridir. İtalya ve Avusturya-Macaristan kendi çıkarları için bağımsız bir Arnavutluk devletini desteklemekteydiler. Rus politikaları ise Slav ırkının daha geniş bir coğrafyaya yayılması yönündeydi. Bu da Arnavutluk topraklarını bölerek gerçekleştirilecekti. Slav ırkının hâkimiyeti Rus hâkimiyeti demektir.

Uzun siyasi mücadeleler sonucunda Rus politikalarına karşı İtalya ve Avusturya-Macaristan, Arnavut devlet düzenini desteklemişlerdi. Bir yıl sonra 8 Mayıs 1913'te İngiltere'de, İtalya ve Avusturya-Macaristan Arnavutluk'un devlet yapısına kavuşması için bir rapor sunmuşlardır. Tüm bunlara rağmen, Rusya ve Fransa, Arnavutluk'un devlet adaylığına isteksiz davranmaktaydılar. Özellikle Rusya, politika olarak Arnavutluk'un bağımsızlığından hep rahatsızlık duymuştur (Duka, 2007: 29-30).

Arnavutluk'un bağımsızlığında tutarsız politikalar izleyen Ruslar ve Fransızlar, Roma ve Viyana tarafından sert bir şekilde uyarılmıştır. Eğer Rusya ve Fransa herhangi bir gelişme yaşanmayacaksa, Arnavutluk'un statüsü Roma ve Viyana'nın siyasi gücüyle ilerleyecekti. Bu siyasi tavırlar karşısında Rus politikalarında mecburi bir dönüşüm olmuştur. Rusya Arnavutluk'u tanımak için Osmanlı İmparatorluğu'nun da bu sınırları kabul etmesi şartını getirmiştir. Arnavutluk'un bağımsız bir devlet olması için Avusturya-Macaristan ve İtalya'nın hazırlamış olduğu proje 30 Mayıs 1913'te Osmanlı Devleti ve Balkan ülkeleri tarafından imzalanmıştır. Bu tarihte toplanan Londra

Antlaşması ile Arnavutların çoğunluğunun yaşadığı Kosova Sırlara bırakılmıştır. Osmanlı Devleti, 30 Mayıs 1913 'te gerçekleştirilen Londra Konferansı ile Arnavutluk üzerindeki bütün haklarını kaybetmiştir. Londra Konferansı'nda oluşturulan uluslararası komisyon, Arnavutluk-Yunanistan sınırını belirlemiş ve ardından 29 Temmuz 1913 tarihinde Avrupa Devletleri, Arnavutluk'un tarafsız, egemen ve büyük güçlerin garantisi altında bağımsız bir prenslik olarak kalmasına karar vermiştir (Şimşir, 2001: 15). Böylece Arnavutluk'un bağımsız bir devlet olması kabul edilmiştir. Avrupalı devletler tarafından hazırlanan Arnavutluk'un ilk anayasasında Arnavutluk'un toprak bütünlüğünün, altı büyük devlet tarafından denetim altında olması ve egemenlik yetkisinin devlet başkanına ait olması hüküm altına alınmıştır.

Böylece Kral Wilhelm'in egemenlikten kaynaklanan yetkileri kullanma hakkı doğmuştur. Kral kendi başına kararname çıkarma yetkisine sahipti, fakat o kararname başbakan tarafından kabul edilmeliydi. Batılıların kurduğu siyasi yönetimin çok güven veren bir sistem olmadığı aşikârdı. Tüm yetkiler krala verilmiştir. Ama bu kararların başbakan tarafından onayı gerekiyordu. Aynı zamanda başbakan; bakanlar, hâkimler, belediye başkanları ve Diyanet İşleri Başkanı hep kral Wilhelm tarafından atanmaktaydı. Büyük Millet Meclisi, ülkenin en yüksek yasama organı olarak tanımlanmıştı. Meclis halk tarafından seçilen milletvekilleri tarafından oluşturulacaktı.

7 Mart 1914'te Arnavutluk'un başına geçen Wilhelm yönetimi, iç ve dış siyasi istikrarsızlıklar neticesinde başarısızlıkla sonuçlanmış ve 3 Eylül 1914 tarihinde Wilhelm dönemi kapanmıştır (Dervishi, 2006: 43).

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Arnavutluk'un bağımsızlığı tehlikeli bir döneme girmiştir. Yunanistan, Birinci Dünya Savaşı'nda ortaya çıkan fırsattan yararlanarak 27 Kasım 1914'te Arnavutluk'un güney kesimini resmen işgal etmiştir. Yunanistan gibi Sırbistan ve Karadağ da Londra Anlaşmasını feshederek, Haziran 1915'te Arnavutluk'un kuzey topraklarını işgal etmeye başlamıştır. (Dervishi, 2006: 83). Sırbistan ve Karadağ işgal ettiği topraklardan Avusturya'nın müdahalesiyle kısa sürede vazgeçmiştir. Böylece Arnavutluk, Birinci Dünya Savaşı öncesindeki belirsizliğine geri dönmüştür.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Arnavutluk'ta Aralık 1919'da, liman kenti olan Durres'te Batılı Devletlerin de katılımıyla düzenlenen kongrede, Turhan Paşa

başkanlığında yeni bir hükümet kurulmuştur. Yasama yetkisini de elinde bulunduran bu hükümet, 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'na Arnavutluk'un toprak bütünlüğünü sağlayabilmek için bir heyet göndermiştir (Göktaş, 1995: 3). 1913'te Londra'da coğrafi sınırları belirleyen kararlar, herhangi bir değişikliğe uğratılmadan Paris Barış Konferansı'nda kabul görmüştür ([http://gazeta dielli.com](http://gazeta.dielli.com)).

Paris Barış Konferansı'nın ardından bir yıl sonra 1920'de Lushaje'de düzenlenen ikinci kongrede Arnavutluk'un toprak bütünlüğünün korunması kararı alınmıştır. Kongrenin ardından Arnavutluk'ta Süleyman Delvina başkanlığında yeni bir hükümet kurulmuş ve ülkenin başkenti olarak Tiran belirlenmiştir. Yaşanan bu olumlu siyasi gelişmelerin ardından Aralık 1920'de Arnavutluk, Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmiştir (Coşkun, 2001: 67-70).

1913 yılında kazandığı bağımsızlığını bir kez daha dünyaya onaylatan Arnavutluk'ta, siyasal anlamda istikrarın oluşturulması kolay olmamıştır. Ülkede siyasal istikrarsızlığın göstergesi, sadece 1921 yılında beş kez hükümet değişikliğinin yaşanmasıdır. Sürekli değişen hükümetlerin ardından 1922 Aralık ayında Ahmet Zogu Başbakan ve İçişleri Bakanı olarak göreve gelmiştir. Arnavutların çok az bir kısmının özellikle de azınlıkta bulunan tutucu ve statükocu kesimin desteği ile yönetime geçen Zogu ile demokrasi isteyen liberal aydınlar arasındaki anlaşmazlık, istikrarsızlığı devam ettirmiştir. 1925 yılında yeni hükümetin kurulması ve Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte Zogu, Arnavutluk'un ilk Cumhurbaşkanı olmuştur (Shkreli, 2002: 57-65).

Osmanlı İmparatorluğu'ndan 28 Kasım 1912'de bağımsızlığını kazanan Arnavutluk, 1925'e kadar tam bağımsız bir devlet olamamıştır. Modern bir ulus devlet inşa etmek isteyen Arnavutluk, kararsız ve güçsüz bir şekilde batılı devletlere teslim olmak zorunda kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli bir yeri olan Arnavutluk'un kendini Batıya kabul ettirmesi kolay olmamıştır. 2010 yılında Avrupa Birliği (AB) serbest dolaşımını kazanan Makedonya – Sırbistan'a bu hak tanınmasına rağmen Arnavutluk ve Bosna'ya bu hak aynı yıl tanınmamıştır. Ayrıca Balkanların en büyük siyasi sorununu taşıyan Sırbistan'a AB statüsü ile beraber serbest dolaşım hakkı da verilmiştir. Tüm bu süreçlerde Arnavutluk'u dışlandığı ve bu ülkeye karşı taraflı bir politika izlediği söylenebilir.

2.1.3. Kraliyet Döneminde Arnavutluk (1925-1939)

1913-1925 yıllarında bağımsızlığını kazanan Arnavutluk uzun yıllar sürekli siyasal, ekonomik ve toplumsal sorunlar yaşamıştır. Bu periyotta dış politikada güçlü devletlere karşı mücadele veren Arnavutluk'ta iç siyasi çatışmalar da eksik olmamıştır. Arnavutluk'un 1912'de bağımsızlığını kazandıktan sonra sürekli geçici hükümetlerle yöneldiği söylenebilir.

Büyük sıkıntılar yaşayan geçici hükümetler çıkmaza girmiş; yönetimde sürekli istifalar baş göstermiştir. Ahmet Zogu 31 Ocak 1925'te Zogu, Arnavutluk Meclisi tarafından Cumhurbaşkanı seçilerek demokratik yollarla devletin başına geçmiştir. Zogu'nun en çok önem verdiği konulardan biri kurumsal reformların gerçekleştirmesiydi (Dervishi, 2006: 229-234). Kurumsal reformlar siyasal, ekonomik ve yönetsel alanda sürdürülmüştür.

1925 yılında iktidara gelen Zogu, Cumhuriyet dönemi Arnavutluk'un ilk anayasasını oluşturmuştur. Anayasa 4 bölümden oluşmaktaydı. Anayasanın birinci bölümünde devletin temel ilkelerinden bahsedilmektedir. Buna göre, Arnavutluk bir Cumhuriyettir ve parlamenter bir sisteme sahiptir. Arnavutluk laik ve üniter bir devlettir. Toprak bütünlüğü bölünemez. Her bir ferdin dini inancı (inanç özgürlüğü) anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. Anayasaya göre, Arnavutluk'un yönetim yapısı yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç organdan ibarettir. Bu organların yapıları şu şekildedir (Dervishi, 2006: 234-236):

- a) **Yasama:** bu anayasada yasama organı "Senato" olarak adlandırılmıştır. Milletvekillerine 4 yılda bir seçilme hakkı tanınmıştır. 18 üyeden oluşan Senato üyeleri, 6 yılda bir seçilmekteydi. Bir senatörün aday olabilmesi için 40 yaş üzerinde olması, üniversite mezunu olması, daha önceden bakanlık veya milletvekilliği yapmış olması gerekmektedir.
- b) **Yürütme:** Kanunları uygulama yetkisi anayasaya göre Cumhurbaşkanıya verilmiştir. Cumhurbaşkanı senato ve milletvekilleri tarafından seçilmekteydi. (Kraliyet döneminde çift meclisti, günümüzde tek meclis vardır o da millet meclisidir.) Cumhurbaşkanı 7 yılda bir seçilirdi. Arnavut silahlı kuvvetleri başkomutanlığını Arnavut Meclisi adına Cumhurbaşkanı yürütürdü.

Genelkurmay Başkanı ve silahlı kuvvetler subaylarının atamaları Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktaydı. Cumhurbaşkanı'nın savaş veya barış kararı alma konularında yasama organından onay alması gerekmekteydi.

- c) **Yargı:** Yargı gücü, bağımsız mahkemelerden oluşmaktaydı. Yargının bağımsız olması, dışarıdan hiçbir gücün yargının aldığı kararlara müdahil olmaması demektir. Ayrıca hâkimler, adalet bakanlığının özel bir komisyon önerisiyle Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktaydı.

Ahmet Zogu döneminde hazırlanan Anayasa, Arnavut devlet yapısının temelini oluşturmuştur. 1912'de Osmanlı'dan ayrılan Arnavutluk, 13 yıl süren siyasi ve ekonomik istikrarsızlık sürecinden Ahmet Zogu'nun iktidara gelmesiyle bir nebze de olsa kurtulmuştur. Bu dönemde, Arnavutluk daha dinamik bir devlet yapısına sahip olmuştur. Hukuk ve ekonomi alanında da birçok reformlar gerçekleştirilmiştir.

Zogu, 1928'de anayasayı değiştirerek monarşiyi kabul etti. Artık Anayasa'da, Arnavut Cumhuriyeti yerine "Demokratik Parlamenter Kraliyet Sistemi" ibaresi yer almıştır. Bağımsız bir kral, tarafsız bir siyaset yürütecekti. Aynı zamanda Kral, kendi resmi inancını belirtmemeliydi (Dervishi, 2006: 279). Arnavutluk'ta kraliyet ilan eden Ahmet Zogu, kısa bir süre içerisinde monarşiden kaynaklanan yetkilerini de kullanarak önemli reformlar gerçekleştirmiştir. Bu dönemde yürürlüğe konulan reformlar içinde ceza kanunu ile medeni kanunun yeniden yazılması ve ticari reformlar öne çıkmıştır (Dervishi, 2006: 285-286).

- 1) **Ceza Kanunu Reformu:** Ceza kanununda yapılacak değişiklik ve reformlar için bir komisyon oluşturulmuş, araştırmalardan sonra İtalyan modelinin benimsenmesine karar verilmiştir. Yeni Ceza Kanunu, 1928 yılının Ocak ayında yürürlüğe girmiştir.
- 2) **Medeni Kanun Reformu:** 1 Nisan 1929 tarihinde hazırlanan yeni Medeni Kanun yürürlüğe girmiştir. Yeni Medeni Kanun 1876'dan beri Osmanlı'da uygulanan Mecelle'nin yerini almıştır. Yeni Medeni Kanun'un benimsenmesi Arnavutluk'ta laikliği güçlendirmiştir. Bu kanunda, dönemin Fransız ve İsviçre modelinden faydalanılmıştır.

- 3) **Ticari Reformlar:** Yeni Ticaret Kanunu 1 Nisan 1932 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun hazırlanmasında Fransız modelinden esinlenilmiştir. Bu kanun, ticarete diğer kapitalist ülkelerle ilişkilerin ilerlemesi açısından etkili olmuştur.

Kraliyet döneminde merkezi yönetim reformlarının yanında yerel yönetimlerde de yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde yerel yönetimler, İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenmekteydi. Ülkenin idari taksimatı 10 ilden oluşmaktaydı. İllerin başında bulunan valiler, İçişleri Bakanlığı tarafından atanmaktaydı. Zogu döneminde ülkenin idari yapılanması merkeze bağlı iller ve bu illere bağlı yerel yönetimler olarak oluşmaktaydı. Yerel yönetimler ise, büyükşehir belediyesi, belediye ve köylerden oluşmaktaydı. Valinin ildeki görevleri şunlardı:

- 1) Devletin kanun ve yönetmenliklerini uygulamak; böylece vatandaşların huzur ve refahını sağlamak.
- 2) Belediyeleri ve kaymakamları denetlemek.
- 3) Hâkimlerin mahkeme kararlarını uygulanmasında yardımcı olmak.
- 4) Emniyet ve güvenlik hizmetlerini yürütmek, gerekli durumlarda ordu birliklerini çağırarak.

İllerin büyükşehir olabilmesi için 2500'ün üzerinde bir nüfusa sahip olması gerekiyordu. Her büyükşehir belediyesine bağlı mahalle belediyeleri bulunmaktaydı. Mahalle belediyeleri, doğrudan büyükşehir belediyesi başkanına bağlı bir memur tarafından yönetilmekteydi. Köy meclisleri ise, köylerde oturanların en az yarısının katılımıyla gerçekleşen seçim sonucunda oluşmakta, köyün başkanı da köy meclisi tarafından atanmaktaydı. Belediyeler; Meclis, Konsey ve Başkan olmak üzere üç organdan teşkil olmaktadır. Bu organların yapısı ve temel görevleri şunlardı (Gurray vd., 2002: 108-115):

- 1) **Meclis:** Belediye Meclisi, doğrudan seçmenler tarafından seçilmekteydi. Meclisteki üyeler, çıkar çatışması içerisinde olmamalıydı. Aynı zamanda belediyede veya devlet idaresi konseyinde ek bir görevde bulunmamalıydı.

- 2) **Konsey:** Belediye başkanı, dışında iki üyeden oluşmaktaydı. Sadece Tiran Büyükşehir Belediyesi Konseyi 4 üyeden oluşmaktaydı. Konsey üyeleri meclis tarafından seçilmekteydi. Meclis tarafından seçilen üyeler İçişleri Bakanlığına önerilirdi. Konseyin temel görevi Meclis kararları uygulamaktı.
- 3) **Başkan:** Belediye Başkanı, vali ya da kaymakam önünde yemin törenine katılırdı.

Belediyeler, merkezi yönetimden gelen vergiler ve yerel kaynakları kullanmaktaydı. Belediyeler mevkilere göre ayrılmaktaydı. Birinci mevki Durresi, Korça, Shkodra; ikinci mevki Berati, Elbasani, Gjirokastra; üçüncü mevki Blishti, Burreli, Delvina, Fieri, Kavaja, Kruja, Kukesi, Lezha, Lushnja, Permeti, Peshkopia, Pogradeci, Saranda, Shijaku; dördüncü mevki Ballshi, Erseka, Leskoviku, Libohova, Peqini, Tepelena ve Zerqani'den oluşmaktaydı (Dervishi, 2006: 287-290).

2.1.4. Arnavutluk'ta Komünist Dönem

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle Dünya yeni bir ideolojik rekabete sahne olmuştur. Avrupa ve ABD özgürlük, demokrasi ve insan haklarına değer verirken; diğer kutupta komünist yönetime bağlı olan SSCB vardı. Sovyet Rusya'nın komünist yönetim şekli Arnavutluk'u da etkilemiştir. Ayrıca, Arnavutluk ile Yugoslavya arasında başlayan yakınlaşma sonucunda, Yugoslavya da etkilenen Arnavutluk, iç siyaset politikalarını sosyalist ideoloji ekseninde şekillendirmeye başlamıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan kazançlı çıkan SSCB, Arnavutluk'taki komünist parti yönetimini güçlendirmiş ve iktidara gelmesinde büyük rol oynamıştır (Lütem ve Coşkun, 2001: 54-59).

8 Kasım 1941'de Arnavut Komünist Partisi resmen kurulmuştur. Komünist partide önemli bir isim olan Enver Hoxha kısa bir süre içerisinde kendi yönetimini güçlendirmiştir (Opinion, 4 Mayıs 2012). Enver Hoxha iktidara gelir gelmez kapsamlı bir reform uygulamaya başlamıştır. Yapılan reformlar toplum dikkate alınmadan, yukarıdan aşağı bir yöntemle ve güç kullanılarak, büyük ölçüde demokrasi ve insan hakları yok sayılarak 45 yıl devam etmiştir. Enver Hoxha döneminde Arnavutluk'un dış dünya ile diplomatik ilişkileri sınırlı bir şekilde sürdürülmüştür. Arnavut toplumu, büyük ölçüde dış dünyadan tecrit edilmiştir. Bu dönemde, Arnavutluk sadece Yugoslavya, Sovyetler Birliği ve Çin ile diplomatik ilişkiler içerisinde olmuştur

(Yılmaz, 2001: 5-9). Komünist sistemle yönetilmeye başlanan Arnavutluk, kendine yakın rejimlere sahip olan ülkelerle ilişkilerini güçlendirmiştir. Çin ile olan dış ilişkilerin 1979'da bitmesi ile 1985'te ölene kadar, tek lider olarak Enver Hoxha ve rejimi Arnavutluk'u dış dünyadan koparmış ve yalnızlaştırmıştır (Yılmaz, 2001: 23).

Enver Hoxha'nın ölümünden sonra Arnavut Emek Partisi'nin (Komünist Partisi) başına Hoxha'nın sağ kolu olan Ramiz Alija getirilmiştir. Ramiz Alija, Enver Hoxha'nın rejiminde en güvendiği kişilerden biriydi ve Arnavutluk'un Marksist ideolojiden ayrılmayacağını açıklamıştı. Komünizmle bütünleşen Arnavutluk bu dönemde ekonomik bunalım ile boğuşmaktaydı. Bu ekonomik krize karşı bir reform süreci başlatılmıştır. Ancak bu reformları gerçekleştirebilmek için atılan adımlar yetersiz kalmıştır (Atmaca, 2007: 349).

Arnavutluk'ta yaşanan ekonomik kriz ve dünyada değişen konjonktürün de etkisiyle, uzun yıllardır içine kapanık bir ülke konumunda olan Arnavutluk yeni dönemde aktif ve dışa açık bir siyaset izlemeye başlamıştır. Ramiz Alija komşu ülkelerle ilişkilerini normalleştirme politikasına yönelmiştir. Bu çerçevede Sovyet Rusya'da yaşanan açıklık ve değişim rüzgârları kısa sürede Arnavutluk'u da etkilemeye başlamıştır. Bu dönemde komünist rejimlerde yaşanan değişimler, Çavuşesku ve Jivkov gibi diktatörlerin devrilmesi Arnavutluk'ta da reformların yapılması ve demokrasiye geçiş sürecini hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmelerin Ramiz Alija'yı demokratik sürece geçişe zorladığını söylemek mümkündür (Duka, 1997: 326).

1990 yılının Eylül sonunda Ramiz Alija, ilk kez BM toplantısına iştirak ederek yeni reformlar hakkında bilgi vermiştir (Atmaca, 2007: 350). Bu dönemde Arnavutluk'ta devam eden öğrenci eylemleri giderek artmış, ülkedeki kaos ve eylemler Alija'yı ılımlı sosyalist Fatos Nano'yu başbakan olarak atamaya zorlamıştır (Duka, 1997: 331). Arnavutluk'ta gelişen bu değişim rüzgârı ile birlikte yeni reformlar hayata geçirilmeye başlanmıştır. 10 Şubat 1991'de ifade özgürlüğünün serbest olması, anayasa değişikliğine gidilmesi ve reformlara destek verilmesi konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu değişikliklere göre, 1944-1991 arasında tek parti ile yönetilen Arnavutluk'ta vatandaşlara ilk defa çok adaylı ve gizli oy kullanma hakkı tanınmıştır. Demokratik seçimlere dayalı yeni dönemde, iktidarda olan Emek Partisi'nin karşısında

ona rakip olarak Demokrat Parti kurulmuştur. Demokrat Parti'nin başında Salih Berisha ve Gramoz Pashoko olmak üzere iki lider bulunmaktaydı (Fuga, 2003: 75).

Çok partili sisteme geçen Arnavutluk'ta 31 Mayıs 1991'de ilk demokratik seçimler yapılmıştır. Bu seçimler sonucunda Arnavutluk Emek Partisi % 60 oy alarak birinci olmuştur. İkinci sırada % 30 ile Demokrat Parti yer almıştır (Atmaca, 2007: 155). Yapılan ilk demokratik seçimlerde iktidardaki parti değişmemiştir. Ancak iktidar partisi, halkın memnuniyetsizliklerini gidermede yetersiz kalmış ve istikrarsızlıkların devam etmesi neticesinde bir yıl sonra, yani 1992'de erken seçime gidilmek zorunda kalmıştır. 1992 seçimlerinin Demokrat Parti'nin zaferiyle sonuçlanmasıyla 47 yıllık komünist partisi yönetimi sona ermiştir. Bu gelişme demokratik dönemin başlangıcı olarak görülüyor. 1990'lı yıllar ve daha sonra 2000'li yıllarda kesintisiz devam eden demokratik rejime rağmen, siyasal ve bürokratik kurumlar ile halkın büyük çoğunluğunun komünist dönemin zihin dünyasından tam olarak çıkamadığı söylenebilir.

2.1.5. Arnavutluk'ta Demokratik Dönem

Arnavutluk'ta demokratik dönemin başlangıcı, çok partili sisteme geçilerek 1991 seçimleri olduğunu belirtmiştik. Çalışmanın bu bölümünde, Arnavutluk'un demokratik döneme geçişinden sonra yapılan demokratik Anayasa, devletin yapısı ve organları, siyasal yapı ve siyasi partiler geçmiş dönemlerdeki uygulamalarla karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

2.1.5.1. Arnavutluk'un Siyasal ve Yönetmel Düzeni

Arnavutluk'un tarihsel gelişimini inceledikten sonra günümüzde Arnavutluk'un siyasal ve yönetmel yapısı ortaya konulabilir. Üçüncü bölümde kapsamlı olarak incelenen 1990 sonrası kamu yönetimi reformlarını anlayabilmek için öncelikle Arnavutluk'un mevcut yönetmel ve siyasal düzenini kurumsal ve yasal yönden ele almak faydalı olacaktır.

Arnavutluk, Devlet şekli bakımında bir Cumhuriyettir. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde ifade edildiği üzere İkinci Dünya savaşından sonra 1946-1990 dönemi arası merkezi yönetime komünist sistem hakim olmuştur. Bu dönemde neredeyse tüm politikalar, kurallar ve uygulamalar merkezden belirlenmekteydi. Ekonomiden kültüre, eğitimden sağlığa kadar hemen hemen bütün politikalar merkezi yönetimin elinden çıkmaktaydı.

1990 sonrasında ise demokrasiye geçişle birlikte siyasal iktidar seçimle belirlenmeye başlamıştır. Ancak geleneksel olarak var olan merkezîyetçi yönetim anlayışının bu dönemde terk edildiğini söylemek zordur. 1990 sonrasında Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte komünist rejimle yönetilen birçok ülkede olduğu gibi Arnavutluk'ta da siyasal ve yönetsel reformlar başlamıştır. Bu yeni dönemde Arnavutluk'un uluslararası düzeyde işbirliği ve ilişkilerinin gelişmesi reform sürecini hızlandırmıştır. Bu bağlamda, Arnavutluk, NATO'ya tam üye olmuş ve Avrupa Birliği aday adaylığını kazanmıştır. Bu dönemde girilen reformların kapsamı ileriki sayfalarda ele alınacağından, burada sadece Arnavutluk'un siyasal ve yönetsel yapılanması incelenmektedir.

2.1.5.2. Arnavutluk'ta Anayasal Düzen

Arnavutluk'taki Anayasal düzene kısaca bir göz atmakta fayda vardır. Arnavutluk bağımsız bir devlet olduğu günden demokratikleşmeye başladığı doksanlı yıllara kadar siyasal manada istikrarı tam olarak sağlayabilmiş bir ülke değildir. Bu durum anayasacılık alanındaki eksikliklerle de alakalıdır. Arnavutluk'ta yapılan ilk Anayasa 1913 yılında Avrupa Devletleri'nin taslağını oluşturduğu anayasadır. Bu Anayasada tüm yetkiler krala verilmiştir. Ama kralın aldığı tüm kararların başbakan tarafından onayı gerekiyordu. (Dervishi, 2006: 47. 1913 tarihli Arnavutluk'un ilk Anayasası, bir takım hak ve özgürlükleri düzenlemekle birlikte demokratik bir Anayasa olmaktan çok uzaktır.

Arnavutluk'un ilk Cumhuriyet Anayasası ise, 1925 yılında Zogu döneminde yapılmıştır. Ancak, Zogu döneminde yapılan Anayasa, Cumhurbaşkanı'na tanıdığı sınırsız veto yetkisi ile demokratik bir anayasa olmaktan öte, Cumhurbaşkanı'na diktatörlük yetkileri tanıyan bir anayasa olmuştur (Şimşir, 2001: 22).

Enver Hoxa döneminde 1946 yılında yeni bir anayasa daha yapılmıştır. Enver Hoxa'nın sosyalizm yanlısı politikaları benimsemesiyle, 1950 yılında mevcut Anayasada ülkede sosyalizmin kurulabilmesi için değişiklikler yapılmıştır. 1976 yılına gelindiğinde, ülkede tekrar yeni bir Anayasa hazırlanır. 1976 Anayasası, Arnavutluk'un sosyalist bir devlet olduğunun tescillendiği Anayasa olarak ifade edilebilir. Bu Anayasa ile ülkenin resmi adı, "Arnavutluk Halk Sosyalist Cumhuriyeti" olarak değiştirilir. Yeni Anayasa aynı zamanda ülkede tek partili siyasal rejimin güçlenmesine ve proleter diktatörlüğün

gelişmesine olanak tanımıştır. Yeni Anayasa ile özel mülkiyet yasaklanmış, tüm üretim araçları sosyalist rejimin mülkiyetine geçirilmiştir. Anayasada tüm Arnavutluk vatandaşları için eğitim ve sağlık hizmetlerinin ücretsiz olarak verileceği yer almaktaydı (Alesker, 2007: 229). Yine 1976 Anayasası, ülkenin resmi dininin olmadığını belirten hükümler taşımaktaydı. 1976 Anayasasında din ile ilgili hükümler şu şekilde yer almaktadır (Bello, 2012: 34-39):

- 37. Madde: “Devlet hiçbir dini tanımaz; vatandaşın zihnine bilimsel maddeci anlayışını sokmak için ateizmin propagandasını yapar”.

Maddeden de anlaşılacağı üzere, 1976 Anayasasına devletin resmi bir dini olmadığı ve hiçbir dini tanımadığı hükmü konulmuştur. Dolayısı ile Enver Hoxa Arnavutluk’u din eksenli bir ülke konumundan çıkararak laik temelde sosyalist dikta rejimine yönlendirmiştir. Bu ifadeden sosyalist rejimlerin dine karşı oldukları anlamı çıkarılmamalıdır. Enver Hoxa’nın “insanların düşüncelerini uyuşturduğuna inandığı dinlerin, toplumların ilerlemesine engel olduğu” düşüncesini Anayasal bir hükümlerle uygulamaya koymasını denilebilir (Bello, 2012)

- 55. Madde: “Faşist, anti-demokratik, dini ve anti-sosyalist karakterli organizasyonlar oluşturmak yasaktır. Faşist, anti-demokratik, dini, anti-sosyalist her türlü faaliyet ve propaganda ve milli duygulara yönelik her türlü provokasyon yasaktır”.

Arnavutluk’ta kısa sürelerde sık sık yenilenen Anayasa, demokratikleşme yönünde ilerleme sağlayamamıştır. Her yeni Anayasa topluma demokratik haklar tanımak yerine, tek adam veya güce sınırsız yetkiler sunmaktan öte gitmemiştir 90’lı yıllara geldiğinde Arnavutluk’un demokratikleşme sürecindeki atılan en önemli adımlardan biri de Anayasanın yeniden değiştirilmesidir. Arnavutluk’ta 1991 yılında daha demokratik haklar sunan yeni bir Anayasa yapılmıştır. Yeni Anayasa’da getirilen en büyük kazanım tek partili sistemden çok partili sisteme geçişin sağlanmasıdır. Ayrıca 1991 Arnavutluk Anayasası ile bireylerin temel hak ve özgürlükleri de düzenlenmiştir. 1991 Arnavutluk Anayasasında getirilen bazı hak ve düzenlemeleri şu şekilde sıralayabiliriz (Alesker, 2007: 298,):

- Tüm Arnavutluk halkına din, ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkı tanınmıştır.
- Basın üzerindeki baskı ve yasaklamalar azaltılmıştır.
- Çalışanlara grev hakkı tanınmıştır.
- Eğitim sistemi komünist dönemdeki standartlara uygun hale getirilerek, her Arnavut gencinin eğitim hakkı devlet güvencesi altına alınmıştır.

1991 Arnavutluk Anayasasında yasama görevi, 4 yılda bir halkın oyları ile seçilen ‘Halk Meclisi’ne verilmiştir. Cumhurbaşkanı 5 yıl süreyle Parlamento seçecektir. 1991 Anayasasında da Cumhurbaşkanı; Başbakanı atamak, hükümet kararnamelerinin Anayasaya uygunluğuna karar vermek, meclisi feshetmek, olağanüstü hal ilan etmek ve seçimleri yenilemek gibi önemli yetkiler verilmiştir. Her ne kadar Cumhurbaşkanı olağanüstü yetkiler tanısa da 1991 Arnavutluk Anayasası, ülkenin demokratikleşme yönünde attığı önemli bir adım olarak nitelendirilebilir.

Arnavutluk’ta demokratikleşme yönünde gerçekleştirilen en son anayasa 28 Kasım 1998 tarihinde yapılmıştır. Dönemin Başbakanı Pandeli Majko, devrik başbakan Nano’nun hazırladığı yeni Anayasa taslağını 22 Kasım 1998 tarihinde referanduma götürmüştür. Referandum sonucunda halkın da onay verdiği yeni anayasa 28 Kasım 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Arnavutluk Cumhuriyeti’nde halen bu anayasa yürürlükte (Bello, 2012: 70-75). 28 Kasım 1998 tarihinde kabul edilen yeni Anayasa ile birlikte var olan yarı başkanlık sistemi terk edilerek parlamenter demokrasiye geçilmiştir. Bu süreçte, Cumhurbaşkanı’nın yetkileri azaltılarak siyasi sorumluluğu bulunan Hükümet ve Başbakanın yetkileri artırılmıştır. Yasama, yargı ve yürütme kuvvetleri anayasal olarak birbirinden ayrılmıştır. (<http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/35039571.pdf>).

2.1.5.2.2. 1998 Anayasasına Göre Devletin Yapısı ve Organları

Arnavutluk Anayasası, kuvvetler ayrılığı esasına dayanan bir yönetim biçimini esas almaktadır. Anayasada ülkenin rejimi Cumhuriyet olarak tanımlanmakta ve ülkenin yönetim şeklini yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin ayrılığına dayanan parlamenter cumhuriyet rejimi olarak tanımlamaktadır. Arnavutluk Anayasası, Arnavutluk

Cumhuriyeti'nin en yüksek kanunu olarak tanımlanmaktadır. Arnavutluk Anayasasına göre, Arnavutluk Cumhuriyeti'nin yönetsel yapısı ve organları şu şekilde oluşmaktadır.

(<http://www.setimes.com>):

- Arnavutluk Anayasası'na göre; devletin başı ve halkın genel iradesinin temsili Cumhurbaşkanıdır. Yine Anayasada Cumhurbaşkanı; Arnavutluk ordusunun başkomutanı, Milli Güvenlik Konseyi ve Yüksek Yargı Konseyi'nin başkanı olarak görevlendirilmiştir. Anayasada, Cumhurbaşkanı'nın 5 yıl süreyle gizli oylama ile meclis üye tam sayısının 3/5 çoğunluğu sağlanarak ve en fazla üst üste iki kez seçileceği belirtilmektedir. Ayrıca, Cumhurbaşkanı'nın görevleri arasında af yetkisi, üst düzey askeri atamaları yapmak, rektör atamalarını yapmak, uluslararası örgütlere temsilci atamalarını yapmak yer almaktadır.
- Arnavutluk Anayasası'nda yasama yetkisi "Arnavutluk Meclisine" verilmiştir. Arnavutluk Meclisi dört yıllık dönem için halk tarafından seçilen 100 üye ve seçimlerde partilerin aldıkları oy oranına göre partiler tarafından belirlenen 40 üye olmak üzere toplam 140 üyeden oluşmaktadır. Yasama organı, Arnavutluk Cumhuriyeti'nin tüm yasama faaliyetlerinden sorumludur.
- Arnavutluk Anayasası'na yürütme organının başı, Başbakan ve Başbakanın başkanlık ettiği Bakanlar Kuruludur. Başbakanı; seçim sonuçlarına göre meclis çoğunluğunu elinde bulunduran siyasi parti veya partiler koalisyonunun önerisi doğrultusunda Cumhurbaşkanı atamaktadır. Bakanlar kurulu, Arnavutluk Cumhuriyeti'nin en yüksek yürütme organı olarak kanun, kararname, yönetmelik ve düzenlemelerin hazırlanmasından, bunların meclise gönderilmesinden ve onaylanan yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasından sorumludur. Bu bilgiler doğrultusunda Arnavutluk'ta yürütmede asıl organın Bakanlar Kurulu olduğu söylenebilir.
- Arnavutluk Cumhuriyeti'nin en yüksek yargı organı 'Yüksek Yargı Konseyi'dir. Yüksek Yargı Konseyi'nin ardından ülkenin diğer yargı organları sırasıyla, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Savcılık Ofisi ve diğer mahkemelerdir. Yüksek Yargı Konseyi'nin başkanlığını Cumhurbaşkanı yapmakta ve aynı zamanda tüm mahkemelere yargıç atamaları yine Cumhurbaşkanı tarafından

gerçekleştirilmektedir. Anayasa Mahkemesi, yasaların anayasaya uygunluğunun ve uyulmasının güvence altına alınması ile sorumludur. Diğer bir ifade ile Anayasa Mahkemesinin sadece anayasaya karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Arnavutluk Cumhuriyeti'nde Cumhurbaşkanı'nın yargı üzerinde oldukça büyük bir etkisi ve gücü bulunmaktadır.

2.1.5.2.3. Arnavutluk'ta Siyasal Yapı ve Siyasi Partiler

Arnavutluk'un siyasal yapısı içerisinde sosyalist eğilimlerin yeri ve etkisi halen devam etmektedir. Özellikle tek partili dönemde etkin olan sosyalist rejim ve politikalar, demokratikleşme sürecinde etkisini yitirse de ülkenin siyasi kültürünün üzerinde etkileri görülmektedir. 1991'de Anayasa ile tek partili siyasal dönemden çok partili siyasal hayata geçiş ile birlikte, ülkede farklı düşünce ve görüşü temsil eden çeşitli siyasi partiler kurulmuştur. Ancak ülkenin en etkin partisi 1991'de kurulan ve liberal anlayışa sahip Demokrat Partidir. Arnavutluk'ta siyasal etkinliği olan diğer partiler ise; Sosyal Demokrat Parti, Sosyalist Parti ve Cumhuriyetçi Parti'dir. Bu partilerin dışında Yeni Demokrasi Partisi, İnsan Hakları Partisi, Tarım Partisi, Ulusal Birlik Partisi, Demokratik Hıristiyan Partisi gibi siyasi partiler bulunmaktadır (<http://www.setimes.com>).

Arnavutluk'un siyasi tarihi, belirsizlikler ve kaoslarla doludur. Özellikle bağımsızlığını kazandığı günden 1990'lı yıllara kadar, ülkenin siyasetinde farklı siyasi akımların etkisi görülmüştür. 2. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı'nın siyasi yapılanması ve siyasi kültürünün etkili olduğu ülkede, 2. Dünya Savaşı sonrasında Enver Hoxa ile birlikte komünist ve sosyalist politikaların ağırlığı ve etkisi görülmektedir. Görüldüğü gibi Arnavutluk'un siyasal sistemi geçmişteki siyasal kültürlerin etkisinden kurtulamayarak, kendine özgü bir yapıya kavuşamamıştır. 1990 sonrasında ise, ülke demokratikleşme ve liberalleşme yolunda adımlar atmış ve siyasi yapılanma ile birlikte ülkedeki siyasal politikalar da değişmeye başlamıştır. Ancak gerek 1991 Anayasası ve gerekse 1998 Anayasasında, komünist dönemin izleri bulunmaktadır.

Enver Hoxa döneminde dünyaya kapılarını kapatan Arnavutluk, 1990 sonrasında komşuları ile iyi ilişkilerin kurulmasının sağlandığı bir sürece girmiştir. Özellikle ABD ve AB ile başlayan yakınlaşmalar ülkenin demokratikleşme ve gelişme sürecine olumlu katkılar sağlarken, ekonomik destek ve yardımlar ile ekonominin düzeltilmesi yolunda

da önemli adımlar atılmıştır. 2006 yılında AB aday adayı ülkesi olması, Arnavutluk'un siyasal anlamda gelişmesinin de hızlanmasına etkisi olmuş, günümüzde demokratik yönetim anlayışının Arnavutluk'ta yerleşmesinde önemli rol oynamıştır (Alesker, 2007). Arnavutluk nüfusunun %70'nin Müslüman olması ve uzun yıllar Osmanlı yönetim sisteminin ülkede uygulanmasının etkileri ile 1944-1985 yılları arasında Enver Hoxa dönemindeki sosyalist rejimin izleri, günümüz siyasal kültürü ve yaşamı üzerinde etkilerini halen sürdürmektedir.

2.2. Arnavutluk'un Yönetel Yapısı

Üniter bir devlet olan Arnavutluk merkezi yönetim ve yerel yönetimlerden oluşan iki kademeli bir yönetim yapısına sahiptir. Arnavutluk yönetim kültürü ise büyük ölçüde Osmanlı yönetim gelenekleri ve daha sonradan buna eklenen sosyalist yönetim geleneği ile şekillenmiştir.

2.2.1. Arnavutluk Merkezi Yönetimi

Arnavutluk merkezi yönetimi Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu, Başbakan ve merkezi hükümet kurumlarından oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı, devlet reisi olup halkın birliğinin temsil eder. Arnavutluk Anayasasının 87. maddesine göre cumhurbaşkanının adaylığı meclis başkanlığına sunulmaktadır ve en az 20 milletvekili tarafından desteklenmelidir. Arnavutluk cumhurbaşkanı parlamentarizme uyumlu bir şekilde parlamento tarafından seçilmektedir.

Bu süreç yakın plana alındığında cumhurbaşkanının gizli oyla seçildiği ve Mecliste beşte üç çoğunluğun sağlanması gerektiğinden bahsedilebilir. Birinci oylamada yeterli çoğunluğun yakalanamaması durumunda yedi gün içinde ikinci tur oylamaya geçilir. Bu turda da sonuç alınamazsa yedi gün içinde üçüncü tur oylamaya geçilir. Bu turda da Cumhurbaşkanı seçilemezse dördüncü turda en çok oy alan iki aday yarışır. Yine yeterli çoğunluk sağlamazsa beşinci tura başlanır ve burada da çoğunluk sağlanamaması durumunda Meclis dağılır ve 60 gün içinde yeni seçimlere gidilir (Palnikaj, 2006: 37-38). Görüldüğü gibi oldukça karmaşık ve uzun olan Cumhurbaşkanı seçim süreci, Meclisin dağılmasıyla sonuçlanabileceğinden siyasi istikrarsızlıklara da açık kapı bırakmaktadır.

Arnavutluk Anayasasının 88. maddesine göre Cumhurbaşkanı beş yılda bir seçilmektedir. Göreve gelen Cumhurbaşkanının herhangi bir siyasi partinin tarafı olmaması gerekir. Bu nedenle, varsa siyasi partisinden istifa eder (Palnikaj, 2006: 38-39).

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri Arnavutluk Anayasası'nın 92. maddesinde şöyle sıralanmaktadır (Palnikaj, 2006: 40- 41):

- 1) Meclisin etkin şekilde yasama faaliyetlerini yerine getirmesine olanak sağlamak ve bu konuda meclisi yönlendirmek,
- 2) Kanunlara bağlı olarak af yetkisini kullanmak,
- 3) Vatandaşlıkta çıkarma ya da vatandaşlığa alma yetkisini kullanmak,
- 4) Kanunda belirtilen şartlarda ve makamlarda atama ve terfi ettirmek,
- 5) Askerlerin rütbelerini onaylamak,
- 6) Seçilen Rektörlerin atanmasını yapmak,
- 7) Başbakanın önerisiyle İstihbarat Teşkilatı müsteşarının atanmasını yapmak.

Merkezi yönetimin ikinci ama asıl aktörü başbakandır. Arnavutluk Anayasasına göre başbakan, Bakanlar Kurulunu toplar ve görüşmeye açar, ülke politikalarını belirler ve uygular, bakanların, merkezi yönetim organlarının ve diğer kurum ve kuruluşların çalışmalarını denetler ve koordine eder, bakanlar arasındaki anlaşmazlıkları giderir, emir ve talimatlar çıkarır (Palnikaj, 2006: 43-44). Başbakanın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu ise üst düzey kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasını takip etmektedir.

Arnavutluk Anayasasına göre merkezi yönetimi oluşturan kurum ve kuruluşlar üç gruba ayrılmıştır. Birinci grubu oluşturan bağımsız merkezi kurumlar arasında Ombudsman Kurumu, Yüksek Devlet Denetleme Kurumu, Merkez Bankası, Kamu Hizmetleri Kurumu ve Rekabet Kurumu gibi merkezi hükümetten özerk kurumlar bulunmaktadır. İkinci grupta ise merkezi yönetimin asli kurumları olarak bakanlıklar ve bazı müsteşarlıklar bulunmaktadır. Son grupta ise, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü,

Gümrük Genel Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü gibi merkezi yönetime bağlı kamu kurum ve kuruluşları bulunmaktadır (Dobjani, 2010: 173).

2.2.2. Arnavutluk Yerel Yönetimleri

Arnavutluk, yerel yönetimleri iki düzeyli bir yapıya sahiptir. Alt düzeyde, meclisleri ve yürütme organları dört yılda bir yapılan seçimlerle doğrudan seçilen belediyeler ve komünler bulunmaktadır. İkinci düzeyde ise komün ve belediye meclislerinden gelen temsilcilerin katılımıyla oluşan bölgesel meclisler vardır. 2003 yılı rakamlarına göre Arnavutluk'ta 65 belediye, 305 komün ve 12 bölgesel meclis yer almaktadır. Belediye ve komünler su ve kanalizasyon, katı atık, park ve kamusal alanlar, kent içi ulaşım, kentsel planlama gibi altyapı ve kamusal hizmetleri; kültürel ve tarihi değerlerin korunması, rekreasyon faaliyetleri ve sosyal hizmetler gibi sosyal, kültürel ve rekreasyona ilişkin hizmetler; son olarak da yerel ekonomik kalkınma programlarının hazırlanması, pazarların inşası ve yönetimi, küçük işletmelerin geliştirilmesi gibi ekonomik kalkınmayla ilgili görevleri yerine getirmektedir. Birinci düzey yerel yönetim kuruluşlarının ayrıca ortak olarak üstlendikleri okul ve üniversite öncesi eğitim, halk sağlığının korunması, sosyal yardım, kamu düzeni ve korunması ve çevrenin korunması gibi hizmetler bulunmaktadır. Bölge meclisleri ise bölgesel politika ve stratejilerin geliştirilmesi, bölgesel politikaların ulusal politikalarla uyumlaştırılması ve merkezi yönetim tarafından aktarılan diğer işleri yürütmektedir (<http://unpan1.un.org>). Bölge Meclisleri, bölgelerin karar alma organlarıdır. Bölge Meclisleri, her belediye ve komün meclislerinin üyeleri arasından seçtikleri üyelere oluşur. Bölge Meclislerine gidecek belediye veya komün meclisi üye sayısı, bu belediye veya komünün nüfusu ile orantılıdır. Ancak, her belediye veya komünün Bölge Meclisinde en az bir üye ile temsil edilmesi esas olup, belediye başkanı ve komün başkanı Bölge Meclisi'nin doğrudan üyesidir (Hoxa, 2001: 49-51).

İlk defa 1992 yılında yapılan seçimlerle birlikte belediye ve komünlerde başkan ve meclis üyeleri ile ilçe meclis üyelerinin seçimle gelmesi söz konusu olmuştur. İlçe meclisleri, 2000 yılında yapılan reformla birlikte, yerini bölge meclislerine bırakmıştır. Böylece her bir bölge birden çok ilçeyi içine alacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Bugün Arnavutluk'ta Tirane, Berat, Durres, Vlore, Lezhe, Shkoder, Kukës, Diber,

Elbasan, Korçe, Fier ve Gjirokaster'den oluşan 12 bölge bulunmaktadır (<http://www.aer.eu>).

Büyükşehir belediyesi ve normal belediyelerde karar organı olarak meclisler bulunmaktadır. Belediye meclislerinin üye sayıları nüfusa göre belirlenir. Nüfusa göre en az 15 en çok 45 üyeli olabilmektedir. Ayrı statüye sahip olan Tiran büyükşehir belediye meclisi ise 55 üyeden oluşmaktadır. Belediye meclisi, ayda bir defa olmak üzere toplantı zamanını kendi belirlemektedir (Karamuço, 2011: 153). Belediye meclis başkanı kendi içinden seçilir. Meclisin, belediye bütçesini onaylama ve belediye vergileri ve diğer gelirlerini tahsil etme yetkisi bulunmaktadır.

Arnavutluk Cumhuriyeti'nde yerel yönetimlerde, yerinden yönetim ve özerklik esas alınmıştır. Belediye başkanı dört yılda bir yapılan seçimle işbaşına gelir. Belediye başkanları, aynı zamanda bağlı oldukları bölgesel meclisin üyesidir. Büyükşehir belediyeleri, en az 1500 nüfusa sahip mahallere ayrılmışlardır. Her mahallenin yönetiminde doğrudan belediye başkanına bağlı bir yönetici bulunmaktadır. 1992 yılında yürürlüğe giren Yerel Yönetimler Yasasına göre büyükşehir belediyeleri; yerel bütçenin hazırlanması, yerel eğitim, yerel halka hizmet dağıtımı, sağlık vb. hizmetlerin yerine getirilmesini sağlayacak kurumları işler hale getirmek ve yerel halkın ihtiyacı olan konut üretimini sağlamakla yükümlüdürler (Hoxa, 2001: 48-50).

Genel olarak Arnavutluk yerel yönetim düzeni incelendiğinde merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin sorunlu olduğu söylenebilir. Yönetimler arası ilişkiler dengeli olmayıp, merkezi yönetim güçlüdür ve yerel yönetimler üzerinde mali kaynaklar, yetki ve sorumluluklar, idari işler, personel yönetimi gibi birçok alanda bu gücünü sıklıkla kullanmaktadır. Yerel yönetimler, hükümetin taşradaki bir uzantısı görünümündedir. Merkezi yönetimle arasındaki bağ nedeniyle yerel yönetimlerin demokratikleşme süreci de yavaş ilerlemektedir. Bu yönde yapılan reformlar ve atılan adımlar olmasına rağmen, yerel demokrasinin geliştirilmesi konusundaki yetersizlikler sıkça AB İlerleme Raporlarına konu edilmiştir. AB'nin 2011 yılında yayınladığı ilerleme raporunda, Arnavutluk'tan üyelik için yapılması istenen reformlar 12 başlık altında (yargı, kamu yönetimi, siyasal düzen, yerel yönetimler, ekonomi vb) toplanmış, başlıklardan biri de yerel yönetimler ile ilgilidir. AB, Arnavutluk'taki yerel yönetim

uygulamalarını şeffaflık ve rüşvet konularında eleştirmektedir (<http://www.aia-istanbul.org.tr>).

2.2.3. Arnavutluk'ta Yönetim Kültürü ve Gelenekleri

Literatürde yönetim kültürü kavramının ortak bir tanımlaması bulunmamakla birlikte, bu hususta bilim adamları tarafından yapılan farklı tanımları mevcuttur. Yönetim kültürü “bir ulusun bilişsel süreç ve algılarında içselleştirilmiş yönetim sistemi” olarak tanımlanmaktadır (Kuruvilla, 1973: 285'den aktaran Özmen, 2013: 931). Bir başka tanımda ise yönetim kültürü “kurumdaki ortak değerler takımı, ortak yapılar ve bunları gerçekleştirme süreci” olarak ifade edilmektedir (Rosenbloom ve Goldman, 1993: 539'dan aktaran Özmen, 2013: 931).

Arnavutluk, yüzyıllar boyu egemenliğinde kaldığı Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışı ve kültürünün izlerini bağımsızlığını kazandıktan sonraki dönemde de devam ettirmiştir. Enver Hoxa dönemine kadar Arnavutluk'un idari yapılanmasında ve yönetim anlayışında, geçmişten gelen alışkanlık ve geleneklerin devam etmiştir. Özellikle, dini inanış ve din kurallarının egemen olduğu yönetim anlayışı, Enver Hoxa ile değiştirilmiş ve Arnavutluk Anayasası'na devletin resmi dinin olmadığı hükmü konmuştur. Bu dönemde komünist ve sosyalist yönetim anlayışı benimsenerek, devlet ve toplumsal yönetim anlayışı sosyalist kültür ve geleneklere göre şekillendirilmiştir (Bozbora, 1997). Arnavutluk'ta demokratikleşmeye geçildiği dönemde, sosyalist gelenek ve kültürün etkileri ve izleri yönetim anlayışı ve yöntemleri üzerindeki etkisini korumaya devam etmiştir. Ancak 1998'den sonra, ülkenin demokratikleşme yönündeki reformları ve küresel dünyaya entegre olma gayretleri ile yönetim anlayışı da değişmeye ve demokratik yönetim anlayışına doğru geçilmeye başlanmıştır.

Arnavutluk bağımsızlığını kazandıktan sonra kamu yönetiminde, Osmanlı hâkimiyeti dönemindeki yönetim kültüründen gelen alışkanlıklar hâkim olmuştur. Özellikle, nepotizm yönetim kültüründe yaygınken, Osmanlı döneminde kamuda yaygınlaşan rüşvet, Arnavutluk'un yeni sürecinde de devam etmiştir. Yine Osmanlı'nın merkeziyetçi yönetim anlayışının bu süreçte Arnavutluk'ta devam etmiştir. Merkezi yönetimin otoriter yönetim anlayışı ve illere atanan valilerin merkezden aldıkları gücü halkın üzerinde buyurgan bir şekilde kullanmaları yine Osmanlı'nın yönetim kültüründen kalma bir alışkanlık olarak yerleşmiştir (Bozbora,1997: 88-104).

Osmanlı'nın merkezi yönetim anlayışı ve din esaslı yönetim kültürünün etkileri Enver Hoxa döneminde, ülkenin sosyalist rejime geçişi ile değişmeye başlamıştır. Özellikle Enver Hoxa'nın, dine karşı uyguladığı politikalar ile yönetim kültüründen dini esaslar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Ancak sosyalist rejimin, yönetim kültürü üzerindeki baskın rolü giderek Arnavutluk yönetim kültürünü siyasal eksene kaydirmiştir. Sosyalist rejimin temel felsefesi olan mülkiyetin devlete ait olması, bireylerin mülkiyet hakkını elinden alırken, yönetim kültüründe ideolojik anlayışın egemen olmasına neden olmuştur. Bu dönemde nepotizm, rüşvet, yolsuzluk, bürokrasi ve kırtasiyecilik yaygınlaşarak yönetim kültürü haline gelmiştir (Lütem ve Coşkun, 2001: 56-63).

Günümüzde geçmişten gelen Osmanlı kültürü ve gelenekleri ile sosyalist kültür ve geleneklerin izlerini taşıyan Arnavutluk yönetim anlayışı, demokratik yönetime doğru gelişme göstermeye devam etmektedir.

2.3. 1990 Sonrası Arnavutluk'ta Yönetimsel Reformlar: Kurumsal ve Yasal Değişim

1990 sonrası Arnavutluk'un iki önemli dönüm noktası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yeni Arnavutluk Anayasasında benimsenen çok partili siyasi hayata geçişin önünün açılması ile 31 Mart 1991'de gerçekleştirilen çok partili genel seçimler, ikincisi ise 2003 yılında Arnavutluk'un 'İstikrar ve Katılım Süreci' programına alınması ile başlayan AB'ne uyum sürecidir. Arnavutluk'un AB'ne uyum süreci olarak başlatılan bu süreç, 12 Haziran 2006 tarihinde 'İstikrar ve Ortaklık Antlaşması'nın imzalanmasıyla Arnavutluk'un AB adayı olması şeklinde sonuçlanmıştır. İki olay da Arnavutluk'ta kurumsal ve yasal reformlarla demokratikleşmenin güçlendirilmesine yardımcı olmuştur.

Demokratikleşme yolundaki reformlarla birlikte, eski tek parti döneminin katı, otoriter yönetim anlayışı değiştirilmek istenmiştir. Siyasal alandaki reformların ana dayanağı ise bürokrasinin değişimidir. Bu amaçla, genel olarak kamu yönetimi sisteminin şeffaflık, desantralizasyon, yolsuzlukla mücadele, hesap verebilirlik, verimlilik ve etkinlik gibi ilkeler doğrultusunda yeniden yapılanması amaçlanmıştır (Alesker, 2007: 169-172).

2.3.1. Kamu Yönetiminde Kurumsal Yeniden Yapılanma

Genel olarak gelişmiş batı ülkelerinde ikinci dünya savaşı sonrasında başlayan kamu yönetimi reformları, Arnavutluk gibi gelişmekte olan ülkelerde 1960'lardan sonra

başlamıştır. Arnavutluk'ta da 1990 sonrası demokrasiye geçişle birlikte kamu yönetiminde yeniden yapılanma politikalarının önemi daha da artmıştır. Ülkede yaşanan rejim değişikliği nedeniyle; eski rejimin kurum, kural ve uygulamalarının yeniden yapılandırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Arnavutluk hükümeti büyüme ve yoksulluğun azaltılması amacıyla orta vadeli hedeflere ulaşmak için kamu yönetimi reformunu ulusal bir strateji olarak tanımıştır. Kamu yönetimi ve kurumsal reform için hükümetin stratejisi; kamu politikalarını birlikte koordineli çalışması için güçlendirme, politikaların ve programların uygulanmasını geliştirme, kaynak yönetimi konusunda hesap verebilirlik, şeffaflık, devlet-vatandaş ilişkisi ve kamu sorumluluğu alanında reformlar yapmak şeklinde belirlenmiştir (Mussari ve Cepiku, 2007: 360).

Arnavutluk kamu yönetiminde yeniden yapılanma süreci 1996-1997 yıllarında yaşanan ekonomik krizin ardından hız kazanmıştır. Ekonomik krizle birlikte ortaya çıkan siyasi ve yönetsel kriz ciddi reformların yapılması ihtiyacını bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Karşılaşılan krizlerin ardından bir dizi kurumsal ve yasal reforma girilmiştir. Bu bağlamda, ilk olarak, 1994 yılında Başbakanlığa bağlı olarak "Kamu Yönetimi Departmanı" kurulmuştur. Kamu yönetiminin yeniden yapılanması konusunda atılan en önemli kurumsal adım olarak Kamu Yönetimi Departmanı'nın kurulması gösterilebilir. Bu departman yeniden yapılanma için ihtiyaç duyulan stratejilerin belirlenmesinde etkili olmuştur. Özellikle insan kaynakları yönetimi üzerinde odaklanan kurum, 2005 yılında Başbakanlıktan alınarak İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

Bu süreçte Arnavutluk kamu yönetiminde yapılan başlıca reformlar arasında;

- ✓ Bakanlıkların sayısının azaltılması,
- ✓ Bakanlıklarda stratejik planlamaya geçilmesi,
- ✓ Kamu sektöründe çalışanların verimliliğinin artırılması için uygulamalar geliştirilmesi,
- ✓ Devlet memuriyetiyle ilgili yeni yasaların çıkarılması,
- ✓ Kurumlar arasındaki ücret farklılıklarının azaltılması sayılabilir (<http://www.kpolykentro.gr/>).

1999 yılında Kamu Yönetimi Departmanı'na bağlı olarak Kamu Yönetimi Eğitim Merkezi kurulmuştur. İnsan kaynakları verimliliğini artırmak için kurulan bu merkezin, 2006-2009 yıllarını kapsayan stratejik plan çerçevesinde yönetimi geliştirme ve Avrupa Birliği politikalarına uyum olmak üzere iki ana hedefi bulunmaktadır. Kamu yönetiminin yeniden yapılanmasından bir diğer önemli adım ise bilgi teknolojilerinin geliştirilmesi konusunda yapılan reformlardır. Bu konuda, kurumlar arası iletişimi hızlandıracak internet tabanlı teknolojik düzenlemeler yapılmıştır. Devlet ile vatandaş arasında ilişkilerin, etkileşimin ve bilgi akışının hızlandırılması için kamu kurumlarında web siteleri kurulmuştur. 2006 yılı itibariyle bütün kurumlarda internet tabanlı bilgisayar sistemi tamamlanmıştır (<http://www.kpolykentro.gr/>).

1990lar boyunca hükümet toplam mali disiplinin sürdürülmesi ve bütçe süreçlerine stratejik yaklaşım için kurumsal düzenlemeler konusunda fazla çaba göstermemiştir. AB, hükümetin acil olarak uygulaması gereken mali reformları asgari bütçeleme, finansal yönetim performansı, mali kontrol, kamu alımları, kamu harcama yönetimi ve dış denetim alanları olarak tanımlanmıştır (Mussari ve Cepiku, 2007: 365).

1990'lı yılların sonunda AB ile ilişkilerin yoğunlaşması sonucunda AB politikalarına uyumla ilgili daha kurumsal adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, Avrupa Entegrasyon Bakanlığı kurulmuş ve kamu yönetimi reformunun koordinasyonu AB politikalarına entegrasyon süreciyle birlikte ele alınmaya başlamıştır. 2000'li yıllarla birlikte, AB aday adayı bir ülke olan Arnavutluk'ta kamu yönetimi reformlarında yeni bir aşamaya gelinmiştir. Bu kapsamda bir dizi reform gerçekleştirilmiştir. Bu reformlardan öne çıkanlar şunlardır (2011 ve 2012 AB İlerleme Raporu):

1. 1999 yılında 8503 sayılı Kanunla birlikte vatandaşların bilgi edinme hakkı tanınmıştır. Aynı yıl içinde bağımsızlık, tarafsızlık, şeffaflık ve profesyonellik ilkeleri çerçevesinde Anayasal bir kurum olarak "Ombudsmanlık Kurumu" oluşturulmuştur. Demokratik yönetişimin yerleşmesi için de önemli olan bu reformlar, 2000'li yıllarda Arnavutluk devlet yönetimini etkilemeye devam etmesi nedeniyle önemlidir.
2. 2002 yılından itibaren girişilen e-devlet politikası çerçevesinde kamu hizmetlerinin sunumunda bilişim teknolojilerinden daha fazla yararlanılmaya başlanmıştır.

3. 2003 yılında 7971 sayılı Kanunla Kamu İhale Kurumu yeniden düzenlenmiş, kamu fonlarını etkili ve verimli kullanmak ve piyasayı teşvik etmek için daha güvenli ve şeffaf bir ihale yönetimi hedeflenmiştir.
4. 2009 yılında Bölgesel Planlama Kanunu kabul edilmiştir.
5. 2012 yılında yapılan bir yasal düzenleme ile idari kararların yargı eliyle denetiminin güçlendirilmesi sağlanmıştır.
6. 2012 yılında kamu yönetimi reformuna esas teşkil etmek üzere “Kamu Hizmeti Yasa Tasarısı” hazırlanmıştır. Ayrıca “Genel İdari Usul Yasa Tasarısı” üzerindeki çalışmalar devam etmektedir.

Yukarıda sayılan reformlara ek olarak, Haziran 2006 yılında AB ile Arnavutluk arasında imzalanan ve Nisan 2009’dan bu yana yürürlükte olan “İstikrar ve Ortaklık” Anlaşması sayesinde reformlar hız kazanmıştır. Genel anlamda Arnavutluk bu anlaşmanın şartlarını yerine getirmektedir. Düzenli politik ve ekonomik diyaloga girişmiş ve ülke genelinde bu anlaşmanın kuralları geçerli hale getirilmiştir. Bu sayede pek çok müşterek kuruluşun da işlevlerinin pürüzsüzce yerine getirilmesi sağlanmıştır. İstikrar ve Ortaklık Konseyi, 2012 yılı Mart ve Mayıs ayı toplantılarında kamu yönetimi reformu için özel bir grup oluşturma kararı almıştır.

Arnavutluk kamu sektöründe insan kaynakları yönetimi, 1999 yılında 8549 sayılı Devlet Memurları Kanununa dayanmaktadır. İlgili kanun, yüksek düzeyli sivil memurların statüsünü tanımlamaktadır. Kanun, iş tanımı ve değerlendirilmesi, işe alım ve seçim işlemleri, performans değerlendirme sürecini düzenlemektedir (Mussari ve Cepiku, 2007: 363). Arnavutluk kamu yönetiminde son yıllarda hızlanan reform çabalarına rağmen kalıplaşmış bazı sorunlar devam etmektedir. Bu tür sorunlardan biri de siyasal kayırmacılıktır. Çok partili hayata geçişle birlikte, ortaya çıkan siyasal çoğulculuk beraberinde patronaj ve kayırmacılığa dayalı bir siyasal durum ortaya çıkarmıştır. Bürokratik kadro ve olanakların, seçimi kazanan siyasi parti destekçilerine arpalık olarak dağıtılması anlayışı yerleşmiştir. 1999 yılında kamu görevlerinin profesyonelleşmesi ve kariyer yönetimi için çıkarılan Devlet Memurları Kanunu da uygulamada bu durumu engelleme konusunda yeterli olamamıştır. 2000 yılından sonra reform stratejisi sadece yüksek düzeyli memurların yetiştirilmesini hedeflemiştir. Devlet

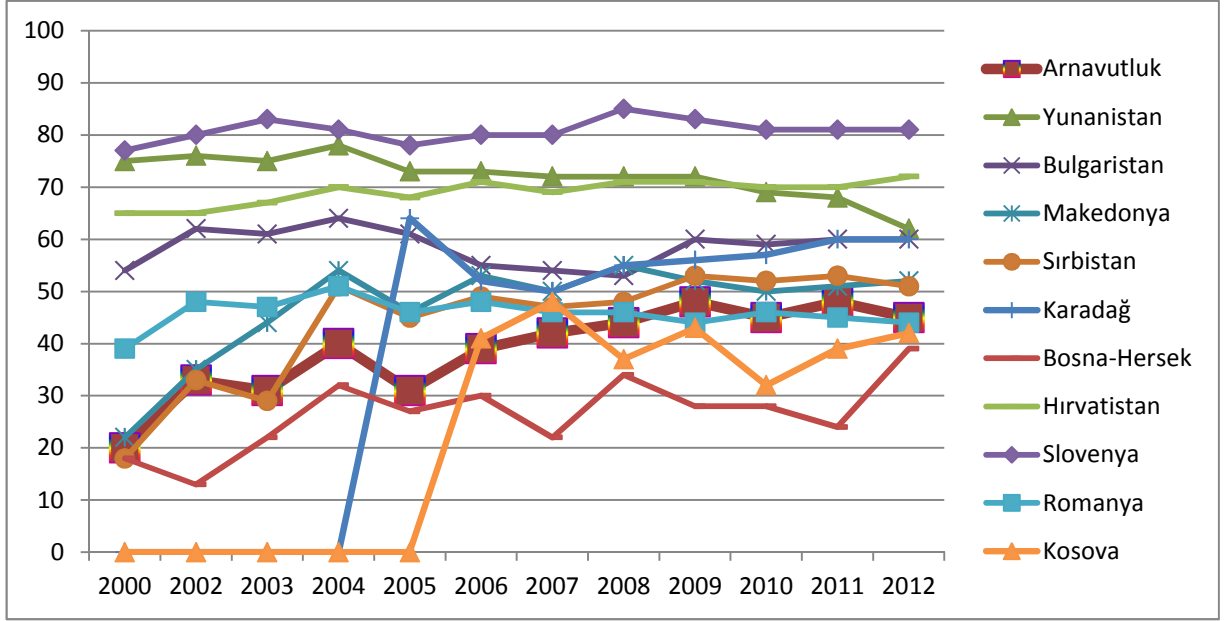
Memurları Kanunu ile yüksek düzeyli memurların yasal durumlarını tanımlanmaya ve işe alımları düzenlenmeye çalışılmıştır (Mussari ve Cepiku, 2007: 364). Nitekim 2006 yılında açıklanan bir parlamento raporuna göre, 2005 yılındaki seçimleri kazanan Demokrat Parti döneminde, bir yıl içinde neredeyse kamu çalışanlarının yarısı değişmiş ve kamu hizmeti pozisyonlarına liyakat ilkesine aykırı atamalar yaygınlaşmıştır (BTI, 2012).

Kamu görevlilerinin sıkça değiştirilmesi, mali kaynaklar ve insan kaynaklarının verimsiz kullanımına neden olmuştur. Memurların sık sık değişmesi, yapılan kurumsal ve yasal reformların içselleştirilememesine ve kurumsal kapasitenin yavaş gelişmesine neden olmaktadır. Bir diğer sorun ise, devlet bütçesinin hazırlanması ve uygulanması süreçlerinin şeffaf olmamasıdır (BTI, 2012).

Kamu görevlilerinin eğitimi, kariyer ve meslek sisteminin yerleşmesi ve kamu görevinin profesyonelleşmesi bakımından büyük öneme sahip olan “Kamu Yönetimi Okulu”nun (ASPA) açılması 2012 yılında planlanmış ancak henüz faaliyete geçmemiştir.

Arnavutluk'ta yürütülen reformların kamu yönetiminin etkinlik ve verimliliğine olan etkilerini değerlendirmek bakımından Dünya Bankasının Yönetişim Göstergeleri (Worldwide Governance Indicators, WGI) arasında yer alan Hükümet Etkinliği (Government Effectiveness)³ göstergesine göre Arnavutluk'un skorları diğer Balkan ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak Grafik 1'de verilmiştir.

³ Hükümet etkinliği; dünya genelindeki her ülke için kamu yönetiminin ve hizmetlerinin kalitesi, yönetim politikalarının siyasi baskılardan etkilenmemesi, bağımsızlığı ve kamu hizmetlerinin kalitesinin toplumsal algısının ölçüldüğü bir skala olarak tanımlanmaktadır (<http://info.worldbank.org>, Erişim: 02.01.2014).

Grafik 1: Balkan Ülkelerinin Hükümet Etkinliği (Government Effectiveness) Skorları (2000-2012)

KAYNAK: http://info.worldbank.org/governance/wgi/mc_chart.asp

Yukarıdaki grafikte, Dünya Bankası'nın Hükümet Etkinliğine ilişkin verilerinden oluşturulan Balkan ülkelerinin skorları yer almaktadır. Skorlar, kamu yönetiminde hükümetin etkinliğini 100 üzerinden değerlendirilmek suretiyle oluşturulmuştur. Hükümet etkinliği, bir ülkedeki kamu yönetiminin ve hizmetlerinin kalitesi, yönetim politikalarının siyasi baskılardan etkilenmemesi, bağımsızlığı ve kamu hizmetlerinin kalitesinin toplumsal algısı olarak tanımlanabilir (<http://info.worldbank.org>). Grafik incelendiğinde bugünkü Balkan ülkelerinin büyük bir kısmının Yugoslavya'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan ülkeler oldukları görülmektedir. Ülkelerin skorları değerlendirildiğinde, Arnavutluk'un Hükümet Etkinliği skorunun yıllara göre gelişme gösterdiği görülmektedir. 1991 yılında başlayan demokratikleşme çabalarının, siyasi istikrarsızlıklar yüzünden etkin bir şekilde gerçekleşemediği konusu yukarıda ele alınmıştır. WGI skorları Arnavutluk açısından 2000 yılından itibaren değerlendirilmeye başlandığından 2000 sonrası açısından bir analiz yapmak mümkündür.

Grafikte de görüleceği üzere, 2000 yılında başlayan süreçte %20 olan Hükümet Etkinliği skoru her yıl artarak 2011 yılında %48 düzeyine kadar yükselmiştir. Genel anlamda Balkan ülkelerinin WGI skorlarıyla karşılaştırıldığında, demokrasiye

Arnavutluk'tan önce geçen ülkelerde bu skorun %60-80 aralığında olduğu, demokrasiyle yeni tanışan veya Yugoslavya'nın dağılmasından sonra oluşan ülkelerde ise bu skorun %40-50 düzeyinde oldukları görülmektedir. Bu bakımdan Arnavutluk'un skorlarının ikinci grup ülkeler arasında olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, demokratik yönetim anlamında yeni bir döneme giren Arnavutluk'ta Hükümet Etkinliğinin tüm çabalara rağmen yetersiz olduğu, ancak her geçen dönemde giderek yükseldiği anlaşılmaktadır.

Arnavutluk'ta demokratikleşme sürecinden günümüze kadar yeniden yapılandırılan veya yeni kurulan kurumlar bu süreç içerisinde sağlıklı uygulanamamıştır. Bürokratik yapının eski alışkanlıklarından kaynaklanan nedenlerden dolayı, çıkarılan yasaların uygulaması oldukça zor olmuştur. Hala da bu zorluk devam etmektedir. Merkezi otoritenin güçlü olması nedeniyle, kurumlar yasaların tanıdığı inisiyatifi tam olarak kullanmakta zorluk çekmektedir. Ayrıca hukukun üstünlüğünün kamu kurumlarında uygulanamaması ve siyasetçilerin keyfi davranması gibi nedenler kamu yönetimi alanından yeniden yapılanma için atılan adımların başarılı olmasını engellemektedir.

2.3.2. Yerelleşme (Desantralizasyon) Politikaları

Kavram olarak yerelleşme veya desantralizasyon (decentralization), “merkezi yönetimin elindeki yetki ve sorumluluğu, yerel yönetimlere dağıtmasıdır” (Litvack ve Seddon, 2004: 54). Dünya Bankasının tanımına göre desantralizasyon, “kamusal faaliyetlere ilişkin sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesidir” (Keskin, 2003: 19). Özellikle, küreselleşme ile birlikte 1990'lı yılların sonunda popülerleşen desantralizasyon kavramı, her ülke için farklı amaçlarla kullanılmıştır. Dünya Bankası, 1980 sonrasında ortaya koyduğu yapısal uyum politikaları çerçevesinde, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyüme ve yapısal finansal sorunlara çözüm getirilebilmesi açısından özelleştirme ve desantralizasyonun birlikte uygulanmasını tavsiye etmiştir (Litvack ve Seddon, 2004: 58).

Gerek Dünya Bankasının tanımı ve gerekse ülkeler arasında desantralizasyon uygulamaları incelendiğinde Desantralizasyonun dört türü arasında ayırım yapılabilir (Litvack ve Seddon, 2004: 61-69):

- **Siyasi Desantralizasyon:** Siyasi desantralizasyonun amacı, topluma ve onun temsilcilerine karar vermede daha fazla yetki verilmesidir. Yerel yöneticiler bölgenin sorunlarını, yerel halkı daha iyi tanıyacakları için sorunların yerinde çözülmesi daha kolay ve hızlı olacaktır. Bu amaçla yerel yönetimlere yetki verilerek, sorunun yerinde çözümü amaçlanmaktadır. Siyasi desantralizasyonda, hızlı ve etkin işlevselliği sağlamak için anayasal ya da yasal reformların yapılması gerekmektedir. Siyasi desantralizasyon kapsamında çoğulcu siyaseti ve siyasi partilerin gelişimi, yerel siyasi birimler oluşturmak ve etkin sivil toplum örgütlerinin teşvik edilmesi bulunmaktadır.
- **Yönetmel Desantralizasyon:** Hizmetlerin sağlanmasında yerel yönetimlere planlama, personel alma, uygulama gibi sorumluluk ve yetkilerin devredilmesidir.
- **Finansal Desantralizasyon:** Finansal sorumluluk desantralizasyonun en önemli unsurlarından biridir. Yerel yönetim ve özel kurumların, desantralize fonksiyonlarını en etkin şekilde yerine getirebilmesi ancak, yeterli düzeyde finansal kazançlarının olması ve merkezi yönetimin harcama yetkisine bağlıdır.
- **Ekonomik Desantralizasyon:** Hükümetler açısından desantralizasyonun en yaygın kullanılan şekli, özelleştirme ve bürokrasinin azaltılması şeklinde olmaktadır.

Desantralizasyon, günümüzde hem demokratikleşme sürecinin hem de yönetişimin önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Katı merkezîyetçi ve otoriter yönetim geleneğine sahip olan Arnavutluk için desantralizasyon çok daha fazla önem taşımaktadır. Demokrasinin pekişmesi açısından desantralizasyonun yanında yerel yönetim reformuna da ihtiyaç duyulmaktadır.

Arnavutluk merkezi yönetimin güçlü olduğu yerel yönetimlerin zayıf olduğu ülkelerden biridir. Özellikle 1990 öncesi merkezîyetçi bir devlet örgütlenmesine sahip olan Arnavutluk 1990 sonrası demokrasiye geçiş ile birlikte görece olarak demokratikleşmeye ve yerel yönetimlere önem vermiştir. Ancak tüm bu çabalara rağmen, güçlü merkezi yönetim zayıf yerel yönetim modelinde ciddi bir değişim gerçekleşmemiştir. Örgütlenme ve yönetim anlayışı olarak merkezîyetçiliğin

Arnavutluk'ta esaslı biçimde değişmeye başlaması, ancak 2000'li yıllarda, özellikle AB'ye üyelik sürecinin başlamasıyla birlikte söz konusu olmuştur.

Geçiş sürecinin ilk yıllarında hükümet demokratik kurumların inşası için merkezi düzeyde reformlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Temel ekonomik reformlar bile yerel yönetimler reformundan daha önemli olmuştur. Alt düzeydeki ulusal birimlerin yönetimleri 1990'lı yılların başında tekrar oluşturulmuştur (Mussari ve Cepiku, 2007: 362)

1990'lardan itibaren Arnavutluk'ta yerelleşme politikaları ve yerel yönetim reformu incelendiğinde, ilk olarak 1992 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte parti programında yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesine ilişkin düzenlemeler öngörülmüştür. Parti programındaki hedefler doğrultusunda kabul edilen 7570 sayılı "Yerel Yönetimlerin Organizasyonu ve Fonksiyonu Kanunu" ve 7572 sayılı "Yerel Yönetim Birliklerinin Seçimi Üzerine Kanunu" ile yerel yönetimlerin örgütlenmesi, yapı ve işleyişi yeniden düzenlenmiştir. 1994 yılında yeni Anayasa hazırlanması sürecinde Demokrat Parti yerel yönetimlerin özerkliğinin güçlendirilmesi konusunda teklif vermiş, ancak itirazlar nedeniyle bu teklif kabul edilmemiştir. 1997 yılında ise Sosyalist Partinin iktidara gelmesinin ardından yapılan yeni Anayasada yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde düzenlemelere yer verilmiştir (<https://wcd.coe.int/>).

1999 yılında parlamento tarafından "Yerel Özerklik ve Desantralizasyon İçin Ulusal Strateji" kabul edilmiştir. 21 Temmuz 2000 tarihinde ise 8652 sayılı "Yerel Yönetimin Organizasyonu ve Fonksiyonu Üzerine Hukuk Kanunu" gereği seçimle gelen belediye başkanları ve şehir meclislerinin yetkileri arttırılmıştır. Ayrıca şehirlerde toplanan vergiler üzerinde, kısmen de olsa, yerel yönetimlere harcama yetkisi verilmiştir. Bu düzenleme, yerel yönetimlerin mali açıdan merkezden özerkleşmesi, karar alma ve harcama yapma bakımından güçlenmesi amacıyla atılan somut adımlardan biridir (<http://pdc.ceu.hu>).

Arnavutluk'taki yerel yönetimlerin hepsi iyi organize olmuş birimler değildir. Özellikle karar verme, denetim, planlama ve yönlendirme faaliyetleri açısından uygulamada bir dizi sorun bulunmaktadır. Örgütlenme ve yönetim fonksiyonlarını yerine getirme konularındaki sorunlar nedeniyle yerel yönetimler; yetki, görev ve sorumluluklarını tam

olarak gerçekleştirememektedir. Etkinlik, verimlilik ve katılım açısından yerleşmiş bir yerel yönetim geleneğinin bulunmaması da bu sorunları pekiştirmektedir (<http://www.flag-al.org/>). 2000 yılından sonra Arnavutluk'ta yerel yönetimlere ilişkin reformlar "1998 Anayasası", "Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Planı" ve 1999 yılındaki "Yerel Yönetim Stratejisi" esas alınarak yapılmıştır.

Tüm reform girişimlerine rağmen, Arnavutluk'ta yerelleşme çabalarının yavaş bir şekilde ilerlediği görülmektedir. Bunun temel nedeni ise merkezi yönetimin çok güçlü bir şekilde varlığını devam ettiriyor olmasındandır. Valiler, merkezi yönetim tarafından atanmakta ve yerel yönetim kuruluşlarına kıyasla oldukça fazla yetki kullanmaktadır. Diğer taraftan, seçim yoluyla gelen belediye başkanlarının yetkileri ise az olduğundan yerel birimlerde seçilmişler ve atanmışlar arasında gerilim söz konusu olmaktadır. Kısacası Arnavutluk'ta, demokrasinin yerelleşmesi açısından imkânların kısıtlı olduğu bir sistem bulunmaktadır. Belediyelerde bulunan seçilmişler ile atanmışlar arasındaki siyasal ve yönetsel anlaşmazlıklar nedeniyle yerel hizmetlerde aksamalar yaşanmaktadır. Avrupa Birliği ile ilişkilerin başlaması yerel yönetimler konusunda hükümetin daha fazla eğilmesine yol açsa da istenilen düzeyde bir ilerlemeden söz etmek mümkün değildir. Nitekim AB İlerleme Raporlarında da yerel yönetim reformu ve yerelleşme politikalarıyla ilgili eleştiriler dikkat çekmektedir. 2011 yılı AB İlerleme Raporuna göre, Yerel Vergi Sistemi Kanunu gibi yerel yönetim mevzuatında bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak yerel yönetimlerde partiler arasında yaşanan çekişmeler nedeniyle söz konusu kanunlar tam olarak uygulanamamaktadır. Bu nedenle de yerel yönetimlerin vergi yönetimi zayıf kalmaktadır. Yerel yönetimlerde mevcut idari yapılanma, mali özerkliğin sağlanması için gerekli alt yapıyı temin edememektedir (<http://www.mie.gov.al/>).

Yerel yönetim reformunun uygulanması noktasında karşılaşılan olumsuzluklara rağmen, AB'ye uyum sürecinde demokratikleşmenin hızlanmasıyla birlikte yerel yönetimlerde reformların süreklilik kazanması ve kurumsallaşması beklenmektedir. Çünkü kararların merkezden verildiği, hizmetlerin merkezden yürütüldüğü, yetki ve görevlerin merkezi kurumlarda toplandığı sistemlerde –Arnavutluk örneğinde olduğu gibi– vatandaşlar ile devlet arasında kopukluklar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca böyle bir sistemde ortaya çıkan

bürokrasi ve kırtasiyecilik nedeniyle kamu hizmetlerinde aksamalar görülmekte ve vatandaş memnuniyeti azalmaktadır.

Diğer taraftan, Arnavutluk yerel yönetimlerinin önemli bir sorunu da yolsuzluklardır. Yerel yönetimlerdeki siyasal kayırmacılık ve patronaj ilişkileri, rüşvet ve etik olmayan uygulamaların yaygınlığı yerel yönetim reformunun önündeki engellerden birini oluşturmaktadır.

Yerel yönetimlerle ilgili bir başka sorun ise katılımcılık ve işbirliğine açık olmamalarıdır. Ayrıca geçmişten gelen yönetim kültürü ve geleneklerine bağlı yönetim anlayışı ve denetim yetersizliği yerel yönetimlerde sıkça yaşanan yolsuzlukların nedenlerinin başında gelmektedir. Yolsuzlukların diğer nedenleri ise, sosyalist dönem politikalarının toplumun her kesimini baskı altında tutması, ekonomik sıkıntılar ve az gelişmiş ülkelerde yaşanan bürokratik engeller ve yapısal sorunlar olarak söyleyebiliriz.

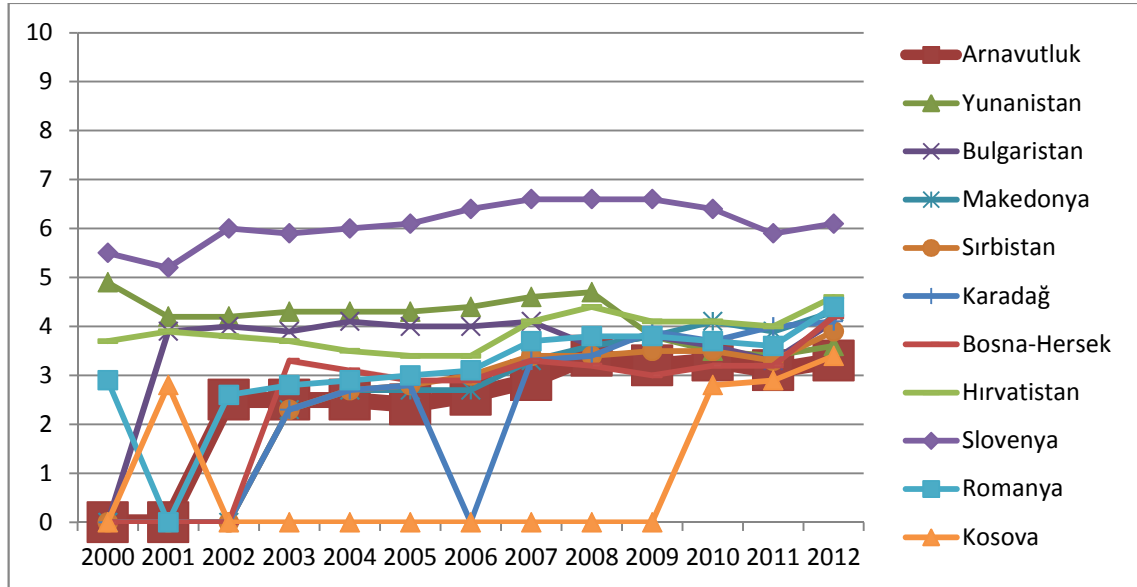
Geçmişin politik alışkanlıkları ve yönetim kültürünün izlerinin tam olarak silinememesi, demokratikleşme sürecinin yavaş ilerlemesine neden olmaktadır. Özellikle bürokrasinin hantallığı, kamuda rüşvetin halen var oluşu, şeffaflığın sağlanamaması, hesap verebilirlik sorumluluğunun yerleşmemesi gibi sorunlar Arnavutluk'ta demokratikleşmenin önündeki yapısal engellerdir.

Arnavutluk Yerel Yönetimler Yasası gereği, yerel meclis toplantıları halka açıktır. Yasa meclis toplantılarının halka duyurulmasını da zorunlu kılmaktadır. Ancak yasaya rağmen, yerel yönetimlerin çeşitli gerekçelerle toplantıları halka duyurmamaları nedeniyle yerel halk nadiren karar alma sürecine katılabilmektedir. Halkın karar alma süreçlerine katılımında ilgisiz olmasının bir başka nedeni ise, yerel yönetin birimlerinin aşırı siyasileşmesi, kendilerini seçen halk yerine, temsil ettikleri siyasi partilerle sıkı bağ kurmalarıdır (Hoxa, 2001: 53-56). Sonuç olarak, yerel yönetimlerle ilgili sorunları çözebilmek ve demokratikleşme adına çıkarılan Yerel Yönetimler Yasası, politik ve toplumsal alışkanlıklar nedeniyle uygulanamamaktadır.

2.3.3. Yolsuzlukla Mücadele, Hesap Verebilirlik ve Etik

Arnavutluk'ta hesap verme sorumluluğu ve etik konusundaki tartışma ve gelişmeler genelde kamu yönetiminde yeniden yapılanma, AB mevzuatına uyum ve demokratikleşme süreçlerine paralel olarak ilerlemektedir. Hesap verebilirlik ve etik

olguları, yasal zorunluluklarla birlikte, yolsuzlukla mücadelede temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Arnavutluk, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele konusunda önemli sorunları bulunan bir ülkedir. Yolsuzlukla mücadele açısından Kamu Yönetimi Departmanı stratejik yol haritaları hazırlamaktadır. Ayrıca siyasi parti programlarında sıkça yolsuzlukla mücadeleye atıf yapılmaktadır. Ancak yolsuzlukların azaltılması noktasında, uygulamada ciddi bir mesafe kat edilememiştir. Yolsuzluklarla ilgili Arnavutluk'un durumunu diğer Balkan ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak Grafik 2'den izlemek mümkündür. Grafik 2'de Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International) "Yolsuzluk Algılama İndeksi" (Corruption Perception Index, CPI) skorları Balkan ülkeleri açısından ele alınmaktadır.

Grafik 2: Balkan Ülkelerinin Yolsuzluk Algılama İndeksi Skorları (2000-2012)

KAYNAK: <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>

*Kosova hakkında 2000-2005 yılları için veri bulunmamaktadır.

**Grafikte yer alan skorlar ülkelerin yolsuzluk algıları ile ilgilidir. Skorlar yolsuzluğun en az olduğu ülkeden 10 üzerinden başlamakta, yolsuzluk düzeyi ve algısı arttıkça skor 0'a doğru düşmektedir.

Grafikten de anlaşılacağı üzere, Balkan Ülkelerinde yolsuzlukların oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz. Slovenya dışındaki diğer Balkan Ülkelerinin yolsuzluk skorlarının 5'in altında olduğu yani yolsuzluğun yüksek olduğu görülmektedir. Arnavutluk'ta da diğer Balkan ülkeleri gibi yolsuzluk algısı yüksek olmakla birlikte, devam etmekte olan demokratikleşme süreci içerisinde 2003 yılından itibaren CPI skorlarının yükselmekte olduğu, 2008 yılındaki ekonomik krizin ardından ise dalgalı bir

seyir izlediği görülmektedir. Yolsuzluk algısındaki gerilemeye rağmen, halen Arnavutluk'ta yolsuzluğun önemli bir düzeyde olduğu söylenebilir.

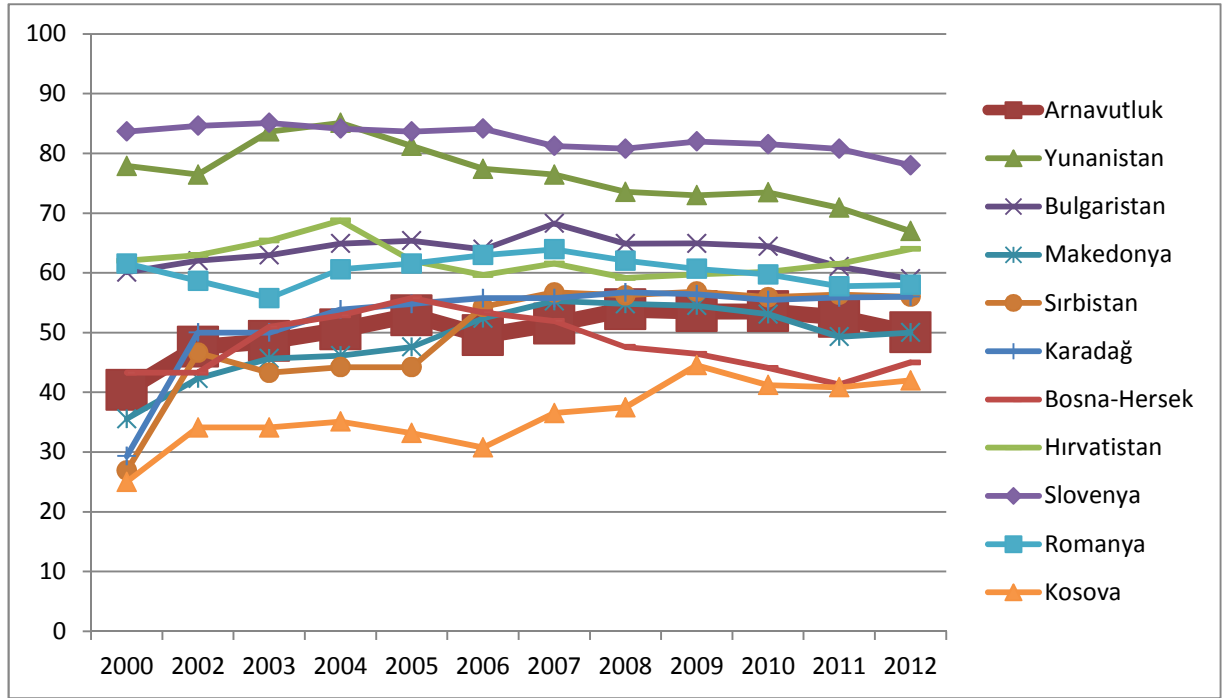
AB İlerleme Raporlarında da belirtildiği gibi hesap verebilirlik konusunda yapılması gereken yasal düzenlemeler parlamentoda yeterli çoğunluk sağlamadığı için gerçekleştirilememektedir. Diğer taraftan, sınırlı da olsa çıkarılan bazı kanunların ise uygulanmasından kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.

Arnavutluk'ta 9049 sayılı Kanun ile varlıklar, finansal yükümlülükler ve bazı seçilmiş kamu görevlilerinin beyan ve denetimi için 2003 yılında Varlıkların Denetimi Yüksek Müfettişliği kurulmuştur. 2005 yılında yapılan bir yasa değişikliğiyle kamu görevlerinin yerine getirilmesinde karşılaşılan çıkar çatışmasını önlemeye yönelik tedbirler getirilmiştir. Bu kanun değişikliğiyle birlikte milletvekilleri ve üst düzey yöneticiler; taşınmaz mallar, kamu kayıtlarındaki menkul varlıklar, beş bin dolar üzerindeki kıymetli eşyalar, hisse senetleri, hazine bonosu, finansal borçlar, kişisel gelir getiren maaş dışındaki kazançlar gibi mal varlıklarını her yıl Varlıkların Denetimi Yüksek Müfettişliğine açıklamak zorundadırlar (<http://shtetiweb.org/?p=7287>). Yasal bir zorunluluk olmasına rağmen, mal varlıklarının açıklanmaması durumunda bir yaptırım öngörülmediği için siyasiler ve üst düzey kamu görevlileri mal varlıklarını açıklamamayı tercih etmektedirler.

Arnavutluk'ta siyasal hesap verme sorumluluğu açısından yeterli kurumsal ve yasal altyapının bulunmaması yolsuzlukla mücadele kapasitesini de kısıtlamaktadır. Siyasi iktidarlar, resmi olmayan bir kayırma sistemi politikası izlemektedir. Arnavut devletinin genelinde yönetim oldukça siyasallaşmıştır, siyasal ve bürokratik kadrolara atamalarda liyakat ve yetenek kriterlerine nispeten daha az dikkat edilmektedir. Siyasal kayırmaların devam ettiği bir yönetim kültüründe ise yöneticilerin ve kurumların hesap verebilirliği ve etik kurallara uygun hareket etmesi sürekli sorgulanmaktadır.

AB İlerleme Raporlarında da vurgulanan ve hesap verme sorumluluğu kapsamındaki sorunlu alanlardan biri de yargıdır. Hâkimlerin kapsamlı olarak tabi tutulacakları yeni değerlendirme sisteminin henüz kurumsallaşmaması, hâkimlerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve bunun bir uzantısı olarak mahkeme kararlarının gerekçelerindeki yetersizlikler, yargı personelinin ücretlerindeki yetersizlikler yargının hesap verebilirliğini ve yargıda yolsuzlukla mücadele çabalarının etkisinin zayıf kalmasına

neden olmaktadır. Bu sorunlara karşın, 2011 yılında yargı sistemiyle ilgili bir eylem planının kabul edilmesi ve bu kapsamdaki uygulamaların devam etmesi, yargı bağımsızlığıyla ilgili yeni bir Anayasal düzenlemenin yapılması, yargıçların soruşturma ve kovuşturma süreçleri için önceden izin alma zorunluluğunun getirilmesi gibi bir dizi yeni adım da atılmıştır (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/al_rapport_2011_en.pdf).

Grafik 3: Balkan Ülkelerinin Katılma ve Hesap Verme Sorumluluğu Skorları (2000-2012)

KAYNAK: http://info.worldbank.org/governance/wgi/mc_chart.asp

Dünya Bankası Yönetişim İndeksinde (WGI) Katılım ve Hesap Verme Sorumluluğu (Voice and Accountability) kapsamındaki puanlar her ülke için 100 üzerinden değerlendirilmekte, ülkelerin kamu yönetiminde şeffaflık düzeylerine ve hesap verme sorumluluğuna uymalarına göre skor verilmektedir. Grafik 3'te Arnavutluk'un diğer Balkan ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak Katılım ve Hesap Verebilirlik skorları gösterilmektedir. Grafiğe göre, Balkan ülkelerinin hesap verme sorumluluğu skorlarını değerlendirdiğimizde, Arnavutluk'un Slovenya, Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya'ya göre skorunun düşük olduğu diğer ülkelerin skorları arasında ise önemli bir farklılığın bulunmadığını söyleyebiliriz. Bir diğer ifade ile kamunun hesap verme

sorumluğu açısından Arnavutluk'un demokratikleşme sürecinde önemli gelişmeler kaydettiği ancak, halen yönetime katılma ve hesap verme sorumluluğunun sağlanamadığı söylenebilir.

2.3.4. Yönetimde Şeffaflık

Arnavutluk'ta 1990 sonrasında demokratikleşme süreciyle birlikte kamu yönetiminde şeffaflık tartışmaları başlamıştır. 1990 öncesi tek parti tarafından yönetilen ve bürokrasinin oldukça kapalı olduğu Arnavutluk'ta kamu yönetiminde gizlilik ve dışa kapalılık hakimdi. 2000'li yıllarda AB ile ilişkilerin yoğunlaşmasına paralel olarak yönetimde şeffaflığın sağlanması için politikalar geliştirilmiş ve yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Arnavutluk'ta şeffaflığın sağlanamamasının arkasındaki nedenlerden biri de merkezi yönetimin fazla güçlü olmasıdır. Aşırı merkeziyetçilik, Arnavutluk'ta tüm yetki ve görevlerin merkezi idare kurumları tarafından yürütülmesine, politika ve kararların ağırlıklı olarak merkezden alınmasına neden olmaktadır. Bu süreçlerin halka ve dış denetime açık olmaması ise merkezi bürokrasideki yolsuzluk eğilimlerini artırmaktadır. Şeffaflığı sağlamaya yönelik yasal düzenlemelerin yeterli olmaması ve milletvekili dokunulmazlıkları yolsuzlukla mücadelede gerekli adımların atılmasını önlemektedir. Yolsuzlukla mücadele kapsamında yapılan eylem planlarından da etkili bir sonuç alınamamaktadır (<http://www.freedomhouse.org/report/nations-transit/2012/albania>). Nitekim Avrupa Parlamentosu'nun 2012 yılında hazırladığı "Genişletilmiş Strateji ve Temel Amaçlar" raporunda Arnavutluk'ta kurumlar arasında yolsuzlukla mücadelenin yetersiz kaldığı, kurumların denetimi konusunda yetişmiş insan kaynağının kısıtlı olduğu ve birçok kamu hizmeti alanında yolsuzluğun ciddi bir problem olarak devam ettiği belirtilmiştir (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package_al_conclusions_2012_en.pdf).

Arnavutluk'ta alt ve orta düzey devlet yönetiminde yolsuzlukla mücadele çabalarından bazı olumlu sonuçlar alınmakla birlikte üst düzey yolsuzluklara büyük ölçüde dokunulmamıştır. Kamu bürokrasisine yönelik siyasi müdahalenin olması ve bilgi ve belge erişimindeki kısıtlamalar kamu idarelerinde şeffaflığın kurumsallaşmasını önlemektedir. Yolsuzluklarla ilgili siyasi skandallar ise Arnavutluk halkının siyasi ve

yönetmelik kurumlara olan güvenini zedelemektedir (<http://www.freedomhouse.org/report/nations-transit/2012/albania>).

2.3.5. Ombudsman ve Kamuoyu Denetimi

Arnavutluk'ta yeniden yapılanma sürecinin temel kurumlarından biri de ombudsmandır. Demokratikleşme sürecinde Ombudsman kurumunun Arnavutluk'ta kurulması zorunluluğu gündeme gelmiş ve 04.02.1999 tarihinde 8454 sayılı Kanunla yılında Ombudsman Kurumu hayata geçmiştir.

Ombudsmanın görevleri arasında halkı kamu idareleri karşısında hak ihlali, gücün kötüye kullanılması durumlarından ve adaletsiz idari kararlardan korumak, kamu yönetiminin örgütsel ve işlevsel olarak iyileştirilmesine katkıda bulunmak, kamu yönetiminde şeffaflığı sağlamak ve hesap verme sorumluluğunu güçlendirmek bulunmaktadır. Kısacası Halkın Savunucusu olarak adlandırılan Ombudsman, kamu idarelerinin eylem ve işlemlerinden kaynaklanan bireysel hak ihlallerinin olup olmadığını araştırmak, hak ihlali belirlenmesi durumunda taraflara önerilerde bulunarak arabuluculuk yapmak ve hak ihlalinin düzeltilmesi için gerekli tedbirleri almakla sorumludur (Dobjani, 2010 401-402).

Arnavutluk Ombudsmanının görev alanına bakıldığında merkezi idare ve yerel yönetimleri denetleyebildiği, ancak Cumhurbaşkanı ve Başbakanı denetleyemediği görülmektedir. Ombudsmanlar, Arnavutluk parlamentosu tarafından seçimle göreve gelmektedir. Anayasanın 6. maddesine göre Ombudsman statüsü Anayasa Mahkemesi üyelerinin statüsüne eşittir (Dobjani, 2010: 403).

2005 yılına kadar Ombudsman yargıyla ilgili sadece idari ve prosedürel şikayetlerle ilgilenirken, bu yıldan itibaren Ombudsmana, nihai mahkeme kararlarının tekrar değerlendirilmek üzere Yüksek Mahkemeye başvuru yetkisi verilmiştir (Gülener, 2012).

Ombudsmana yapılan başvurular incelendiğinde, örneğin 2012 yılında, Ombudsman 1.368 şikayeti kabul etmiştir. Bu orana göre de 2012 yılında yapılan başvuruların %76'sı kabul edilmiştir. 2012 yılında Ombudsman tarafından şikayet edilen kamu kurumlarına 402 öneri yapılmış, bu önerilerden 75'i ilgili kurum tarafından reddedilmiş, 238'i kabul edilmiş, 55 öneriyle ilgili herhangi bir yanıt alınamamış ve 34 öneri ise 1 yıldan fazla süredir yanıtlanmamıştır (Ombudsman Yıllık Raporu, 2012: 10).

Arnavutluk Anayasasının 22. maddesi ve 8454 sayılı Kanuna göre Ombudsmanın önerilerine cevap verilmesi zorunlu olmasına rağmen, cevap verilmeyen önerilerin çokluğu düşündürücüdür.

Arnavutluk'ta ulusal düzeyde görev yapan Ombudsmanın yanında çeşitli hizmet alanlarında görevleri de bulunmaktadır. Ombudsmanın bu kapsamdaki görevleri arasında çalışanlar ve yöneticiler için seslerini duyuran bir mekanizma olarak hizmet vermek; öğretim üyeleri, eğitim personeli ile eğitim idaresi arasındaki anlaşmazlıklarda etik denetim işlevi görmek; hasta haklarının korunması ve şikayetlerin çözümünü takip etmek; idare tarafından kötü yönetime maruz kalan vatandaşların haklarını savunmak yer almaktadır (<http://www.locate-a-ombudsman.com/AlbaniaOmbudsman.html>).

Arnavutluk'ta Ombudsmanla ilgili temel sorunlar arasında, kurumun karşılaştığı mali sorunlar, siyasal müdahalelerle Ombudsmanın yetkilerini kullanmasına yönelik kısıtlamalar getirilmesi, Ombudsman raporlarının politika üretiminde dikkate alınmaması yer almaktadır. Gerçekten de Ombudsmanlık Kurumu, kuruluşundan bu yana yolsuzluklarla mücadele konusunda kapsamlı raporlar hazırlamasına rağmen ne sorumlu kamu otoriteleri ne de yetkili mahkemeler bu raporları dikkate alarak ciddi adımlar atamamış ve çözümler getirememiştir. Bu durum ise Arnavutluk'ta Ombudsmanın işlevsel olarak yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

2.3.6. Demokratikleşme

1985'de Sovyet Birliği komünist partisi genel sekreterliğine getirilen M. Gorbaçov'un başlattığı açıklık ve yeniden yapılanma politikası kısa zamanda komünizm ile yönetilen Doğu Avrupa'da hızlı bir dönüşümü başlattı (Atmaca, 2007: 350). Bu süreçten etkilenen Arnavutluk'ta da siyasal ve yönetsel düzlemde olduğu kadar toplumsal yapıda da değişim ortaya çıktı. Uzun bir dönem boyunca tek siyasi partiyle yönetilen Arnavutluk, 1990-1992 yıllarında çok partili sisteme geçmiştir. 1992 seçimleriyle birlikte, Demokrat Parti iktidarı devralmıştır. Dışa kapalı bir toplum olarak yönetilen Arnavutluk, Demokrat Parti döneminde Avrupa ile kurumsal ilişkiler geliştirmeye başlamıştır. İç siyasette ise 1992 yılından itibaren iktidar Demokrat Parti lideri Sali Berisha ve Komünist Parti lideri Fatos Nano arasında el değiştirmiştir.

Demokratikleşme sürecinde atılan adımlara ve demokratikleşme sürecine AB ülkelerinin katkılarının fazla olmadığı söylenebilir. Arnavutluk'un demokratikleşme sürecine aktif destek veren tek AB ülkesi olarak İtalya'dan bahsedilebilir. Ancak İtalya'nın bu desteği geçmişten gelen Arnavutluk'a karşı olan ilgisinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ancak, Arnavutluk'ta geçiş sürecinde uluslararası yardımlar ile yapılan çalışmalar siyasetçilerin kamu yönetiminden ayrılması açısından en önemli etken olmuştur (Karini, 2013: 474).

Demokratikleşmeye geçildiği süreçte Berisha, ülkenin ekonomik kalkınmasının demokrasiye geçişi hızlandıracağını düşünmüş ve bu amaçla ülkeye yabancı yatırımcıların gelmesi yönünde hamleler gerçekleştirmiştir. Ancak AB ülkelerinden gerekli desteği görememesi üzerine, aynı zamanda Müslüman olan Berisha, İslam Ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesi yolunu tercih etmiştir (Hoxa, 2001: 46-47).

Komünizm sonrası Arnavutluk'ta politik elitlerin mücadelesi Sosyalist Parti ve Demokrat Partinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. DP'nin iktidarı boyunca kayırmaya rağmen söz verilen politikaları yerine getirmek ve politik çoğulculuğu benimsemeye çalışmak devlet memurlarını telaşlandırmıştır. Çünkü açıkça görülüyordu ki devletin değişik kurumlarında sadece yöneticiler değil teknik elemandan uzmanlara kadar herkes komünist rejim ile ilişkiliydi. DP ile özdeşleşmiş geçiş yılları boyunca devlet yönetimi ve kamu yönetimi oluşturulmaya çalışılmıştır (Karini, 2013: 471). Bu durum, parti devletinden demokratik devlete geçiş olarak ifade edilebilir.

Demokrasiye geçildiği 1991 yılından sonra geçen 10 yıllık süreçte demokratikleşme, entegrasyon, istikrar, siyasi ve ekonomik alanlarda hedeflenen sonuçlara ulaşamamıştır. Demokrasiye geçiş ile başlayıp devam eden 10 yıllık süreçte Arnavutluk hükümeti ekonomik ve siyasi reformları ön plana çıkarmıştır. 2001 yılındaki genel seçimleri Berisha'ya rağmen Meta kazanarak hükümeti kurmuştur. Ancak Berisha'nın seçimlere itirazları ve parlamentoyu protestoları, ardından Nano'nun siyasi hamleleri ile Meta Başbakanlıktan istifa etmiştir. Ülkedeki siyasi istikrarsızlığın hem demokrasinin gelişimini hem de Arnavutluk'un uluslararası arenadaki konumunu zayıflattığını söylemek mümkündür. Ülkedeki siyasi istikrarsızlık özellikle 2001 yılının son aylarında AB'nin Arnavutluk ile 'İstikrar ve Katılım Anlaşması' görüşmelerine sekte vurmuştur. Yine bu süreçte AB'nin Tiran'a yaptığı istikrar çağrısı ve baskıları

sonucu yeni hükümet kurulması sağlanmıştır. AB'nin erken seçimlere gidilmemesi ve siyasi istikrarın sağlanması yolundaki baskıları neticesinde Cumhurbaşkanı Pandeli Majko'yu hükümeti kurmakla görevlendirmek zorunda kalmıştır. Mayko hükümeti ise uzun ömürlü olmamıştır. Sadece 5 ay süren Mayko iktidarının demokratikleşme yolundaki yol haritası AB'nin masasına koyduğu dosyada yer alan, "İstikrar ve Katılım Anlaşması" için müzakerelere başlanması, yolsuzluk, rüşvet ve organize suçlarla daha etkin mücadele ve ülkeyi saran enerji krizi" sorunlarının çözülmesi şeklindedir. Ancak, siyasi istikrarsız siyasi ortam Majko'ya bu reformları yapma fırsatını tanımamıştır. Arnavutluk'ta siyasi istikrar ve demokratikleşme yönünde yapılacak reformlar, ancak 2005 seçimlerinden zaferle çıkan Berisha Hükümeti ile başlamıştır (Hoxa, 2001; Bozbor, 1997; Lani, 2003).

2005 yılından itibaren Sali Berisha ile birlikte Arnavutluk'ta dış politika, ekonomi, siyasal ve sosyal alanda önemli reformlar yapılarak demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır. Arnavutluk yaşanan bu gelişmelere paralel, önce 2006 yılında AB aday adayı ülke statüsü kazanmış, ardından 1 Nisan 2009 tarihinde NATO üyesi olmuştur (Bojaj, 2009)

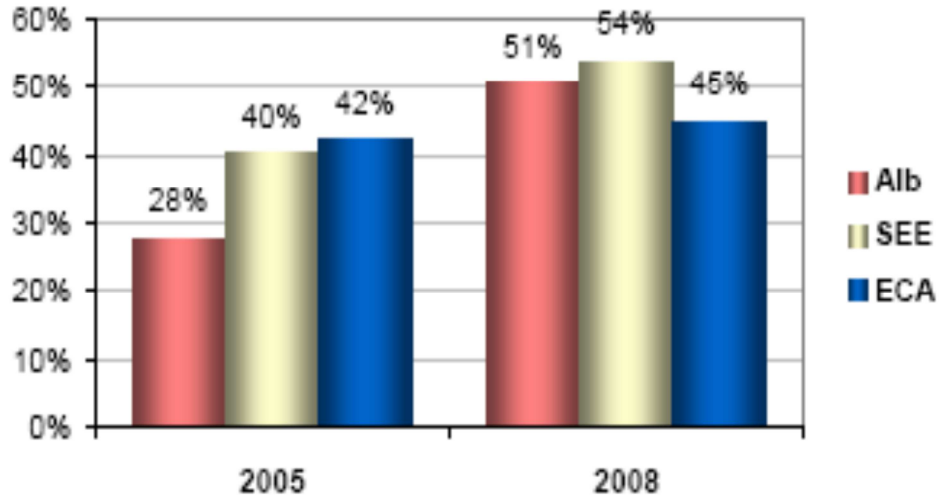
Sonuç olarak, Arnavutluk'ta demokratikleşme sürecinin henüz kurumsallaşmamasının arkasında birçok neden bulunmaktadır. Bunlar arasında, devletten bağımsız sivil toplum kuruluşlarının bulunmaması ve siyasi partilerin temsilcilerinin komünist dönemden kalan olumsuz politik sicilleri öne çıkmaktadır. Siyasiler ve üst düzey devlet görevlilerinin komünist dönemdeki uygulamalarının halen sorgulanamamış olmasının, bu dönemdeki hukuksuzluklardan ötürü yargılamaların yapılmamasının demokratik bir kültürün oluşumunu engellendiği de söylenebilir.

2.3.7. Bürokrasi ve Kırtasiyecilikle Mücadele

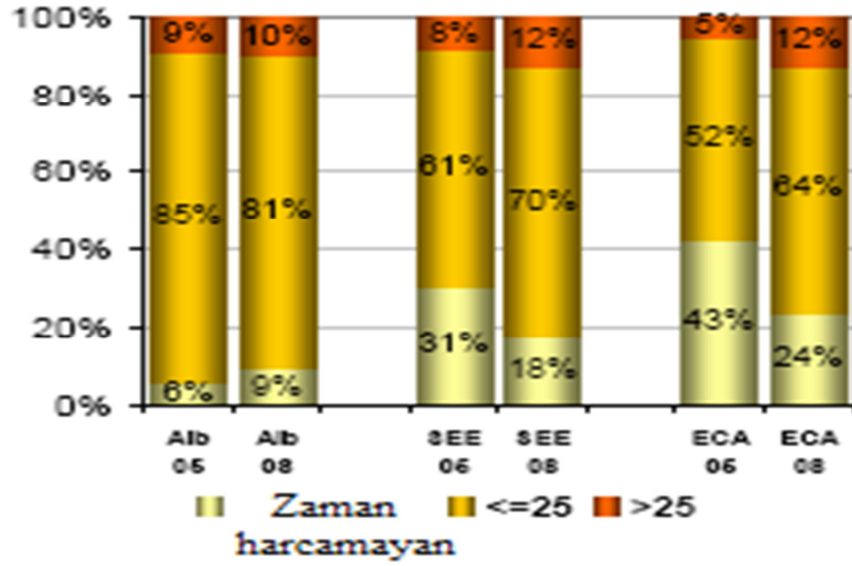
Arnavutluk'ta yolsuzluk ve yozlaşmanın da önemli kaynaklarından biri aşırı bürokrasi ve kırtasiyeciliktir. Bürokrasinin katı kurallara bağlı olarak yönetilmesi, evrak fazlalığı ve işlerin yavaş yürümesi Arnavutluk'ta komünist dönemden kalan bir hastalıktır.

Aşağıdaki Grafik, Arnavutluk'ta özel sektörün kamu işlerinde bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yönelik bakışımı göstermesi açısından önemlidir. Grafiğe göre, 2005 yılında Arnavutluk'ta yatırım yapan ve/veya yatırım yapmayı planlayan firmaların

%72'sinin bürokratik engellerin ve kırtasiyeciliğin sorun yarattığına ve işlerin yürümediğine inandıkları görülmektedir. Bürokrasinin sorun yaratmadığını düşünenlerin oranı ise %28'dir. Aynı dönemde ECA (Export Credit Agency) verilerine göre, Balkan ülkelerindeki bürokrasinin yatırımlar üzerindeki olumsuz etkisinin %58 olduğu, SEE verilerine göre ise, yine Balkan ülkelerindeki bürokratik engellerin yatırımlara %60 oranında olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Bu verilere göre Arnavutluk'taki bürokratik engellerin Balkan ülkeleri ortalamalarından daha fazla olduğu görülmektedir. 2008 yılına gelindiğinde ise, bürokratik engellerin azaldığını görmekteyiz. Arnavutluk'ta 2005 yılında başlayan reformlar ve demokratikleşmeye hız verilmesi sonucu, ülkedeki bürokrasinin azaldığı görülmekle birlikte 2005 yılında bürokratik engellerin %72 düzeyinde olduğu verisi 2008 yılında %49'a gerilemiştir. Bu dönemde ECA verilerine göre bölge ülkelerindeki bürokrasi %46'ya, SEE verilerine göre ise %55'e gerilemiştir. Diğer bir ifade ile 2005 yılından sonra Arnavutluk'ta yapılan reformlar ile bürokraside ciddi bir azalma olduğunu söylememiz mümkündür.

Grafik 4: İş Lisans ve İzinlerinin Bir Sorun Olmadığını İfade Eden Firmaların Yüzdesi

Grafik 5: Kamu Yetkilileri veya Hizmetleriyle İlgilenen Yöneticilerin Bürokrasiye Harcadıkları Zaman Yüzdeleri

Bürokrasi ve kırtasiyeciliğin olumsuz sonuçlarından biri de yolsuzlukların artmasıdır. Arnavutluk'ta yolsuzlukların niteliği diğer Balkan ülkelerine göre daha farklıdır. Örneğin 2011 yılında yapılan bir araştırmada rüşvetin kent merkezlerinde (%17,7) değil de kırsal alanlarda (%20,9) yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca beklenmedik bir şekilde, kadınların (%21,3) rüşvet verme oranları erkeklere (%17) göre daha fazladır. Aynı araştırmaya göre, Arnavutluk'ta ödenen ortalama rüşvet miktarı yaklaşık 43 Euro'dur. Bu miktar, Arnavutluk'taki kişi başına düşen gelir miktarı düşünüldüğünde oldukça yüksektir. Araştırmaya göre, rüşvet durumlarının yarısından çoğunda rüşvet, bir kamu görevlisi tarafından dolaylı bir isteğine yanıt olarak ve yaklaşık yüzde 15'i bir kamu görevlisi ya da bir üçüncü şahıs tarafından açık bir isteğe karşılık olarak verilir. Verilen rüşvetin yaklaşık %30'luk bir kısmı da vatandaşlar tarafından doğrudan teklif edilmektedir. Birçok durumda rüşvetler, bürokratik işlemler ve eksiklikler ve darboğazların varlığını kolaylaştırmak için ödenir. Aynı araştırmaya göre, kamu sektöründe vatandaşların yüzde 70'i, bürokrasi ve evrak işlerini hızlandırmak için ve daha iyi hizmet alabilmek için rüşvet vermeyi tercih ettiğini belirtmiştir (UNODC, 2011).

Arnavutluk bürokrasisinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin daha fazla kullanılmasıyla birlikte bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması yönünde bir eğilim bulunmaktadır.

Ancak yine de bu konuda temel bir strateji veya politikanın bulunmaması önemli bir eksikliklerdir.

BÖLÜM 3: ARNAVUTLUK KAMU YÖNETİMİ REFORMLARINA YÖNELİK HALKIN ALGISININ ÖLÇÜLMESİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

1989'da Doğu Bloğunun yıkılmasıyla beraber Bloğu oluşturan diğer ülkelerde olduğu gibi Arnavutluk'ta da kamu yönetimi reformları gerçekleştirilme yoluna gidilmiştir. 2000'li yıllara kadar reformlarda belirli bir yol katledilmesine karşın, Arnavutluk'un Avrupa Birliği'ne aday adayı olarak kabul edildiği 2006 yılından itibaren kamu yönetimi reformları da ivme kazanmıştır. Bu araştırmada, 2006 yılından itibaren AB'ne uyum sağlama süreciyle birlikte hızlanan kamu yönetimi reform çabalarına yönelik Arnavutluk halkının bakışı araştırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu araştırma, Arnavutluk halkının farklı kesimlerinin hem bölgesel düzeyde hem de gelir, meslek ve eğitim düzeyi bakımında reformları algılamaları arasındaki farklılıkları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Sınırlılıkları

3.1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın konusu; genel olarak 1990'dan sonrası, özelde ise AB ile ilişkilerin yoğunlaştığı 2000'li yıllarla birlikte Arnavutluk'ta kamu yönetimi alanında yapılan reformlar ve Arnavutluk halkının bu reformları algılayış biçimlerinin incelenmesidir. Araştırma problemini, tüm dünyada etkisi giderek hissedilen yeni kamu işletmeciliği ve yönetim yaklaşımlarının etkisi altında yürütülen ve AB politika, kurum ve uygulamalarıyla uyumun öngörüldüğü Arnavutluk kamu yönetiminde özellikle son yıllarda yürütülen yeniden yapılanma çalışmalarının Arnavutluk halkı tarafından nasıl karşılandığı, yani bu konudaki genel kanaatlerinin ne olduğudur. Özellikle 2006 yılında Arnavutluk'un AB'ne aday adayı bir ülke olarak ilan edilmesinin ardından hızlanan reform sürecine halkın bakış açısının ölçülmesi, bir bağlamda, halkın reformlara yönelik başarı veya başarısızlık algısının anlaşılması anlamına gelecek ve reformlarla ilgili strateji, politika ve uygulamaların değerlendirilmesine imkân verecektir. Diğer bir ifadeyle, son yıllarda Arnavutluk'ta girişilen kamu yönetimi reformlarına ilişkin kat edilen ilerlemelerin ortaya konulması ve varsa problem alanlarının belirlenmesi söz konusu olacaktır.

Araştırmanın amacı, Arnavutluk'un 2006'da Avrupa Birliğinin aday adaylığı sıfatını kazanmasından sonra Avrupa Birliğine kabul edilebilmesi için yerine getirmesi gereken kamu reformları ve yeniden yapılanma ile ilgili değişmelerin ne dereceye kadar yapıp yapılmadığının ve Arnavutluk halkı tarafından nasıl algılandığının açıklanmasıdır.

Bu araştırmanın önemi 1990'dan sonra demir perdenin yıkılması soğuk savaşın sona eğirmesi ve Doğu Bloğunun yıkılması ile başlayan ve öncelikle ABD ve İngiltere gibi gelişmiş kapitalist ülkelerde etkili olan ve daha sonra diğer ülkelere de yayılan kamu yönetimi reformlarının Arnavutluk'ta nasıl bir seyir izlediğini göstermek bakımında öne çıkmaktadır. Diğer bir yönüyle araştırma, son yıllarda giderek hızlanan siyasal ve yönetsel reformları Arnavutluk halkının nasıl algıladığını, reformları olumlu bulup bulmadığını ve reformları ne dereceye kadar başarılı bulduğunu göstermesi bakımından da önem kazanmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilerek Arnavutluk'ta AB'ne uyum kapsamında reformların yürütülme sürecinde karşılaşılan sorunlar, halkın gözünde yetersiz bulunan veya geliştirilmesi gereken alanların belirlenmesi ve başarılı bir şekilde yürütülen reform uygulamaları ortaya çıkarılmış olacaktır. Literatürde bu kapsamda yürütülen bir alan araştırmasının bulunmaması da çalışmanın önemini artırmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Bilgi Toplama Teknikleri

Bu çalışmada, son yıllarda Arnavutluk kamu yönetiminde AB ile uyum çerçevesinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma sürecine yönelik halkın algısı tesadüfi örneklem yöntemi ile araştırılmıştır. Çalışmanın temel konusu algı ölçümü iken evrenini genel olarak 18 yaş üstü Arnavutluk vatandaşları oluşturduğundan genel ve kapsayıcı bir bilgi toplama aracına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle de çalışmada anket tekniği tercih edilmiştir.

Çalışmada kullanılan anket sorularının hazırlanmasında Adaman ve diğerlerinin 2000, 2005 ve 2009 yıllarında olmak üzere dört yılda bir uyguladıkları ve hane halkı gözünden Türkiye'de kamu yönetimi ve yolsuzluk anketlerinden yararlanılmıştır. Ancak söz konusu anketler dizisi, Türkiye'de uygulandığından Arnavutluk'un demografik yapısı, ekonomik şartları, siyasal ve yönetsel düzeni, sosyal ve kültürel özellikleri gibi özel durumları dikkate alınarak anket soruları yeniden dizayn edilmiştir. Böylece Ek 1'de yer alan 14 soruluk anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu Türkiye'de

farklı üniversitelerde bulunan ve kamu yönetimi alanında çalışan 3 öğretim üyesine kontrol ettirilerek onların önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve anketin son hali oluşturulmuştur.

Anket formu 7 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm ankete katılan bireylerin demografik bilgilerinin öğrenmeye yönelik, ikinci bölüm bireylerin yapılan reformlardan haberdarlık düzeylerini ölçmeye yönelik, üçüncü bölüm bireylerin yapılan reformlardan memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik, dördüncü bölüm bireylerin Avrupa Birliğine aday adaylığının öncesi ve sonrasında yapılan reformlara ilişkin düşüncelerini ölçmeye yönelik, beşinci bölüm hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara karşı halkın tutumlarını ölçmeye yönelik, altıncı bölüm halkın gözünde Arnavutluk'ta önemli görülen yönetsel ve siyasal problemleri belirlemeye yönelik ve yedinci bölüm ise kamu kuruluşlarındaki yolsuzluk ve rüşvet düzeylerine ilişkin halkın algısını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda her bir bölümde hangi araştırma problemlerine cevap arandığı yer almaktadır. Buna göre, altı araştırma problemi belirlenmiştir.

ANKET BÖLÜMÜ	ARAŞTIRMA PROBLEMİ
Bölüm 2	Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlardan vatandaşların yaşadıkları bölge, eğitim durumları, mesleklerine ve gelir durumlarına göre haberdarlık düzeyleri birbirinden farklılık göstermekte midir?
Bölüm 3	Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlardan vatandaşların yaşadıkları bölge, eğitim durumları, mesleklerine ve gelir durumlarına göre memnuniyet düzeyleri birbirinden farklılık göstermekte midir?
Bölüm 4	Hükümetlerin Avrupa Birliği aday adaylığının öncesi ve sonrasında yaptıkları reformlara yönelik vatandaşların düşünceleri yaşadıkları bölge, eğitim durumları, meslekleri ve gelir durumlarına göre farklılık

	göstermekte midir?
Bölüm 5	Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara vatandaşların tutumları kişisel özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
Bölüm 6	Arnavutluk kamu yönetiminin en önemli sorunları nedir?
Bölüm 7	Arnavutluk halkının siyasi, yönetsel ve yargı kurumlarına yönelik yolsuzluk ve rüşvet algısı ne düzeydedir?

3.1.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni Arnavutluk'un üç bölgesinde kent merkezinde yaşayan 18 yaşından büyük Arnavutluk vatandaşları oluşturmaktadır. Evrenin mekânsal dağılımı ise Arnavutluk'un Kuzey, Orta ve Güney bölgesidir. Arnavutluk'un Kuzey Bölgesi başta coğrafi ve iklimsel sorunlar nedeniyle ekonomik gelişme bakımından yavaş ilerlemektedir. Bu bölge, genel eğitim düzey bakımında da diğer bölgelere göre daha düşük olduğu söylenebilir. Araştırma bu bölgedeki en büyük üç kent olan Shkodra, Lezha ve Bulqiza merkezinde yapılmıştır. Bu kentlerin toplam nüfusu 290.612'dir.

Arnavutluk'un Orta Bölgesi en geniş nüfus yoğunluğuna sahip olan bölge olup ekonomik bakımdan da gelişmiştir. Bu bölgede eğitim seviyesi de yüksektir. Araştırma, bu bölgedeki en büyük üç kent olan Tirana, Durres ve Elbasan merkezinde yapılmıştır. Bu kentlerin toplam nüfusu 1.184.916'dır. Arnavutluk'un Güney Bölgesi de yine ekonomik yönden gelişmiş bir bölge olup, eğitim seviyesi de yüksektir. Bu bölgede eğitim seviyesi yüksektir. Araştırma diğer bölgeler gibi en büyük üç kent merkezinde yapılmıştır. Fier, Vlora ve Korça'dan oluşan bu üç kentin toplam nüfusu 489.554'dir.

Araştırma örneğini Arnavutluk'un üç resmi bölgesindeki en büyük üç kent merkezi oluşturmaktadır. Araştırma örneğinin belirlenmesinde %5 hata payı ve %95 güvenilirlik sağlanacak biçimde Kuzey Bölgesi 72, Orta Bölgesi 349 ve Güney Bölgesi 173 kişinin evreni temsil kabiliyetinde olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda, söz konusu kent merkezlerinde tesadüfi örneklem yoluyla belirlenen katılımcılara anket soruları yüz yüze, araştırmacının kendisi tarafından sorularak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur. Güvenirlik katsayısının 0.00 ile 1.00 arasında değerler aldığı dikkate alınrsa ölçeklerin güvenilirlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

3.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada sadece yolsuzlukla mücadele, hesap verebilirlik, yönetimde açıklık, yolsuzlukla mücadele gibi yönetim ilkeleri ile kamu hizmetlerinde ekonomiklik, etkinlik ve verimlilik ile hizmet memnuniyeti bağlamında yeni kamu işletmeciliği ilkelerine yönelik halkın algısı ölçülmüştür. Siyasal reformlar, yargı reformu, güvenlik, ekonomi, maliye, istidam, sosyal politikalar gibi birçok kamu politikası alanındaki reformlar araştırma konusunun kapsamına alınmamıştır. Ayrıca araştırma Arnavutluk'un sadece üç bölgesindeki en büyük üç kenti seçilerek söz konusu kentlerin merkezlerinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla kırsal kesimde yaşayan yaklaşık 1.380.000 kişi araştırma kapsamına alınmamıştır.

3.2. Araştırma Bulguları

3.2.1. Demografik Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ankete katılan bireylere ait demografik bulgular açıklanmaktadır. Tablo 1'de araştırmaya katılan bireylerin ikamet ettikleri bölge ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan vatandaşların %11,9'u Kuzey Bölgesinde; %57,7'si Orta Bölgesinde ve %28,6'sı ise Güney Bölgesinde ikamet etmektedirler. Ayrıca araştırma kapsamına katılan 605 kişiden 11'i bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 1: Bireylerin İkamet Ettikleri Bölgeye İlişkin Bilgiler

Bölge	Frekans	Yüzde
Kuzey Bölgesi	72	11,9
Orta Bölgesi	349	57,7
Güney Bölgesi	173	28,6
Kayıp veri	11	1,8
Toplam	605	100,0

Bireylerin yaşlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan vatandaşların %20,3’ü 18 ile 25 yaş Aralığında; %16,4’ü 26 ile 35 yaş aralığında; %27,1’i 36 ile 45 yaş aralığında; %29,1’i 46 ile 55 yaş aralığında; %4,5’i 56 ile 65 yaş aralığında ve %1,2’si ise 66 yaşında ve üzerindeki bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca araştırma kapsamına katılan 605 kişiden 9’u bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 2: Bireylerin Yaşlarına İlişkin Bilgiler

Yaş aralığı	Frekans	Yüzde
18-25	123	20,3
26-35	99	16,4
36-45	164	27,1
46-55	176	29,1
56-65	27	4,5
66 ve üzeri	7	1,2
Kayıp veri	9	1,5
Toplam	605	100,0

Bireylerin eğitim düzeylerine ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan vatandaşların %0,5’i İlkokul; %8,4’ü Ortaokul; %31,4’ü Lise ve %57,9’u ise Üniversite mezunu oldukları görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamına katılan 605 bireyden 11’i ise bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 3: Bireylerin Eğitim Düzeylerine İlişkin Bilgiler

	Frekans	Yüzde
İlkokul	3	0,5
Ortaokul	51	8,4
Lise	190	31,4
Üniversite	350	57,9
Kayıp veri	11	1,8
Toplam	605	100

Bireylerin çalışma durumlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo 4’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan vatandaşların %55,7’si herhangi bir işyerinde çalışan; %1,7’si emekli; %19,0’ı işsiz ve %19,3’ü ise öğrenci oldukları görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamına katılan 605 bireyden 26’sı ise bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 4: Bireylerin Çalışma Durumlarına İlişkin Bilgiler

	Frekans	Yüzde
Çalışan	337	55,7
Emekli	10	1,7
İşsiz	115	19,0
Öğrenci	117	19,3
Kayıp veri	26	4,3
Toplam	605	100,0

Bireylerin gelir düzeylerine ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo 5’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan vatandaşların %56,2’si alt düzeyde; %19,7’si orta düzeyde ve %10,2’si ise yüksek düzeyde gelir sahibi oldukları görülmüştür. Ayrıca araştırma kapsamına katılan 605 bireyden 84’ü ise bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Tablo 5: Bireylerin Gelir Düzeylerine İlişkin Bilgiler (1TL=55.07 Leke)

	Frekans	Yüzde
Alt düzey (35.000 Leke ve altı)	340	56,2
Orta düzey (35.000-50.000 Leke)	119	19,7
Üst düzey (50.000 Leke ve üstü)	62	10,2
Kayıp veri	84	13,9
Toplam	605	100

3.2.2. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Birinci Hipoteze İlişkin Bulgular

“Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara vatandaşların tutumları kişisel özelliklere göre farklılık göstermektedir” hipotezi altı alt hipoteze ayrılarak test edilmiştir. Bu alt hipotezler şunlardır:

- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları yaşadıkları bölgeye göre farklılık göstermektedir.
- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermektedir.
- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.
- Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Bu hipotezler anket formundaki 10. ve 11. sorularda elde edilen verilere göre analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde SPSS 16.0 paket programı kullanılmış ve Kruskal-Wallis Mann Whitney – U testi yapılmıştır.

Tablo 6’de “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları yaşadıkları bölgeye göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda, vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara Tutum ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların yaşamakta oldukları coğrafi bölge arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 6: Coğrafi bölgelere göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p
Kuzey Bölgesi	72	288,74	2	0,715	0,70
Orta Bölgesi	349	293,07			
Güney Bölgesi	170	305,09			
Toplam	591				

Tablo 6 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile coğrafi bölgeler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($X^2=0,715$, $sd=2$, $n=72, 349, 170$, $p>0,05$). Bu bulgu vatandaşların yaşamakta oldukları coğrafi bölgeye göre ölçekten almış oldukları puanların değişmediğini göstermektedir.

Tablo 8’de “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda Vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların yaşları arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7: Yaş aralıklarına göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p
18-25	123	322,49	5	16,049	,007
26-35	99	266,43			
36-45	164	269,09			
46-55	176	327,54			
56-65	27	306,33			
66 ve üzeri	7	259,14			
Toplam	596				

Tablo 7 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile yaşları arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir ($X^2=16,049$, $sd=5$, $p<0,05$). Bu bulgu vatandaşların ölçekten almış oldukları puanların yaşlarına göre değişim gösterdiği görülmüştür. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek puanın 46 ile 55 yaş aralığındaki vatandaşlarda en düşük puanın ise 66 yaş ve üzeri grupta olduğu görülmüştür.

Gruplar arasında yapılan Mann-Whitney U analizi sonucunda 18-25 yaş aralığındaki bireyler ile 26-35 yaş arasındaki bireyler; 18-25 yaş aralığındaki bireyler ile 36-45 yaş arasındaki bireyler; 26-36 yaş aralığındaki bireyler ile 46-55 yaş aralığındaki bireyler ve 36-45 yaş aralığındaki bireyler ile 46-55 yaş aralığındaki bireyler arasında farklılığın olduğu görülmüştür.

Tablo 8’da “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda vatandaşların Avrupa Birliği yolunda yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların cinsiyetleri arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8: Vatandaşların cinsiyetlerine göre yapılan Mann-Whitney U analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	222	254,29	56452,00	31699,000	,622
Erkek	293	260,81	76418,00		
Toplam	515				

Tablo 8 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermiştir ($p>0,05$). Bu bulgu vatandaşların ölçekten almış oldukları puanların cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Tablo 9’da “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda vatandaşların avrupa birliği yolunda yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların öğrenim düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9: Öğrenim düzeylerine göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p
İlkokul	3	133,67	3	45,669	0,000
Ortaokul	51	179,31			
Lise	190	269,44			
Üniversite	350	331,36			
Toplam	594				

Tablo 9 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile öğrenim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir ($X^2=45,669$, $sd=3$, $p<0,05$). Bu bulgu vatandaşların ölçekten almış oldukları puanların öğrenim düzeylerine göre

değişim gösterdiği görülmüştür. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek puanın üniversite mezunu bireylerin bulunduğu grupta, en düşük puanın ise ilkökul mezunu vatandaşlarda olduğu görülmüştür. Gruplar arasında yapılan Mann-Whitney U analizi sonucunda ortaokul mezunu bireyler ile lise mezunu bireyler; ortaokul mezunu bireyler ile üniversite mezunu bireyler ve lise mezunu bireyler ile üniversite mezunu bireyler arasında farklılığın olduğu görülmüştür.

Tablo 10’de “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları çalışma durumlarına göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda vatandaşların Avrupa Birliği yolunda yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların çalışma durumları arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10: Çalışma durumlarına göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p
Çalışan	337	326,26	3	68,186	,000
Emekli	10	242,85			
İşsiz	115	178,45			
Öğrenci	117	299,24			
Toplam	579				

Tablo 10 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile çalışma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir ($X^2=68,186$, $sd=3$, $p<0,05$). Bu bulgu vatandaşların ölçekten almış oldukları puanların öğrenim düzeylerine göre değişim gösterdiği görülmüştür. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek puanın çalışan bireylerin bulunduğu grupta, en düşük puanın ise işsiz vatandaşlarda olduğu görülmüştür. Gruplar arasında yapılan Mann-Whitney U analizi sonucunda Çalışan bireyler ile İşsiz bireyler ve Öğrenciler ile İşsiz bireyler arasında farklılığın olduğu görülmüştür.

Tablo 11’de “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlara yönelik vatandaşların tutumları gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.” alt hipotezine ilişkin veriler yer almaktadır. Bu tabloda vatandaşların Avrupa Birliği yolunda yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puanlar ile vatandaşların aylık gelir düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11: Aylık gelir düzeylerine göre yapılan Kruskal-Wallis analizi sonuçları

Bölge	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p
Alt düzey	340	225,15	2	57,629	,000
Orta düzey	119	316,71			
Üst düzey	62	350,67			
Toplam	521				

Tablo 11 incelendiğinde analiz sonuçlarının vatandaşların Avrupa Birliği Yolunda Yapılan Reformlara İnanç ölçeğinden almış oldukları puan ile aylık kazanç düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir ($X^2=57,629$, $sd=2$, $p<0,05$). Bu bulgu vatandaşların ölçekten almış oldukları puanların aylık kazanç düzeylerine göre değişim gösterdiği görülmüştür. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek puanın üst düzeyde geliri olan bireylerin bulunduğu grupta, en düşük puanın ise alt düzeyde gelir sahibi bireylerde olduğu görülmüştür. Gruplar arasında yapılan Mann-Whitney U analizi sonucunda alt düzeyde geliri olan bireyler ile orta düzeyde gelir sahibi olan bireyler ve alt düzeyde geliri olan bireyler ile üst düzeyde gelir sahibi olan bireyler arasında farklılığın olduğu görülmüştür.

İkinci Hipoteze İlişkin Bulgular:

İkinci hipotez “Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlardan vatandaşların yaşadıkları bölge, eğitim durumları, mesleklerine ve gelir durumlarına göre haberdarlık düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir.” olarak belirlenmiştir.

Arnavutluk’un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlardan,

yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	2	4	21	20	25	72
	Yüzdeler	2,8%	5,6%	29,2%	27,8%	34,7%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	19	61	94	83	92	349
	Yüzdeler	5,4%	17,5%	26,9%	23,8%	26,4%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	14	28	58	45	28	173
	Yüzdeler	8,1%	16,2%	33,5%	26,0%	16,2%	100,0%
Toplam	Frekans	35	93	173	148	145	594
	Yüzdeler	5,9%	15,7%	29,1%	24,9%	24,4%	100,0%

Tablo 12 incelendiğinde Kuzey bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %34,7’sinin hiç bilgisinin olmadığı; %27,8’inin çok az bilgisinin olduğu ve %29,2’sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Orta bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,4’ünün hiç bilgisinin olmadığı; %23,8’inin çok az bilgisinin olduğu ve %26,9’unun biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Güney bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %16,2’sinin hiç bilgisinin olmadığı; %26,0’ının çok az bilgisinin olduğu ve %33,5’inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %24,4’ünün hiç bilgisinin olmadığı; %24,9’unun çok az bilgisinin olduğu ve %29,1’inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Güney bölgesindeki vatandaşların Orta ve Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre

şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN REFORMLAR							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	5	16	32	19	72
	Yüzdeler	,0%	6,9%	22,2%	44,4%	26,4%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	33	73	92	111	40	349
	Yüzdeler	9,5%	20,9%	26,4%	31,8%	11,5%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	22	47	48	43	13	173
	Yüzdeler	12,7%	27,2%	27,7%	24,9%	7,5%	100,0%
Toplam	Frekans	55	125	156	186	72	594
	Yüzdeler	9,3%	21,0%	26,3%	31,3%	12,1%	100,0%

Tablo 13 incelendiğinde Kuzey bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,4'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %44,4'ünün çok az bilgisinin olduğu ve %22,2'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Orta bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %31,8'inin çok az bilgisinin olduğu; %26,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %20,9'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Güney bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %24,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %27,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %27,2'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Toplamda

hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %26,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %21'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Güney ve Orta bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlardan daha fazla haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	6	17	31	18	72
	Yüzdeler	,0%	8,3%	23,6%	43,1%	25,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	29	60	94	88	78	349
	Yüzdeler	8,3%	17,2%	26,9%	25,2%	22,3%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	17	48	51	33	24	173
	Yüzdeler	9,8%	27,7%	29,5%	19,1%	13,9%	100,0%
Toplam	Frekans	46	114	162	152	120	594
	Yüzdeler	7,7%	19,2%	27,3%	25,6%	20,2%	100,0%

Tablo 14 incelendiğinde Kuzey bölgesinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %25'inin hiç bilgisinin olmadığı; %43,1'inin çok az bilgisinin olduğu ve %23,6'sının biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Orta bölgesinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %22,3'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %25,2'sinin çok az bilgisinin

olduğu; %26,9'unun biraz bilgisinin olduğu ve %17,2'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Güney bölgesinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %19,1'inin çok az bilgisinin olduğu; %29,5'inin biraz bilgisinin olduğu ve %27,7'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,2'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %25,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %27,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %19,2'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Güney ve Orta bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlardan daha fazla haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	1	5	16	47	3	72
	Yüzdeler	1,4%	6,9%	22,2%	65,3%	4,2%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	42	60	97	125	25	349
	Yüzdeler	12,0%	17,2%	27,8%	35,8%	7,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	25	51	48	36	13	173
	Yüzdeler	14,5%	29,5%	27,7%	20,8%	7,5%	100,0%
Toplam	Frekans	68	116	161	208	41	594
	Yüzdeler	11,4%	19,5%	27,1%	35,0%	6,9%	100,0%

Tablo 15 incelendiğinde Kuzey bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %65,3'ünün çok az bilgisinin olduğu ve %22,2'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Orta bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin

azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %35,8'inin çok az bilgisinin olduğu; %27,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve %17,2'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Güney bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %20,8'inin çok az bilgisinin olduğu; %27,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %29,5'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %35'inin çok az bilgisinin olduğu; %27,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %19,5'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Güney ve Orta bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlardan daha fazla haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	1	2	21	27	21	72
	Yüzdellik	1,4%	2,8%	29,2%	37,5%	29,2%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	25	72	78	87	87	349
	Yüzdellik	7,2%	20,6%	22,3%	24,9%	24,9%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	24	39	51	36	23	173
	Yüzdellik	13,9%	22,5%	29,5%	20,8%	13,3%	100,0%
Toplam	Frekans	50	113	150	150	131	594
	Yüzdellik	8,4%	19,0%	25,3%	25,3%	22,1%	100,0%

Tablo 16 incelendiğinde Kuzey bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlar konusunda bireylerin %29,2'sinin hiç

bilgisinin olmadığı; %37,5'inin çok az bilgisinin olduğu ve %29,2'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Orta bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlar konusunda bireylerin %24,9'unun hiç bilgisinin olmadığı; %24,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %22,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %20,6'sının iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Güney bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlar konusunda bireylerin %20,8'inin çok az bilgisinin olduğu; %29,5'inin biraz bilgisinin olduğu ve %22,5'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda araştırmaya katılan bireylerin %22,1'inin hiç bilgisinin olmadığı; %25,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %25,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %19'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Güney bölgesindeki vatandaşların Kuzey ve Orta bölgesindeki vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan daha fazla haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlardan halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin eğitim düzeylerine göre elde edilen sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	0	0	3	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	1	1	4	9	36	51
	Yüzdeler	2,0%	2,0%	7,8%	17,6%	70,6%	100,0%
Lise	Frekans	2	13	47	64	64	190
	Yüzdeler	1,1%	6,8%	24,7%	33,7%	33,7%	100,0%
Üniversite	Frekans	33	77	118	75	47	350
	Yüzdeler	9,4%	22,0%	33,7%	21,4%	13,4%	100,0%

Tablo 17'in Devamı

Toplam	Frekans	36	91	169	148	150	594
	Yüzdeler	6,1%	15,3%	28,5%	24,9%	25,3%	100,0%

Tablo 17 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %100'ünün hiç bilgisinin olmadığı görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %70,6'sının hiç bilgisinin olmadığı ve %17,6'sının çok az bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %33,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %33,7'sinin çok az bilgisinin olduğu ve %24,7'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %21,4'ünün çok az bilgisinin olduğu; %33,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %22,0'ının bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %25,3'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %24,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %28,5'inin biraz bilgisinin olduğu ve %15,3'ünün iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, eğitim durumuna göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 18' de verilmiştir.

Tablo 18: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilivorum	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	0	1	2	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Ortaokul	Frekans	1	3	4	17	26	51
	Yüzdeler	2,0%	5,9%	7,8%	33,3%	51,0%	100,0%
Lise	Frekans	1	12	57	91	29	190
	Yüzdeler	,5%	6,3%	30,0%	47,9%	15,3%	100,0%
Üniversite	Frekans	51	108	94	77	20	350
	Yüzdeler	14,6%	30,9%	26,9%	22,0%	5,7%	100,0%
Toplam	Frekans	53	123	155	186	77	594
	Yüzdeler	8,9%	20,7%	26,1%	31,3%	13,0%	100,0%

Tablo 18 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %66,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı ve %33,3'ünün çok az bilgisi olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %51,0'ının hiç bilgisi olmadığı ve %33,3'ünün çok az bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %15,3' ünün hiç bilgisinin olmadığı; %47,9'unun çok az bilgisinin olduğu ve %30,0'ının biraz bilgisi olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %22,0'ının çok az bilgisi olduğu; %26,9'unun biraz bilgisinin olduğu ve %30,9'unun bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde

yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %26,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %20,7'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, eğitim durumuna göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 19' de verilmiştir.

Tablo 19: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	0	0	3	3
	Yüzdellik	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	1	1	9	10	30	51
	Yüzdellik	2,0%	2,0%	17,6%	19,6%	58,8	100,0%
Lise	Frekans	2	22	38	74	54	190
	Yüzdellik	1,1%	11,6%	20,0%	38,9%	28,4%	100,0%
Üniversite	Frekans	41	89	112	71	37	350
	Yüzdellik	11,7%	25,4%	32,0%	20,3%	10,6%	100,0%
Toplam	Frekans	44	112	159	155	124	594
	Yüzdellik	7,4%	18,9%	26,8%	26,1%	20,9%	100,0%

Tablo 19 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %100'ünün hiç bilgisi olmadığı görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %58,8'inin hiç bilgisi olmadığı; %19,6'sının çok az bilgisinin olduğu ve %17,6'sının biraz bilgisi olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %28,4'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %38,9'unun çok az bilgisinin olduğu ve %20,0'inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin Azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %20,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %32,0'inin biraz bilgisinin olduğu ve %25,4'ünün bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,9'unun hiç bilgisinin olmadığı; %26,1'inin çok az bilgisinin olduğu; %26,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve %18,9'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, eğitim durumuna göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	0	2	1	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	1	11	31	8	51

Tablo 20'in Devamı

	Yüzdellik	,0%	2,0%	21,6%	60,8%	15,7%	100,0%
Lise	Frekans	6	24	41	103	16	190
	Yüzdellik	3,2%	12,6%	21,6%	54,2%	8,4%	100,0%
Üniversite	Frekans	62	88	103	81	16	350
	Yüzdellik	17,7%	25,1%	29,4%	23,1%	4,6%	100,0%
Toplam	Frekans	68	113	155	217	41	594
	Yüzdellik	11,4%	19,0%	26,1%	36,5%	6,9%	100,0%

Tablo 20 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %33,3'ünün bilgisinin olmadığı ve %66,7'sinin çok az bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %15,7'sinin bilgisinin olmadığı; %60,8'inin çok az bilgisinin olduğu ve %21,6'sının biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %54,2'sinin çok az bilgisinin olduğu ve %21,6'sının biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %23,1'inin çok az bilgisinin olduğu; %29,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %25,1'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %36,5'inin çok az bilgisinin olduğu; %26,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %19'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, eğitim durumuna göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 21: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	0	0	3	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	4	2	10	35	51
	Yüzdeler	,0%	7,8%	3,9%	19,6%	68,6%	100,0%
Lise	Frekans	2	21	46	60	61	190
	Yüzdeler	1,1%	11,1%	24,2%	31,6%	32,1%	100,0%
Üniversite	Frekans	48	86	97	83	36	350
	Yüzdeler	13,7%	24,6%	27,7%	23,7%	10,3%	100,0%
Toplam	Frekans	50	111	145	153	135	594
	Yüzdeler	8,4%	18,7%	24,4%	25,8%	22,7%	100,0%

Tablo 21 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkökul mezunu vatandaşların %100' ünün bilgisinin olmadığı görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %68,6'sının hiç bilgisinin olmadığı ve % 19,6'sının çok az bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %32,1'inin hiç bilgisinin olmadığı; %31,6'sının çok az bilgisinin olduğu ve %24,2'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %23,7'sinin çok az bilgisinin olduğu; %27,7'sinin biraz bilgisinin olduğu

ve %24,6'sının bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %22,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %25,8'inin çok az bilgisinin olduğu; %24,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %18,7'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlardan, farklı çalışan/çalışmayan gruplarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 kişinin çalışma durumlarına göre elde edilen sonuçlar Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 22: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Çalışan	Frekans	29	65	118	76	49	337
	Yüzdeler	8,6%	19,3%	35,0%	22,6%	14,5%	100,0%
Emekli	Frekans	1	0	2	2	5	10
	Yüzdeler	10,0%	,0%	20,0%	20,0%	50,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	8	24	32	51	115
	Yüzdeler	,0%	7,0%	20,9%	27,8%	44,3%	100,0%
Öğrenci	Frekans	6	19	23	31	38	117
	Yüzdeler	5,1%	16,2%	19,7%	26,5%	32,5%	100,0%
Toplam	Frekans	36	92	167	141	143	579
	Yüzdeler	6,2%	15,9%	28,8%	24,4%	24,7%	100,0%

Tablo 22 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %22,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %35,0'ının biraz bilgisinin olduğu ve %19,3'ünün bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %50,0'ının hiç bilgisinin olmadığı; %17,6'sının çok az bilgisinin olduğu ve %20,0'mın biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %44,3'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %27,8'inin çok az bilgisinin olduğu ve %20,9'unun biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %32,5'inin hiç bilgisinin olmadığı; %26,5'inin çok az bilgisinin olduğu; %19,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %16,2'sinin bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %24,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %24,4'ünün çok az bilgisinin olduğu; %28,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve %15,9'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, emekli vatandaşlar ve işsiz vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, farklı çalışan/çalışmayan gruplarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 23: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Çalışan	Frekans	32	87	99	95	24	337
	Yüzdeler	9,5%	25,8%	29,4%	28,2%	7,1%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	3	2	3	10
	Yüzdeler	,0%	20,0%	30,0%	20,0%	30,0%	100,0%

Tablo 23'ün Devamı

İşsiz	Frekans	1	5	21	55	33	115
	Yüzdeler	,9%	4,3%	18,3%	47,8%	28,7%	100,0%
Öğrenci	Frekans	21	29	28	25	14	117
	Yüzdeler	17,9%	24,8%	23,9%	21,4%	12,0%	100,0%
Toplam	Frekans	54	123	151	177	74	579
	Yüzdeler	9,3%	21,2%	26,1%	30,6%	12,8%	100,0%

Tablo 23 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %28,2'sinin çok az bilgisinin olduğu; %29,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %25,8'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların % 30,0'unun hiç bilgisinin olmadığı; %20'sinin çok az bilgisinin olduğu; %30,0'unun biraz bilgisinin olduğu ve %20,0'ının bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %28,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %47,8'inin çok az bilgisinin olduğu ve %18,3'ünün biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin % 21,4'ünün çok az bilgisinin olduğu; %23,9'unun biraz bilgisinin olduğu; %24,8'inin bilgisinin olduğu ve %17,9'unun çok iyi bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %30,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %26,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %21,2'sinin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, emekli vatandaşlar ve işsiz vatandaşlara göre Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, farklı çalışan/çalışmayan gruplarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 25'de verilmiştir.

Tablo 24: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Çalışan	Frekans	34	85	102	75	41	337
	Yüzdeler	10,1%	25,2%	30,3%	22,3%	12,2%	100,0%
Emekli	Frekans	1	2	2	0	5	10
	Yüzdeler	10,0%	20,0%	20,0%	,0%	50,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	7	25	42	41	115
	Yüzdeler	,0%	6,1%	21,7%	36,5%	35,7%	100,0%
Öğrenci	Frekans	10	15	28	32	32	117
	Yüzdeler	8,5%	12,8%	23,9%	27,4%	27,4%	100,0%
Toplam	Frekans	45	109	157	149	119	579
	Yüzdeler	7,8%	18,8%	27,1%	25,7%	20,6%	100,0%

Tablo 24 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %22,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %30,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %25,2'sinin bilgisinin olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %50,0'ının hiç bilgisinin olmadığı; %20,0'ının biraz bilgisinin olduğu ve %20,0'sinin bilgisinin olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %35,7'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %36,5'inin çok az bilgisinin olduğu ve %21,7'sinin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %27,4'ünün hiç bilgisinin olmadığı; %27,4'ünün çok az bilgisi olduğu ve %23,9'unun biraz bilgisi olduğu görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,6'sının hiç

bilgisinin olmadığı; %25,7'sinin çok az bilgisinin olduğu; %27,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %18,8'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, emekli vatandaşlar ve işsiz vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan farklı çalışan/çalışmayan gruplarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 26'de verilmiştir.

Tablo 25: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Çalışan	Frekans	47	83	99	94	14	337
	Yüzdeler	13,9%	24,6%	29,4%	27,9%	4,2%	100,0%
Emekli	Frekans	0	3	2	4	1	10
	Yüzdeler	,0%	30,0%	20,0%	40,0%	10,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	3	5	19	80	8	115
	Yüzdeler	2,6%	4,3%	16,5%	69,6%	7,0%	100,0%
Öğrenci	Frekans	17	24	29	32	15	117
	Yüzdeler	14,5%	20,5%	24,8%	27,4%	12,8%	100,0%
Toplam	Frekans	67	115	149	210	38	579
	Yüzdeler	11,6%	19,9%	25,7%	36,3%	6,6%	100,0%

Tablo 25 incelendiğinde Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %27,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %29,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %24,6'sının bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %40,0'ının çok az bilgisinin olduğu; %20,0'ının biraz bilgisinin olduğu ve %30,0'ının bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların % 69,6'sının çok az bisinin olduğu ve % 16,5'inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %27,4'ünün çok az bilgisinin olduğu; %24,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve %20,5'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %36,3'ünün çok az bilgisinin olduğu; %25,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %19,9'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, emekli vatandaşlar ve işsiz vatandaşlara göre Hak ve Özgürlükler yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması konusunda yapılan reformlardan halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 26: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Çalışan	Frekans	42	79	95	76	45	337
	Yüzdellik	12,5%	23,4%	28,2%	22,6%	13,4%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	0	3	5	10
	Yüzdellik	,0%	20,0%	,0%	30,0%	50,0%	100,0%

Tablo 26'nin Devamı

İşsiz	Frekans	1	9	22	33	50	115
	Yüzdeler	,9%	7,8%	19,1%	28,7%	43,5%	100,0%
Öğrenci	Frekans	5	20	24	37	31	117
	Yüzdeler	4,3%	17,1%	20,5%	31,6%	26,5%	100,0%
Toplam	Frekans	48	110	141	149	131	579
	Yüzdeler	8,3%	19,0%	24,4%	25,7%	22,6%	100,0%

Tablo 26 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %22,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %28,2'sinin biraz bilgisinin olduğu ve % 23,4'ünün bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %50,0'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %30,0'unun çok az bilgisinin olduğu ve %20,0'sinin bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %43,5'inin hiç bilgisinin olmadığı; %28,7'sinin çok az bilgisi olduğu ve %19,1'inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %26,5'inin hiç bilgisinin olmadığı; %31,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %20,5'inin biraz bilgisinin olduğu ve %17,1'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %22,6'sının hiç bilgisinin olmadığı; %25,7'sinin çok az bilgisinin olduğu; %24,4'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %19'unun iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu vatandaşların lise mezunu, ortaokul mezunu ve ilkokul mezunu vatandaşlara göre Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeyine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 521 kişiden elde edilen sonuçlar Tablo 31'de verilmiştir. Gelir düzeyi 35.000 Leke ve altı olan alt,

gelir düzeyi 35.000 ile 50.000 Leke arasında olan orta ve gelir düzeyi 50.000 ve üzerinde olan üst gelir düzeyi olarak Arnavutluk'ta gelir düzeyinin istatistiksel gösterimine uygun şekilde tasnif edilmiştir.

Tablo 27: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Alt düzey	Frekans	7	34	83	93	123	340
	Yüzdeler	2,1%	10,0%	24,4%	27,4%	36,2%	100,0%
Orta düzey	Frekans	12	26	52	25	4	119
	Yüzdeler	10,1%	21,8%	43,7%	21,0%	3,4%	100,0%
Üst düzey	Frekans	14	17	21	7	3	62
	Yüzdeler	22,6%	27,4%	33,9%	11,3%	4,8%	100,0%
Toplam	Frekans	33	77	156	125	130	521
	Yüzdeler	6,3%	14,8%	29,9%	24,0%	25,0%	100,0%

Tablo 27 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %36,2'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %27,4'ünün çok az bilgisinin olduğu ve %24,4'ünün biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %21,0'ının çok az bilgisinin olduğu; %43,7'sinin biraz bilgisinin olduğu ve %21,8'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki olan vatandaşların %33,9'unun biraz bilgisinin olduğu; %27,4'ünün bilgisinin olduğu ve %22,6'sının çok iyi bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %25'inin hiç bilgisinin olmadığı; %24'ünün çok az bilgisinin olduğu ve %29,9'unun biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa

üst gelir düzeyindeki olan vatandaşların, orta düzeyde alt düzeyde geliri olan vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeyine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 521 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 29' da verilmiştir.

Tablo 28: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok iyi bilivorum	İyi bilivorum	Biraz bilivorum	Çok az bilivorum	Hiç bilmivorum	Toplam
Alt düzey	Frekans	19	37	85	135	64	340
	Yüzdeler	5,6%	10,9%	25,0%	39,7%	18,8%	100,0%
Orta düzey	Frekans	12	40	39	24	4	119
	Yüzdeler	10,1%	33,6%	32,8%	20,2%	3,4%	100,0%
Üst düzey	Frekans	15	25	14	7	1	62
	Yüzdeler	24,2%	40,3%	22,6%	11,3%	1,6%	100,0%
Toplam	Frekans	46	102	138	166	69	521
	Yüzdeler	8,8%	19,6%	26,5%	31,9%	13,2%	100,0%

Tablo 28 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %18,8'inin hiç bilgisinin olmadığı; %39,7'sinin çok az bilgisinin olduğu ve %25,0'ının biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %20,2'sinin çok az bilgisinin olduğu; %32,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve %33,6'sının bilgisinin olduğu görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının biraz bilgisinin olduğu; %40,3'ünün bilgisinin

olduğu ve %24,2'sinin çok iyi bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %26,5'inin biraz bilgisinin olduğu ve %19,6'sının iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst düzeyde geliri olan vatandaşların, orta düzeyde alt düzeyde geliri olan vatandaşlara göre hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeyine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 521 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 30' da verilmiştir.

Tablo 29: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Alt düzey	Frekans	11	42	85	105	97	340
	Yüzdellik	3,2%	12,4%	25,0%	30,9%	28,5%	100,0%
Orta düzey	Frekans	12	37	43	21	6	119
	Yüzdellik	10,1%	31,1%	36,1%	17,6%	5,0%	100,0%
Üst düzey	Frekans	16	22	14	9	1	62
	Yüzdellik	25,8%	35,5%	22,6%	14,5%	1,6%	100,0%
Toplam	Frekans	39	101	142	135	104	521
	Yüzdellik	7,5%	19,4%	27,3%	25,9%	20,0%	100,0%

Tablo 29 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %28,5'inin hiç bilgisinin olmadığı; %30,9'unun çok az bilgisinin olduğu ve %25,0'ının biraz bilgisinin olduğu görülmüştür.

Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %17,6'sının çok az bilgisinin olduğu; %36,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %31,1'inin bilgisinin olduğu görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının biraz bilgisinin olduğu; %35,5'inin bilgisinin olduğu ve %25,8'inin çok iyi bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %25,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %27,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %19,4'ünün iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst düzeyde geliri olan vatandaşların, orta düzeyde alt düzeyde geliri olan vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeyine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 521 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 30: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Alt düzey	Frekans	23	41	83	163	30	340
	Yüzdeler	6,8%	12,1%	24,4%	47,9%	8,8%	100,0%
Orta düzey	Frekans	18	36	39	24	2	119
	Yüzdeler	15,1%	30,3%	32,8%	20,2%	1,7%	100,0%
Üst düzey	Frekans	20	21	14	5	2	62
	Yüzdeler	32,3%	33,9%	22,6%	8,1%	3,2%	100,0%
Toplam	Frekans	61	98	136	192	34	521
	Yüzdeler	11,7%	18,8%	26,1%	36,9%	6,5%	100,0%

Tablo 30 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların % 47,9'unun çok az bilgisinin olduğu ve

%24,4'ünün biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda orta düzey vatandaşların %20,2'sinin çok az bilgisinin olduğu; %32,8'inin biraz bilgisinin olduğu ve % 30,3'ünün bilgisinin olduğu görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının biraz bilgisinin olduğu; %33,9'unun bilgisinin olduğu ve %32,3'ünün çok iyi bilgisinin olduğu görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %36,9'unun çok az bilgisinin olduğu; %26,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %18,8'inin iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst düzeyde geliri olan vatandaşların, orta düzeyde alt düzeyde geliri olan vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 521 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 31: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Haberdarlık Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok iyi biliyorum	İyi biliyorum	Biraz biliyorum	Çok az biliyorum	Hiç bilmiyorum	Toplam
Alt düzey	Frekans	9	44	75	99	113	340
	Yüzdeler	2,6%	12,9%	22,1%	29,1%	33,2%	100,0%
Orta düzey	Frekans	17	35	42	24	1	119
	Yüzdeler	14,3%	29,4%	35,3%	20,2%	,8%	100,0%
Üst düzey	Frekans	19	17	14	8	4	62
	Yüzdeler	30,6%	27,4%	22,6%	12,9%	6,5%	100,0%
Toplam	Frekans	45	96	131	131	118	521
	Yüzdeler	8,6%	18,4%	25,1%	25,1%	22,6%	100,0%

Tablo 31 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %33,2'sinin hiç bilgisinin olmadığı; %29,1'inin çok az bilgisinin olduğu ve %22,1'inin biraz bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda orta düzey vatandaşların %20,2'sinin çok az bilgisinin olduğu; %35,3'ünün biraz bilgisinin olduğu ve %29,4'ünün bilgisinin olduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının biraz bilgisinin olduğu; %27,4'ünün bilgisinin olduğu ve %30,6'sının çok iyi bilgisi olduğu görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %22,6'sının hiç bilgisinin olmadığı; %25,1'inin çok az bilgisinin olduğu; %25,1'inin biraz bilgisinin olduğu ve %18,4'ünün iyi bir bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst düzeyde geliri olan vatandaşların, orta düzeyde alt düzeyde geliri olan vatandaşlara göre Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlardan daha haberdar oldukları söylenebilir.

Üçüncü Hipoteze İlişkin Bulgular

Üçüncü Hipotez: Hükümetlerin Avrupa Birliği yolunda yapmış oldukları reformlardan vatandaşların yaşadıkları bölge, eğitim durumları, mesleklerine ve gelir durumlarına göre memnuniyetlik düzeyleri birbirinden farklılık göstermektedir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlara bakış açılarını belirlemek amacıyla ankete katılanların yaşadıkları bölgelere göre 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 33'de verilmiştir.

Tablo 32: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	26	30	16	0	72
	Yüzdeler	,0%	36,1%	41,7%	22,2%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	5	110	147	81	6	349
	Yüzdeler	1,4%	31,5%	42,1%	23,2%	1,7%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	2	35	66	56	14	173
	Yüzdeler	1,2%	20,2%	38,2%	32,4%	8,1%	100,0%
Toplam	Frekans	7	171	243	153	20	594
	Yüzdeler	1,2%	28,8%	40,9%	25,8%	3,4%	100,0%

Tablo 32 incelendiğinde Kuzey bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları bireylerin %22,2'sinin olumsuz olduğunu; %41,7'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Orta bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları bireylerin %23,2'sinin olumsuz olduğunu; %42,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %31,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Güney bölgesinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları bireylerin %32,4'ünün olumsuz olduğunu; %38,2'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %20,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %25,8'inin olumsuz olduğunu; %40,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %28,8'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Kuzey bölgesindeki vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 34' de verilmiştir.

Tablo 33: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	39	19	14	0	72
	Yüzdellik	,0%	54,2%	26,4%	19,4%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	9	206	60	67	7	349
	Yüzdellik	2,6%	59,0%	17,2%	19,2%	2,0%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	3	77	31	44	18	173
	Yüzdellik	1,7%	44,5%	17,9%	25,4%	10,4%	100,0%
Toplam	Frekans	12	322	110	125	25	594
	Yüzdellik	2,0%	54,2%	18,5%	21,0%	4,2%	100,0%

Tablo 33 incelendiğine Kuzey Bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %19,4'ünün olumsuz olduğunu; %26,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %54,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Orta Bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %19,2'sinin olumsuz olduğunu; %17,2'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %59,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Güney Bölgesinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %25,4'ünün olumsuz olduğunu; %17,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %44,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %21'inin olumsuz olduğunu; %18,5'inin ne

olumlu ne olumsuz olduğunu ve %54,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Kuzey bölgesindeki vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 35'de verilmiştir.

Tablo 34: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	45	18	9	0	72
	Yüzdeler	,0%	62,5%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	151	99	82	11	349
	Yüzdeler	1,7%	43,3%	28,4%	23,5%	3,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	4	71	29	55	14	173
	Yüzdeler	2,3%	41,0%	16,8%	31,8%	8,1%	100,0%
Toplam	Frekans	10	267	146	146	25	594
	Yüzdeler	1,7%	44,9%	24,6%	24,6%	4,2%	100,0%

Tablo 34 incelendiğinde Kuzey bölgesinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin % 25,0'ının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %62,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Orta bölgesinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %23,5'inin olumsuz olduğunu; %28,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %43,3'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Güney bölgesinde

kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %31,8'inin olumsuz olduğunu; %16,8'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %41,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %24,6'sının olumsuz olduğunu; %24,6'sının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %44,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Kuzey bölgesindeki vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 35: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	10	14	48	0	72
	Yüzdeler	,0%	13,9%	19,4%	66,7%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	2	68	57	190	32	349
	Yüzdeler	,6%	19,5%	16,3%	54,4%	9,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	1	33	25	68	46	173
	Yüzdeler	,6%	19,1%	14,5%	39,3%	26,6%	100,0%
Toplam	Frekans	3	111	96	306	78	594
	Yüzdeler	,5%	18,7%	16,2%	51,5%	13,1%	100,0%

Tablo 35 incelendiğinde Kuzey bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %66,7'sinin olumsuz olduğunu ve %19,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğu nu belirttikleri görülmüştür. Orta Bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %54,4'ünün olumsuz olduğunu; %16,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %19,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Güney Bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,6'sının çok olumsuz olduğunu; %39,3'ünün olumsuz olduğunu ve %19,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %51,5'inin olumsuz olduğunu; %16,2'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %18,7'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa orta bölgesindeki vatandaşların Kuzey ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, yaşadıkları bölgelere göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 36: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	26	23	23	0	72
	Yüzdeler	,0%	36,1%	31,9%	31,9%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	127	103	107	6	349
	Yüzdeler	1,7%	36,4%	29,5%	30,7%	1,7%	100,0%

Tablo 36'nin Devamı

Güney Bölgesi	Frekans	1	63	34	58	17	173
	Yüzdeler	,6%	36,4%	19,7%	33,5%	9,8%	100,0%
Toplam	Frekans	7	216	160	188	23	594
	Yüzdeler	1,2%	36,4%	26,9%	31,6%	3,9%	100,0%

Tablo 36 incelendiğinde Kuzey bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %31,9'unun olumsuz olduğunu; %31,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Orta bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %30,7'sinin olumsuz olduğunu; %29,5'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Güney bölgesinde Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda bireylerin %33,5'inin olumsuz olduğunu; %19,7'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,6'sının olumsuz olduğunu; %26,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Kuzey bölgesindeki vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlara bakış açılarını belirlemek amacıyla eğitim durumlarına göre 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 37: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	1	43	6	1	51
	Yüzdeler	,0%	2,0%	84,3%	11,8%	2,0%	100,0%
Lise	Frekans	0	37	99	48	6	190
	Yüzdeler	,0%	19,5%	52,1%	25,3%	3,2%	100,0%
Üniversite	Frekans	7	132	101	97	13	350
	Yüzdeler	2,0%	37,7%	28,9%	27,7%	3,7%	100,0%
Toplam	Frekans	7	170	246	151	20	594
	Yüzdeler	1,2%	28,6%	41,4%	25,4%	3,4%	100,0%

Tablo 37 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları ilköğretim mezunu bireylerin %100'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları ortaokul mezunu bireylerin %8,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları lise mezunu bireylerin %25,3'ünün olumsuz olduğunu; %52,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %19,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları üniversite mezunu bireylerin %27,7'sinin olumsuz olduğunu; %28,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %37,7'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %25,4'ünün olumsuz olduğunu; %41,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu

ve %28,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa lise ve üniversite mezunu vatandaşların, ilkokul ve ortaokul mezunu vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, eğitim durumlarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 39'de verilmiştir.

Tablo 38: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
İlkokul	Frekans	0	1	2	0	0	3
	Yüzdeler	,0%	33,3%	66,7%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	1	14	29	6	1	51
	Yüzdeler	2,0%	27,5%	56,9%	11,8%	2,0%	100,0%
Lise	Frekans	1	95	43	41	10	190
	Yüzdeler	,5%	50,0%	22,6%	21,6%	5,3%	100,0%
Üniversite	Frekans	10	210	41	76	13	350
	Yüzdeler	2,9%	60,0%	11,7%	21,7%	3,7%	100,0%
Toplam	Frekans	12	320	115	123	24	594
	Yüzdeler	2,0%	53,9%	19,4%	20,7%	4,0%	100,0%

Tablo 38 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %66,7'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve

%33,3'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %56,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %27,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %21,6'sının olumsuz olduğunu; %22,6'sının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve 50,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %21,7'sinin olumsuz olduğunu ve %60,0'ının olumlu olduğunu belirttiklerini görmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,7'sinin olumsuz olduğunu; %19,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %59,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa lise ve üniversite mezunu vatandaşların, ilkokul ve ortaokul mezunlarına göre Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, eğitim düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 40'da verilmiştir.

Tablo 39: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdellik	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	11	31	8	1	51
	Yüzdellik	,0%	21,6%	60,8%	15,7%	2,0%	100,0%

Tablo 39'ın Devamı

Lise	Frekans	1	75	59	46	9	190
	Yüzelik	,5%	39,5%	31,1%	24,2%	4,7%	100,0%
Üniversite	Frekans	9	178	57	91	15	350
	Yüzelik	2,6%	50,9%	16,3%	26,0%	4,3%	100,0%
Toplam	Frekans	10	264	150	145	25	594
	Yüzelik	1,7%	44,4%	25,3%	24,4%	4,2%	100,0%

Tablo 39 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu vatandaşların %100'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %15,7'sinin olumsuz olduğunu; %60,8'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %21,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %24,2'sinin olumsuz olduğunu; %31,1'inin ne olumlu olduğunu ne olumsuz olduğunu ve %39,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %26,0'ının olumsuz olduğunu; %16,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %50,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %24,4'ünün olumsuz olduğunu; %25,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %44,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa lise ve üniversite mezunu vatandaşların, ilkokul ve ortaokul mezunu vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, eğitim düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 40: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	1	2	0	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	33,3%	66,7%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	4	11	31	5	51
	Yüzdeler	,0%	7,8%	21,6%	60,8%	9,8%	100,0%
Lise	Frekans	0	21	31	113	25	190
	Yüzdeler	,0%	11,1%	16,3%	59,5%	13,2%	100,0%
Üniversite	Frekans	3	86	53	162	46	350
	Yüzdeler	,9%	24,6%	15,1%	46,3%	13,1%	100,0%
Toplam	Frekans	3	111	96	308	76	594
	Yüzdeler	,5%	18,7%	16,2%	51,9%	12,8%	100,0%

Tablo 40 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkökul mezunu vatandaşların %66,7'sinin olumsuz olduğunu ve %33,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %60,8'inin olumsuz olduğunu ve %21,6'sının ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %59,5'inin olumsuz olduğunu ve %16,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduklarını belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %46,3'ünün olumsuz olduğunu; %15,1'inin ne olumlu ne olumsuz ve %24,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan

reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %51,9'unun olumsuz olduğunu; %16,2'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %18,7'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa lise ve üniversite mezunu vatandaşların, ilkokul ve ortaokul mezunu vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, eğitim düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 41: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	3	38	10	0	51
	Yüzdeler	,0%	5,9%	74,5%	19,6%	,0%	100,0%
Lise	Frekans	0	57	69	57	7	190
	Yüzdeler	,0%	30,0%	36,3%	30,0%	3,7%	100,0%
Üniversite	Frekans	7	154	53	120	16	350
	Yüzdeler	2,0%	44,0%	15,1%	34,3%	4,6%	100,0%
Toplam	Frekans	7	214	163	187	23	594
	Yüzdeler	1,2%	36,0%	27,4%	31,5%	3,9%	100,0%

Tablo 41 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda ilkökul mezunu vatandaşların %100' ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu vatandaşların %19,6'sının olumsuz olduğunu ve %74,5'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu beirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda lise mezunu vatandaşların %30,0'ının olumsuz olduğunu; %36,3'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %30,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu vatandaşların %34,3'ünün olumsuz olduğunu; %15,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %44,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,5'inin olumsuz olduğunu; %27,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa lise ve üniversite mezunu vatandaşların, ilkökul ve ortaokul mezunu vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlara bakış açılarını belirlemek amacıyla çalışma/çalışmama durumlarına göre 579 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 43'de verilmiştir.

Tablo 42: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Çalışan	Frekans	6	137	105	80	9	337
	Yüzdeler	1,8%	40,7%	31,2%	23,7%	2,7%	100,0%

Tablo 42'in Devamı

Emekli	Frekans	0	0	7	3	0	10
	Yüzdellik	,0%	,0%	70,0%	30,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	8	63	41	3	115
	Yüzdellik	,0%	7,0%	54,8%	35,7%	2,6%	100,0%
Öğrenci	Frekans	1	24	61	23	8	117
	Yüzdellik	,9%	20,5%	52,1%	19,7%	6,8%	100,0%
Toplam	Frekans	7	169	236	147	20	579
	Yüzdellik	1,2%	29,2%	40,8%	25,4%	3,5%	100,0%

Tablo 42 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları çalışan bireylerin %23,7'sinin olumsuz olduğunu; %31,2'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve ; %40,7'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları emekli bireylerin %30'unun olumsuz olduğunu %70'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları işsiz bireylerin %37,7'sinin olumsuz olduğunu; %54,8'inin ne olumlu ne olumsuz belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformları öğrencilerin %19,7'sinin olumsuz olduğunu; %52,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %20,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %25,4'ünün olumsuz olduğunu; %40,8'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %29,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, işsiz ve emekli vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, çalışma/çalışmama durumlarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 44'de verilmiştir.

Tablo 43: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Çalışan	Frekans	9	206	51	57	14	337
	Yüzdeler	2,7%	61,1%	15,1%	16,9%	4,2%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	4	3	1	10
	Yüzdeler	,0%	20,0%	40,0%	30,0%	10,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	42	35	34	4	115
	Yüzdeler	,0%	36,5%	30,4%	29,6%	3,5%	100,0%
Öğrenci	Frekans	3	65	20	25	4	117
	Yüzdeler	2,6%	55,6%	17,1%	21,4%	3,4%	100,0%
Toplam	Frekans	12	315	110	119	23	579
	Yüzdeler	2,1%	54,4%	19,0%	20,6%	4,0%	100,0%

Tablo 43 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %16,9'unun olumsuz olduğunu; %15,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %61,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %30,0'inin olumsuz olduğunu; %40,0'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %20,0'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %29,6'sının olumsuz olduğunu; %30,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %21,4'ünün olumsuz olduğunu; %17,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %55,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar

konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,6'sının olumsuz olduğunu; %19'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %54,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, işsiz ve emekli vatandaşlara göre Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan, çalışma/çalışmama durumlarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 45'de verilmiştir.

Tablo 44: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	çok olumsuz	Toplam
alışan	Frekans	9	189	61	65	13	337
	Yüzdelik	2,7%	56,1%	18,1%	19,3%	3,9%	100,0%
Emekli	Frekans	0	1	7	2	0	10
	Yüzdelik	,0%	10,0%	70,0%	20,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	29	42	39	5	115
	Yüzdelik	,0%	25,2%	36,5%	33,9%	4,3%	100,0%
Öğrenci	Frekans	1	42	35	32	7	117
	Yüzdelik	,9%	35,9%	29,9%	27,4%	6,0%	100,0%
Toplam	Frekans	10	261	145	138	25	579
	Yüzdelik	1,7%	45,1%	25,0%	23,8%	4,3%	100,0%

Tablo 44 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %19,3'ünün olumsuz olduğunu; %18,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %56,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %20,0'ının olumsuz olduğunu ve %70,0'ının ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %33,9'unun olumsuz olduğunu; %36,5'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %25,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %27,4'ünün olumsuz olduğunu; %29,9'unun ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %35,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23,8'inin olumsuz olduğunu; %25'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %45,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, işsiz ve emekli vatandaşlara göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, çalışma/çalışmama durumlarına göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 45: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Çalışan	Frekans	2	85	59	156	35	337
	Yüzdeler	,6%	25,2%	17,5%	46,3%	10,4%	100,0%

Tablo 45'nin Devamı

Emekli	Frekans	0	2	3	5	0	10
	Yüzelik	,0%	20,0%	30,0%	50,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	3	15	89	8	115
	Yüzelik	,0%	2,6%	13,0%	77,4%	7,0%	100,0%
Öğrenci	Frekans	1	20	14	51	31	117
	Yüzelik	,9%	17,1%	12,0%	43,6%	26,5%	100,0%
Toplam	Frekans	3	110	91	301	74	579
	Yüzelik	,5%	19,0%	15,7%	52,0%	12,8%	100,0%

Tablo 45 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %46,3'ünün olumsuz olduğunu; %17,5'inin ne olumsuz ne olumlu olduğunu ve %25,'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %50,0'ının olumsuz olduğunu; %30,0'ının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %20,0'ının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %77,4'ünün olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %26,5'inin çok olumsuz olduğunu; %43,6'sının olumsuz olduğunu ve %17,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %52'sinin olumsuz olduğunu; %15,7'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %19'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan ve emekli vatandaşların, işsiz vatandaşlara ve öğrencilere göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, çalışma/çalışmama durumlarına göre halkın ne kadar

haberlar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 46’de verilmiştir.

Tablo 46: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Çalışan	Frekans	6	160	69	90	12	337
	Yüzdeler	1,8%	47,5%	20,5%	26,7%	3,6%	100,0%
Emekli	Frekans	0	1	6	3	0	10
	Yüzdeler	,0%	10,0%	60,0%	30,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	13	51	48	3	115
	Yüzdeler	,0%	11,3%	44,3%	41,7%	2,6%	100,0%
Öğrenci	Frekans	1	37	34	37	8	117
	Yüzdeler	,9%	31,6%	29,1%	31,6%	6,8%	100,0%
Toplam	Frekans	7	211	160	178	23	579
	Yüzdeler	1,2%	36,4%	27,6%	30,7%	4,0%	100,0%

Tablo 46 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda çalışan vatandaşların %26,7’sinin olumsuz olduğunu; %20,5’inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %47,5’inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda emekli vatandaşların %30,0’ının olumsuz olduğunu ve %60,0’ının ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda işsiz vatandaşların %41,7’sinin olumsuz olduğunu ve %44,3’ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin

sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %31,6'sının olumsuz olduğunu; %29,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %31,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %30,7'sinin olumsuz olduğunu; %27,6'sının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan vatandaşların ve öğrencilerin, işsiz ve emekli vatandaşlara göre Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede şeffaflığın artırılması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 579 aylık gelir düzeylerine göre elde edilen sonuçlar Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47: Halkın Şeffaflığın Artırılması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Alt düzey	Frekans	2	61	178	90	9	340
	Yüzdellik	,6%	17,9%	52,4%	26,5%	2,6%	100,0%
Orta düzey	Frekans	3	57	22	32	5	119
	Yüzdellik	2,5%	47,9%	18,5%	26,9%	4,2%	100,0%
Üst düzey	Frekans	1	33	12	14	2	62
	Yüzdellik	1,6%	53,2%	19,4%	22,6%	3,2%	100,0%
Toplam	Frekans	6	151	212	136	16	521
	Yüzdellik	1,2%	29,0%	40,7%	26,1%	3,1%	100,0%

Tablo 47 incelendiğinde şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %26,5'inin olumsuz olduğunu; %52,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %17,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %26,9'unun olumsuz olduğunu; %18,5'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %47,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının olumsuz olduğunu; %19,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %53,2'sinin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %26,1'inin olumsuz olduğunu; %40,7'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %29'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst gelir düzeyindeki vatandaşların, orta ve alt gelir düzeyindeki vatandaşlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede hak ve özgürlükler konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 48'da verilmiştir.

Tablo 48: Halkın Hak ve Özgürlükler Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Alt düzey	Frekans	3	161	85	76	15	340
	Yüzdeler	,9%	47,4%	25,0%	22,4%	4,4%	100,0%
Orta düzey	Frekans	5	73	14	22	5	119
	Yüzdeler	4,2%	61,3%	11,8%	18,5%	4,2%	100,0%

Tablo 48'un Devamı

Üst düzey	Frekans	3	41	5	10	3	62
	Yüzdellik	4,8%	66,1%	8,1%	16,1%	4,8%	100,0%
Toplam	Frekans	11	275	104	108	23	521
	Yüzdellik	2,1%	52,8%	20,0%	20,7%	4,4%	100,0%

Tablo 48 incelendiğinde hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %22,4'ünün olumsuz olduğunu; %25,0'ının ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %47,4'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %18,5'inin olumsuz olduğunu ve %61,3'ünün olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %16,1'inin olumsuz olduğunu ve %66,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Toplamda hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %20,7'sinin olumsuz olduğunu; %20'sinin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %52,8'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst gelir düzeyindeki vatandaşların, orta ve alt gelir düzeyindeki vatandaşlara göre hak ve özgürlükler yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması konusunda yapılan reformlardan halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 49' de verilmiştir.

Tablo 49: Halkın Kırtasiyecilik-Bürokrasinin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KIRTASIYECİLİK-BÜROKRASİNİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Alt düzey	Frekans	3	128	109	87	13	340
	Yüzdellik	,9%	37,6%	32,1%	25,6%	3,8%	100,0%
Orta düzey	Frekans	2	76	10	25	6	119
	Yüzdellik	1,7%	63,9%	8,4%	21,0%	5,0%	100,0%
Üst düzey	Frekans	5	35	6	14	2	62
	Yüzdellik	8,1%	56,5%	9,7%	22,6%	3,2%	100,0%
Toplam	Frekans	10	239	125	126	21	521
	Yüzdellik	1,9%	45,9%	24,0%	24,2%	4,0%	100,0%

Tablo 49 incelendiğinde kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %25,6'sının olumsuz olduğunu; %32,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %37,6'sının olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda orta gelir düzeyindeki vatandaşların %21,0'ının olumsuz olduğunu ve %63,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %22,6'sının olumsuz olduğunu ve %56,5'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa orta düzey vatandaşların, alt ve üst düzeyde geliri olanlara göre şeffaflığın artırılması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri ifade edilebilir. Toplamda kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %24,2'sinin olumsuz olduğunu; %24'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %45,9'unun olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst gelir düzeyindeki vatandaşların, orta ve alt gelir düzeyindeki vatandaşlara

göre kırtasiyecilik-bürokrasinin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetin azalması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetin Azalması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETİN AZALMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Alt düzey	Frekans	0	43	58	193	46	340
	Yüzdeler	,0%	12,6%	17,1%	56,8%	13,5%	100,0%
Orta düzey	Frekans	2	33	18	57	9	119
	Yüzdeler	1,7%	27,7%	15,1%	47,9%	7,6%	100,0%
Üst düzey	Frekans	0	22	10	22	8	62
	Yüzdeler	,0%	35,5%	16,1%	35,5%	12,9%	100,0%
Toplam	Frekans	2	98	86	272	63	521
	Yüzdeler	,4%	18,8%	16,5%	52,2%	12,1%	100,0%

Tablo 50 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %56,8'inin olumsuz olduğunu ve %17,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda orta düzey vatandaşların %47,9'unun olumsuz olduğunu; %15,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %27,7'sinin olumlu olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %35,5'inin

olumsuz olduğunu; %16,1'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %35,5'inin olumlu olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %52,2'sinin olumsuz olduğunu; %16,5'inin ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %18,8'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst gelir düzeyindeki vatandaşların, orta ve alt gelir düzeyindeki vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetin azalması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri belirtilebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması konusunda yapılan reformlardan, gelir düzeylerine göre halkın ne kadar haberdar olduklarını belirlemek amacıyla 594 kişinin verilerinden elde edilen sonuçlar Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliğinin Sağlanması Konusunda Yapılan Reformlardan Memnuniyet Düzeyleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI							
		Çok olumlu	Olumlu	Ne olumlu ne olumsuz	Olumsuz	Çok olumsuz	Toplam
Alt düzey	Frekans	2	90	127	109	12	340
	Yüzdeler	,6%	26,5%	37,4%	32,1%	3,5%	100,0%
Orta düzey	Frekans	1	66	9	38	5	119
	Yüzdeler	,8%	55,5%	7,6%	31,9%	4,2%	100,0%
Üst düzey	Frekans	4	32	7	16	3	62
	Yüzdeler	6,5%	51,6%	11,3%	25,8%	4,8%	100,0%
Toplam	Frekans	7	188	143	163	20	521
	Yüzdeler	1,3%	36,1%	27,4%	31,3%	3,8%	100,0%

Tablo 51 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda alt gelir düzeyindeki vatandaşların %32,1'i olumsuz olduğunu; %37,4'ü ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %26,5'i olumlu olduğunu belirtmektedirler. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda orta düzey vatandaşların %31,9'unun olumsuz olduğunu ve %55,5'inin olumlu olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %31,3'ünün olumsuz olduğunu; %27,4'ünün ne olumlu ne olumsuz olduğunu ve %36,1'inin olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin Sağlanması yönünde yapılan reformlar konusunda üst gelir düzeyindeki vatandaşların %25,8'inin olumsuz olduğunu ve %51,6'sının olumlu olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa orta düzey vatandaşların, alt ve üst gelir düzeyindeki vatandaşlara göre Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması yönünde yapılan reformların daha olumlu olduğunu düşündükleri belirtilebilir.

Dördüncü Hipotezee İlişkin Bulgular

Dördüncü Hipotez: Hükümetlerin Avrupa Birliği aday adaylığının öncesi ve sonrasında yaptıkları reformlara yönelik vatandaşların düşünceleri yaşadıkları bölge, eğitim durumları, mesleklerine ve gelir durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede bürokrasi ve kırtasiyecilik konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın yaşadıkları bölgelere göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 52: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

BÜROKRASİ VE KIRTASIYECİLİK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	42	19	10	0	71
	Yüzdeler	,0%	59,2%	26,8%	14,1%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	149	95	76	4	330
	Yüzdeler	1,8%	45,2%	28,8%	23,0%	1,2%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	6	70	30	49	16	171
	Yüzdeler	3,5%	40,9%	17,5%	28,7%	9,4%	100,0%
Toplam	Frekans	12	261	144	135	20	572
	Yüzdeler	2,1%	45,6%	25,2%	23,6%	3,5%	100,0%

Tablo 52 incelendiğinde Kuzey bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,8'i eskisine göre ne iyi ne kötü; %59,2'si eskisine göre daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Orta bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %23'ünün eskisine göre daha kötü; %28,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Güney bölgesinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %28,7'sinin eskisine göre daha kötü; %17,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %40,9'unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23,6'sının eskisine göre daha kötü; %25,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,6'sının eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Kuzey bölgesindeki vatandaşların Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşlara göre bürokrasi ve kırtasiyecilik

alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede adil yargılanma konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın yaşadıkları bölgelere göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 53: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

ADİL YARGILANMA							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	9	24	39	0	72
	Yüzdeler	,0%	12,5%	33,3%	54,2%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	9	69	92	151	8	329
	Yüzdeler	2,7%	21,0%	28,0%	45,9%	2,4%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	0	36	28	76	31	171
	Yüzdeler	,0%	21,1%	16,4%	44,4%	18,1%	100,0%
Toplam	Frekans	9	114	144	266	39	572
	Yüzdeler	1,6%	19,9%	25,2%	46,5%	6,8%	100,0%

Tablo 53 incelendiğinde Kuzey bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %54,2'si eskisine göre daha kötü; %33,3'ü eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu ifade etmiştir. Orta bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %45,9'unun eskisine göre daha kötü; %28'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür.

Güney bölgesinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %18,1'inin eskisine göre çok kötü; %44,4'ünün eskisine göre daha kötü; %16,4'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %46,5'inin eskisine göre daha kötü; %25,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,9'unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre adil yargılanma alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede Yönetimde Şeffaflık konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın yaşadıkları bölgelere göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 54'de verilmiştir.

Tablo 54: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	26	30	16	0	72
	Yüzdeler	,0%	36,1%	41,7%	22,2%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	106	128	83	2	325
	Yüzdeler	1,8%	32,6%	39,4%	25,5%	,6%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	2	39	56	54	17	168
	Yüzdeler	1,2%	23,2%	33,3%	32,1%	10,1%	100,0%
Toplam	Frekans	8	171	214	153	19	565
	Yüzdeler	1,4%	30,3%	37,9%	27,1%	3,4%	100,0%

Tablo 54 incelendiğinde Kuzey bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %22,2'si eskisine göre daha kötü; %41,7'si eskisine

göre ne iyi ne kötü ve %36,1'i eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %25,5'i eskisine göre daha kötü; %39,4'ü eskisine göre ne iyi ne kötü ve %32,6'sı eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %32,1'i eskisine göre daha kötü; %33,3'ü eskisine göre ne iyi ne kötü ve %23,2'si eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %27,1'inin eskisine göre daha kötü; %37,9'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %30,3'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Orta ve Kuzey bölgesindeki vatandaşların Güney bölgesindeki vatandaşlara göre yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliği konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın yaşadıkları bölgelere göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 55'da verilmiştir.

Tablo 55: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİ							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	25	23	24	0	72
	Yüzdeler	,0%	34,7%	31,9%	33,3%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	6	125	99	95	4	329
	Yüzdeler	1,8%	38,0%	30,1%	28,9%	1,2%	100,0%

Tablo 55'in Devamı

Güney Bölgesi	Frekans	3	57	34	54	23	171
	Yüzdellik	1,8%	33,3%	19,9%	31,6%	13,5%	100,0%
Toplam	Frekans	9	207	156	173	27	572
	Yüzdellik	1,6%	36,2%	27,3%	30,2%	4,7%	100,0%

Tablo 55 incelendiğinde Kuzey bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %33,3'ü eskisine göre daha kötü; %31,9'u eskisine göre ne iyi ne kötü ve %34,7'si eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %28,9'u eskisine göre daha kötü; %30,1'i eskisine göre ne iyi ne kötü ve %38'i eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %31,6'sı eskisine göre daha kötü; %19,9'u eskisine göre ne iyi ne kötü ve %33,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %30,2'sinin eskisine göre daha kötü; %27,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %36,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Orta ve Kuzey bölgesindeki vatandaşların Güney bölgesindeki vatandaşlara göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın yaşadıkları bölgelere göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 56'de verilmiştir.

Tablo 56: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETLE MÜCADELE							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Kuzey Bölgesi	Frekans	0	10	14	48	0	72
	Yüzdeler	,0%	13,9%	19,4%	66,7%	,0%	100,0%
Orta Bölgesi	Frekans	4	70	62	175	18	329
	Yüzdeler	1,2%	21,3%	18,8%	53,2%	5,5%	100,0%
Güney Bölgesi	Frekans	5	33	24	63	46	171
	Yüzdeler	2,9%	19,3%	14,0%	36,8%	26,9%	100,0%
Toplam	Frekans	9	113	100	286	64	572
	Yüzdeler	1,6%	19,8%	17,5%	50,0%	11,2%	100,0%

Tablo 56 incelendiğinde Kuzey bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %66,7'si eskisine göre daha kötü ve %19,4'ü eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu söylemişlerdir. Orta bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %53,2'si eskisine göre daha kötü; %18,8'i eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Güney bölgesinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda bireylerin %26,9'u eskisine göre çok kötü; %36,8'i eskisine göre daha kötü; %19,3'ü eskisine göre daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %50'sinin eskisine göre daha kötü; %17,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa Orta ve Güney bölgesindeki vatandaşların Kuzey bölgesindeki vatandaşlara göre yolsuzluk ve rüşvetle mücadele

alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede bürokrasi ve kırtasiyecilikle mücadele konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında halkın eğitim durumuna göre bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 57'de verilmiştir.

Tablo 57: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

BÜROKRASİ VE KIRTASIYECİLİK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdellik	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	14	30	6	1	51
	Yüzdellik	,0%	27,5%	58,8%	11,8%	2,0%	100,0%
Lise	Frekans	3	71	57	50	7	188
	Yüzdellik	1,6%	37,8%	30,3%	26,6%	3,7%	100,0%
Üniversite	Frekans	9	173	58	78	12	330
	Yüzdellik	2,7%	52,4%	17,6%	23,6%	3,6%	100,0%
Toplam	Frekans	12	258	148	134	20	572
	Yüzdellik	2,1%	45,1%	25,9%	23,4%	3,5%	100,0%

Tablo 57 incelendiğinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu bireylerin %100'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu

belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu bireylerin %58,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %27,5'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda lise mezunu bireylerin %26,6'sının eskisine göre daha kötü; %30,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %37,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu bireylerin %23,6'sının eskisine göre daha kötü; %17,6'sının eskisine göre ne iyi ne kötü ve %52,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23,4'ünün eskisine göre daha kötü; %25,9'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu bireylerin ilkokul, ortaokul ve lise mezunu bireylere göre bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede adil yargılanma konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında eğitim durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 58'de verilmiştir.

Tablo 58: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

ADİL YARGILANMA							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdellik	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	4	22	23	2	51
	Yüzdellik	,0%	7,8%	43,1%	45,1%	3,9%	100,0%

Tablo 58'un Devamı

Lise	Frekans	0	22	48	106	13	189
	Yüzdeler	,0%	11,6%	25,4%	56,1%	6,9%	100,0%
Üniversite	Frekans	9	87	72	138	23	329
	Yüzdeler	2,7%	26,4%	21,9%	41,9%	7,0%	100,0%
Toplam	Frekans	9	113	145	267	38	572
	Yüzdeler	1,6%	19,8%	25,3%	46,7%	6,6%	100,0%

Tablo 58 incelendiğinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda ilköğretim mezunu bireylerin %100'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu bireylerin %45,1'i eskisine göre daha kötü ve %43,1'i eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirtmişlerdir. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda lise mezunu bireylerin %56,1'inin eskisine göre daha kötü ve %25,4'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu bireylerin %41,9'unun eskisine göre daha kötü; %21,9'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %26,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %46,7'sinin eskisine göre daha kötü; %25,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu bireylerin ilköğretim, ortaokul ve lise mezunu bireylere göre adil yargılanma alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yönetimde şeffaflık konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında eğitim durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 59'da verilmiştir.

Tablo 59: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdellik	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	3	42	6	0	51
	Yüzdellik	,0%	5,9%	82,4%	11,8%	,0%	100,0%
Lise	Frekans	0	40	93	50	4	187
	Yüzdellik	,0%	21,4%	49,7%	26,7%	2,1%	100,0%
Üniversite	Frekans	8	127	80	95	15	325
	Yüzdellik	2,5%	39,1%	24,6%	29,2%	4,6%	100,0%
Toplam	Frekans	8	170	218	151	19	566
	Yüzdellik	1,4%	30,0%	38,5%	26,7%	3,4%	100,0%

Tablo 59 incelendiğinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda ilkokul mezunu bireylerin %100'ü eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu ifade etmişlerdir. . Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu bireylerin %82,4'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda lise mezunu bireylerin %26,7'sinin eskisine göre daha kötü; %49,7'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %21,4'ünün eskisine göre iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu bireylerin %29,2'sinin eskisine göre daha kötü; %24,6'sının eskisine göre ne iyi ne kötü ve %39,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %26,7'sinin eskisine göre daha kötü; %38,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %30'unun eskisine göre daha iyi

olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite ve lise mezunu bireylerin ilkökul ve ortaokul mezunu bireylere göre yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliği konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında eğitim durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 60'de verilmiştir.

Tablo 60: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİ							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
İlkokul	Frekans	0	0	3	0	0	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	7	32	10	2	51
	Yüzdeler	,0%	13,7%	62,7%	19,6%	3,9%	100,0%
Lise	Frekans	1	54	69	56	9	189
	Yüzdeler	,5%	28,6%	36,5%	29,6%	4,8%	100,0%
Üniversite	Frekans	8	144	56	106	15	329
	Yüzdeler	2,4%	43,8%	17,0%	32,2%	4,6%	100,0%
Toplam	Frekans	9	205	160	172	26	572
	Yüzdeler	1,6%	35,8%	28,0%	30,1%	4,5%	100,0%

Tablo 60 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda ilkökul mezunu bireylerin %100'ü eskisine göre ne iyi ne kötü

olduğunu ifade etmişlerdir.. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu bireylerin %19,6'sının eskisine göre daha kötü ve %62,7'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda lise mezunu bireylerin %29,6'sının eskisine göre daha kötü; %36,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %28,6'sının eskisine göre iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu bireylerin %32,2'sinin eskisine göre daha kötü; %17'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %43,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %30,1'inin eskisine göre daha kötü; %28'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %35,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite ve lise mezunu bireylerin ilkökul ve ortaokul mezunu bireylere göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında eğitim durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 572 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 61'de verilmiştir.

Tablo 61: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETLE MÜCADELE							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
İlkökul	Frekans	0	0	1	2	0	3
	Yüzdeler	,0%	,0%	33,3%	66,7%	,0%	100,0%
Ortaokul	Frekans	0	5	10	31	5	51

Tablo 61'nin Devamı

	Yüzelik	,0%	9,8%	19,6%	60,8%	9,8%	100,0%
Lise	Frekans	1	21	32	110	24	188
	Yüzelik	,5%	11,2%	17,0%	58,5%	12,8%	100,0%
Üniversite	Frekans	8	87	57	145	33	330
	Yüzelik	2,4%	26,4%	17,3%	43,9%	10,0%	100,0%
Toplam	Frekans	9	113	100	288	62	572
	Yüzelik	1,6%	19,8%	17,5%	50,3%	10,8%	100,0%

Tablo 61 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda ilkökul mezunu bireylerin %66,7'sinin eskisine göre kötü ve %33,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda ortaokul mezunu bireylerin %60,8'inin eskisine göre daha kötü ve %19,6'sının eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda lise mezunu bireylerin %58,5'inin eskisine göre daha kötü ve %17'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda üniversite mezunu bireylerin %43,9'unun eskisine göre daha kötü; %17,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %26,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %50,3'ünün eskisine göre daha kötü; %17,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üniversite mezunu bireylerin ilkökul, ortaokul ve lise mezunu bireylere göre yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede bürokrasi ve kırtasiyecilik konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında çalışan/çalışmayan durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda 557 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 62’de verilmiştir.

Tablo 62: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

BÜROKRASİ VE KIRTASIYECİLİK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Çalışan	Frekans	9	185	64	62	13	333
	Yüzdellik	2,7%	55,6%	19,2%	18,6%	3,9%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	6	2	0	10
	Yüzdellik	,0%	20,0%	60,0%	20,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	1	31	38	41	4	115
	Yüzdellik	,9%	27,0%	33,0%	35,7%	3,5%	100,0%
Öğrenci	Frekans	2	37	34	23	3	99
	Yüzdellik	2,0%	37,4%	34,3%	23,2%	3,0%	100,0%
Toplam	Frekans	12	255	142	128	20	557
	Yüzdellik	2,2%	45,8%	25,5%	23,0%	3,6%	100,0%

Tablo 62 incelendiğinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda çalışan bireylerin %18,6’sı eskisine göre daha kötü; %19,2’si eskisine göre ne iyi ne kötü ve %55,6’sı eskisine göre daha iyi olduğu görüşünü taşımaktadırlar. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda emekli bireylerin %20’sinin eskisine göre daha kötü; %60’ının eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20’sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda işsiz bireylerin %35,7’sinin eskisine göre daha kötü; %33’ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %27’sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %23,2’sinin eskisine göre daha kötü; %34,3’ünün eskisine göre

ne iyi ne kötü ve %37,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23'ünün eskisine göre daha kötü; %25,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan bireylerin ve öğrencilerin işsiz ve emekli bireylere göre bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede adil yargılanma konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında çalışan/çalışmayan durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 557 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 63'de verilmiştir.

Tablo 63: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

ADİL YARGILANMA							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Çalışan	Frekans	7	89	74	140	23	333
	Yüzdellik	2,1%	26,7%	22,2%	42,0%	6,9%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	3	5	0	10
	Yüzdellik	,0%	20,0%	30,0%	50,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	4	32	75	4	115
	Yüzdellik	,0%	3,5%	27,8%	65,2%	3,5%	100,0%
Öğrenci	Frekans	2	17	31	37	12	99
	Yüzdellik	2,0%	17,2%	31,3%	37,4%	12,1%	100,0%
Toplam	Frekans	9	112	140	257	39	557
	Yüzdellik	1,6%	20,1%	25,1%	46,1%	7,0%	100,0%

Tablo 63 incelendiğinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda çalışan bireylerin %42'sinin eskisine göre daha kötü; %22,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %26,7'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda emekli bireylerin %50'sinin eskisine göre daha kötü; %30'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda işsiz bireylerin %65,2'sinin eskisine göre daha kötü ve %27,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %37,4'ünün eskisine göre daha kötü; %31,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %17,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %46,1'inin eskisine göre daha kötü; %25,1'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan ve emekli bireylerin işsiz bireylere ve öğrencilere göre adil yargılanma alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yönetimde şeffaflık konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında çalışan/çalışmayan durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 557 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 64'de verilmiştir.

Tablo 64: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Çalışan	Frekans	7	137	100	75	11	330
	Yüzdeler	2,1%	41,5%	30,3%	22,7%	3,3%	100,0%

Tablo 64'in Devamı

Emekli	Frekans	0	1	7	2	0	10
	Yüzdellik	,0%	10,0%	70,0%	20,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	9	59	42	3	113
	Yüzdellik	,0%	8,0%	52,2%	37,2%	2,7%	100,0%
Öğrenci	Frekans	1	22	42	27	5	97
	Yüzdellik	1,0%	22,7%	43,3%	27,8%	5,2%	100,0%
Toplam	Frekans	8	169	208	146	19	550
	Yüzdellik	1,5%	30,7%	37,8%	26,5%	3,5%	100,0%

Tablo 64 incelendiğinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda çalışan bireylerin %22,7'sinin eskisine göre daha kötü; %30,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %41,5'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda emekli bireylerin %20'sinin eskisine göre daha kötü; %70'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %10'unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda işsiz bireylerin %37,2'sinin eskisine göre daha kötü ve %52,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %27,8'inin eskisine göre daha kötü; %43,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %22,7'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %26,5'inin eskisine göre daha kötü; %37,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %30,7'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan bireylerin ve öğrencilerin, işsiz bireylere ve emekli bireylere göre yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliği konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında çalışan/çalışmayan durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye

çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 557 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 65’de verilmiştir.

Tablo 65: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİ							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Çalışan	Frekans	7	155	70	87	15	334
	Yüzdeler	2,1%	46,4%	21,0%	26,0%	4,5%	100,0%
Emekli	Frekans	0	2	5	2	1	10
	Yüzdeler	,0%	20,0%	50,0%	20,0%	10,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	14	49	49	3	115
	Yüzdeler	,0%	12,2%	42,6%	42,6%	2,6%	100,0%
Öğrenci	Frekans	2	31	33	25	7	98
	Yüzdeler	2,0%	31,6%	33,7%	25,5%	7,1%	100,0%
Toplam	Frekans	9	202	157	163	26	557
	Yüzdeler	1,6%	36,3%	28,2%	29,3%	4,7%	100,0%

Tablo 65 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda çalışan bireylerin %26’sının eskisine göre daha kötü; %21’inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %46,4’ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda emekli bireylerin %20’sinin eskisine göre daha kötü; %50’inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20’sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda işsiz bireylerin %42,6’sının eskisine göre daha kötü ve %42,6’sının eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %25,5’inin eskisine göre daha kötü;

%33,7'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %31,6'sının eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %29,3'ünün eskisine göre daha kötü; %28,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %36,3'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan bireylerin ve öğrencilerin, işsiz bireylere ve emekli bireylere göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında çalışan/çalışmayan durumuna göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlemeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 557 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 66'de verilmiştir.

Tablo 66: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETLE MÜCADELE							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Çalışan	Frekans	7	87	59	146	34	333
	Yüzdeler	2,1%	26,1%	17,7%	43,8%	10,2%	100,0%
Emekli	Frekans	0	3	2	5	0	10
	Yüzdeler	,0%	30,0%	20,0%	50,0%	,0%	100,0%
İşsiz	Frekans	0	3	15	89	8	115
	Yüzdeler	,0%	2,6%	13,0%	77,4%	7,0%	100,0%
Öğrenci	Frekans	2	19	19	40	19	99
	Yüzdeler	2,0%	19,2%	19,2%	40,4%	19,2%	100,0%
Toplam	Frekans	9	112	95	280	61	557
	Yüzdeler	1,6%	20,1%	17,1%	50,3%	11,0%	100,0%

Tablo 66 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda çalışan bireylerin %43,8'i eskisine göre daha kötü; %17,7'si eskisine göre ne iyi ne kötü ve %26,1'i eskisine göre daha iyi olduğu görüşündedirler. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda emekli bireylerin %50'sinin eskisine göre daha kötü; %20'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %30'unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda işsiz bireylerin %77,4'ünün eskisine göre daha kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda öğrencilerin %19,2'sinin eskisine göre çok kötü; %40,4'ünün eskisine göre daha kötü; %19,2'sinin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %19,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %50,3'ünün eskisine göre daha kötü; %17,1'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa çalışan ve emekli bireylerin, işsiz bireylere ve öğrencilere göre yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede bürokrasi ve kırtasiyecilik konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında gelir düzeyine göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 505 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 67'de verilmiştir.

Tablo 67: Halkın Bürokrasi ve Kırtasiyecilik Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

BÜROKRASİ VE KIRTASIYECİLİK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Alt düzey	Frekans	3	124	105	84	9	325
	Yüzdeler	,9%	38,2%	32,3%	25,8%	2,8%	100,0%

Tablo 67'in Devamı

Orta düzey	Frekans	5	70	16	22	5	118
	Yüzdellik	4,2%	59,3%	13,6%	18,6%	4,2%	100,0%
Üst düzey	Frekans	4	37	5	12	4	62
	Yüzdellik	6,5%	59,7%	8,1%	19,4%	6,5%	100,0%
Toplam	Frekans	12	231	126	118	18	505
	Yüzdellik	2,4%	45,7%	25,0%	23,4%	3,6%	100,0%

Tablo 67 incelendiğinde bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda alt düzeyde geliri olan bireylerin %25,8'inin eskisine göre daha kötü; %32,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %38,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda orta düzeyde geliri olan bireylerin %18,6'sının eskisine göre daha kötü ve %59,3'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda üst düzeyde geliri olan bireylerin %19,4'ünün eskisine göre daha kötü ve %59,7'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %23,4'ünün eskisine göre daha kötü; %25'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %45,7'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst ve orta düzeyde geliri olan bireylerin, alt düzeyde geliri olan bireylere göre bürokrasi ve kırtasiyecilik alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede adil yargılanma konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında gelir düzeyine göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 505 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 68'da verilmiştir.

Tablo 68: Halkın Adil Yargılanma Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında
Düşünceleri

ADİL YARGILANMA							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Alt düzey	Frekans	2	37	92	175	19	325
	Yüzdeler	,6%	11,4%	28,3%	53,8%	5,8%	100,0%
Orta düzey	Frekans	2	42	21	45	8	118
	Yüzdeler	1,7%	35,6%	17,8%	38,1%	6,8%	100,0%
Üst düzey	Frekans	3	23	10	20	6	62
	Yüzdeler	4,8%	37,1%	16,1%	32,3%	9,7%	100,0%
Toplam	Frekans	7	102	123	240	33	505
	Yüzdeler	1,4%	20,2%	24,4%	47,5%	6,5%	100,0%

Tablo 68 incelendiğinde adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda alt düzeyde geliri olan bireylerin %53,8'inin eskisine göre daha kötü ve %28,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda orta düzeyde geliri olan bireylerin %38,1'inin eskisine göre daha kötü; %17,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %35,6'sının eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda üst düzeyde geliri olan bireylerin %32,3'ünün eskisine göre daha kötü; %16,1'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %37,1'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda adil yargılanma alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %47,5'inin eskisine göre daha kötü; %24,4'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20,2'sinin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst ve orta düzeyde geliri olan bireylerin, alt düzeyde geliri olan bireylere göre adil yargılanma alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yönetimde şeffaflık konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında gelir düzeyine göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 500 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 69'de verilmiştir.

Tablo 69: Halkın Yönetimde Şeffaflık Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Alt düzey	Frekans	2	66	157	88	9	322
	Yüzdeler	,6%	20,5%	48,8%	27,3%	2,8%	100,0%
Orta düzey	Frekans	3	52	28	29	5	117
	Yüzdeler	2,6%	44,4%	23,9%	24,8%	4,3%	100,0%
Üst düzey	Frekans	3	31	9	14	4	61
	Yüzdeler	4,9%	50,8%	14,8%	23,0%	6,6%	100,0%
Toplam	Frekans	8	149	194	131	18	500
	Yüzdeler	1,6%	29,8%	38,8%	26,2%	3,6%	100,0%

Tablo 69 incelendiğinde yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda alt düzeyde geliri olan bireylerin %23,7'sinin eskisine göre daha kötü; %48,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20,5'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda orta düzeyde geliri olan bireylerin %24,8'inin eskisine göre daha kötü; %23,9'unun eskisine göre ne iyi ne kötü ve %44,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda üst düzeyde geliri olan bireylerin %23'ünün eskisine göre daha kötü ve %50,8'inin eskisine göre daha iyi

olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %26,2'sinin eskisine göre daha kötü; %38,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %29,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst ve orta düzeyde geliri olan bireylerin, alt düzeyde geliri olan bireylere göre yönetimde şeffaflık alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede kamu görevlilerinin hesap verebilirliği konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında gelir düzeyine göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlemeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 506 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 70'de verilmiştir.

Tablo 70: Halkın Kamu Görevlilerinin Hesap Verebilirliği Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

KAMU GÖREVLİLERİNİN HESAP VEREBİLİRLİĞİ							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Alt düzey	Frekans	3	84	123	99	16	325
	Yüzdellik	,9%	25,8%	37,8%	30,5%	4,9%	100,0%
Orta düzey	Frekans	2	63	11	37	6	119
	Yüzdellik	1,7%	52,9%	9,2%	31,1%	5,0%	100,0%
Üst düzey	Frekans	4	30	10	15	3	62
	Yüzdellik	6,5%	48,4%	16,1%	24,2%	4,8%	100,0%
Toplam	Frekans	9	177	144	151	25	506
	Yüzdellik	1,8%	35,0%	28,5%	29,8%	4,9%	100,0%

Tablo 70 incelendiğinde kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda alt düzeyde geliri olan bireylerin %30,5'inin eskisine göre daha

kötü; %37,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %25,8'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda orta düzeyde geliri olan bireylerin %31,1'inin eskisine göre daha kötü ve %52,9'unun eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda üst düzeyde geliri olan bireylerin %24,2'sinin eskisine göre daha kötü ve %48,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %29,8'inin eskisine göre daha kötü; %28,5'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %35'inin eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst ve orta düzeyde geliri olan bireylerin, alt düzeyde geliri olan bireylere göre kamu görevlilerinin hesap verebilirliği alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Arnavutluk'un 2005 yılında Avrupa Birliği yolunda kazanmış olduğu aday adaylığı statüsünden sonra ülkede yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda yapılan reformların 2005 yılı öncesi ile karşılaştırıldığında gelir düzeyine göre halkın bu reformları nasıl değerlendirdiklerine yönelik düşüncelerini belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 505 kişiye uygulanan anketten elde edilen sonuçlar Tablo 71'de verilmiştir.

Tablo 71: Halkın Yolsuzluk ve Rüşvetle Mücadele Konusunda Yapılan Reformlar Hakkında Düşünceleri

YOLSUZLUK VE RÜŞVETLE MÜCADELE							
		Eskisine göre çok iyi	Eskisine göre daha iyi	Eskisine göre ne iyi ne kötü	Eskisine göre daha kötü	Eskisine göre çok kötü	Toplam
Alt düzey	Frekans	3	43	56	182	40	324
	Yüzdeler	,9%	13,3%	17,3%	56,2%	12,3%	100,0%
Orta düzey	Frekans	3	35	19	52	10	119
	Yüzdeler	2,5%	29,4%	16,0%	43,7%	8,4%	100,0%

Tablo 71'nin Devamı

Üst düzey	Frekans	2	25	10	20	5	62
	Yüzdellik	3,2%	40,3%	16,1%	32,3%	8,1%	100,0%
Toplam	Frekans	8	103	85	254	55	505
	Yüzdellik	1,6%	20,4%	16,8%	50,3%	10,9%	100,0%

Tablo 71 incelendiğinde yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda alt düzeyde geliri olan bireylerin %56,2'sinin eskisine göre daha kötü ve %17,3'ünün eskisine göre ne iyi ne kötü olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda orta düzeyde geliri olan bireylerin %43,7'sinin eskisine göre daha kötü; %16'sının eskisine göre ne iyi ne kötü ve %29,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda üst düzeyde geliri olan bireylerin %32,3'ünün eskisine göre daha kötü; %16,1'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %40,3'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Toplamda yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlar konusunda araştırmaya katılan bireylerin %50,3'ünün eskisine göre daha kötü; %16,8'inin eskisine göre ne iyi ne kötü ve %20,4'ünün eskisine göre daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Genel anlamda düşünülecek olursa üst ve orta düzeyde geliri olan bireylerin, alt düzeyde geliri olan bireylere göre yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformları eskiye göre daha olumlu olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Bireylerin Arnavutluk kamu yönetiminde bulunan problemlere ilişkin görüşlerine ait bilgiler Tablo 72'de verilmiştir.

Tablo 72: Arnavutluk kamu yönetiminde bulunan problemlere ilişkin görüşler

1. sıra		2. sıra		3. sıra	
Problem	Frekan	Problem	Frekans	Problem	Frekans
Yolsuzluk	59,3	Rüşvet	36,2	Güvensizlik	34,4
Yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık	21,3	Yolsuzluk	19,5	Siyasi istikrarsızlık	22,3
		Güvensizlik	18,7	Yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık	10,2

Tablo 72 incelendiğinde kamu yönetiminde bulunan problemleri birinci sırasında bireylerin %59,3'ü yolsuzluk ve %21,3'ü yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık olduğunu belirtmişlerdir. İkinci sırada bireylerin %36,2'si rüşvet; %19,5'i yolsuzluk ve %18,7'si ise güvensizlik olarak belirtmişlerdir. Üçüncü sırada bireylerin %34,4'ü güvensizlik; %22,3'ü siyasi istikrarsızlık ve %10,2'si ise yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık olarak belirtmişlerdir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Bakanlıklardaki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 73'de verilmiştir.

Tablo 73: Bakanlıklardaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Bakanlıklar	Frekans	Yüzdeler
Çok yaygın	46	7,8
Yaygın	159	26,9
Nadir	242	40,9
Yaygın değil	144	24,3
Hiç yaygın değil	1	,2
Total	592	100,0

Tablo 73 incelendiğinde 592 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %7,8'i çok yaygın; %26,9'u yaygın; %40,9'u nadir; %264,3'ü yaygın değil ve % 0,2'si hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler bakanlıklardaki rüşvet ve yolsuzluk durumunu orta düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Belediyelerdeki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 74'de verilmiştir.

Tablo 74: Belediyelerdeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Belediyeler	Frekans	Yüzdeler
Çok yaygın	77	13,0
Yaygın	277	46,8
Nadir	224	37,8
Yaygın değil	12	2,0
Hiç yaygın değil	2	,3
Total	592	100,0

Tablo 74 incelendiğinde 592 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %13,0'ı çok yaygın; %46,8'i yaygın; %37,8'i nadir; %2'si yaygın değil ve % 0,3'ü hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler belediyelerdeki rüşvet ve yolsuzluk durumunu üst düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Tapu dairelerindeki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 75'de verilmiştir.

Tablo 75: Tapu dairelerindeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Tapu Daireleri	Frekans	Yüzdeler
Çok yaygın	80	13,5
Yaygın	177	29,9
Nadir	254	43,0
Yaygın değil	78	13,2
Hiç yaygın değil	2	,3
Total	591	100,0

Tablo 75 incelendiğinde 591 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %13,5'i çok yaygın; %29,9'u yaygın; %43,0'ı nadir; %13,2'si yaygın değil ve % 0,3'ü hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler tapu dairelerindeki rüşvet ve yolsuzluk durumunu orta düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin İlköğretim okullarındaki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 76'de verilmiştir.

Tablo 76: İlköğretim okullarındaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

İlköğretim okulları	Frekans	Yüzdeler
Çok yaygın	4	,7
Yaygın	14	2,4
Nadir	61	10,4
Yaygın değil	214	36,4
Hiç yaygın değil	295	50,2
Total	588	100,0

Tablo 76 incelendiğinde 588 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %0,7'si çok yaygın; %2,4'ü yaygın; %10,4'ü nadir; %36,4'ü yaygın değil ve % 50,2'si hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler ilköğretim okullarındaki rüşvet ve yolsuzluk durumunun olmadığını göstermektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Parlamentodaki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 77'de verilmiştir.

Tablo 77: Parlamentodaki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Parlamento	Frekans	Yüzdellik
Çok yaygın	77	13,0
Yaygın	174	29,4
Nadir	195	33,0
Yaygın değil	138	23,4
Hiç yaygın değil	7	1,2
Total	591	100,0

Tablo 77 incelendiğinde 591 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %13,0'ı çok yaygın; %29,4'ü yaygın; %33,'ü nadir; %23,4'ü yaygın değil ve % 1,2'si hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler parlamentodaki rüşvet ve yolsuzluk durumunu orta düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Emniyetteki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 78'da verilmiştir.

Tablo 78: Emniyetteki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Emniyet	Frekans	Yüzdellik
Çok yaygın	67	11,2
Yaygın	149	25,0
Nadir	233	39,1
Yaygın değil	144	24,2
Hiç yaygın değil	3	,5
Total	596	100,0

Tablo 78 incelendiğinde 596 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %11,2'si çok yaygın; %25'i yaygın; %39,1'i nadir; %24,2'si yaygın değil ve % 0,5'i hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler emniyetteki rüşvet ve yolsuzluk durumunu orta düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Gümrükteki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 79'de verilmiştir.

Tablo 79: Gümrükteki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Gümrük	Frekans	Yüzdeler
Çok yaygın	135	22,7
Yaygın	239	40,1
Nadir	183	30,7
Yaygın değil	39	6,5
Total	596	100,0

Tablo 79 incelendiğinde 596 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %22,7'si çok yaygın; %40,1'i yaygın; %30,7'si nadir; %6,5'i yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler gümrükteki rüşvet ve yolsuzluk durumunu yüksek düzeyde görmektedir.

Arnavutluk kamu kuruluşlarında yolsuzluk ve rüşvet düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan anket sonucunda bireylerin Hastanelerdeki yolsuzluk ve rüşvet durumlarına ilişkin vermiş oldukları bilgiler Tablo 80'de verilmiştir.

Tablo 80: Hastanedeki yolsuzluk ve rüşvete ilişkin bireylerin görüşü

Hastane	Frekans	Yüzdelerik
Çok yaygın	117	19,7
Yaygın	211	35,5
Nadir	141	23,7
Yaygın değil	124	20,8
Hiç yaygın değil	2	,3
Total	595	100,0

Tablo 80 incelendiğinde 596 kişinin vermiş oldukları bilgiye göre bireylerin %19,7'si çok yaygın; %35,5'i yaygın; %23,7'si nadir; %20,8'i yaygın değil ve %0,3'ü hiç yaygın değil şeklinde görüş belirtmişlerdir. Genel anlamda düşünülecek olursa bireyler hastanelerdeki rüşvet ve yolsuzluk durumunu yüksek düzeyde görmektedir.

3.3. Araştırma Bulgularının Özeti ve Genel Değerlendirme

Avrupa Birliği aday adaylığını statüsü kazandığı 2006 yılında bu yana halkın Arnavutluk'ta meydana gelen yenilikler, değişimler ve kamu yönetiminde reformlarından haberdar olma durumları ile ilgili yürütülen araştırmada elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir:

1. Halkın büyük bir bölümünün, yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesi, adil yargılanma, saydamlık ve şeffaflığın artması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, kırtasiyeciliğin azaltılması konularındaki değişimin farkında olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, vatandaşların, hukukun üstünlüğüne olan inancın yüksek olduğu, özgürlükler ve demokrasi konusunda istekli oldukları, kamu yönetiminde yaşanan etik dışı davranışlara ve yolsuzluklara karşı duyarlı oldukları sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, kötü yönetim uygulamalarının, yönetimde gizlilikten kaynaklanan sorunların, yönetimde açıklığın hayata geçirilmesi ile mümkün olacağı düşüncesinin hakim olduğu tespitinde bulunulabilir.

2. Anket sonucuna göre Arnavutluk halkının kamu yönetimi reformlarından, yapılan değişim ve yeniliklerden genel olarak haberdar olunduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar bölgesel olarak incelendiğinde ise Kuzey Bölgesinde yaşayan vatandaşların, görece olarak diğer bölgelerde yaşayanlara göre kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarını konusundaki haberdarlık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Orta ve güney bölgelerde yaşayan vatandaşların, reformlar hakkındaki bilgi düzeyleri yüksektir. Bu durum, büyük ölçüde orta ve güney kesimde yaşayan Arnavut vatandaşların, kuzey bölgesinde yaşayan vatandaşlara göre sosyo-ekonomik durumlarının ve eğitim durumlarının yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Diğer bir ifade ile güney ve orta bölgeler ekonomik ve sanayi açısından daha fazla gelişmiştir; iş bulma ve gelir düzeyleri de kuzey bölgeye göre daha fazladır. Yani refah düzeyi ve sosyo-ekonomik gelişmişlik kuzeye göre oldukça yüksektir. Ülkede gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve bölgelerarası eşitsizliklerden kaynaklı olarak sosyo-ekonomik bakımdan gelişmişlik düzeylerine göre bölgeler arasında, kamu yönetimi reformlarına yönelik bilgi ve bilinç düzeyinde farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, ekonomik ve sosyal yönden gelişmiş bölgelerde yaşayan insanların reformlar konusunda farkındalıkları ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesi ve bölgelerin sosyo-ekonomik yönden geliştirilmesi ile birlikte, vatandaşların reformlar konusunda daha duyarlı ve istekli davranacakları yönünde çıkarımda bulunulması mümkündür.
3. Eğitim durumu ile reform arasındaki ilişki incelendiğinde, katılımcıların eğitim seviyeleri yükseldiğinde reformlar hakkındaki haberdarlık düzeyleri artmaktadır. Özellikle üniversite mezunu ve ilkokul mezunu katılımcılar arasında bilgi ve ilgi düzeylerinden kaynaklanan farklılıktan dolayı reformlar konusundaki haberdarlıkları noktasında büyük oranda fark bulunduğu söylenilebilir. Bireylerin eğitim seviyesinin yükselmesi, ülkede eğitime verilen önemle ilişkilendirilebilir. Arnavutluk'un eğitim politikasını yeniden şekillendirerek, politika belirleme sürecinde toplumun tüm aktörlerinin görüşlerinden yararlanılması ve toplumun istek ve beklentilerine göre eğitim sisteminin revize edilmesi, zorunlu eğitim süresinin yükseltilmesi, özellikle az

gelişmiş bölgelerde eğitimin teşvik edilmesi gibi önerilerde bulunulabilir. Eğitimli bireylerden oluşan bilinçli toplumun reformlar konusunda daha duyarlı olacakları tespitinde bulunulabilir.

4. Meslek durumu ile reform arasındaki ilişki incelendiğinde, işçi ve emeklilerde kamu yönetiminde reform konusundaki farkındalıklarının işsiz ve öğrencilere göre yüksek olduğu tespitinde bulunulabilir. Kamuda ve özel sektörde çalışan veya emekli olanların, kamu yönetiminde gerçekleştirilen reformların kendilerini doğrudan ilgilendirmesi sebebiyle farkındalıklarının yüksek olduğu görüşü öne sürülebilir. Herhangi bir iş sahibi olmayan veya öğrenci olan kişilerin, ilgi alanlarının öncelikli olarak geçinme derdi olduğu varsayımında bulunarak, reformlar konusunda ilgi düzeylerinin düşük olması normal karşılanabilir. Diğer taraftan, Arnavutluk eğitim sisteminde yaşanan aksaklıklar ve AB ve dünyadaki gelişmeleri yakından takip eden, yetkin gençlerin yetişmemesi, öğrencilerin reform konusundaki duyarsızlıkların arka planını oluşturduğu düşünülmektedir.
5. Gelir düzeyi ile reform arasındaki ilişki incelendiğinde, gelir seviyesi yüksek olan vatandaşların, gelir seviyesi düşük olanlara göre reformlar konusundaki bilgi düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bunun sebepleri olarak, gelir ve eğitim arasında paralel bir ilişki olacağından eğitim seviyeleri ve sosyo-ekonomik durumu yüksek olan kişilerin kamu kurum ve kuruluşları ile daha yakın ilişki içinde olmaları gösterilebilir. Bu nedenle de reform çabalarına yönelik, gelir düzeyi yüksek kişilerin reform konusuna ilişkin ilgi, farkındalık ve bilgi düzeylerinin fazla olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Hükümetlerin AB yolunda yapmış oldukları reformlardan vatandaşların yaşadıkları bölge, eğitim durumları, meslek ve gelir durumlarına göre memnuniyet düzeyleri hakkında şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Bölgesel bakımdan halkın hak ve özgürlükler, bürokrasinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetin azaltılması konularında güney ve orta bölgelerde yaşayan vatandaşların kamu yönetiminde yapılan reformlarla ilgili memnuniyet dereceleri kuzey bölgesine göre daha fazladır. Güney ve orta bölge, kuzey bölgedeki yaşayan vatandaşlara göre hükümetlerin Arnavutluk'un Avrupa Birliğine katılımının kamu yönetiminde yapılan reformlara yönelik getireceği

yararları daha fazla hissetmekte ve istemektedir. Sadece şeffaflığın artırılması konusunda güney bölgesinin, diğer iki bölgeye göre yapılan reformlardan daha çok memnun oldukları söylenebilir.

2. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında ise, kamu yönetiminde reformlara yönelik şeffaflığın artırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetin azaltılması, kamu görevlilerinin hesap verebilmesi konusunda üniversite mezunu olan vatandaşların diğer eğitim düzeylerine sahip bireylere göre yapılan reformlardan daha fazla haberdar oldukları söylenebilir. Buradan çıkarılan sonuç, eğitim düzeyi artıkça reformlarla ilgili farkındalığın artmakta olduğudur.
3. Meslek açısından incelendiğinde, çalışanların ve öğrencilerin emekli ve işsizlere göre şeffaflığın artırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, bürokrasinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele, kamu görevlilerinin hesap verebilirliği konularında yapılan reformlardan daha fazla haberdar olduğu söylenebilir. Çünkü çalışanlar kendileri ile ilgili gerçekleştirilen düzenlemelerde toplumun diğer kesimlerine göre daha çok haberdardır, bu konudaki değişimleri yakından takip etmekte ve hatta katılmaktadırlar. Öğrenciler, bilgi bakımında olayların farkında olduklarından bu süreçlere daha duyarlıdırlar. Emekli olan vatandaşların reformlar konusunda, diğer kesimlere göre daha az duyarlı olmalarının, gerçekleştirilen reformların kendilerini doğrudan ilgilendirmemesinden kaynaklandığı söylenilebilir. İş sahibi olmayan vatandaşların ise, fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarını öncelikli olarak karşılamak istemeleri, toplumsal sorunları ve kamu yönetiminde yaşanan değişim ve dönüşüm hareketlerine duysız kalmalarının doğal karşılanması mümkündür.
4. Gelir düzeyi açısından bakıldığında kamu yönetiminde reformlara yönelik şeffaflığın artırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, bürokrasi ve kırtasiyeciliğinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetin azaltılması, kamu görevlilerinin hesap verebilmesi konusunda yapılan reformlar hakkında üst gelir düzeyinde olan vatandaşlar orta ve alt düzeyde olan vatandaşlara göre daha fazla farkındadırlar. Bunun nedenlerden biri olarak üst gelir gurupların daha fazla siyasi, ekonomik ve kültürel konularına kamu yönetiminde reformlara yönelik

öğrenme ve bilgi edinme açısından daha çok fırsatları olduğu söylenebilir. Yukarıdaki maddelerde de vurgulandığı üzere, gelir seviyesi yüksek kişilerin reformlar konusundaki bilinç düzeylerinin, gelir seviyesi düşük kişilere oranla fazla olmasının ilgi duydukları alanlar bakımından farklılıklara dayandırılabilmesi söylenilebilir.

Hükümetlerin 2006'dan bu zamana AB yolundan yapmış oldukları reformlarda vatandaşların yaşadığı bölge, eğitim durumları, meslek ve gelir durumlarına göre memnuniyetlik düzeyinde hakkında şu sonuçları tespit edildiği söylenebilir:

1. Bölgesel düzeyde kamu yönetiminde yapılan reformlar konusunda kuzey bölgesi şeffaflığın artırılması, bürokrasinin azaltılması, hesap verebilirliğin sağlanması konularında orta ve güney bölgelerdeki vatandaşlara göre daha olumlu düşünmektedirler. Ancak orta bölgedeki vatandaşların kuzey ve güneyde yaşayanlara göre yolsuzluk ve rüşvet konusunda yapılan reformlardan daha fazla memnun oldukları söylenebilir.
2. Ankete katılanların eğitim düzeyleri bakımından incelendiğinde şeffaflığın artırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, bürokrasinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetin azalması ve kamu görevlilerinin hesap verebilirliğin konusundaki reformları üniversite ve lise mezunu olanlar ilköğretim ve ortaokul mezunlarına göre daha olumlu bulmaktadırlar. Kısacası eğitim düzeyi yükseldikçe reformlara yönelik olumlu algı da artmaktadır.
3. Meslek sahipliği açısından değerlendirildiğinde, 2006 yılından bu yana kamu yönetiminde yapılan reformlara yönelik vatandaşların memnuniyet düzeyleriyle ilgili vatandaşların memnuniyet düzeyleri hakkında çalışanlar bakımından şeffaflığın artırılması, hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesi, bürokrasinin azaltılması ve kamu görevlilerinin hesap verebilirlik konularında çalışanlar ve öğrencilerin işsiz ve emeklilere göre kamu yönetiminde yapılan reformları daha olumlu buldukları söylenebilir. Ancak yolsuzluk ve rüşvetin azaltılması bakımından yapılan reformları, çalışan ve emekliler işsiz ve öğrenci gruplarına göre daha olumlu buldukları gözlemlenmiştir.

4. Arnavutluk'ta kamu yönetimi reformlarıyla ilgili üst gelir düzeydeki vatandaşlar, orta ve alt düzeydeki vatandaşlara göre daha olumlu bakış açısı geliştirmiştir. Daha öncede vurgulandığı üzere, gelir seviyesi yüksek kişilerin, kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları noktasında bilinç düzeylerinin yüksek olması, gerçekleştirilen reformlara karşı pozitif düşünceler beslemesinin arka planını oluşturduğu söylenilebilir.

Hükümetin Avrupa Birliğine aday adaylığı öncesi ve sonrası yaptığı reformlara yönelik vatandaşların düşüncelerinin yaşadıkları bölge, eğitim, meslek ve gelir durumlara göre dağılımı incelendiğinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Bölgesel olarak bakıldığında adil yargılama, yönetimde şeffaflık, kamu görevlilerinin hesap verebilirliği, yolsuzluk ve rüşvet reformlar konusunda orta ve güney bölgelerindeki vatandaşlar kuzey bölgesine göre daha olumlu görüşe sahiplerdir. Sadece bürokrasi ve kırtasiyeciliğin azaltılması konusunda kuzeydeki vatandaşların orta ve güneydekilere göre daha olumlu bakışa sahip oldukları görülmektedir.
2. Eğitim düzeyleri bakımında Arnavutluk'ta kamu yönetiminde yapılan bürokrasi ve kırtasiyecilikle mücadele, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması, adil yargılanma, yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesi konusundaki reformları ankete katılanlardan üniversite mezunu olan bireyler ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarına göre daha olumlu bulmaktadırlar.
3. Mesleki açıdan dağılım incelendiğinde, Arnavutluk'ta kamu yönetiminde yapılan bürokrasi ve kırtasiyecilikle mücadele, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanmasıyla ilgili reformları çalışanlar ve öğrenciler, emekli ve işsizlere göre daha olumlu bulmaktadırlar. Ayrıca adil yargılanma, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele alanında yapılan reformlara çalışanlar ve emekliler diğer meslek gruplarına göre (işsiz ve öğrenci) daha olumlu yaklaşmaktadırlar.
4. Gelir düzeyi açısından kamu yönetiminde yapılan reformlara 2006'da Avrupa birliğine aday adaylığı öncesi ve sonrasında karşılaştırıldığında üst ve orta düzeyde gelire sahip bireylerin alt düzeyde geliri olan bireylere göre daha olumlu baktıkları görülmektedir.

5. Arnavutluk'un 2006'da Avrupa Birliği'ne aday adaylığı statüsü kazanmasına rağmen alt düzey geliri bireylerin hayatlarında önemli bir değişim olmadığı gözlemlenmektedir.

Arnavutluk kamu yönetiminde karşılaşılan en büyük üç problem olarak ise tespitler şu şekilde olmuştur: Katılımcılar Arnavutluk kamu yönetiminin en önemli problemi olarak yolsuzluğu (% 59,3) görmektedirler. İkinci sıradaki problem olarak rüşvet (% 36,2) dile getirilmekte, üçüncü sırada ise kamu kurumlarına karşı güvensizlik (%34) öne çıkmaktadır. Arnavutluk 2006 yılında Avrupa Birliği aday adayı olmasına rağmen yolsuzluk ve rüşvetin hala bir problem oluşturduğu söylenilebilir. Bunun nedeni olarak kamu yönetiminde yapılan reformların kâğıt üzerinde kalmaları gösterilebilir. Bu veriler dikkate alındığında, yapılan tüm bu reform ve yeniliklere rağmen henüz saydamlığın ve şeffaflığın sağlanmadığı ve kamu yönetiminde çalışanların yeterince denetlenmediği görülmektedir.

Ankete katılan vatandaşların siyasi, idari ve yargı kurumlarına yönelik yolsuzluk ve rüşvet algısı şu şekildedir: Katılımcıların yolsuzluk ve rüşvete ilişkin yaygınlık derecesine göre yaptığı sınıflamada en çok yolsuzluğu ve rüşvetin yaygın olduğunu düşündüğu kurumlar sırasıyla gümrükler (çok yaygın % 22,7; yaygın, % 40,1 olmak üzere toplam % 62,8). ikinci sırada belediyeler (çok yaygın, % 13; yaygın %46,8 olmak üzere toplam 59,8) üçüncü sırada hastanelerden (çok yaygın % 19,7; yaygın, % 35,5 olmak üzere toplam % 55,2) oluşmaktadır.

Yolsuzluk ve rüşvetin en az olduğu düşünölen kurumlar ise sırasıyla; ilköğretim okulları (hiç yaygın değil %50,2; yaygın değil %36,4, toplam % 86,6), . emniyet müdürlüğu (hiç yaygın değil %0,5; yaygın değil %24,2; toplam % 24,7) son olarak parlamento ve bakanlıklar rüşvet ve yolsuzluklar konusunda birbirine yakın değerlerde ve diğer kurumlara göre daha düşük oranlardadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşme süreci ile birlikte, kamu yönetiminde değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlanmıştır. Kamu yönetiminde ortaya çıkan yeniden yapılanma gereksinmesinin arka planında, küreselleşme ile birlikte, dünyada yaşanan ekonomik krizleri, internet ve bilgi toplumunda yaşanan gelişmeler, özel sektör yönetim anlayışının kamuda uygulanabilirliğinin ön plana çıkması gibi hususlar yer almaktadır. Kamu yönetiminde yaşanan reform girişimleri, demokratikleşme, insan haklarına değer verilmesi, hukukun üstünlüğünün önceleme ile paralel bir şekilde yürütülmektedir.

Geleneksel kamu yönetimi anlayışından, yeni kamu işletmeciliği anlayışına geçişle birlikte, özel sektör yönetim ve teknikleri, kamuda uygulanmaya başlanmıştır. Devletin minimize edilerek, özelleştirme çabalarına girişilmesi, devletin düzenleyici işlevinin ön plana çıkarılması, devletin değişen rolünün sorgulanmasının sonucu ortaya çıkan değişimlerdir. Bunlarla birlikte, hesap verebilirlik, yönetim, demokratik yönetim, katılımcı demokrasi, şeffaflık, etik yönetim gibi kavramlar kamu yönetiminde reformun temel yapı taşlarını oluşturmaya başlamıştır.

Dünya’da yaşanan değişim ve dönüşüme, Arnavutluk’ta kayıtsız kalınmamış, özellikle soğuk savaş sonrası dönemde bağımsızlığına kavuşan Arnavutluk’ta siyasal ve yönetsel alanda reform çabaları ön plana çıkarılmıştır. 1990 sonrası başlayan bu çabalar, 2000 sonrası dönemde Avrupa Birliği süreci ile birlikte daha da hızlanmıştır. Arnavutluk’ta kamu yönetiminde reform çerçevesinde, yolsuzlukla mücadele edilmesi, etik yönetimin tesis edilmesi, yerelleşme politikaları, yönetime katılma yollarının tevil edilerek, yönetim uygulamalarının hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte, hantal işleyen bürokrasi ile mücadele ederek, kırtasiyeciliğin ve kötü yönetim uygulamalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının sağlanabilmesi adına, ombudsman ve kamuoyu denetiminin öneminin artırılmasına yönelik çabalar ortaya konulmuştur.

1990 sonrası Arnavutluk’taki kamu yönetimi reformlarının vatandaşlar tarafından nasıl algılandığı ve özellikle de Avrupa Birliği sürecinde gerçekleşen reformların nasıl değerlendirildiği sorularının cevaplandırıldığı araştırmada adil yargılanma, saydamlık ve şeffaflığın artması konusunda, hak ve özgürlüklere ilişkin reformlar, kırtasiyecilik –

bürokrasinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvet konularında ankete katılan Arnavut halkının çoğunluğun bu değişimin *farkında* olduğu tespit edilmiştir. Kamu yönetiminde yaşanan bu değişimler, cinsiyet, bölgesel farklılıklar, gelir düzeyi, meslek ve eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Arnavut halkının hak ve özgürlükler konusunda, bürokrasinin azaltılması, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konusunda kamu yönetiminde yapılan reformlarla ilgili *memnuniyetleri* genel olarak orta düzeydedir. Kamu yönetimi reformlarına ilişkin memnuniyet dereceleri bölgelere göre farklılık arz etmektedir. Ayrıca reformlardan memnuniyet; cinsiyete, gelire, eğitim düzeyine ve mesleğe göre farklılık göstermektedir.

Ayrıca Arnavutluk'taki *kamu yönetimi kurumlarının sorunlarıyla* ilgili vatandaşların görüşlerinin test edildiği araştırmada elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür : Kamu yönetiminde bulunan problemler sırasıyla, yolsuzluk, yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık, rüşvet, güvensizlik, siyasi istikrarsızlık olarak belirtilmiştir. Arnavutluk halkı tarafından gümrükler, belediyeler ve hastaneler, rüşvetin ve yolsuzluğun en fazla olduğu kurumlar olarak değerlendirmektedir. Arnavutluk halkı için, rüşvetin ve yolsuzluğun en az olduğu kurumlar ise, ilköğretim okulları, emniyet, parlamento ve bakanlıklardır. 2006 yılından itibaren Avrupa Birliği aday adaylığı olmasına rağmen vatandaşların kurumlara karşı güvenini de temsil eden rüşvet ve yolsuzluk algısı hala çok yüksektir ve kamu kurum ve kuruluşlarının rüşvet ve yolsuzluk iddiaları ile ilgili düzenlemeler yetersiz kalmaktadır.

Arnavutluk'ta 1990'larda başlayıp 2006 yılında Avrupa Birliği aday adaylığı statüsü kazanıldıktan sonra hızlanan kamu yönetimi reformlarından ve bu reformların ortaya çıkardığı durumdan toplumun çeşitli kesimlerinde ciddi bir farkındalık bulunduğu söylenebilir. Farkındalık düzeyinin yüksekliği, halkın hükümet ve kamu yönetiminden beklentilerini de artırmıştır. Yolsuzluğun önlenmesi, rüşvetle mücadele, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması konularındaki yetersizlikler ise kamu yönetiminde gelecek on yıllarda yapılması gereken reformların içeriğiyle ilgili atılması gereken adımlar hakkında da fikir vermektedir. Bu kapsamda yürütülen anket araştırmasından elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde Arnavutluk kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması bakımından aşağıdaki politika önerileri geliştirilebilir:

1. İlk olarak yapılması gereken yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesi için kamuda çalışanların etkin bir şekilde denetlenmesi ve hesap verebilirliğinin sağlanmasıdır. Bu konuda anayasa ve yasalarda gerekli düzenlemeler yapılarak halkın yönetenlere yönelik güvenini artırıcı adımların atılması gerekmektedir. Buna ek olarak nepotizmin ve kayırmacılığın önlenmesi için gerekli önlemler ve düzenlemeler yapılmalıdır.
2. İkinci olarak eğitim reformunun gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Küreselleşme ile beraber ortaya çıkmış olan yeni iletişim, bilişim yönetimi ve üretim sistemlerini hayata geçirebilmesi için eğitimde köklü değişimler yapılmalı, eğitimin kapsamı çeşitlendirilmeli ve zenginleştirilmeli, öğretim yöntemleri geliştirilmelidir. Tüm bu değişimleri ya da bu reformları gerçekleştirilirken öncelikle Arnavut toplumunun ihtiyacı dikkate alınmalıdır. Toplumun ihtiyaçlarına göre yapılmayan reformlarda başarı oranı kaçınılmaz olarak düşük olacaktır. 1990'dan sonra hükümetlerin eğitim reformları alanında başarısız oldukları söylenebilir. Bu hükümetler deneme yanılma yöntemi ile Arnavutluk eğitim sisteminin sürekli müdahalelerde bulunmuştur. Müdahaleler sonucu bir gelişme veya değişim olmadığında ise yeni ve farklı bir müdahale gündeme gelmiştir. Bu nedenle, eğitim reformunun uzun vadeli ve eğitim paydaşlarının görüşlerinin de dahil edildiği bir stratejik plan kapsamında yeniden düşünülmesi önerilebilir.
3. Arnavutluk'ta kamu hizmetleri içinde en önemli sorun alanlarından birisi de sağlık hizmetleridir. Eğitimin yanında sağlık hizmetlerinin de iyileştirilmesi halkın kamu yönetimine ve siyasetçilere güveninin sağlanması bakımından önem taşımaktadır.
4. Özellikle 2008 ekonomik krizinin ardından derinleşen yoksulluk ve işsizlik sorunlarıyla daha kapsamlı şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda gerek merkezi yönetim ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde sosyal politikaların yürütülmesine önem verilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bakımda sosyal hizmet reformu toplumdaki sosyal adaletin sağlanması bakımından en acil reformlardan birisidir.

5. Bütün dünyada ve özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunların başında kamu yönetiminden saydamlık ve şeffaflığın yeterince sağlanamaması gelmektedir. Diğer bir deyişle, kamu yönetiminde tasarrufta bulunan kişilerin yaptıkları harcamaların yeterince denetlenmediği herkesçe bilinmektedir. Arnavutluk'ta merkezi otokritik yapının 1990'la beraber ortadan kalkmasına rağmen devlet memurlarının ve bürokrasinin eski alışkanlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Kamu kaynaklarının kim tarafından, nerede ve nasıl kullanıldığı konusunun Anayasal ve yasal düzlemde açıkça düzenlenmesi, idarenin yaptığı işlemlerde açık ve şeffaf davranmasının sağlanması gerekmektedir.
6. Sovyetlerin yıkılması ve demir perdelerin ortadan kaldırılmasıyla beraber bütün dünyada hak ve özgürlükler talep edilmiş, doğrultuda anayasalar ve yasalar düzenlenmiştir. Bu konuda kırk yılı aşkın bir süre içinde Arnavutluk'ta merkeziyetçi, devletçi anlayışın getirdiği baskı ve sınırlamalar, 1990'dan sonra ortadan kalkmış temel hak ve özgürlükleri esas olan düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu gün Arnavutluk halkı hala temel hak ve özgürlüklere ilişkin reformların hayata geçirilmesini beklemektedir.
7. Bütün devletçi ve merkeziyetçi yönetimlerde olduğu gibi Arnavutluk'un da en önemli özelliği kırtasiyecilik ve bürokrasinin çokluğudur. Her işin bir tanıdıkla ya da rüşvetle yapma yoluna gidilmektedir. Bu da kamuda yolsuzluğu artırmakta ve hatta teşvik etmektedir. Arnavutluk halkı bu konuda kamu yönetiminde kırtasiyeciliğin azaltılmasını beklemektedir.
8. Arnavutluk'ta bireylerin, kamu kurum ve kuruluşlarından kendilerini ilgilendiren konularda bilgi ve belgelere ulaşma istekleri bulunmaktadır. Günümüz en önemli haklarından birisinin de bilgi edinme hakkının kullanılması olduğu dikkate alınmalıdır.
9. Gerek temel hak ve özgürlüklerin korunması ve gerekse de siyasi ve idari yöneticilerin hesap verme sorumluluklarının sağlanması bakımından kapsamlı bir yargı reformunun gerçekleştirilmesi, Ombudsmanlık kurumuna işlerlik kazandırılması, kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin güçlendirilmesi Arnavutluk halkının öne çıkan beklentileri arasında yer almaktadır.

10. Son olarak siyasal ve yönetsel sistemin demokratikleşmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması, insan hak ve özgürlüklerinin korunması ve başta Anayasa olmak üzere tüm mevzuatın Kopenhag kriterlerine uygun hale getirilmesi, 2006 yılında kabul edilen Avrupa Birliği aday adaylığı statüsünden üyelik statüsüne geçiş için zorunlu gözükmektedir. AB sürecinin Arnavutluk'ta kamu yönetimi reformlarının da sürükleyici gücü olduğu söylenebilir. Bu nedenle, reformların AB mevzuatı, politikaları ve uygulamalarıyla uyumlaştırılması oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

KİTAP KAYNAKLARI

- ACUN, Fatma, (2002), “Klasik Dönem Eyalet İdare Tarzı olarak Tımar Sistemi ve Uygulaması”, **Türkler**, 9. Cilt, Ankara 2002. s.901.
- AKTAN, Coşkun Can (2003), “Değişim Çağında Devlet”, Konya, Çizgi Kitabevi.
- ALESKER Aleskerov (2007), “Eski Sosyalist Ülkelerde Siyasi Rejim Değişimleri”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ALPAN, Necip, P., (1975), “Tarih Işığında Bugünkü Arnavutluk” , Doğan Kitapçılık, Ankara,
- ALPARSLAN, M. (2002), Şeffaflığın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme, TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu.
- ARIBOĞAN, Deniz Ülke (1997), “Globalleşme Senaryosunun Aktörleri”, (İstanbul: Der Yayınları, 1997).
- Arnavutluk Ülke Bilgileri, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/info/CountryPage/setimes/resource_centre/countries/albania?country=Albania, Erişim: 28.11.2013.
- ARPACI, İbrahim (2010), "e-Government and Technological Innovation in Turkey", *Transforming Government: People, Process and Policy*, Vol.4, No.1, s.37-53.
- AYKAÇ, Burhan (1991), “Yönetimin İyileştirilmesi ve Örgütsel Değişim”, **AİD**, cilt 24, sayı 2, s.81-122.
- BAHÇIVAN, G. (2006), Yönetişim ve Türkiye Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BALCI, A., H. Kırılmaz (2009), “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında
- BELLO, Hasan (2012), “Diktatura dhe Besimet Fetare”, **Drita İslame**, Sy. 1, Tiran, s.34.
- BERKMAN, A. Ü. (2009), *Yolsuzluk ve Rüşvet*, Ankara: TODAİE.
- BEVİR, Marc (2010), *Democratic Governance*, Princeton University Press, New Jersey.
- BİLGİÇ, Veysel (2003), “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı”, içinde *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Ed. Asım Balcı vd., Ankara, Seçkin Yayınevi.

- BİLGİN, Mehmet H. (2005), Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Tartışmaları, Kadir Has Ün. İ.İ.B.F. Perşembe Konferansları. *Bilimler Enstitüsü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- BOJAJ, Ramiz, “Pse Politizohet Hyrja e Shqiperise ne NATO!” (**Arnavutluk’un NATO’ya Girisini Neden Politize Ediliyor?**), <http://www.albaniapress.com/lajme/8569/Pse-politizohet-hyrja-e-Shqiperise-ne-NATO.html> , Erişim:30.11.2013.
- BOZBORA, Nuray (1997), “Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Milliyetçiliğinin Gelişimi”, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- BOZKURT, Ö., Ergun, T. (1998), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, TODAİE Yayınları, Ankara.
- BOZKURT, Ömer, Turgay ERGUN ve Seriyse SEZEN (1998), “Kamu Yönetimi Sözlüğü”, TODAİE Yay., Ankara.
- BOZKURT, V.(2000), “Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar”(Der. V. Bozkurt, **Küreselleşmenin İnsani Yüzü**, Alfa Yayınları, Bursa.
- BOZLAĞAN, R. (2008), “Geleneksel Kamu Yönetimi Yaklaşımı Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Yerel Yönetimlere Etkileri”, *Türkiye’de Yerel Yönetimler* (s. 1-28), içinde, Ankara: Nobel.
- CAN, Halil (1997), Yönetim ve Organizasyon, 4.Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- COŞKUN, Birgül, Demirtaş (2001), “Arnavutluk’un Dış Politikası ve Balkanlar’da Arnavut Sorunu”, **Balkan Diplomasisi**, ASAM Yayınları, Ankara.
- ÇUKURÇAYIR, M. A. (2003), “Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim”, *Çağdaş Kamu Yönetimi* 1, (Ed: M. Acar, H. Özgür) Nobel Yayınları, Ankara.
- DERVİŞHİ, Kastriot (2006), “Historia e Shtetit Shqiptare 1912-2005”, Shtepia Botuese, Tirane.
- DİNÇER, Ömer ve Cevdet Yılmaz (2003) *Değişimin Yönetimi ve Yönetimde Değişim, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma-I*, Ankara.
- DOBJANI, Ermir (2010), “E Drejta Administrative 1”, Botimi i ripunuar Tirane.
- DOLOWİTZ, David P. , MARSH, David (2000), “Learning from Abroad: The Role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making”, **Governance**, cilt 13, sayı 1, 2000, s.5-24.
- DUKA,Valentina “Histori E Shqiperise 1912-2000”Shtepia Botuese e Librit Universitar Tirane,2007
- EKEN, Musa (2005), Yönetimde Şeffaflık Teori-Uygulama, Sakarya Kitabevi, 1.Basım, Adapazarı.

- ERSOY, Arif (1995), “Sosyal Değişme ve Yeniden Yapılanma Olgusu”, **Yeni Türkiye**, sayı 4, 1995, s.50-53.
- ERYILMAZ, Bilal (2010), *Bürokrasi ve Siyaset Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*, Alfa Yayınevi, 2. Basım, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (2012), **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- FUGA Artan, , Majtas JO Djabat (2003), “Sola HAYIR Sağa”, Ora Yayınları, Tiran.
- GÖKDAĞ, Bilgehan A., Osman Karatay (2013), “Balkanlar El Kitabı”, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı C. 1, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÖKTAŞ, Oktay (1995), “Balkanların Anahtar Ülkesi: Arnavutluk”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Gurray, A., Hoxha, A., Pasha, A., Ruli, G., & Talka, Q. (2002).“Local Government Budgeting: Albania”, <http://lgi.osi.hu/publications/2002/216/201-Albania.pdf>, Erişim: 22.11.2013.
- GURAKUQI, Romeo (2011)''Principata e Shqiperise dhe Mbreteria e Greqise 1913-1914'' UET, Pres, Tirane.
- GJEÇOVİ, Xhelal (2007)''Historia e Popullit Shqiptare Vellimi i Kater Periudha e Pavarsise 28 Nentore 1912-7 Prill 1913'' Botimet , Toena, Tirane.
- GJEÇOVİ, Xhelal (2008)'' ''Historia e Popullit Shqiptare Vellimi i Kater Shqiptaret Gjate Luftes Se Dyte Boterore Dhe Pas Saj 1939-1990'' Botimet , Toena, Tirane.
- HABİTAT II İSTANBUL 5 (2000), “Ülke Raporu”, *Yönetişim Alt Bölümü*, İstanbul.
- HOXHA, Artan (2001), “Local Government in Albania”, *Stabilization of Local Governments*, s. 45-86, V.2, **Local Government and Public Service Reform Initiative**, Budapest, Hungary, (Ed. Emilia Kandeve), <http://lgi.osi.hu/publications/2001/81/Stab-Albania.pdf>, Erişim: 30.11.2013.
- HUGHES, Owen E. (1994), “Public Management and Administration: An Introduction”, Macmillan, London.
- JEAN Michael Eymery (2008), "Administrative Reforms and Democratic Governance", **Routledge, London, 2011.**
- KARAMUÇO, Ervin (2011), “Permbledhje Ligjesh Ne Fushen E Te Drejtes Administrative” U.F.O, MAJ.
- KARİNİ, Artan (2013), “Aid-Supported Public Service Reform and Capacity Development in Post-Communist Albania”, Institute for Development Policy & Management , The University of Manchester, Manchester , United

Kingdom Published online: 17 May 2013, pp.471-474.,
<https://www.escholar.manchester.ac.uk/uk-ac-man-scw:192039>

KESİM, Erdoğan, (2005), “Bir Etik Davranış İlkesi Olarak Hesap Verebilirlik (Hesap Verme Sorumluluğu)”, **II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Sakarya Üniversitesi, Adapazarı, ss.269-281.

Keskin N.E., (2003), “Eğitimde Reform”, 18-19 Aralık 2003, Kamu Yönetimi I. Ulusal Kurultayı, <http://www.antimai.org/gr/nurayegitref.htm>

KETTL, Donald F. (2000), “The Transformation of Governance: Globalization”, *Devolution and the Role of Government*, **National Academy of Public Administration**, Washington DC, Haziran. (UNDP TRKİYE 2013) <http://www.ly.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/2012-2013annualreport/>

KOLOĞLU Orhan, (1993), “Osmanlı Döneminde Balkanlar (1391-1918)”, Balkanlar, Eren Yayınları, İstanbul.

KONGAR Emre (2007), “Demokrasimizle Yüzleşmek”, Remzi Kitabevi, İstanbul.

KURUVİLLA P. K. (1973), “Administrative Culture in Canada: Some Perspectives”, *Canadian Public Administration*, Vol. 16, Is. 2, <http://onlinelibrary.wiley.com/enhanced/doi/10.1111/j.1754-7121.1973.tb01611.x/>, Erişim:28.11.2013.

KUTLU, Önder (2003), “İdari Reform Transferi: Ülkelerin Birbirinden Kamu Politikaları Transfer Etmeleri ve Öğrenmeleri”, içinde *Kamu Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar*, (Ed. Asım BALCI vd), Seçkin Yayınevi, Ankara, s.83-114.

LANİ, Remzi, “Arnavutluk Dış Siyaseti: Coğrafyaya Tarihe Olduğundan Daha Yakın” **SETİMES**, <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/tr/features/setimes/articles/2003/02/030128-REMZI-001> , Erişim:30.11.2013.

LITVACK Jennie, Jessica, Seddon (2004), “Decentralization Briefing Notes”, *WORLD BANK INSTITUTE WBI Working Papers in Collaboration with PREM Network*.

LUTEM, Ömer E., Birgül DEMİRTAŞ COŞKUN (2001), “Balkan Diplomasisi”, ASAM Yayınları, Ankara.

MALİYE BAKANLIĞI (2003), “İyi Yönetişimin Temel Unsurları”, Ankara.

MEMİŞOĞLU, Dilek (2006), “Yeni Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Reformu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- OECD (1997), "Issues and Developments in Public Management, Organisation for Economic Co-operation and Development", Paris, <http://www.oecd.org/governance/budgeting/1902957.pdf>, Erişim Tarihi: 17.09.2013.
- OSBORNE, D., & Gaebler, T. (1992), "Reinventing Government How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector", New York: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (2003), "Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği", Editörler: ACAR, M., H. Özgür, Çağdaş Kamu Yönetimi I, Nobel Yayınları, Ankara, s. 3-43.
- PALNİKAJ, Dritan (2006), "Kshtetuta", Tirane.
- PARLAK, B., Z. Sobacı (2008), "Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar", Editör: Bekir PARLAK, Turhan Kitabevi, Ankara.
- PARLAK, Bekir ve Zahid Sobacı (2005), *Kuram ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi-Ulusal ve Global Perspektifler*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- PERLMUTTER, Amos (1969), "The Praetorian State and the Praetorian Anny: Toward a Taxonomy of Civil-Military Relations in Developing Politics", **Comparative Politics**, Vol.I, April, , s.383.
- POLATOĞLU, Aykut (2003), "Kamu Yönetimi-Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması", 2.Baskı, Ankara
- RİCCARDO Mussari & Denita Cepiku (2007), Public administration reform in transition, *Public Management Review*, 9:3, London, 360-365.
- POLLO, Stefanaq (1981), "The History of Albania", Arben Ltd., Londra.
Press, Seattle.
- ROSENBLOOM David H., Goldman Deborah D. (1993), *Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in Public Sector*, 3rd Edition, McGraw-Hill Higher Education, USA.
- ROSENBLOOM, D. H. (1998), "Public administration", New York: McGraw-Hill.
- SARAN, U. (2006), "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma / Kalite Odaklı Bir Yaklaşım", Ankara: Atlas Yayıncılık.
- SAYGILIOĞLU, Nevzat ve Selçuk Arı (2003), **Etkin Devlet**, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- SEZER, Birkan Uysal (1992), "Büyük Devlet-Küçük Devlet Tartışması", **AİD**, cilt 25,sayı 4, 1992, s.3-29.

- SHAFRITZ, J. M., Russell, E. W., & Borick, C. P. (2009), "Introducing public administration", New York: Pearson.
- SHKRELİ, Etrit (2002), "Citizenship: A Historical Comparasion Of The Albanian and Turkish Citizenship In The 20 th Century", *Bilkent Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- STOKER, G. (1998), "Public-Private Partnership and Urban Governance", J. Pierre (Dü.) içinde, *Partnerships in Urban Governance European and American Experience* (s. 34-51). London: Mac Millian Press.
- SUGAR, Peter, F., (1994), "Nationalism In Eastern Europe", *University Of Washington*
- SVARA, J. H. (2007), "The Ethics Primer for Public Administrators in Government and
- ŞİMŞİR, Bilal N., (2001), "Türkiye-Arnavutluk İlişkileri", ASAM Yayınları, Ankara.
- TATAROĞLU, Muhittin (2008), "Kamu Yönetiminde CBS Teknolojisi Ve Olası Sorunların İrdelenmesi", Editör: PARLAK, Bekir, *Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 261-294.
- TEKELİ, İlhan, 1996, "Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine", *Sosyal Demokrat Değişim*, 3: 45-54.
- TOSUN, G. E. (2005), Birleştirici Demokrasi Devlet-Sivil Toplum İlişkisinin Yeniden Yapılandırılması için Bir Analiz Aracı Olabilir mi?, "Sivil Toplum ve Demokrasi", Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- TUTUM, Cahit (1995), "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma", **Yeni Türkiye**, sayı 4, 1995, s.133-145.
- TÜSİAD (2002), Kamu Reformu Araştırması, Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/335, İstanbul.
- TÜSİAD (2005), *Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- VLORA Ekrem Bey (2006), "Osmanlı Arnavutluk'undan Anılar (1885-1912)", İletişim Yayınları, İstanbul.
- WORLD BANK (1989), "Operational Directive 14.70: Involving NGOs in Bank-Supported Activities", (Washington D.C.: World Bank) , <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064711>, Erişim Tarihi: 20.09.2013.
- WORLD BANK (1992), *Governance and Development* (Washington D.C.: World Bank), <http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/wps4370.pdf>, Erişim Tarihi:20.09.2013.

WSJ: Fed kararı ile Türkiye piyasaları sonbaharda sarsılabilir, 19 Ağustos 2013, <http://t24.com.tr/haber/wsj-fed-karari-ile-turkiye-piyasalari-sonbaharda-sarsilabilir/237344>, Erişim Tarihi: 18.09.2013.

YELDAN, E. (2009), “Küresel Kriz: Yapısal Nedenleri ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”, **Ekonomik Kriz Koşullarında Feshe Karşı Korunma Çalışma Hukuku**, I. Sempozyum Kocaeli Üniversitesi ve Kocaeli Barosu.

YILDIRIM, İbrahim (2004), **Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim**, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara.

YILMAZ, Mehmet (2001), “Türk Dış Politikasında Arnavutluk”, *Gazi Üniversitesi Sosyal*

ZENGİN, O. (2009), “Günümüz Kamu Yönetiminde Ön Plana Çıkan Yaklaşımlar”, B. Övgün (Dü.) içinde, *Kamu Yönetimi Yapı İşleyiş Reformu* (s. 1-41). Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.

DERGİ KAYNAKLARI

AKPINAR, Mahmut (2011), “Gün Işığında Yönetim Açısından Türk Kamu Yönetiminde Açıklık ve Şeffaflık Sorunu”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.16, S.2, s.235-261.

AKYEL, Recai ve H. Ömer Köse (2010), “Kamu Yönetiminde Etkinlik Arayışı: Etkin Kamu Yönetimi İçin Etkin Denetimin Gerekliliği”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 466.

ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz (2001), “Hukuk-Hukukun Üstünlüğü-Hukuk Devleti”, **Ankara Barosu Dergisi**, II, ss. 25-33.

ANDREAS Schedler (1998), “What is Democratic Consolidation?”, *Journal of Democracy*, 9, ss. 91-107

ANDREAS Schedler (1998), “What is Democratic Consolidation?”, *Journal of Democracy*, 9, ss. 91-107

AYKAÇ, Burhan, YAYMAN, Hüseyin, ÖZER, Akif; “Türkiye’de İdari Reform Hareketlerinin Eleştirel Bir Tahlili” **G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, cilt 5, sayı 2, 2003, 153-179.

DEMİRKAYA, Y. (2008), “Yerel Yönetimlerde Bir Politika Transfer Aracı Olarak Benchmarking”, *İş, Güç*, **Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 10 (1).

ERYILMAZ, Bilal (2003), “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Perspektifi ve Stratejisi”, *İdarecinin Sesi Dergisi*, C: 15, S: 100.

ERYILMAZ, Bilal (2008), “Etik Kültürü Geliştirmek”, **Türk İdare Dergisi**, S: 459, ss.1-12.

- ERYILMAZ, Bilal ve Hale Biricikoğlu (2011), "Kamu Yönetiminde Hesap Verebilirlik ve Etik", **İş Ahlakı Dergisi**, C: 4, S: 7, ss.19-45.
- GENÇ, Neval (2010), "Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı", **Türk İdare Dergisi**, 466.
- GÖKÇE, Orhan ve Erol Turan (2008), "Kamu Yönetiminin Dönüşümü ve Dönüşümün Temel Unsurları", **Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 15, Konya.
- GÜL, Serdar Kenan, "KAMU YÖNETİMİNDE VE GÜVENLİK HİZMETLERİNDE HESAP VEREBİLİRLİK", **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 10 (4), 2008, ss.71-94
- GÜRAN, Cahit Mehmet ve Selçuk Cingi (2002), "Devletin Ekonomik Müdahalelerinin Etkinliği", **Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 3, Mayıs 2002.
- HASANOĞLU, Mürteza (2002), "Küreselleşmenin Devlet Yönetimine Etkileri", **Türk İdare Dergisi**, sayı 434, s.171-186.
- KARAER, T., "Kalkınma planları ve İdari Reform," **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt No 24, Sayı 2, s. 43-65, 1991.
- KARAMAN, Zerrin Toprak (2000), "Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler", **Türk İdare Dergisi**, 72, 426. 5-42
- ÖZMEN, Alper (2013), "Kamuda Yönetim Kültürü", *International Journal of Social Science* , Volume 6 Issue 3, p. 925-946, March 2013.
- ŞAYLAN, Gencay (2000), "Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler", **Amme İdaresi Dergisi**, 33, 2: 1-21.
- Uzun, Yaşar, "Kamu İdarelerinde Etik Yönetim", **Sayıştay Dergisi**, Sayı 80, Ocak-Mart 2011, ss.33-56.
- YILDIRIM, M. (2009), "Kamu Yönetiminde Yeni Bir İkilem: Yurttaş Odaklılık ya da Müşteri Odaklılık", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 10 (1), 99-115.
- YÜKSEL, M. (2000), "Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine", **Ankara Barosu Dergisi** (3).

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://t24.com.tr>, Erişim: 10.09.2013

<http://gazeta.dielli.com>

<http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/35039571.pdf>

<http://www.setimes.com>

<http://www.setimes.com>

<http://unpan1.un.org>

<http://www.aer.eu>

<http://www.aia-istanbul.org.tr>

<http://www.kpolykentro.gr>

<http://www.kpolykentro.gr>

http://info.worldbank.org/governance/wgi/mc_chart.asp

<http://info.worldbank.org>

<https://wcd.coe.int>

<http://pdc.ceu.hu>

<http://www.flag-al.org>

<http://www.mie.gov.al>

<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results>

<http://shtetiweb.org/?p=7287>

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/al_rapport_2011_en.pdf

http://info.worldbank.org/governance/wgi/mc_chart.asp

<http://www.freedomhouse.org/report/nations-transit/2012/Albania>

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/al_conclusions_2012_en.pdf

<http://www.freedomhouse.org/report/nations-transit/2012/Albania>

<http://www.locate-a-ombudsman.com/AlbaniaOmbudsman.html>

<http://www.ly.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/2012-2013annualreport/>

<http://www.oecd.org/governance/budgeting/1902957.pdf>

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064711>

<http://t24.com.tr/haber/wsj-fed-karari-ile-turkiye-piyasalari-sonbaharda-sarsilabilir/237344>

<http://t24.com.tr/haber/wsj-fed-karari-ile-turkiye-piyasalari-sonbaharda-sarsilabilir/237344>

<http://info.worldbank.org>

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

Sayın katılımcılar! Elinizdeki anket, “1990 Sonrası Arnavutluk’taki Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Vatandaşların Reformlara Yönelik Algıları” kapsamında hazırlanmıştır. Sonuçların güvenilir ve geçerli olabilmesi için doğru ve içten cevaplar vermeniz büyük önem taşımaktadır. Katılımınız ve ilginiz için çok teşekkür ederim.

Nikolin AGALLİJA

Sakarya Üniversitesi

Ankete Katılım Merkezi		
Arnavutluk (Kuzey Bölgesi)	Arnavutluk (Orta Bölgesi)	Arnavutluk (Güney Bölgesi)
[]	[]	[]
Şehir Adı:	Şehir Adı:	Şehir Adı:

KİŞİSEL BİLGİLER

2) Yaşınız

18-25 [] 26-35 [] 36-45 [] 46-55 [] 56-65 [] 66 ve üzeri []

3) Cinsiyetiniz

Kadın [] Erkek []

4) Öğrenim Durumunuz

İlkokul [] Ortaokul [] Lise [] Lisans [] Lisansüstü []

5) Mesleğiniz

İşçi [] Memur/Sözleşmeli [] Serbest meslek [] Emekli [] İşsiz []

Öğrenci [] Ev Hanımı []

6) Bireysel olarak aylık kazancınız nedir? [.....]

20.000 Lek ve altı [] 20.001-35.000 Lek [] 35.001-50.000 [] 50.001-65.000 [] 65.001 ve üstü []

7) Avrupa Birliği aday adayı statüsünü kazandığı 2005 yılından bu yana Arnavutluk’ta meydana gelen aşağıdaki yenilikler ve kamu yönetimi reformlarından ne kadar haberdarsınız?

	<i>Çok iyi biliyorum</i>	<i>İyi biliyorum</i>	<i>Biraz biliyorum</i>	<i>Çok az biliyorum</i>	<i>Hiç bilmiyorum</i>
Eğitim reformu					
Sağlık reformu					
Sosyal hizmet reformu					
Şeffaflığın artırılması					
Hak ve özgürlüklere ilişkin reformlar					
Kırtasiyecilik- Bürokrasinin azaltılması					
Bilgi edinme hakkının kullanılması					
Yolsuzluk ve rüşvetin azalması					
Yargı reformu					
Ombudsmana şikâyet hakkının kullanılması					
Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması					
Kamu hizmetlerinde yerelleşme					
Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi					

8) Avrupa Birliği aday adayı statüsünü kazandığı 2005 yılından bu yana Arnavutluk'ta meydana gelen yenilikler konusunda ne düşünüyorsunuz?

	<i>Çok olumlu</i>	<i>Olumlu</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Olumsuz</i>	<i>Çok olumsuz</i>
Eğitim reformu					
Sağlık reformu					
Sosyal hizmet reformu					
Şeffaflığın artırılması					
Hak ve özgürlüklere ilişkin reformlar					
Kırtasiyecilik- Bürokrasinin azaltılması					
Bilgi edinme hakkının kullanılması					
Yolsuzluk ve rüşvetin azalması					
Yargı reformu					
Ombudsmana şikâyet hakkının kullanılması					
Kamu görevlilerinin hesap verebilirliğinin sağlanması					
Kamu hizmetlerinde yerleşme					
Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi					

9) Avrupa Birliği aday adayı statüsünü kazandığı 2005 yılından öncesiyle karşılaştırdığımızda Arnavutluk'ta aşağıdaki unsurlar ne yönde değişmiştir?

	<i>Eskisine göre çok iyi</i>	<i>Eskisine göre daha iyi</i>	<i>Eskisine göre ne iyi ne kötü</i>	<i>Eskisine göre daha kötü</i>	<i>Eskisine göre çok kötü</i>
Bürokrasi ve kırtasiyecilik					
Adil yargılanma					
İfade özgürlüğü					
Kadın hakları ve cinsiyet eşitliği					
Gelir dağılımı					
Yönetimde şeffaflık					
Kamu görevlilerinin hesap verebilirliği					
Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele					
Enflasyon/Hayat pahalılığı					
Eğitim hizmetleri					
Sağlık hizmetleri					
Kamu harcamalarının denetimi					
İş bulma olanakları					
Diğerleri					
1.					
2.					
3.					

10) Avrupa Birliğine tam üye olması durumunda

Arnavutluk'ta.....,

	<i>Kesinlikle katılıyorum</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>
Kamu hizmetlerinin kalitesi artacak.					
Temel hak ve özgürlükler gelişecek.					
Ülkemin bağımsızlığı zarar görecektir.					
Ekonomik istikrar artacak.					
İstihdam artacak.					
Hayat pahalılığı azalacak.					
Yolsuzluklar ve rüşvet azalacak.					
Bürokrasi ve kırtasiyecilik azalacak.					
Kamu görevlilerinin hesap verme sorumluluğu artacak.					
Kamu hizmetleri şeffaflaşacak.					
Siyasal sistem daha fazla demokratikleşecek.					
Yargı hizmetleri iyileşecek.					
Yaşam koşullarım düzelecek.					

11) Aşağıdaki ifadeler hakkında ne düşünüyorsunuz?

	<i>Kesinlikle katılıyorum</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kesinlikle katılmıyorum</i>
Avrupa Birliği üyelik süreci olmazsa Arnavutluk'ta siyasal, ekonomik ve idari reformlar yapılamaz.					
Kamu harcamalarının yerindelik denetimi tam olarak yapılabilmektedir.					
Hükümet, yolsuzlukla mücadele konusunda yeterince çaba göstermektedir.					
Arnavutluk'ta siyasal, ekonomik ve idari reformların başarılı olması için öncelikle yeni bir Anayasa yapılmalıdır.					
Arnavutluk'un Avrupa Birliği üyeliğini destekliyorum.					

12) Size göre şu anda Arnavutluk kamu yönetiminin en önemli üç problemi nedir? (En önemli problem 1 olacak şekilde sıralayınız)

- a) Yolsuzluk []
- b) Rüşvet []
- c) Güvensizlik []
- d) Siyasi istikrarsızlık []
- e) Merkeziyetçilik []
- f) Kamu politikalarına halkın katılımındaki yetersizlikler []
- h) Kırtasiyecilik []
- i) Gizlilik []
- j) Yönetimde siyasallaşma ve kayırmacılık []
- Diğer..... []

13) Size göre Arnavutluk açısından aşağıdaki kurumlarda yolsuzluk ve rüşvet düzeyi nedir?

		Çok yaygın	Yaygın	Nadir	Yaygın değil	Hiç yaygın değil
a)	Bakanlıklar					
b)	Belediyeler					
c)	Tapu daireleri					
d)	İlköğretim okulları					
e)	Parlamento/Milletvekilleri					
f)	Emniyet					
g)	Gümrük					
h)	Hastaneler					
e)	Üniversiteler					
f)	Mahkemeler					
g)	Siyasi partiler					
e)	Vergi daireleri					
g)	Diğer.....					

ÖZGEÇMİŞ

Nikolin AGALLIJA, 1981 yılında Arnavutluk'un Fier ilçesinde doğdu. 2003 yılında Selçuk Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde lisans, 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimini tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda doktora öğrenimine başladı. Halen Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora eğitimine devam etmektedir.